

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

HZ. MUHAMMED'İN ADLARI VE UNVANLARI: RİSALE-İ NUR
ÖRNEĞİ

Elif Sümeyra KORKULU
1630208037

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Murat SARICIK

ISPARTA-2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Düzeltilme Sonrası Girecek Öğrenci

Öğrencinin Adı Soyadı	Elif Sümeyra Korkulu
Anabilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Tez Başlığı	Hz. Muhammed'in Adları ve Unvanları: Risale-i Nur Örneği
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 05/11/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

- Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ** kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof. Dr. Murat SARICIK/SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Açikel/SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Çalışkan/MAKÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9- (7) Tezi başarısız bulunarak reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. (8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Hz. Muhammed’in Adları ve Unvanları: Risale-i Nur Örneği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim

Elif Sümeyra KORKULU

15/10/2019

(KORKULU, Elif Sümeyra, ‘‘Hz. Muhammed’in Adları ve Unvanları: Risale-i Nur Örneği’’, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2019)

ÖZET

Ardımızdan gelen ışık her zaman önümüzü aydınlatır. Zamanın Bedîsi Said Nursi, yirminci yüzyılda yaşamış ve asırları aydınlatmış bir ışıktır. Döneminin en büyük âlimlerinden birisidir. Adeta insanlığa bir hediyedir.

Zaman zaman Bediüzzaman Said Nursi ve eserleri ile ilgili akademik çalışmalar yapılmıştır. Hz. Peygamber ile ilgili yazılmış eserler ise sayılamayacak kadar çoktur. Biz bu çalışmada Bediüzzaman’ın gözüyle Hz. Peygamber’i anlatmayı hedefledik.

Bu çalışmada Said Nursi’nin eserlerinde yer alan Hz. Muhammed’in (s.a.v) adları ve unvanları incelenecektir. Ayrıca bu adların ve unvanların Kur’an-ı Kerim’deki veya hadislerdeki kullanımları da dikkate alınarak çalışma daha detaylı ve delilli olarak sunulacaktır.

Sonuç olarak yapılan bu çalışma ile Bediüzzaman Said Nursi’nin eserlerinde yer alan Hz. Muhammed’in adlarını ve unvanlarını tespit edilerek aynı zamanda onun Rasulullah’a olan o derin muhabbeti de gözler önüne serilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bediüzzaman, Hz. Muhammed, Unvan, Ad.

(KORKULU, Elif Sümeyra, “*Names and Titles of Hz. Muhammad: The Case of Risale-i Nur*”, Master Thesis, Isparta 2019)

ABSTRACT

The light coming from behind always illuminates us. Said Nursi, the unique of times, is a light that lived in the twentieth century and illuminated centuries. He is one of his era. He is literally a gift to humanity.

For time to time, Bediüzzaman Said Nursi and his works have researched in academic studies. The works written about the prophet are too many to be counted. In this study, we found that Hz. Muhammed in this study we aimed to understand Hz. Muhammed from Bediüzzaman Said Nursi’s perspective.

In this study names and titles of Muhammed (s.a.v) in the works of Said Nursi will be searched. By talking into account the usues of those names and titles in the Qur’an and hadith the study will entail details and prof.

As a result of this work, Bediüzzaman Said Nursi’s works contained in Hz. Muhammed (a.s). The names and titles of Muhammed will be indentified and his deep conversation with the Messenger of Allah will be revealed at the same time.

Key Words: Bediüzzaman, The Prophet Muhammed, Title, Name.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI.....	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ADLARI VE UNVANLARI: RİSALE-İ NUR ÖRNEĞİ

1. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN HAYATI.....	4
2. İLMİ KİŞİLİĞİ.....	5
3. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN ESERLERİ	7

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBERİN MUHAMMED, AHMED, MAHMUD VE MUSTAFA ADLARI

1. MUHAMMED	9
1.1. Muhammedü'l- Emîn	14
1.2. Muhammed-i Arabî	18
1.3. Muhammed-i Kureyşî / Muhammed-i Hâşimî / Nebiyy-i Kureyşî / Nebiyy-i Hâşimî	20
1.4. Nûr-ı Muhammediye	21
1.5. Gül-i Muhammediye	25
2. AHMED	26
3. MAHMUD	27
4. MUSTAFA	30
5. KENDİ DİLİNDEN HZ. MUHAMMED	30
6. HZ. MUHAMMED'İN İSM-İ ÂZAM VE ÂYET-İ KÜBRA OLUŞU	32
6.1. Kur'ân-ı Kebîr'in İsm-i Âzamı	32
6.2. Mazhar-ı İsm-i Âzam	33
6.3. Kitâb-ı Kebîr'in Âyetü'l-Kübrâsı	34
6.4. Âyine-i Samedânî / Âyine-i Zîşuur	35

6.5. Risaletin Mir'at-ı Mücellâsı	37
7. HZ. PEYGAMBER'İN GÜNEŞ, AY VE IŞIK İLE İLGİLİ ADLARI VE UNVANLARI	37
7.1. Saray-ı Âlem'in Güneşi / Şems-i Risalet	38
7.2. Şems-i Hidâyet	38
7.3. Şems	39
7.4. Bedr-i Münevver	40
7.5. Kamer-i Münir	41
7.6. Sirâc-ı Münîr, Sirâc-ı Hakikat ve Sirâc-ı Vehhac	42
7.7. Hakîkatin Ziyâsı	43
8. HZ. PEYGAMBER'İN RİSALET, İLİM VE TEBLİĞ İLE İLGİLİ UNVANLARI	44
8.1. Dellâl-ı Saltanat	44
8.2. Rububiyet-i İlahiye'nin Dellâl-ı Saltanatı	45
8.3. Dellâl-ı Mehâsin-i Rubûbiyet	45
8.4. Dellâl-ı Âzam	46
8.5. Dellâl-ı Vahdâniyet ve Dellâl-ı Saâdet	46
8.6. Dellâl-ı Merhamet-i İlâhiye	47
8.7. Muhbir-i Sâdık	48
8.8. Şâhid-i Sâdık	50
8.9. Hz. Muhammed'in Serzâkir Unvanı	50
8.10. Kul/ Abd	52
8.11. Me'mur / Me'mûr-u Tebliğ-i Umûr	56
8.12. Resul ve Rasulullah	57
8.13. Resul-i Ekrem– Resul-i Kerim	60
8.14. Yâver-i Ekrem	61
8.15. Resul-i Müctebâ	62
8.16. Nebî	62
8.16.1. Nebiyy-i Ümmî	63
8.16.2. Nebiyy-i Akdes, Nebiyy-i Muhterem ve Nebiyy-i Efham	64
8.16.3. Nebiyy-i Zîşân / Peygamber-i Zîşân ve Resul-i Zîşân	65
8.17. Mübelliğ	66
8.18. Tercümân-ı Kur'ân Unvanı	67
8.19. Din ve Şeriat-ı İslamiyenin Sahibi	69

8.20. Tılsım-ı Kâinatın Keşşâf-ı Zîhikmeti, Tılsım-ı Kâinatın Miftahı ve Muamma-yı Hilkatın Keşşâfı Unvanları	72
8.21. Hz. Muhammed'in Bürhan Unvanları	76
8.21.1. Bürhân-ı Nâtık-ı Sadık ve Bürhân'ı Nâtık-ı Musaddak.....	76
8.21.2. Nuranî Bürhân-ı Tevhid.....	77
8.21.3. Bürhân / Bürhân-ı Bahir ve Bürhân-ı Kâtı'	78
8.22. Hz. Peygamber'in Muallim Unvanları	79
8.23. Hoca-i Kâinât	82
8.24. Rehber	83
8.24.1. Rehber-i Ekmel.....	84
8.24.2. Nev'i Beşere Rehber.....	85
8.25. Reis.....	88
8.25.1. Âlemin Reisi / Enbiyaların Reisi	88
8.25.2. Ehl-i Cennetin Reisi/ Reis-i Muhterem	89
8.26. Kumandan-ı Âzam	90
8.27. Üstâd-ı Küll/ Üstad-ı Beşer/ Üstad-ı Mutlak.....	91
8.28. Hz. Muhammed'in Mürşid Unvanları	93
8.28.1. Mürşid-i İmanî, Mürşid-i Kâmil, Mürşid-i Harika.....	95
8.28.2. Mürşid-i Umumî	97
8.29. Vesîle-i Saâdet Olan Hz. Muhammed.....	98
8.29.1. Vesîle-i Saâdet-i Dareyn.....	98
8.29.2. Saâdet-i Ebediyenin Sebeb-i Husûlü/ Sebeb-i Vücûdu ve Vesîle-i Vüsulü/ Vesîle-i İcadı	99
8.30. Hâtemü'l-Enbiyâ/ Hâtem-i Divân-ı Nübüvvet.....	100
8.31. Âhîrzaman Peygamberi / Nebiyy-i Âhîrzaman	102
8.32. Zât.....	103
8.33. Hâtib	105
8.34. Muhatab-ı Hâs ve Muhatab-ı İlâhi	106
8.35. Mürebbi-i Nüfus	107
9. HZ. MUHAMMED'İN HABÎB ve MAHBUB UNVANLARI	107
9.1. Habîb, Habîbullah	108
9.2. Habîb, Habîb-i Ekrem	109
9.3. Habîb-i Rahmanî ve Habîb-i Âzam.....	110
9.4. Mahbûbü'l-Kulûb.....	111

9.5. Misâl-i Muhabbet ve Muhabbet-i Rabbâniyenin Misâli	112
9.6. Habîb-i Rabbü'l - Âlemin.....	113
9.7. Rahmetin En Parlak Misâli ve Mümessili, Rahmetin En Belîğ Lisânı Olan Rahmenten Li'l- Âlemîn	114
9.8. Umum Melâikenin Makbulü Unvanı	116
10. HZ. MUHAMMED'İN KEMÂLÂT İLE İLGİLİ UNVANLARI	116
10.1. Câmi-i Kemâlat-ı İnsaniye ve Maden-i Kemâlat	116
10.2. İnsan-ı Ekmel	120
10.2.1. Mahlûkatın Ekmeli/ Ekmelü'l-Halk ve Ekmelü'r-Rusûl.....	121
10.2.2. Ekmel-i Küll ve Meyve-i Ekmel.....	122
10.3. Nev-i İnsanın Medâr-ı Fahrî/ Medar-ı Fahr-ı Cihan	123
10.3.1. Fahr-i Âlem, Fahr-i Kâinât ve Mefhar-ı Kâinât.....	124
10.3.2. Kâinâtın Mâ-bihi'l İftihârı	125
10.4. Eşref-Mahlûkat	126
10.4.1. Hakikat-i İnsaniyenin Şerefi / Şeref-i Benî Âdem.....	127
10.4.2. Şeref-i Nev-i İnsân / Eşrefü'l-İnsân.....	127
10.4.3. Zât-ı Muallâ – Zât-ı Mübarek ve Zât-ı Şerîf.....	128
10.5. Ferîd-i Kevn-ü Zaman – Ferîd-i Ferîd.....	129
10.6. Şuur-u Kâinâtın Şuuru ve Nuru / Hayat-ı Kâinatın Ruhü ve Akli	130
10.7. Ahlâk-ı Âliyenin Misâli – Ahlâk-ı Hasene Sahibi Olan Hz. Muhammed.....	130
11. HZ. MUHAMMED'İN BÜYÜKLÜĞÜ İLE İLGİLİ UNVANLARI	132
11.1. Sultân.....	132
11.1.1. Enbiyanın ve Evliyanın Sultânı	132
11.1.2. İki Cihanın Sultânı / Sultânü'l-Âlemeyn	133
11.1.3. Sultân-ı Levlâke Levlâk.....	133
11.1.4. Sultân-ı Ervâh	135
11.2. Seyyid.....	136
11.2.1. Seyyidü'l -Enbiyâ ve'l- Mürselîn	139
11.2.2. Seyyidü'l-Âlemîn / Seyyidü'l- Âlemeyn.....	140
11.2.3. Melek, Cin ve Beşerin Seyyidi	141
11.3. Server.....	142
11.3.1. Kâinatın Serveri ve İki Cihan Serveri.....	142
11.3.2. Enbiyânın Serveri / Asfiyânın Serveri.....	142
11. 4. İmam Unvanı	143

11.4.1. İmamü'l-Evliyâ Ve'l-Ulemâ / Mü'minlerin İmamı.....	143
11.4.2. İmamü'l-Müttakîn / En Son ve En Âlî İmam.....	144
11. 5. Müezzin-i Âzam.....	145
11. 6. Tecelliyât-ı İlahiyyeye Mazhar – Tabakat-ı Kâinâta Nazır.....	145
12. HZ. MUHAMMED'İN KÂİNÂTIN ÇEKİRDEĞİ VE MEYVESİ OLMASINI ANLATAN UNVANLARI.....	147
12.1. En Ahir ve En Münevver Meyve / Çekirdek-i Aslî.....	147
12.2. Semere-i Şecere-i Hilkat / Şecere-i Tûbâ-i Cennet.....	148
13. SEMAVÎ KİTAPLARDA HZ. MUHAMMEDİN ADLARI VE UNVANLARI	149
SONUÇ.....	152
KAYNAKLAR	154
ÖZGEÇMİŞ.....	159

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.s.m.	: Aleyhissalâtu Vesselâm
b.	: bin
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
C.Ü	: Cumhuriyet Üniversitesi
çev.	: Çeviren
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
h.	: Hicri
H.z.	: Hazreti
nr.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
ss.	: Sayfa Sayısı
SDÜSBED	:Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Terc.	: Tercüman
yy.	: Yayın Yeri Yok
ts:	: Yayın Tarihi Belirtilmemiş

ÖNSÖZ

Sözün kıymeti söyleyeni ile birlikte onun ne söylediği ile kendini belli eder. Bu çalışmada söz sahibi Said Nursi, söylediği ise Hz. Muhammed sevgisidir. Kelamın değeri buradan bellidir. Bu çalışma da zikredilen değeri keşfetmeyi amaçlamaktadır.

Bediüzzaman Said Nursi, yirminci yüzyıl klasik İslam düşüncesinin en büyük âlimlerinden birisidir. Kaleme aldığı Risale-i Nur Külliyyâtının büyük bir kısmında iman hakikaetlerini ele almakla birlikte Hz. Peygamber'e olan sevgisini de eserlerine taşımıştır.

Yaşadığı dönemde ve günümüzde, Bediüzzaman Said Nursi için, *peygamberliğini ilan etti ya da vahiy aldığını iddia ediyor* gibi suçlamalar yapılır. Ne var ki Risale-i Nur'un muhtevası içinde suçlamalarına verilebilecek en ilmi cevap bu Nursi'nin peygamber sevgisidir. O Risale-i Nurların, nezih uslubuyla Hz. Peygamber'in ad ve unvanlarını, diğer eserlere göre farklı bir şekilde ele almıştır. Bu çalışmada onun Peygambere olan hususi sevgisinin yer aldığı hitaplar bulunmaktadır. Bu adlar ve unvanlar eğer varsa önce Kur'an ayetleriyle daha sonra da hadislerle desteklendirilmiştir. Ayrıca konu ile ilgili bazı ulemanın görüşlerine de yer verilmiştir.

Bediüzzaman Risale-i Nurlarda fitrî özelliklerini, ahlakını ve insanlığa örnek oluşunu birbirleriyle mündemiç bir şekilde ele almıştır. Bu eserlerde Hz. Muhammed'in büyüklüğünü anlatan bir unvan aynı zamanda onun kemâlatını da anlatmakta yahut kemâlatından bahseden bir unvan risaletine de işaret etmektedir. On Dokuzuncu Söz'de geçen "*Evet şu söz güzeldir. Fakat onu güzelleştiren güzellerin güzeli olan Evsaf-ı Muhammediyedir*" sözü ile Hz. Peygamberin vasıflarının kendi sözlerini güzelleştirdiğini anlatır.

Yaptığım bu araştırmada yardımlarını ve desteklerini hiç esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Murat SARICIK'a, ders aşamasında kendilerinin üstün bilgi ve deneyimlerinden istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. İ. Hakkı GÖKSOY'a ve Prof. Dr. M. Sadık AKDEMİR'e ve kıymetli ailem Mahmut GÖKCEN'e, Seferiye GÖKCEN'e ve Engin KORKULU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Elif Sümeyra Korkulu

Isparta, 2019

GİRİŞ

Bediüzzaman Said Nursi'nin kaleme almış olduğu Risale-i Nur Külliyyatı, toplumun ihtiyaçlarına göre hazırlanmış bir eser olmakla birlikte özellikle iman hakikatlerini içeren bir Kur'an tefsiri sayılabilir. Allah'ın varlığından ve birliğinden bahseden bir kitap elbette O'nun Rasulünden de bahseder. Özellikle Mektubat adlı eserin On Dokuzuncu Mektub'unda, Sözler adlı eserin On Dokuzuncu Sözünde ve Yirmi İkinci Sözün On Birinci Lem'asında, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinin Reşhalar risalesinde Hz. Muhammed'in risaletinden ve mucizelerinden bahsedilmektedir.

Bir insanın adına yahut unvanına bakınca onun şahsiyeti ve kimliği hakkında az da olsa bilgi sahibi olunur. Güzel ad ve unvanlarla anılan kişi için olumlu düşüncelere kapılırken, kötü ve olumsuz ad ve unvanla hatırlanan şahıslar için de olumsuz izlenimlere ve hissiyata kapılmamak elde değildir. Bu çalışma, Kur'an'ın ahlakı ile ahlaklanmış ve insanlığa yegâne örnek olan Hz. Peygamber'in Risale-i Nur Külliyyatında geçen ad ve unvanlarını konu alır. Hz. Peygamber'i anlatan isimler aynı zamanda onun yaptıklarıyla da alakalıdır. Örneğin Hz. Peygamber, tebliğ görevini icra ettiği için ona mübelliğ ismi verilmiştir. Ya da risalet görevine atıfla Resul unvanını almıştır.

Ad yani isim; herhangi bir mâna için konulmuş bir lafız; bir kavramı zihne taşıyan söz, fiil veya nitelik türünde semboller olarak karşımıza çıkar.¹ Unvan ise, bir kimsenin memuriyet rütbesini ve görevini belirten söz yani lakaptır.² Nasıl ki Cenab-ı Allah, biz insanlara kendi zatını Esmâü'l-Hüsna'sı ile tanıtmış ise, Hz. Peygamber'i de ona layık olan ad ve unvanlarla tanıma imkânı vermiştir. Bununla birlikte Hz. Peygamber de kendisini değişik isimlerle ve unvanlarla tanıtmıştır. İslam uleması ise Hz. Peygamber'e duydukları engin muhabbete binâen Onun isimlerine özel bir ehemmiyet vermişler ve bu konuda eserler ele almışlardır. Hilye, naat, mevlid gelenekleri buna örnektir. Bununla birlikte Klasik Türk edebiyatında Cenab-ı Hakk'ın isimlerini konu edinen Esmâü'l-Hüsna'nın yanında, Hz. Peygamber'in İslam kültüründe yer alan isimlerinin tek bir eserde toplanması da bir gelenektir. Biz de bu çalışmanın İslam kültüründe var olan bu geleneğe küçük bir katkı da bulunmasını hedefledik.

¹ İlyas Çelebi, "Klasik Bir Kelâm Problemi Olarak İsim-Müsemma Meselesi", *İLAM Araştırma Dergisi*, C. III, S.1, 1998, İstanbul, s.105.

² Abdülkerim Özaydın, "Unvan", *DİA*, XLI, İstanbul, 2012, s.163.

Esmâü'n-Nebi türünden bu eserlerde; Hz.Peygamber'in (a.s.m) Kur'an-ı Kerim'de, hadislerde, diğer semavî kitaplarda anılan isimleri ile İslam kültüründe ona verilen adlar ve unvanları bir araya getirilir. Kimi âlimler eserlerinde Allah'ın Esmâü'l-Hüsna'sı adedince ismi olduğunu ifade etmiş, kimi âlimler ise bunun sayısını arttırmışlardır. Bu eserlerin en önemlilerinden birisi ise Şeyh Muhammed b.Süleyman el-Cezûli'nin *Delâ'ilü'l-Hayrat ve Şevâriku'l-Envar Fî Zikri's-Salât 'Ale'n-Nebiyi'l-Muhtar* isimli salâvat mecmuasıdır.³

Türk edebiyatındaki manzum eserlerde de Hz. Peygamber sevgisi göze çarpmaktadır. Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necat adlı mevlidinde Esmâ-i Nebi ile ilgili bölümde Hz. Peygamber'in kırk ismi zikredilmiştir.

*'Mustafa' nın mevlididir bu kelam
Sanmanız bunu kelâm-ı her avâm
İzzetini key sakınun bu sözün
Devletünüze sebeptir bu sizün
Mevlidine kim anun izzet kıla
Mustafa'dan ol dahi izzet bula...'*⁴

Günümüzde Hz. Peygamber'in isimleri hakkında çalışmalar yapılmıştır. Bekir Belenkuyu'nun *Edebiyatımızda Esmâ-i Nebi – Peygamberimizin İsimleri ve Esmâ-i Nebi Metinleri* çalışması bulunduğu gibi Emine Yeniterzi'nin de *Divan Şiirinde Na't* adlı eseri bulunmaktadır.

Peygamber Efendimiz'in sahip olduğu ad ve unvanlar Onun üstün özelliğine, sıfatlarına, ahlakına ve kabiliyetine delalet eder. Rasulullah'ın icra etmiş olduğu bütün ameller, en yüce varlığın, Halık-ı Zülcelâlin tasarruf ve tecellilerine işaret eder.

Bediüzzaman, bu hususu Sözlere adlı eserinde şu ifadelerle veciz bir şekilde dile getirir: *"Mükemmel, muntazam, sanatlı, saray gibi bir eser, bilbedâhe muntazam bir fiile delalet eder. Yani bir bina bir dülgerliğe delalet eder. Ve mükemmel bir fiil, bizzarure mükemmel bir faile ve mahir bir ustaya, bir dülgerliğe delalet eder..."*

İşte bütün âlemdeki asar-ı sanat ve bütün mahlûkat, her biri birer eser-i mükemmel olduğundan, her biri bir fiile ve fiil ise isme; isim ise vasfa, vasıf ise şe'ne,

³ Nurgül Karayazı, *Klasik Türk Edebiyatında Bir Tür Olarak Esmâ-i Nebi "Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed, Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)"*, 2011, C.II, s.93-94.

⁴ Ali Osman Kurt, "Süleyman Çelebi'nin Mevlid (Vesiletü'n-Necat)'inde Mitolojik Unsurlar", *Ekev Akademik Dergisi*, 2006, S.29, s.186.

şe'n ise zata şehadet ettikleri için; masnuat adedince bir tek Sâni-i Zülcelal'in vücûb-u vücuduna şehadet ve Ehadiyyetine işaret ettikleri gibi; hey'et-i mecmuası ile silsile-i mahlûkat kadar kuvvetli bir tarzda bir mi'rac-ı mâfifettir. Hiçbir cihette şüphe girmeyen müteselsil bir burhan-ı hakikattir."

Çalışmanın yöntemi gereği, konu ile ilgili ad ve unvanlar öncelikle Risale-i Nur Külliyyatı'nda tarandı. Tespit edilen bu ad ve unvanların sözlük anlamları Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi ve Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü ana kaynak seçildi. Daha sonra ilgili ad ve unvanların Kur'an-ı Kerim ve hadislerde geçip geçmediğine bakıldı. Sonrasında ise Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinde, söz konusu ad ve unvanların geçtiği bölümlerden kısa alıntılar yapıldı. Bu alıntılar tahlil edilerek ve bunlar hakkında gerektiği yerde açıklama yapıldı.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Bediüzzaman Said Nursi'nin hayatı, eserleri ve fikri mücadeleleri yer almaktadır. İkinci bölümde ise Hz. Muhammed'in (a.s.m) Risale-i Nur Külliyyatındaki ad ve unvanları yer almaktadır. Bu bölümde Peygamber Efendimiz'in halk arasında da en çok bilinen *Muhammed, Ahmed, Mahmut ve Mustafa* isimleri üzerinde durulmuştur. Hz. Muhammed'in *İsm-i Azam ve Ayet-i Kübra* oluşu ile ilgili unvanlarına yer verilmiştir. Hz. Peygamber'in güneş, ay ve ışık ile ilgili unvanlarından bahsedilmiştir. Hz. Muhammed (a.s.m)'in risalet, ilim ve tebliğ ile alakalı ad ve unvanları yer alır. *Habib ve Mahbub* unvanları ele alınmıştır. Hz. Peygamber'in kemâlatıyla ilgili adlarının ve unvanlarının ardından Hz. Peygamber'in büyüklüğünü ifade eden ad ve unvanlarına yer verilmiştir. Hz. Muhammed'in kâinatın çekirdeği ve meyvesi olmasını anlatan unvanlar ele alınmıştır. Son olarak Risale-i Nur'da yer alan Hz. Muhammed'in semavi kitaplardaki ad ve unvanları da örneklerle izah edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Hz. Muhammed'in Risale-i Nur Külliyyatında geçen adları ve unvanlarının tespit edilmesidir. İkinci olarak bu ad ve unvanların doğru anlatılmasıdır. Ulaşabildiklerimiz yukarıda tespit edilen maddelerdir. Bu konuda yapılmış herhangi bir akademik çalışma mevcut değildir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED'İN ADLARI VE UNVANLARI: RİSALE-İ NUR ÖRNEĞİ

1. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ'NİN HAYATI

Bediüzzaman Said Nursi, 1873 yılında Bitlis'in Hizan kazasına bağlı İsparit Nahiyesinin Nurs köyünde dünyaya gelmiştir.

Öğrenim hayatına, dokuz yaşındayken Tağ köyündeki medresede başlamıştır. Daha sonra icazet alarak Doğubeyazıt'tan ayrılarak Bitlis'e giden Said Nursi, o dönem medrese âlimleri arasında gelenek olan ilmi tartışmalara katılmıştır. Bu ilmi münazaralardaki üstün başarıları, zekâsı ve hafızasıyla herkesin takdirini kazanmıştır. Bu tartışmalar sonunda on üç yaşındayken aldığı icazetini kabul ettirip ilmi rüşdünü ispat eder ve 'Bediüzzaman' diye anılmaya başlanmıştır.

1907'de İstanbul'a gider. 1909 yılındaki 31 Mart olaylarında karışıklığı önlemek amacıyla konuşmalar yapmasına ve yatıştırıcı rol oynamasına rağmen, tutuklanarak 'Divan-ı Harp'te idam talebiyle yargılanır ve beraat eder. Bu mahkemedeki müdafaasını daha sonra *'İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi'* adıyla yayınlanmıştır.

1910 yılında İstanbul'dan ayrılarak Van'a döner ve yöredeki aşiretleri ziyaret ederek halka aydınlatıcı bilgiler verir. Aynı yıl, bu görüşmeleri özetleyen Münazarat adlı eserini yazmıştır.

1913 yılında 'Medresetü'z-Zehra' adını verdiği üniversitenin temelini Van Valisiyle birlikte attı. Ancak Birinci Dünya Savaşı çıkınca öğrencileriyle birlikte cepheye gitti ve uğruna çok çaba sarf ettiği üniversite projesi de savaş sebebiyle yarım kaldı. 1916'da Ruslara esir düştü. Yaklaşık iki buçuk senelik esaret hayatı Rus ihtilalinin getirdiği karışıklık sırasında firar etmesiyle son buldu. Sibiryaya, Berlin, Varşova ve Sofya üzerinden 1918'de İstanbul'a gelir.

İstanbul'da Darü'l-Hikmeti'l-İslamiye üyeliğine tayin edilmiş olup İstanbul'da bulunduğu yıllarda Nokta, Sünihat, Lemeat, Katre, Habbe, Zerre, Şemme adlı risalelerini yazmıştır.

19 Kasım 1922'de Ankara'ya gitmiştir ve Mecliste resmi bir törenle karşılanır. Ankara Hükümetince kendisine, milletvekilliği, Şark umumi vaizliği ve diyanet üyeliği

gibi makamlar teklif edilir. Ancak o, bütün bunları kabul etmeyerek, 1923 yılının Mayıs ayında Ankara'dan ayrılarak Van'a gitmiştir.

1924 yılında başlayan Şeyh Said isyanını bahane edilerek Ankara Hükümetinin emriyle Erek Dağı'ndan alınıp Burdur'a mecburi ikamete gönderilir. Burdur'la başlayan dönemde yalnızlığa mahkûm edilmiştir.

Buradan 1926 yılında Isparta'ya gönderilen Üstad Said Nursi, Isparta'da kısa bir süre kaldıktan sonra Eğirdir ilçesinin Barla köyüne mecburi ikamete gönderilmiştir. Barla'daki yaklaşık sekiz yıllık mecburi ikamet hayatı boyunca Sözler, Lem'alar ve Mektubat adlı eserlerin büyük bir bölümünü yazmıştır.

1935 yılında Tesettür Risalesi adlı eserini bahane ederek; 19 Ağustos 1935 tarihinde verilen kararla bir sene hapis ve Kastamonu'da bir yıllık gözetim altında zorunlu ikamete mahkûm edilmiştir. Eskişehir'deki bir yıllık hapis hayatının ardından Kastamonu'ya gönderilmiş; yedi yıl süren Kastamonu hayatında Ayet-ül Kübra, Birinci Şua, İkinci Şua, Yedinci Şua ve Sekizinci Şua adlı eserlerini yazmıştır.

1948 yılında Afyon Ağır Ceza Mahkemesi tarafında hakkında yeniden dava açılan Üstad Said Nursi, 1949 yılında beraat etmiştir. Afyon Ağır Ceza Mahkemesi 1956 yılında Risale-i Nur'un serbestçe basılması ve dağıtılması yönünde karar vermiştir.

1952'de Gençlik Rehberi adlı eseri hakkında açılan davaya katılmak üzere İstanbul'a gitti ve bu mahkeme de beraat kararıyla sonuçlandırılmıştır. 20 Mart 1960 yılında hasta olmasına rağmen, kendilerinin ısrarlı isteği sonucunda talebeleri tarafından Urfa'ya götürülmüş, 23 Mart 1960 tarihinde kaldığı otelin odasında Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.⁵

2. İLMİ KİŞİLİĞİ

Bediüzzaman'ın seksen yıllık hayatı üç dönemden meydana gelmiştir. Bunlar: Eski Said, Yeni Said ve Üçüncü Said dönemidir. Bediüzzaman Said Nursi'nin 1878'den 1916 yılına kadar süren gençlik hayatına "Eski Said" dönemi denir. 1916–1923 yılları arasındaki hayatı ise Eski Said'den Yeni Said'e geçiş dönemidir. Bu dönem, siyasi ve içtimai konularla yakından ilgilenen ve içtimai hastalıklara reçeteler mahiyetinde eserler yazan Eski Said'in, tamamıyla Kur'an'ın hakikatlerine yoğunlaşıp Risale-i Nur'un

---

⁵ Bediüzzaman Said Nursi, *Tarihçe-i Hayat*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1999.

vücuda gelmesi için çalışan Yeni Said'e dönüştüğü bir dönemdir. 1923'ten 1949'da Afyon Mahkemesi'nden tahliye kadar süren Risale-i Nur'un telif edildiği dönem ise "Yeni Said dönemidir. Bediüzzaman'ın 1949 yılından 1960 yılına kadar geçen hayatına ise Üçüncü Said denir."⁶

Eserlerinin genel karakteri üzerine kendisinin ve talebelerinin çeşitli değerlendirmeleri olmuştur. Bu değerlendirmelerden iki esas öne çıkmaktadır. Risaleler bir yönüyle Kelam ilmi alanında yenilik yapmak için yazılmış eserler olarak kabul edilirken başka bir açıdan da Kur'an'ın çağımızdaki önemli bir tefsiri olduğu ifade edilmektedir. Ancak şunu belirtmeliyiz ki, Risale-i Nur ne klasik anlamda, konuları belli bir sistematik dâhilinde ele alan bir kelam kitabı ne de geleneksel manada bir tefsirdir. Fakat klasik kelam eserlerinde ele alınan konuların çoğu sistematik bir şekilde olmasa da dağınık olarak Risalelerde yer almaktadır. Kur'an'ın baştan sona klasik usulde tamamının tefsiri yapılmamış olsa da, Said Nursî, eserlerinde kendine has bir üslup ve bakış açısıyla yüzlerce ayetin tefsirini yapmaktadır. Ayrıca günümüzde, konulu tefsir metodu olarak ifade edilen tefsir anlayışının da Risale-i Nur Külliyyatı'nda çok farklı örneklerine rastlamak mümkündür.⁷

Dinî, felsefî ve aklî ilimlerdeki bilgi birikimini îcazlı ve kısa tabirat ile eserlerine yansıtan Bediüzzaman, eserlerini telif ederken kendisinin ve talebelerinin anlayışlarını dikkate almıştır. Bu sebeple kısa cümleler ile uzun hakikatlere işaretler Eski Said'in üslubunu şekillendirmiştir. Ayrıca Eski Said'in üslubunda aklı ikna edecek, susturacak ve zaman zaman şiddetli lisânın hâkimiyeti söz konusudur.

Said Nursi'nin fikrî mücadelesini İslâm düşüncesi içinde tecdid veya ihyâ olarak bilinen geleneğin bir devamı ve son dönem Osmanlı âlimleri arasında görülen yenilik hareketinin bir parçası şeklinde görmek mümkündür. Onun din anlayışının ilkeleri *İşârâtü'l-İ'câz'da* Kur'an'ın tevhid, nübüvvet, haşir, ibadet ve adaletten ibaret olduğunu ifade eden yaklaşımından çıkarılabilir. Said Nursi'nin âyetleri yorumlamadaki temel mesajı Kur'an'ın ve genel olarak İslâmî ilkelerin bilimle çatışmasının söz konusu olmadığını, bilim ve dinin aynı hakikatlere ışık tuttuğunu ortaya koymaktır. Kur'an-ı Kerim, ona göre kâinat kitabının özlü bir tefsiridir.

⁶ <http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=1076>, (01.10.2019).

⁷ Sinan Özyurt, "Bediüzzaman Said Nursî'nin İtikadi-Siyasi İslam Mezheplerine Bakışı", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s.15.

Ulûhiyyetin bilinmesi, yaratıcıya karşı görevlerin anlaşılması ve sosyal hayatın adalet ilkesi doğrultusunda olgunlaşması için nübüvvetin gerekli olduğunu söyleyen Said Nursi bu inanç esasını Hz. Peygamber'in şahsında çeşitli delillere dayandırır. Buna göre Rabbimizi bize tanıtan üç büyük öğretici vardır. Bunlar: Tabiat, Hâtemü'l-Enbiyâ ve Kur'ân-ı Kerîm'dir. Said Nursi, Rasul-i Ekrem'in nübüvveti bağlamında Kur'an'ın eşsizliği yanında onun gösterdiği mûcizeleri de öne çıkarır. Hadis kitaplarından yaptığı alıntılarla mûcizeleri sıralarken özellikle onlar vasıtasıyla insanlara verilmek istenen mesajlar üzerinde durur. Peygamberlerin mûcizeleri hem nübüvvetin doğruluğunu halka ispatlamak hem de insanlara maddî ilerlemenin imkânlarını göstermek gibi hikmetler taşır. Yani peygamberler ve nübüvvet kurumu, insan topluluklarına sadece mânevî açıdan değil aynı zamanda maddî bakımdan da yol gösterici katkılarda bulunmuştur. Nübüvvetin bu katkısıyla toplumlar uygarlık ve ilim düzeyi açısından da ilerlemiştir.⁸

3. BEDİÜZZAMAN SAİD NURSI'NİN ESERLERİ

Said Nursi her risâlesini değişik zamanlarda farklı konular üzerine yazmış ve bunları bir sıraya dizerek "Risâle-i Nûr" adını verdiği külliyyatını Sözlere, Mektûbât, Lem'alar ve Şualar olmak üzere dört temel eserden teşkil etmiştir.

Külliyyât içindeki eserleri konularına göre sınıflandırmak mümkün değildir. Bu eserlerde materyalizm ve pozitivizm gibi inkârcı akımlara karşı halkın dinî inançlarının korunması ve Kur'an'ın bilimsel teorilerin etkisindeki çağdaş insanların anlayacağı biçimde yorumlanması hedeflenmektedir. Bunların çok azı belli ilim dallarına ayrılmıştır. *İşârâtü'l- İ'caz* bunlardan biridir. Bu eser, Bediüzzaman Said Nursi'nin 1914-1916 yılları arasında Arapça olarak kaleme alınmıştır. Fatiha suresi ile Bakara suresinin ilk otuz üç ayetini ele almaktadır.⁹

Bediüzzaman Said Nursi'nin 1926-1933 yıllarında telif etmiş olduğu *Sözlere* adlı kitabı, Yeni Said döneminin ilk eseridir. Burada ahiret, uluhiyet ve nübüvvet gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır.¹⁰

Bediüzzaman Said Nursi, 1929-1934 yılları arasında Barlada ikamet ettiği süre içinde *Mektubat* adlı eserini kaleme almıştır.¹¹

⁸ Alparslan Açıkgenç, "Said Nursi", DİA, XXXV, İstanbul, 2008, s.565-572.

⁹ Geniş bilgi için bkz., Bediüzzaman Said Nursi, *İşârâtü'l-İ'caz*, Sözlere Neşriyat, İstanbul, 2004.

¹⁰ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Sözlere*, Sözlere Yayınevi, İstanbul, 1993.

¹¹ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Mektubat*, Sözlere Neşriyat, İstanbul, 2003.

Bediüzzaman'ın, Allahın varlığı ve birliğinden bahseden eserlerinden birisi de Lem'alar'dır. Bununla birlikte Allah'ın sıfatları, kıyamet alametleri, şirk ve rızık gibi meseleler de eserin içinde yer almaktadır. 1932-1936 yılları arasında telif edilen eserde otuz üç lem'a yer almaktadır.¹²

Nursî'nin, Allah'ın varlığı ve birliğinden bahseden bir diğer eser ise *Şuâlar* adlı kitabıdır. Aynı zamanda ahiret, küfür, ahir zamani kıyamet alametleri gibi akaid konularını içerir. 1936-1949 yılları arasında telif edilmiş olup onbeş şuâdan oluşmaktadır.¹³

Bediüzzaman, 1926 yılında Barla'da zorunlu ikamete tabi olduğu dönemden 1935 yılına kadar geçen sürede *Barla Lâhikasını* kaleme almıştır. Eser, Bediüzzaman'ın talebeleriyle birlikte mektuplaşmasından oluşmaktadır.¹⁴

Kastamonu Lahikası ise, Bediüzzaman'ın 1935 yılında Eskişehir hapisanesine gönderilmesinden 1944 yılı Denizli Hapishanesinden tahliyesine kadarki süreçte talebeleriyle mektuplaşmasından oluşmaktadır.¹⁵

Bediüzzaman Said Nursi'nin bir diğer eseri ise Emirdağ Lâhikasıdır. İki bölümden oluşan Emirdağ Lâhikası'nın ilk bölümünde Denizli hapisanesinden Afyon Mahkemesi'ne kadar olan zamanda talebelerin Nursî ile olan soru ve cevapları yer almaktadır. İkinci bölüm ise 1948-1953 yılları arası Bediüzzaman'ın çeşitli mahkemelerde yaptığı savunmalardan oluşmaktadır.¹⁶

Bediüzzaman Said Nursi'nin Asâ-yı Musa, İman ve Küfür Muvazeneleri, Mesnevi-i Nuriye, Muhakemât, Sikke-i Tasdik-i Gaybi, Müdafaalar, İctimai Dersler olarak eserleri de mevcuttur.

---

¹² Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Lem'alar*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.

¹³ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Şuâlar*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1992.

¹⁴ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Barla Lâhikası*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.

¹⁵ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Kastamonu Lâhikası*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2003.

¹⁶ Geniş bilgi için bkz., Nursi, *Emirdağ Lâhikası*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBERİN MUHAMMED, AHMED, MAHMUD VE MUSTAFA ADLARI

1. MUHAMMED

Muhammed, hamd kelimesinden türemiştir. Kelime olarak iyilik, güzellik, üstünlük ve erdemlilikte niteleme, övme manasına gelen hamd isim ve masdar olarak kullanılır. Aynı zamanda söz konusu iyiliğin kendisine yönelik olma şartı aranmadan bir kimsenin mutlak mânada lutufkârlığının ve iyilikseverliğinin dile getirilmesidir.¹⁷

Rağıb el-İsfehani'ye göre Yüce Allah'a hamd etmek: O'nu erdemlerinden dolayı övmektir. Bu, methetmekten daha özel, şükürden daha geneldir. مُحَمَّدٌ: Bir kişinin övülecek özellikleri çok olduğunda söylenir Yüce Allah'ın *Muhammed Allah'ın elçisidir*¹⁸ sözünde geçen Muhammed, -bir açıdan kendisinin özel ismi olmakla beraber- övülen manasındadır. Bu ifadeyle O'nun bu sıfatla nitelendiğine ve manasının kendisine somutlaştığına işaret vardır.¹⁹ Muhammed kelimesi övgüye değer bütün iyilikleri ve güzellikleri kendisinde toplayan kişi manasına gelmektedir.²⁰

Hiz. Peygamber'in, Muhammed adı Kur'an-ı Kerim'de dört yerde geçmekte olup hepsi de kendisine izafe edilmiştir. Buna örnek olarak Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ = “*Muhammed de ancak bir Resuldür.*”²¹ Bu ayetin nüzul sebebini Çetiner şöyle açıklamaktadır: “*Rebî der ki: Bize anlatıldığına göre –en doğrusunu Allah bilir- Muhacirlerden birisi Ensardan kana bulanmış halde olan birisine uğradı ve: ‘Ey filan, Muhammed’in öldüğünü hissettin mi? diye sordu. Ensardan olan adam ‘Eğer Muhammed ölmüşse Allah’ın dinini tebliğ etmiştir. Siz de dininiz için savaşın’ dedi ve Allah Teâlâ da bu ayet-i kerimeyi indirdi.*”²²

¹⁷ Bekir Topaloğlu, “Hamd”, *DİA*, XV, İstanbul, 1997, s.442.

¹⁸ *Fetih*, 48/29.

¹⁹ Rağıb el- İsfehani, *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*, Terc: Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yayınları, İstanbul, 2012, s.308.

²⁰ Yaşar Kandemir, “Muhammed”, *DİA*, XXX, İstanbul, 2005, s.423.

²¹ *Al-i İmran*, 3/144; Geniş bilgi için bkz., M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, I-X, Eser Neşriyat, II, İstanbul, 1979, s.1187.

²² Ayrıca bkz., Bedrettin Çetiner, *Fatiha'dan Nas'a Esbâb-ı Nüzûl Kur'an Ayetlerinin İniş Sebepleri*, I-II, Çağrı Yayınları, I, İstanbul, 2006, s.172.

Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri'nde ise bu ayet şöyle açıklanmıştır: ‘Hz. Muhammed’in sadece bir beşer ve bir peygamber olduğu belirtilip önceki peygamberler gibi onun da ölümlü olduğu hatırlatılmaktadır.’²³

Fetih suresinde de Hz. Muhammed’in Allah’ın Resulü olduğundan bahsedilmektedir. Muhammed Hamdi Yazır’ın bu konudaki açıklamaları ise şöyledir: *مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ* ‘‘Muhammed Allah’ın Resulü’dür, -Binaenaleyh ona olan va’dlerini fi’liyyat ile tehakkuk ettirerek isbat edecek olan da odur. Allah’ın bu şahadetine karşı Muhammed Resulullah demek istemeyen kâfirler hakikatte kendileri zarar etmiş olur.’’²⁴

Hz. Peygamberin Muhammed isminin geçtiği bir başka ayet ise şöyledir:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

‘‘Muhammed sizin ricalınızdan hiç birinin babası değil ve lâkin Allah Rasulü ve Peygamberlerin hatemidir, Allah her şeye âlim bulunuyor.’’²⁵

Bu ayetin esbâb-ı nüzulü şöyledir:

‘‘1. Katâde’den rivayete göre o şöyle demiştir: Zeyd hakkında nazil olmuştur ki o, Hz. Peygamber’in oğlu değildir. Vallahi onun erkek çocukları olmuştu. O, Kasım’ın İbrahim’in, Tayyib’in ve Mutahhhir’in babasıdır.

2. Kurtubî ise Hz. Peygamber (s.a.v.), Zeyneb bint Cahş ile evlenince bazı kimselerin: ‘‘Muhammed oğlunun hanımı ile evlendi’’ demeleri üzerine nazil olduğunu söyler. Ancak iki rivayetin de meali birdir.’’²⁶

Burada konuyla ilgisi bakımından iki önemli husus vardır:

1. Peygamber Efendimiz’e peygamberlerin sonuncusu demekle Onun Hatemü’l Enbiya olduğuna dikkat çekilir.

2. Bir diğer husus ise Cahiliye döneminde evlatlıklar öz evlat gibi muamele görmekte ve evlat edinilen çocuk; neseb, evlenme, miras gibi konularda öz çocuk ile eş tutulmaktaydı. Hz. Peygamber de kölesi Zeyd b. Harise’yi evlat edinmiş, hatta bu

²³ *Al-i İmran*, 3/144; Geniş bilgi için bkz., Hayrettin Karaman, vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, I-V, DİB Yayınları, II, Ankara, 2007, I, s.683.

²⁴ *Fetih*, 48/29; Geniş bilgi için bkz., Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.4440.

²⁵ *Ahzab*, 33/40; Geniş bilgi için bkz., Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3897.

²⁶ Çetiner, *a.g.e.*, II, s.728.

yüzden Zeyd'e Zeyd b. Muhammed denilmeye başlanmıştır. Bu ayet ile birlikte bu uygulama da kaldırılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Muhammed isminin geçtiği bir diğer ayet-i kerime ise şöyledir:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

“İman edip salih ameller işleyenlerin, Muhammed’ indirilene –ki o, Rablarından olan haktır.- inananların kötülüklerini örter ve durumlarını ıslah eder.”²⁷

Yazır’a göre buradaki imandan maksat bilhassa Hz. Muhammed’e indirilen kitaba ve şeraite imandır.²⁸

Bir hadis-i şerifte ise Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Benim bir takım isimlerim vardır. Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben o Mâhiyim ki, Allah benimle küfrü mahveder. Ben o Haşirim ki, Allah insanları benim ayaklarıma toplar. Ve ben o Âkıbim ki, ondan sonra hiçbir peygamber yoktur.”²⁹

Bediüzzaman'ın ele almış olduğu Risale-i Nur Külliyyatın'da Peygamber Efendimiz'in Muhammed ismi beş yüz altmıştan fazla yerde geçmektedir. Mektubat adlı eserinde ise Muhammed adı altmıştan fazla yerde isim ve terkiplerle birlikte geçmektedir. Araştırmada bunların hepsine tek tek yer verilemeyeceğinden birkaç tane örnek ele alınacaktır.

Bediüzzaman Said Nursi Allah'tan başka bir ilah bulunmadığını kalben tasdik ve dil ile ikrar eder. Hz. Muhammedi de buna şahit gösterir. Ve şu açıklamaları yapar: “...Öyle bir Allah ki, vücub-u vücuduna ve Vahid, Ehad, Ferd, Samed olduğuna Hazret-i Muhammed (a.s.m.) bir şahid-i sadık ve bir bürhan-ı nâtıktır. Öyle Muhammed (a.s.m.) ki, icmâ ve tasdiklerine mazhar olmakla, enbiya ve mürselîne siyadet ünvanını ve ittifak ve tahkiklerini almakla, imamü'l-evliyâ ve'l-ulemâ lâkabını almıştır. Ve öyle Muhammed (a.s.m.) ki, âyât-ı bâhire, mu'cizat-ı katia ve secâyâ-i sâmiye ve ahlâk-ı âliye sahibi olmakla mehbit-i vahy-i İlâhî olmuştur. Ve öyle bir Muhammed (a.s.m.) ki, âlem-i gayb ve melekût-u seyr ve ziyaret etmekle, ervahı müşahede ve melâikeyle musâhabe, cin ve insanlara irşad vazifesini almıştır...”³⁰

²⁷ Muhammed, 47/2, Çetiner, *Fatiha'dan Nas'a Esbâb-ı Nüzul*, II, s.803.

²⁸ Ayrıca bkz., Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, VI, s.4370.

²⁹ Müslim, Ebu'l Huseyin Müslim b. el-Haccac el-Kuşeyri, *Sahihi Müslim Terceme ve Şerhi*, Ahmet Davudoğlu, I-XI, Sönmez Neşriyat, 1979, İstanbul, Faziletler;34, c. X, s.140.

³⁰ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1994, s.47; (Katre, Birinci Bab).

Bediüzzaman Said Nursî burada, Allah'tan başka ilah olmadığını izah ettikten sonra Yüce Allah'ın, vücub-u vücuduna ve Vahid, Ehad, Ferd, Samed olduğuna Peygamber Efendimiz'i şahit tutmuş, O'nun bir takım vasıfları ile bunu kuvvetlendirmiştir. Peygamber Efendimiz'in bu özelliklerinden bazıları şunlardır:

- Şahid-i sadık ve bir burhan-ı nâtik
- İmamü'l-evliyâ ve'l-ulemâ
- Mehbit-i vahy-i İlâhî
- Cin ve insanlara irşad vazifesini almıştır yani mürşiddir.
- Beşîr ve nezîr

Yine aynı eserde Nursî, Hâlık-ı Âlemi bize tarif eden delillerin en büyüklerini söyledikten sonra Hz. Muhammed'den şu ifadelerle bahseder:

“Hâlıkımızı tarif eden, pek büyük bir şahsiyet-i mânevîyeye mâlik, bürhan-ı nâtik dediğimiz, ‘Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâm kimdir?’ diye yapılan suale cevaben deriz ki:

Hazret-i Muhammed (a.s.m.) öyle bir zâttır ki, azamet-i mânevîyesinden dolayı sath-ı arz, o zâtın Mescid-i Aksâsıdır. Mekke-i Mükerrreme onun mihrabı, Medine-i Münevvere onun minber-i fazl-ı kemâlidir. Cemaat-ı mü'minîne en son ve en âli imam ve nev-i beşerin hatîb-i şehîr'idir; saadetdüsturlarını beyân ediyor. Ve bütün enbiyânın reisidir; onları tezkiye ve tasdik ediyor. Çünkü dîni, bütün dinlerin esâsâtına câmîdir. Ve bütün evliyanın başıdır; şems-i risaletiyle onları terbiye ve tenvir ediyor...’’³¹

Nursî, *Sözler* adlı eserin Onuncu Sözünde haşr ve ahiret konusunu anlatırken Muhammed adını terkiplerle birlikte şu ifadelerle kullanır: *“Maddi ve manevî hayat-ı Muhammediye (a.s.m) dahi; hayattan ve ruh-u kâinattan süzölmüş hayatın bir hulâsasıdır ve Risalet-i Muhammediye (a.s.m) dahi; kâinatın his ve şuur ve aklından süzölmüş en sâfi hulâsasıdır. Belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye(a.s.m) – âsârının şehâdetiyle– hayat-ı kâinatın hayatıdır ve Risalet-i Muhammediye (a.s.m) şuur-u kâinatın şuurudur ve nûrudur ve şuur-u kâinatın aklıdır.”*³² Buradaki Risale-i Muhammedin nurundan maksat hidâyettir, Kur'andır, vahiydir, İslâmiyettir. Demek ki Risalet-i Muhammediye'nin nuru çiksa İslamiyet zayıflayacak hatta yok olacaktır.

³¹ Nursî, *a.g.e.*, s.21;(Reşhalar, Birinci Reşha).

³² Nursî, *Sözler*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1996, s.104; (Onuncu Sözü İkinci Zeyli).

Bediüzzaman Said Nursî, bir başka yerde ise Hikmet-i âlemin tılsımını ve hilkat-ı insaniyenin muammasını ve hakikat-ı salâtın rûmuzunu işlerken Hz. Muhammed'i üstad olarak şöyle anar: “*O Üstad ise Seyyidimiz Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Avanesi ise Enbiya Aleyhimüsselâmdır. Ve şâkirdleri ise Evliya ve Asfiyadır. O saraydaki hâkimin hizmetkârları ise, şu âlemdeki Melâike Aleyhimüsselâma işarettir.*”³³ Burada Hz. Muhammed'in büyüklüğünden bahsedilir.

Kur'an-ı Kerim'i, kelâm-ı beşer farz edenlere cevap olarak Nursi şöyle demektedir: “*Benî Âdem'in en büyük ve en muhteşem ordusu olan Ümmet-i Muhammediye'nin (a.s.m) mukaddes bir kumandanı Kur'an-ı Kerim'dir.*”³⁴ Nursi böylelikle Ümmet-i Muhammediye terkihi içerisinde de Muhammed ismini kullanmış olur. Bununla birlikte Risale-i Nur külliyyatında Muhammed isminin terkiplerle birlikte oldukça fazla kullanıldığı görülmektedir. Bu terkipler ise:

Hâdise-i Muhammedîye, Kalb-i Muhammedîye, Nazar-ı Muhammedîye, Tarikât-ı Muhammedîye, Kübrâ-yı Muhammedîye, Mucize-i Muhammedîye, Sancak-ı Muhammedîye, Asr-ı Muhammedîye, Merhume-i Muhammedîye, Vâris-i Muhammedî, Garra-yı Muhammedîye, Ezan-ı Muhammedî, İttihad-ı Muhammedî, Hilâfet-i Muhammedîye, Şeriat-ı Muhammedîye, Âl-i Muhammed, Cemiyet-i Muhammedîye, Tarîk-ı Muhammedî, Nur-u Muhammedî, Ubûdiyet-i Muhammedî, Verâset-i Muhammedî, Hatme-i Muazzama-i Muhammedîye, Nübüvvet-i Muhammedîye, Din-i Muhammedîye, Gül-ü Muhammedî, Sünnet-i Muhammedî, Hadisât-ı Muhammedîye, Sada-yı Muhammedî, Üslûb-u Muhammedî, Zât-ı Muhammedî, Evsâf-ı Muhammedîye, Şecere-i Muhammedî, Sıdk-ı Muhammedî, Kemâlât-ı Muhammedîye, Ruh-u Muhammedîye, Cism-i Muhammedîye, Huzur-u Muhammedîye, Terbiye-i Muhammedîye, Rıza-yı Muhammedîye, Kabr-i Muhammedîye, Maarifet-i Muhammedîye, Beyanât-ı Muhammedîye, Mirâc-ı Ekber-i Muhammedî, Ahlâk-ı Muhammedî, Envar-ı Muhammedî, İmdâd-ı Muhammedî'dir.³⁵

³³ Nursi, *a.g.e.*, s.117; (On Birinci Söz).

³⁴ Nursi, *Mektubat*, Sözlere Neşriyat, İstanbul, 2003, s.299; (Yirmi Altıncı Mektup, Birinci Mehbas).

³⁵ Nursi, *Risale-i Nur Külliyyatı*.

1.1. Muhammedü'l- Emîn

Emin, Arapça kökenli bir kelime olup birine güven beslemek, birine bir şey hususunda itimat etmek, güvenmek mânâlarına gelmektedir.³⁶ Bununla birlikte kendisine güvenilen, hıyanet etmeyen, sözünde duran, vefalı, başkalarından korkmayan mânası da vardır.³⁷ Emin kelimesinden eman, emânet, emniyet, mü'min vb. kelimeler de türemiştir.

Cahiliye döneminde Hz. Muhammed'e el-Emin lakabı verilmiştir. Hz. Muhammed Mustafa hayatı boyunca her hal ve hareketinde yüce ahlak sahibi ve emin bir insandır. Daha 12 yaşındayken Şam taraflarına giden ticaret kafilesine amcasıyla katılmıştır. 14-15 yaşlarındayken de amcalarıyla Ficar savaşlarında hazır olarak bulunmuştur. Ayrıca 20 yaşındayken de Hilfu'l Fudul'a katılmıştır.³⁸

35 yaşındayken Mekke'de bütün kabilelerin ortak katılımıyla gerçekleşen Kâbe'nin yeniden inşasına Hz. Peygamber de yardım etmiştir. Hacerü'l Esved'in yerine konulması aşamasına gelindiğinde tartışmalar başlamıştır. Çünkü her kabile bu görevi kendine layık görmektedir. 4-5 gün devam eden tartışmalar sonucunda Ebu Ümeyye b. el-Mugire el- Mahzum, aralarındaki anlaşmazlığın giderilmesi için Mescid-i Haram'dan içeriye ilk giren kişiyi hakem tayin etmelerini teklif etmiş ve ilk gelen kişinin Hz. Muhammed olduğunu gördüklerinde 'Bu emin kişidir. Buna razıyız. Çünkü bu Muhammed'dir' demişlerdir.³⁹ Bu olay Hz. Peygamber'in Kureyş içindeki itibarını daha da arttırmıştır.

Konuyla ilgili Kur'an-ı Hâkim'in ayetlerine bakıldığında ise Muhammedü'l-Emîn olarak Kâinatın Efendisi'nden bahsedildiği görülmemektedir. Fakat Hz. Muhammed'in emin yani güvenilir olduğuna işaret eden ayetler Kur'an-ı Kerim'de şöyle yer almaktadır:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (١٩) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ (٢٠) مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ

³⁶ Mevlüt Sarı, *El-Mevarid Arapça- Türkçe Lügat*, Toprak Ofset, İstanbul, 1982, s.50.

³⁷ Hüseyin Algül, 'Emin', *DİA*, XI, İstanbul, 1995, s.111.

³⁸ Adem Apak, *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi I-IV*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013, c.I, s.132-137.

³⁹ Apak, *a.g.e.*, s.141; Safiyürrahman Mübarek Furi, *Peygamber Efendimiz'in Hayatı ve Daveti*, çev. İbrahim Kutluay, Bilimevi Basın Yayın, İstanbul, 2017, s.68-69; İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yayınları, 2014, s.72.

= “O Kur’an gerçekten değerli, güçlü ve arşın sahibi katında itibarlı, orada saygın ve güvenilir bir elçinin sözüdür”.⁴⁰ Kadı İyaz bu ayette söz edilenin Muhammed Mustafa (a.s.m) olduğu kanaatindedir.⁴¹

Bir başka ayette ise:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزَنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

“Onların sözlerinin seni gerçekten üzmemekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler açıkça Allah’ın ayetlerini inkâr ediyorlar”⁴² buyrulmaktadır. Bu ayette Yüce Allah, Resulünü teselli etmektedir. Nitekim müşrikler Kur’an-ı Kerim’in asılsız, Hz. Peygamber’in de sihirbaz olduğunu söylemekten geri çekilmemişlerdir. Oysa tüm Mekke halkı Kâinat Güneşini küçüklüğünden beri tanımakta hatta dürüstlüğünden dolayı Ona ‘el-emin’ demekteydiler.

Muhammed Hamdi Yazır’ın tespitine göre, ‘bu ayet Ebu Cehil’in Hatemü’l Enbiya’ya söylemiş olduğu ‘Biz seni yalanlamıyoruz, sen bizim kanaatimize göre doğrusun. Biz ancak senin getirdiğini yalanlıyoruz’ sözü ile Kureyş’ten Hâris b. Âmir’in ‘Ey Muhammed, vallahi sen bize hiç yalan söylemedin, fakat biz sana uyararak yerimizden olacağız, bundan dolayı iman etmiyoruz’ söylemleri üzerine inmiştir.’⁴³

Nursî de Sözler adlı eserinde⁴⁴ *أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ* ayetine değinerek Peygamber Efendimiz’in eminliğinden bahsetmektedir. Tûr suresindeki ayeti ele alan Nursî “...Yalancı, vicdansız münafıklar gibi ‘Kur’an senin sözlerindir’ diye seni ittiham mı ediyorlar! Hâlbuki tâ şimdiye kadar Muhammedü’l- Emîn diyerek içlerinde seni en doğru sözlü biliyorlardı. Demek onların îmâna niyetleri yoktur. Yoksa Kur’an’ın âsâr-ı beşeriye içinde bir nazîrini bulsunlar...’⁴⁵ demektedir.

Nursî, *Mektubat* adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda, o meşhur hadiseyi anarken Hz. Peygamber’in, Muhammedü’l Emin unvanından şu şekilde bahsetmektedir: “Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amcası Ebu Talip ve bir kısım Kureyşî ile beraber Şam tarafına, ticarete gidiyorlar. Bahîra-i Rahibin kilisesi

⁴⁰ *Tekvîr* 81/19-21; Hayrettin Karaman vd., *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, V, s.561.

⁴¹ Kadı İyaz, *Şifa-i Şerif Şerhi*, I-III, Mehmet Yaşar Kandemir, Tahlil Yayınları, 2012, I, s.293.

⁴² *En’am* 6/33, Hayrettin Karaman vd., *a.g.e.*, II, s.395.

⁴³ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, III, s.1913-1914.

⁴⁴ *Tûr* 52/33.

⁴⁵ Nursî, *Sözler*, s.376; (Yirmi Beşinci Söz, Birinci Şule Birinci Şua, Beşinci Nokta).

civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlarla ihtilât etmeyen münzevî Bahîra-i Rahip birden çıkageldi. Kafîle içinde Muhammedü'l-Emin'i (a.s.m.) gördü. Kafîleye dedi: “Şu Seyyidü'l-Âlemîndir ve Peygamber olacaktır” Kureyşîler dediler: ‘Nereden biliyorsun?’ Mübarek Râhib dedi ki: ‘Siz gelirken baktım ki, havada, üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammedü'l-Emin (a.s.m.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki; taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise nebîlere yapılırdır.’⁴⁶

Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler* adlı eserin Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamının On Birinci Lem’asında Peygamber Efendimiz’den söz ederken onu farklı unvanlarıyla şöyle anar: “*Kitab-ı Kebîr’in âyet-i kübrâsı, ve o, Kur’an-ı Kebîr’deki ism-i âzamı ve o şecere-i kâinatın çekirdeği ve en münevver meyvesi ve o saray-ı âlemin güneşi ve Âlem-i İslâmın Bedr-i Münevveri ve rubûbiyet-i İlahiyenin dellâl-ı saltanatı ve tilsim-ı kâinatın keşşâf-ı zîhikmeti olan Seyyidimiz Muhammedü'l- Emin Aleyissalâtü Vesselâm ...dır.*⁴⁷

1.1.1. Sâdıkü'l-Vadi'l- Emîn – Nebiyy-i Sâdıkın

Bediüzzaman’a göre eminlik, doğruluk ve güvenilirlik nübüvvet davasına en büyük delillerdendir. Peygamber Efendimiz Allah’ın resulüdür, elçisidir. Resul kelimesinin ne manaya geldiği ilerleyen konularda tafsilatlı olarak açıklanacaktır.

Sadık kelimesi doğru, hakikatli, sadakatli ve dürüst anlamına gelmektedir. Sadıkü'l-Va’d ise va’deinde duran, söz verdiği her şeyi yerine getiren yani ahbine sadık olandır.⁴⁸

Nursî, Peygamber Efendimiz’i “*Ümmiliği ile beraber en ekmel bir din ve İslamiyet ve şeriat ile ve en kavî bir iman ve itikad ve ibadetle en yüksek bir davet ve münâcat ve dua ile ve en eamm bir tebliğ ve misli görüşmemiş harika ve müsmir, en etemm bir metanetle def’aten zuhurunun şهادetiyle Muhammed Allah’ın Rasulü’dür ve Sadıkü'l- Vadi'l- Emin’dır*” diye tasvir etmiştir.⁴⁹ Bediüzzaman bu açıklamalarıyla Peygamber Efendimiz (a.s.m)’i övmektedir. Bu övgüde dikkat çeken bazı hususlar vardır. Bunlar:

⁴⁶ Nursi, *Mektûbat*, s.128; (On Dokuzuncu Mektup, On Birinci İşaret).

⁴⁷ Nursi, *Sözler*, s.298; (Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam, On Birinci Lem’a).

⁴⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.844.

⁴⁹ Nursi, *Şualar*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1992, s.546; (On Beşinci Şua, El-Huccetü’z-Zehra, Birinci Makam, Üçüncü Medrese-i Yusufiye’nin Tek Bir Dersinin Üçüncü Kısmı).

1. Peygamber Efendimiz (a.s.m) ümmi birisiydi yani okuma ve yazması yoktur. Fakat bununla birlikte O, İslamiyete öylesine güçlü bir iman ve itikad ile sarılmıştır ki bunu da en geniş kitlelere tebliğ etmiştir.

2. O ki Muhammed'dir, Allah'ın Resulüdür. Ondaki münacat ve dua öylesine samimidir ki iman ve itikad konusunda kimse onun derecesine çıkamaz.

3. Evet O, sadık bir kimsedir, emin ve güvenilirdir. Allah'ın yolundan hiçbir zaman ayrılmamış ve her zaman doğruyu söyleyerek insanların güvenini kazanmış, emin bir kimse olmuştur. Bu sebeple O, Sadık-ul Vadi'l-Emin'dir.

Ayrıca Nursi Hz. Muhammed'in (a.s.m) risaletine ve sadıkiyetine dair külli şehadetler öne sürer. Örneğin “*İmanın altı rükünlerin hakikatleri ve tahakkukları ve hakkaniyetleri, Muhammed (a.s.m)'in risaletine ve hakkaniyetine kat'i şehadet eder. Çünkü onun risalet hayatının şahsiyet-i maneviyesi ve bütün davalarının esası ve mahiyet-i nübüvveti, o altı rükündür. Öyle ise o rükünlerinin tahakkukuna delâlet eden bütün deliller, Muhammed (a.s.m)'in risaletinin hak olduğuna ve onun sadıkiyetine dahi delalet eder.*⁵⁰ Bununla birlikte Bediüzzaman Said Nursi, On Dokuzuncu Mektupta, Hz. Muhammed'in sadıkiyetine dair kat'i delillerden şu şekilde bahseder: “*Enbiyaların icmaı, nasilki, vücûd ve vahdâniyet-i İlahiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu Zâtın doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehadettir. Çünkü: Enbiya Aleyhimüsselam'ın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsi sıfatlar mu'cizeler ve vazifeler varsa, O Zâtta en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar nasıl ki lisan-ı kâl ile; Tevrat, İncil ve Zebur ve suhuflarında bu Zâtın geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki, kütüb-ü mukaddesin o beşâretli işaretlerinden yirmiden fazla ve pek zâhir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup'ta güzelce beyan ve isbat edilmiş. Öyle de lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri, en mükemmel olan bu Zâtı tasdik edip davasını imza ediyorlar ve lisan-ı kâl ile icma ile vahdaniyete delalet ettikleri gibi, lisan-ı hal ve ittifakla, bu Zâtın sadıkiyetine şehadet ediyorlar diye anladı.*”⁵¹

Nursi'nin yaptığı bu açıklamalarda araştırma ile ilgisi bakımından bazı noktalar dikkat çekmektedir. Bunlar:

1. Nursi burada Peygamber Efendimiz'in sadık oluşunda bahsetmiş ve buna dair deliller öne sürmüştür.

⁵⁰ Nursi, *a.g.e.*, s.548; (On Beşinci Şua, El- Huccetü'z Zehra, Birinci Makam).

⁵¹ Nursi, *Mektubat*, s.207; (On Dokuzuncu mektup, Ayetü'l- Kübra'nın Risalet-i Ahmediyye Kısmı).

2. Enbiyaların icmaı Allahın varlığına ve birliğine nasıl delilse Hz. Muhammed'in doğruluğuna ve risaletine de sağlam bir şehadettir. Zira enbiyaların doğruluklarına ve peygamber olduklarına dair kudsi sıfatlar ve mu'cizeler artık Peygamber Efendimiz'de en ileri boyuttadır. Zira Onlar, gerek Tevrat, İncil ve Zebur'da gerekse suhurlarda Hz. Muhammed'in geleceğini haber vermişlerdir. Böylelikle lisan-ı halleri ile vazifeleri boyunca Hz. Muhammed'i tasdik edip davasını imza etmişlerdir. Buna binaen Nursi de eserlerinde Peygamber Efendimiz'i anarken O'na Sadıku'l-Vadi'l-Emîn ve Nebiyy-i Sadık⁵² unvanlarını kullanmıştır.

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'in sıdk ve emaneti dava-yı nübüvvete delil niteliğinde olduğunu şu ifadelerle belirtmektedir: “*O Zâtın (a.s.m) dört yaşından kırk yaşına kadar geçirmiş olduğu gençlik devresinde bir hilesi, bir hıyaneti görülmemiş ve bir yalanı işitilmemiştir... Bu zâtın tam kırk yaşının başında iken yaptığı o inkılâb-ı azîmi âleme kabul ve tasdik ettiren ve âlemi celb ve cezbettiren, O zâtın(a.s.m) evvel ve âhir herkesçe mâlum olan sıdk ve emaneti idi. Demek ki o zâtın (a.s.m) sıdk ve emaneti dava-yı nübüvvete en büyük bir bürhan olmuştur.*”⁵³

1.2. Muhammed-i Arabî

Cahiliye dönemindeki insanlar hangi kabileye ait olduklarını bildiği gibi kabilesinin de soy kütüğünü bilir, ezberlerlerdi. Resul-i Ekrem de diğer insanlar gibi soy ve nesebini iyi bilmekteydi. Hz. Muhammed'in irki nisbesi Muhammed-i Arabî olup Peygamberimiz (a.s.m)'in soyu aşağıdan yukarıya şu şekilde yer alır:

هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ بْنِ قُصَيِّ بْنِ
كَلابِ بْنِ مِرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لَوْيِّ بْنِ غَالِبِ بْنِ فِهْرِ بْنِ مَالِكِ بْنِ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ بْنِ
خَزِيمَةَ بْنِ مُدْرِكَةَ بْنِ إِيَّاسَ بْنِ مِضَرَ بْنِ نِزَارَ بْنِ مَعَدِّ بْنِ عَدْنَانَ.

“*Muhammed (s.a.v), Abdullah, Abdulmuttalib (Şeybe), Hâşim, Abdulmenâf (Mugire), Kusay, Kîlab, Mürre, Ka'b, Lüey, Gâlib, Fihri, Mâlik, Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrike (Âmir), İlyas, Mudar, Nizar, Meâd, Adnan... Hz. Peygamber'in bu listede en üstte yer*

⁵² Nursi, *Muhâkemat*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004, s.39.

⁵³ Nursi, *İşârâtü'l İcaz*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004, s.95.

alan dedesine bakılırsa; onun Arab-ı Müsta'ribe'den olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan onun ilk ırki nisbesi Muhammed-i Arabî'dir."⁵⁴

Nursi konuyla ilgili olarak eserlerinde Muhammed-i Arabî nitelemesine yer vermiştir.⁵⁵ Mesnevi-i Nuriye adlı kitabının Reşhalar risalesinde imanın en mühim üç erkânından bahsederken Muhammed-i Arabî'nin kâinatın ayetü'l- kübrâsı olduğunu gözler önüne sermektedir.⁵⁶ Sözler adlı eserinde Peygamber Efendimizin bütün resûllerin ekmeli olduğunu belirttikten sonra Peygamber'e atılan iftiralara cevap verir. Sözler adlı eserin On Beşinci Sözün Zeyli'nde Peygamber Efendimiz'den bahseder. O'nu Muhammed-i Arabî unvanı ile şu ifadelerle anar:

*"...Güvendiğin o feylosofların en müfsidleri ve o Asya münafıklarının en vicdansızları dahi diyorlar ki: 'Muhammed-i Arabî (a.s.m) çok akıllı idi ve çok güzel ahlaklı idi.' Madem şu mes'ele iki şıkka münhasırdır ve mademki ikinci şık muhaldir ve hiç kimse buna sahip çıkmıyor ve madem kat'i hüccetlerle isbat ettik ki, ortası yoktur; elbette ve bizzarûre, senin ve hizbüşşeytanın rağmına olarak, bilbedâhe ve bilhakka'l-yakîn Muhammed Arabî Aleyhissalâtu Vesselâm Resûlüllahdır ve bütün resûllerin ekmelidir ve bütün mahlûkatın efdalidir."*⁵⁷

Nursi'nin açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından bazı noktalar dikkat çekmektedir:

1.Nursi, burada Kur'an- ı Kerim'in bir beşer kelamı olmadığını bunun ancak Allah'ın kelamı olabileceğini ispat eder. Bu açıklamaları yaparken de Peygamber Efendimiz (a.s.m) değinir.

2. Hz. Muhammed (a.s.m) Resulullah'tır, bütün resullerin ekmeli yani en mükemmeli, bütün mahlûkatın da en efdalidir.

3. Muhammed-i Arabî (a.s.m) hem çok akıllı hem de güzel ahlaklıydı. Bu konuda feylosofların en müfsidleri ve o Asya münafıklarının en vicdansızları dahi Muhammed-i Arabî (a.s.m) çok akıllı idi ve çok güzel ahlaklıydı demişler ve bunu inkâr dahi edememişlerdir.

Sonuç olarak Bediüzzaman Said Nursî, Hz. Muhammed'in ilk ırki nisbesinden dolayı onun bu adını eserlerinde kullanmıştır.

⁵⁴ Murat Sarıçık, "İslam Tarihinde İrk ve Kabile Adıyla Nisbelenme Geleneği Açısından Asr-ı Saadette İrkî Nisbeler", *Ekev Akademik Dergisi*, 2017, S.71, s.232.

⁵⁵ Nursi, *Mektubat*, s.155, 290; *Sözler*, s.181.

⁵⁶ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.219; (Fihrist).

⁵⁷ Nursi, *Sözler*, s.181-182; (On Beşinci Sözün Zeyli).

1.3. Muhammed-i Kureyşi / Muhammed-i Hâşimî / Nebiyy-i Kureyşi / Nebiyy-i Hâşimî

Hız. Muhammed, kendisinin Arap milletinden olduğunu açıklarken Arabî diye söylemiştir. Hız. Peygamber'in annesi Kureyş kabilesinin Zühreoğulları koluna mensup Amine bint Vehb'tir. Amine'nin babası Vehb b. Abdümenaf, kabilesi Zühreoğulları içinde seçkin, hatırı sayılır bir kimsedir. Hız. Muhammed'in hem babası hem de annesi Kureyş'in seçkin ailelerine mensuptur.⁵⁸ Kendi soyunu anlatırken Resulullah şöyle

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ مَنْ وَلَدَ إِبْرَاهِيمَ إِسْمَاعِيلَ ، وَاصْطَفَىٰ مَنْ وَلَدَ إِسْمَاعِيلَ بَنِي كِنَانَةَ ،
وَاصْطَفَىٰ مَنْ بَنِي كِنَانَةَ قَرَيْشًا ، وَاصْطَفَىٰ مَنْ قَرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي
مَنْ بَنِي هَاشِمٍ

Allah; İbrahimogullarından İsmail'i seçti, İsmail oğullarından Kinane oğullarını seçti, Kinane oğullarından Kureyş'i seçti, Kureyş'ten Haşim oğullarını seçti, Haşim oğullarından da beni seçti."⁵⁹ buyurmaktadır.

Abbas b. Abdulmuttalib (r.a), Hız. Muhammed'in soyu ile ilgili olarak şöyle der:

“ Ya Rasulullah! dedim, Kureyş oturup kendi aralarında soyluluklarını görüştüler, seni de süprüntü yerde (biten) hurma ağacına benzettiler”. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: Allah mahlukatı yarattı ve beni mahlukat fıkralarının hayırlısını (ı teşkil eden insan) dan ve iki firkanın (Arab ve Acem'in) en hayırlısından kıldı. Sonra hayırlı kabileleri yarattı ve beni en hayırlı kabile (Kureyş) den kıldı. Sonra hayırlı aileleri yarattı ve beni hayırlı aile (Beni Haşim) den kıldı. Ben kişi olarak onların en hayırlısı, aile olarak da en hayırlısıyım.”⁶⁰

Said Nursi, söylenilen söz konusunda Peygamber Efendimiz'in iki yol olduğunu ya kişinin sükût etmesi veya söylenilen sözün doğru olması gerektiğini şöyle ifade eder:

“İslâmiyetin esası, sıdktır. İmanın hassası, sıdktır. Bütün kemalâta îsal edici, sıdktır. Ahlâk-ı âliyenin hayatı, sıdktır. Terakkiyatın mihveri sıdktır. Âlem-i İslâmın nizamı, sıdktır. Nev-i beşeri kâbe-i kemalâta îsaleden sıdktır. Ashab-ı Kiramı bütün

⁵⁸ Sarıçam, a.g.e, s.60.

⁵⁹ Müslim, *Fezâil*, X, nr.2276, s.41;Tirmizi, Muhammed b. İsa, *Sünnet-i Tirmizi*, I-VI, terc., Osman Zeki Mollamehmetoğlu, Yunus Emre Yayınevi, İstanbul, ts, *Menakıb 1*, VI, nr.3846, s.186.

⁶⁰ Tirmizi, *Menakıb 1*, VI, nr. 3847, s.187.

insanlara tefevvuk ettiren, sıdktır. Muhammed-i Hâşimî aleyhissalâti vesselâmi meratib-i beşeriyenin en yükseğine çıkararak, sıdktır.’’⁶¹

Mektubat adlı eserinde de Muhammed-i Kureyşi diye Peygamber Efendimiz’den şöyle bahseder: ‘‘... O gaybî Zâtın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-ı kâinatın tulsımını ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlikınınnamına hareket eden ve O’ndan istimdat eden ve muvaffakiyet isteyen ve O’nun tarafından imdada ve tevfiika mazhar olan Muhammed-i Kureyşî denilen bu zât olacaktır.’’⁶²

Sonuç olarak Nursî de gerek hadislerden gerekse Hz. Muhammed’in nesep silsilesinden dolayı eserlerinde Muhammed-i Haşimi ve Muhammed’i Kureyşî⁶³ olarak zikrettiği gibi O’nu Nebiyy-i Kureyşî⁶⁴ ve Nebiyy-i Hâşimi⁶⁵ olarak da anmaktadır.

1.4. Nûr-ı Muhammediye

Nur kelimesi, her çeşit zulmetin zıddı, ışık, aydınlık, parıltı, parlaklık, manalarına gelir. Aynı zamanda Kur’an-ı Kerim, iman, islamiyet ve peygamber manalarında da kullanılır. Nur, âlemin manen aydınlığına sebep olduğundan dolayı Hz. Peygambere de denir.⁶⁶ Ayrıca Mekke dağlarından Hira dağına Cebeli Nur denilirken Hz. Osman’a da Zinnureyn lakabı verilmiştir. Bununla birlikte Hz. İsa ve Hz. Muhammed’in lakapları olup Kuran’ın bir suresinin de adıdır.⁶⁷ Kur’an-ı Kerim’de ve hadislerde ise insanların önünü aydınlatıp doğru ve gerçek olanı görmelerini hak ile batılı hayır ile şerri ayırt etmelerini sağlayan manevi ve ilahi ışık manasına geldiği gibi mecazi anlamda hidayete nur, dalâlete zulmet denilmiştir.⁶⁸

Kur’an-ı Kerim’de nur kelimesinden bahsedilmektedir fakat Nur-u Muhammediye adıyla Peygamber Efendimiz’den bahsedilmemektedir. Kur’an-ı Kerim’de Peygamber Efendimiz için nur kelimesinin kullanıldığı ayetlere misal olarak:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا،

⁶¹ Nursi, *İşârâtü’l İ’caz*, s.73 ;(Mühürlenmiş Kalpler).

⁶² Nursi, *Mektubat*, s.209; (On Dokuzuncu Mektup, Ayetü’l Kübranın Risalet-i Ahmediyye kısmı).

⁶³ Ayrıca bkz., Sarıçık, *a.g.m.*, s.232.

⁶⁴ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.244>, (24.06.2019).

⁶⁵ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.263>, (24.06.2019).

⁶⁶ Heyet, *a.g.e.* s.793.

⁶⁷ Arif Erkan, *el-Beyan*, Huzur Yayınevi, İstanbul, 2006, s.2345-2346.

⁶⁸ Süleyman Uludağ, ‘‘Nur’’, *DİA*, XXXIII, İstanbul, 2007, s.244.

= ‘Ey İnsanlar! Bakın size Rabbinizden bürhan geldi, size açık bir nur indirdik.’⁶⁹ Hamdi Yazır’a göre bu ayetteki nur-ı mübin, Kur’an-ı Kerim; bürhan ise zat-ı Muhammedi (a.s.m)’dir.⁷⁰ Kur’an Yolu Tefsiri’ne göre de nûrdaki nurdan maksat Kur’an-ı Kerim’dir.⁷¹ Bir başka örnekte ise:

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

= ‘Ey Ehli kitab, şimdi size Resulümüz geldi, kitabınızın gizlemekte olduğunuz birçok yerlerini sizlere beyan ediyor, birçoğundan da geçiyor, işte size apaçık bir nur bir parlak kitab geldi.’⁷²

Müfessirler burada geçen ‘nur’ kelimesine farklı manalar vermişlerdir. Bazı müfessirlere göre ayetteki nûrdan maksat Hz. Peygamber, kitabü’n-mübin’den maksat da Kur’an-ı Kerim’dir. Çünkü Yüce Allah, halkı Hz. Peygamber ile aydınlatmış, İslamı onunla üstün kılmış ve şirke onunla büyük bir darbe indirmiştir. Kimi müfessirler de hem nûr kelimesinden hem de kitabü’n-mübinden maksadın Kur’an-ı Kerim olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca nûrdan maksadın İslam, kitaptan maksadın Kur’an olduğu veya nûr ile Musa (a.s)’nın kitap ile kâinatın kastedildiği kanaatini taşıyan müfessirler vardır.⁷³ Bediüzzaman Said Nursi’nin eserlerine bakılacak olursa:

1. ‘İ’lem eyyühe’l-azîz! Şu gördüğün büyük âleme bir kitap nazarıyla bakılırsa, nûr-u Muhammedî (a.s.m) o kitabın kâtibinin kaleminin mürekkebidir.’⁷⁴

Nursi, burada kâinatı, âlemi kitaba benzetir. Bu yazma kitabın kâtibi yani Halıkı Cenab-ı Hakk’tır. Peygamber Efendimiz (a.s.m) ise bu kâinat kitabının mürekkebi olmuştur. Şu halde ilk yaratılan şey Peygamber Efendimiz’in nurudur. Ve buna göre bütün mahlûkat da bu nurdan ve ruhtan yaratılmıştır.

Onun şu sözlerinde konu biraz daha açılır:

2. ‘Eğer o âlem-i kebîr bir şecere tahayyül edilirse, nûr-u Muhammedî hem çekirdeği hem semeresi olur.’⁷⁵ Nasıl ki bir ağaç ki, çekirdekten var olup meyvesinde

⁶⁹ Nisa, 4/174.

⁷⁰ Muhammed Hamdi, a.g.e., III, s.1539.

⁷¹ Hayrettin Karaman vd., Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, II, s.195.

⁷² Maide, 5/15, Hamdi Yazır, a.g.e., III, 1607-1608.

⁷³ Hayrettin Karaman vd., a.g.e., II, s.236-237.

⁷⁴ Nursi, Mesnevi-i Nuriye, s.99; (Habbe).

⁷⁵ Nursi, a.g.e., s.99; (Habbe).

yine çekirdek olarak son buluyorsa aynı şekilde kâinat ağacının ilk çekirdeği de Peygamber Efendimiz'in nurudur. Nursi açıklamalarına şu şekilde devam eder:

3. *‘Eğer dünya mücessem bir zîhayat farz edilirse, o nur onun rûhu olur.’*⁷⁶ Dünya kocaman bir canlı olsa Nur-ı Muhammed bu canlının ruhu yani özü olur.

4. *‘Eğer pek şâşaalı bir Cennet bahçesi tahayyül edilirse, nûr-u Muhammedî onun andelîbi olur.’*⁷⁷ Burada andelibden maksat bülbüldür. Nasıl ki bülbül bir başka bülbüle değil de güle ilan-ı aşk ediyorsa Peygamber Efendimiz de ümmetinin, insanlığın vekili olarak Hâkim-i Rahim'e zikir ve duada bulunur.

Yüce Allah nasıl ki ağaçların yaratılışını meyve çekirdeğine bağladıysa, kâinat ağacını da Nur-ı Muhammediyeye bağlamıştır. Bu kâinatın nuru, hakikati Hz. Muhammed'dir.

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber'in bütün kainatın onun risaletinin en kuvvetli ve kat'i gerçeği manasında olduğunu şöyle ifade eder: *‘...Nasıl bu kâinat onun risâletine gayet kuvvetli ve kat'î şehadet eder; öyle de: Başta âlem-i İslâm, bütün beşer ve bütün zîşuur; cehennemden daha acı ve korkunç olan ademden, hiçlikten, idam-ı ebedîden, fena-i mutlakdan kurtulmak için, daimî aşk ve şevkle her zamanda ve camî mâhiyetinin bütün kuvvetleriyle, bütün istidadât lisanları ile, bütün dualar ve ibadetler ve ricalarının dilleriyle istedikleri hayat-ı bâkiyeyi kuvvetli kat'î beşaret veren Risalet-i Ahmediye (a.s.m) ve hakikat-ı Muhammediye'ye (a.s.m) şehadet edip nev'i beşerin medar-ı iftiharî ve eşref-i mahlûkat olduğuna imza basar...’*⁷⁸

Nursi'nin bu açıklamalarında bazı hususlar dikkat çeker. Bunlar:

1. Hz. Peygamber, şu kâinatın sebebidir, illet-i gayesidir. İlk yaratılan nur O'nun nuru olmuştur. Ve bütün mahlûkat da onun nurundan yaratılmıştır. *‘Allah'tan başka hiçbir şey yokken ilk defa hakikat-ı Muhammediye var olmuş, bütün yaratıklar bu hakikatten ve onun için halkedilmiştir.’*⁷⁹ Bu sebeple Hz. Muhammed'e Hakikat-ı Muhammediye de denilmektedir. Hakikat-ı Muhammediye unvanı Peygamberimizin şahsiyet-i manevisinin yüceliğini gösteren bir unvandır.

⁷⁶ Nursi, *a.g.e.*, s.99; (Habbe).

⁷⁷ Nursi, *a.g.e.*, s.99; (Habbe).

⁷⁸ Nursi, *Şualar*, s.545-546; (On Beşinci Şua, Birinci Makam, Birinci İşaret).

⁷⁹ Mehmet Demirci, *‘Hakikât-ı Muhammediye’*, *DİA*, XV, İstanbul, 1997, s.179.

Hız. Muhammed hem kâinatın meyvesi hem çekirdeği olduğu gibi aynı zamanda Esmâ-i İlahiyeyi bizlere gösterir. Cenab-ı Hakkın sıfatlarına âyinelik eder. Bu isim ve sıfatların hikmetlerini ve hakikatlerini bizlere anlatır.

2. Nasıl ki bu kâinat onun şehadetine ve risaletine şahitlik ediyorsa; bütün İslam âlemi de aşk ve şevkle risalet-i Muhammediye'ye şahitlik eder. Ehli iman öylesine bir sevgi ile kâinatın ille-i gayesine bağlıdır ki; السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırri ile her gün ona salât ve selam getirerek dua etmektedir.

1.4.1. Zât-ı Nûrânî

Nur-ı Muhammediye ile ilgisi bakımından Hz. Peygamber'in Zât-ı Nurânî adı ele alınacaktır. Bediüzzaman Said Nursi Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz'in şahs-ı manevisini anlatırken Onun nurânî bir Zât oluşundan da şöyle bahseder: *“Arkadaş! Şu minber-i âlîde hutbe-i ezeliyeyi okuyan ve şahsiyet-i maneviyesiyle bizlere meşhûd ve yüksek şununîyle âlemde meşhur olan zât-ı nûrânî (a.s.m), vahdaniyet-i İlahiyeye bir bürhân-ı sâdık-ı nâtik ve Tevhîdin hakikat olduğuna bir delil-i hak ve saadet-i ebediyenin de vücuda gelmesine katî bir delil ve zâhir bir bürhandır. Ve kezâ, o Zât, insanları hidayete davet etmekle, saadet-i ebediyenin husûlüne sebep olduğü gibi vüsûlüne de sebeptir. Ve kezâ o Zât, duasıyla, ubûdiyetiyle o saâdetin vücuduna ve icadına vesîledir.”*⁸⁰

Nursî, burada Peygamber Efendimiz için Zât-ı Nurânî, Bürhân-ı Sâdık-ı Nâtik, Delil-i Hak, Saâdetin İcadı ve Vesîlesi gibi unvanları kullanmıştır. O, vahdaniyet-i İlahiye bürhan-ı sâdık-ı nâtik olduğü gibi Tevhidin hakikat olduğuna da delil-i haktır. Aynı zamanda Saadet-i ebediyenin yani o ebedi mutluluğun vücuda gelmesine de katî bir delildir. Hz. Peygamber duasıyla ve ubudiyetiyle de o saâdetin icadına bir vesiledir.

Bir başka yerde Hz. Muhammed'in nurânî güzelliğinden şöyle bahseder: *“Şu Zât-ı Nûrânî (a.s.m), mürşid-i îmanî Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bak, nasıl neşrettiğü hakikatın nuruyla, hakkın zîyasıyla, nev-i beşerin gecesini gündüze, kışını bahara çevirerek, âlemde yaptığü inkılâp ile âlemin şeklini değiştirerek nûrânî bir şekle sokmuştur. Evet, O Zâtın nûrânî güzelliğine bakılmazsa, kâinat bir matem-i umûmi*

⁸⁰ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.26. (Reşhalar, On Birinci Reşha).

içinde görünecekti; bütün mevcudât birbirine karşı ecnebî ve düşman durumunda bulunacaktı...’’⁸¹

1.5. Gül-i Muhammediye

İslam dininde gül denilince akla Hz. Muhammed gelir. Zira gül, Hz. Peygamber’e duyulan sevginin ve muhabbetin bir sembolüdür.

“Gül, rengi, şekli ve kokusu bakımından çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında onun her yönüyle Hz. Peygamber’e benzetilişi gelmektedir. Tasavvufî sembolizmde gül ilâhi güzelliği ifade ettiği gibi Allah’ın mahububü olan Hz. Muhammed’i temsil eder. Bundan dolayı verd-i Muhammedî veya gül-i Muhammedî adı verilen gül şeklinde hilye-i şerifler yapılmıştır.’’⁸²

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserin Yedinci Sözüde, Peygamber Efendimiz’den şu ifadelerle bahseder: *“Sana iki tılsım verip öğreteceğim. Güzelce istimâl etsen, o iki müteaffin yaraların, iki güzel kokulu Gül-ü Muhammedî (Aleyhissalâtü Vesselâm) denilen latîf çiçeğe inkılâp ederler.’’⁸³*

Nursi, buradaki tılsımdan maksadın Cenab-ı Hakk’a ve ahirete iman olduğundan bahsederek aynı zamanda Resul-i Ekrem’i Gül-i Muhammediye denilen latif bir çiçeğe benzetir. Bununla birlikte Bediüzzaman eserlerinde, Peygamber Efendimiz’i bülbüle benzeterek ona Bülbül-i Zü’l-Kur’an unvanıyla hitapta da bulunmuştur. İlerleyen konularda bu unvana daha detaylı değinileceği için burada ele alınmayacaktır.

Sonuç olarak gül, bütün güzelliklerin kendisinde toplandığı bir çiçektir. Gülün goncası tevhidi ve Allah ile baş başa olma halini temsil ederken, açılmış hali de kesreti ve can sırrını açığa vurmaya temsil etmektedir. İlahi güzelliklerin tümü Peygamber Efendimiz’de toplanmıştır. Bu sebeple de gül Peygamber Efendimiz’in simgesi olmuştur.⁸⁴ Diğer taraftan Hz. Muhammed’e duyulan sevgi ve muhabbet sonucu gül ile ilgili uydurulmuş rivayetler de bulunmaktadır.⁸⁵

⁸¹ Nursi, *a.g.e.*, s.23; (Reşhalar, Beşinci Reşha).

⁸² Cemal Kurnaz, “Gül”, *DİA*, XIV, İstanbul, 1996, s.219.

⁸³ Nursi, *Sözlere*, s.27; (Yedinci Söz).

⁸⁴ <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imaji>, (06.07.2019).

⁸⁵ Yusuf Açikel, “Hz. Peygamber-Gül İlişkisi İle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (SDÜSBED)*, 2018, S.30, s.79

2. AHMED

Hamd kelimesinden türeyen Ahmed (أَحْمَدُ) hem ismi hem de fiiliyle Peygambere (a.s.m) işarettir. Onun asıl adı مُحَمَّدٌ olarak bulunmuşsa da ahlakı ve davranışları محمود (övülen) olduğuna dikkat çekilmiştir. Hz. İsa'nın kendisini geleceğini müjdelediği ifadede özellikle Ahmed isminin kullanılmış olması, O'nun kendisinden ve kendisinden öncekilerden daha övgüye layık olduğuna dikkat çekmek içindir.⁸⁶

Hiz. Muhammed'in Kur'an-ı Kerim'de yer alan diğer bir adının Ahmed olduğu şu ifadelerle yer alır:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ
النُّورِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدٌ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ
مُبِينٌ

“Bir vakit de Meryemin oğlu İsa şöyle dedi: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın resulüyüm, önümdeki Tevratın musaddığı ve benden sonra gelecek bir Resulün müjdecisi olarak geldim ki onun ismi Ahmeddir, sonra o onlara beyyinelerle gelince 'bu apaçık bir sihir' dediler.”⁸⁷

Hamdi Yazır'a göre Hiz.Muhammed (a.s.m)'in bir ismi Ahmed olduğu gibi Muhammed ismi şerifi de hamd maddesinden olarak en güzel en öğülecek isimdir. Ahmed lafzı aslında hamd ederim ma'nasına fiili muzari nefsi mütekellim vahde sigasından menkul olmak da melhuz ise de daha zâhir olan ismi tafdil olmasıdır. İsmi tafdillerde asıl olan fail manasına olmak ise de daha meşhur manasına eşer gibi ismi mefulmanasına olduğu da vardır.⁸⁸ Bu ayetten yola çıkarak İncil'de, Peygamber Efendimiz'in isminin Ahmed olduğu görülmektedir.

Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur'da Velâyet-i Ahmedîye, Risâlet-i Ahmediye, mucizât-ı Ahmediye, Ayine-i Ahmediye, Hatme-i Ahmediye, Halka-i Tahmidat-ı Ahmediye, Ahlak-ı Ahmediye gibi terkiplerle de Hiz. Peygamber'in Ahmed ismini anmaktadır.

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserinin Otuz Birinci Söz'ünde Zât-ı Ahmediye'den şöyle bahseder: “...Ulûhiyyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukabil, en âzamî bir derecede Zât-ı Ahmediye (a.s.m) dinindeki âzamî

⁸⁶ Rağıb, a.g.e., s.308.

⁸⁷ Saf, 61/6, Geniş bilgi için bkz., Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, VII, s.4926.

⁸⁸ Ayrıca bkz., Hamdi Yazır, a.g.e., VII, s.4929-4930.

ubudiyetiyle en parlak bir derecede göstermiştir. Hem Halık-ı âlemin nihayet kemâldeki cemâlini bir vasıta ile göstermek, mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak istemesine mukabil, en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedâhe O Zâttır.’’⁸⁹

Ulûhiyet, mukteza-yı hikmet yani Allah’ın hikmetinin gereği olarak tezahür istemesine karşılık en azami derecede Zât-ı Ahmediye’de kendini göstermiştir. Çünkü Hz. Peygamber, Allah’ın varlığını ve birliğini, ubudiyetiyle en parlak derecede göstermiştir. Allah’ın kemâldeki cemâlini bir vasıta ile göstermek gerekirse bu şüphesiz en güzel surette gösterici ve tarif edici zât olan Hz. Muhammed-i Ahmed ile olmalıdır.

Nursî, Lem’alar adlı eserinde Esmâ-i Hüsnâdan birçok ismin her biri kâinatta görünen bir cilve-i azamla, âzamî bir derecede ve mertebede Hz. Peygamber’de istilzam ettiğinden bahsederken O’nu risalet-i Ahmediye, Zât-ı Ahmediye ve Ayine-i Ahmediye gibi terkiplerle şöyle anar: “*İsm-i Rahmanın cilvesi olan rahmet-i vâsia, o Rahmeten lil-âlemin ile tezahür eder. Ve İsm-i Vedudun cilvesi olan tahabbüb-ü İlâhi ve taarrüf-ü Rabbâni, o Habib-i Rabb-ül-Âlemin ile netice verir, mukabele görür. Ve İsm-i Cemilin bir cilvesi olan bütün cemaller, yani cemal-i Zât, cemal-i Esmâ, cemal-i San’at, cemal-i masnuat dahi, o Âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i Rubûbiyet ve saltanat-ı Ulûhiyetin cilveleri dahi, o dellâl-ı Saltanat-ı Rububiyet olan Zât-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hakeza... Bu misaller gibi ekser Esmâ-i Hüsnânın her biri, Risalet-i Ahmediye’ye birer parlak bürhandır...*’’⁹⁰

3. MAHMUD

Hamd kelimesinden türeyen Mahmud ismi de Peygamber Efendimiz’in isimlerindedir. Hamd kelimesinin ismi mef’ulü olup medh olmaya müstehak, övülmüş, mehde lâyük olmuş, medh-ü sena olunmuş⁹¹ anlamlarına gelmektedir. Aynı zamanda Kâbe’yi yıkmak için Ebrehe’nin getirmiş olduğu filin adıdır.⁹² Ayrıca Makam-ı Mahmûd, Hz. Peygamber’e verileceği vaad edilen övgüye lâyük makamı belirttiğinden Mahmud kelimesi de Allah tarafından övülen manasındadır.⁹³

⁸⁹ Nursi, *Sözler*, s.561; (Otuz Birinci Söz, 3. Esas).

⁹⁰ Nursi, *Lem’alar*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986, s.317; (Otuzuncu Lem’a, Üçüncü Nükte, Beşinci Nokta, İkinci Mesele).

⁹¹ Heyet, *a.g.e.*, s.578.

⁹² Heyet, *a.g.e.*, s.578.

⁹³ Bekir Topaloğlu, *a.g.m.*, s.421.

Kur'an-ı Kerim'de Mahmud kelimesi bir yerde geçmektedir.⁹⁴ Bu ayet şu şekildedir:

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

“Geceden de sana mahsus fazla bir namaz olarak uykudan kalk, Kur'an ile teheccüd kıl, yakındır ki rabbın seni bir makamı mahmuda ba'sede.”⁹⁵Yazır' a göre ayette bahsedilen Makam-ı Mahmud; herkesin hamd ile tebci edeceği muazzam makam demektir ki hakikati hamdin mütealleakı olan kurbi mutlak makamı yani Livâü'l-Hamd altında şefaati kübra makamıdır.⁹⁶

Ayette bahsedilen Makam-ı Mahmud'un bir diğer adı Şefaât-i Uzma olup en yüksek şefaati makamı, Allah tarafından vaat edilen Peygamberimizin (a.s.m) kavuşacağı makam anlamlarına gelmektedir.⁹⁷ Demek ki Mahmud kelimesi aslında bir makamın adıdır. Ve bu makam yalnızca Hz. Muhammed (a.s.m) e verildiğinden dolayı Peygamber Efendimiz'in adı gibi olmuştur. Bu sebeple de kendisine Mahmud adıyla hitapta bulunulur.⁹⁸

Hz. Muhammed'in elinde *Livâü'l-Hamd* yani Hamd Sancağının olması; ‘*O gün çok büyük sena ve övgüyü hak edecek ve çok övülecek olmasındandır. Bir başka cihetle bu büyük övülme makamında; makam-ı mahmudta olana, mevkiinin yüksekliğini belirten 'Livâü'l-Hamd= Hamd Sancağı' verilir. Hz. Adem ve diğer nebiler, bu sancağın altında toplanır. Şu halde o bütün inananların reisi, Reis-i Âlemeyn'dir. Seyyid-i Beni Âdemdir, İmamü'l Evvelîn ve'l Âhirîndir. Onun kadrinin yüceliği, ilk diriltilecek ve ilk cennete girecek kimse oluşu ile bellidir.*’⁹⁹

Muhammed Hamdi Yazır'a göre hamdin dört mertebesi vardır. Son mertebesi ise mahmudiyet ve hâmidiyettir. Hamdi Yazır, Fatiha'nın tefsirinde Hâmid ve Mahmud isimlerini de Hz. Muhammed'in adları olarak belirtir. Makam-ı Mahmud hakkında şu değerlendirmeleri yapar: ‘*Makâm-ı Mahmud bilhassa Hatemü'l Enbiya Efendimiz'e mev'ud olan (vaat edilmiş olan) ve onu hâmidiyetten mahmudiyete terakki ettiren bir makâm-ı a'lâdır ki makam-ı şefaati uzmadır. Bu makamda Livâü'l-hamd onun dest-i*

⁹⁴ Mahmut Çanga, *Kur'an-ı Kerim Lügati İlavelerle Mucemül Müfehres*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s.166.

⁹⁵ *İsra*, 17/79; Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, V, s.3193.

⁹⁶ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, V, s.3194.

⁹⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.582.

⁹⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.582.

⁹⁹ Sarıcık, *Resul-i Ekrem'in Dilinden Peygamberler ve Hz. Muhammed*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta, 2017, s.380.

eymenine teslim olmuştur. Ahirette makâm-ı mahmudun feyzi şefaatiyledir ki, Livaü'l-hamd altında toplanacak olan ümmet, hâmidîyet-i ilâhiyeden hisselerini alacak ve ehl-i cennetin davalarının sonu da el-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn olacaktır. Böyle hâmidîyet ve mahmûdiyeti câmi olan Habib-i Hudâ'nın ahmedîyeti, muhammedîyeti işte hamdin bu mertebe-i cem'iyetini nâtıktır. Ve filvâki lafzan ve manen mâhiyet-i hamd, bir hakikat-i Muhammedîyedir.'¹⁰⁰ Hamdi Yazır burada şu üç konuya temas etmektedir:

1. Peygamber Efendimiz'in Makam-ı Mahmud'undan söz edilmektedir.

2. Hâmid ve Mahmud, Peygamber Efendimiz'in iki esma-yı şerefesindedir. Hâmid ve Mahmud ismi ayetlerde geçtiği gibi Peygamber Efendimiz'in şerefli isimlerindedir. Makam-ı Mahmud'da da bu isimden bahsedilir.

3. Livaü'l-Hamd kelimesi ise övmek manasındaki hamd ile sancak, bayrak manasındaki livâ kelimesinden oluşmakta olup kıyamet günü Hz. Muhammed'in, müminlerin altında toplanacak olduğu sancağı ifade eder.¹⁰¹ Livaü'l-Hamd yani hamd sancağı Peygamber Efendimiz'e verilmiştir. Bütün ümmet Livaü'l-Hamd altında toplanacaktır.

Bediüzzaman Said Nursi de Şualar adlı kitabında Peygamber Efendimiz'e Makam-ı Mahmud verildiğinden şöyle zikreder:

*“Ve ucu ve dalı ve o meyveyi dua ile istemek ise, dolayısıyla o hakikat-i umumiye-i uzmanın tahakkukunu ve vücud bulmasını ve o şecere-i hilkatin en büyük dalı olan âlem-i bâkinin gelmesini ve tahakkukunu ve kâinatın en büyük neticesi olan haşir ve kıyametin tahakkukunu ve dâr-ı saadetin açılmasını istemektir. Ve o istemekle, dâr-i saadetin ve Cennetin en mühim bir sebep-i vücudu olan ubudiyet-i beşeriyeye ve daavât-ı insaniyeye kendisi dahi iştirak etmektir. Ve bu kadar hadsiz derecede azîm bir maksat için, bu hadsiz dualar dahi azdır. Hem Hazret-i Muhammed Aleyhissalâti Vesselâma Makam-ı Mahmud verilmesi, umum ümmete şefaati kübrasına işarettir. Hem o, bütün ümmetinin saadetiyle alâkadardır. Onun için hadsiz salâvat ve rahmet dualarını bütün ümmetten istemesi ayn-ı hikmettir.”*¹⁰²

Bediüzzaman'ın açıklamalarında konuyla ilgili olarak şu noktalar dikkat çeker:

1. Hz. Muhammed (a.s.m)'e verilen Makam-ı Mahmud bir uçtur. O, Makam-ı Mahmud gibi mühim hakikatleri içeren hakikat-âzâmın bir dalıdır. O, hilkat-ı kâinatın

¹⁰⁰ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, I, s.60-61.

¹⁰¹ Salih Sabri Yavuz, “Livaü'l-Hamd”, *DİA*, XXVII, Ankara, 2003, s.200.

¹⁰² Nursi, *Şualar*, s.81-82; (Altıncı Şua).

yani evrenin yaratılış sebebinin en büyük neticesinin bir meyvesidir. Makam-ı Mahmud, Levlâke sırrına mazhar olan Hz. Muhammed'e Allah tarafından verilmiş olan bir vaaddir. Bunun yanı sıra eğer ki Makam-ı Mahmud şecere-i hilkatın bir ucu ve dalı ise o meyveyi dua ile istemek lazımdır.

2. İslam dini evrensel bir dindir. Ve bu dinin Peygamber'i de evrenseldir, umumidir. Hz. Muhammed'e verilen Makam-ı Mahmud O'nun umum ümmete şefaati kübrasına işarettir. O sadece bir kısım ümmetiyle değil bütün ümmetinin saâdetiyle alâkalıdır.

4. MUSTAFA

Hz. Muhammed'in bir diğer adı da Mustafa'dır. Mustafa kelimesi safvetten türemiş olup has ve seçilmiş, güzide manalarına gelir.¹⁰³ Konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'in ayetlerine bakıldığında bir ayette Mustafa isminin geçtiği görülmektedir. Şöyle ki:

وَأَنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ

*“Doğrusu onlar bizim katımızda gerçekten seçkin kılınmış, hayırlı kimseler arasındadırlar.”*¹⁰⁴ Muhammed Hamdi Yazır'a göre ayette yer alan Mustafa kelimesi güzideler, süzülüp seçilmişler manalarına gelir.¹⁰⁵

Konu ile ilgili Bediüzzaman'ın eserleri ele alındığı zaman Hz. Peygamber'in Mustafa isminin kullanıldığı görülmektedir. Buna misal olarak: *“...Ya Rabbî! Sen, Resûlün ve Habibin Muhammed Mustafa'nın hakiki ümmetine öyle tükenmez bir hazâin-i hikmet bahşetmişsin ki o hazine-i kudsiye 1351 sene ahkâm-ı ezeli ve ferman-ı ebediyesi ile ...bir hayat-ı bâkiye ihsan etmiş..”*¹⁰⁶sin.

5. KENDİ DİLİNDEN HZ. MUHAMMED

Hz. Muhammed'e kendi dilinden bakılacak olursa O, şöyle demektedir:

إِنَّ لِي أَسْمَاءً أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَنَا أَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاجِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بَنِي الْكُفْرِ وَأَنَا
الْحَاشِرُ الَّذِي يَحْشَرُ النَّاسَ عَلَى قَدَمِي وَأَنَا الْعَاقِبُ.

¹⁰³ Heyet, a.g.e., s.682.

¹⁰⁴ Sâd, 38/47; Hayrettin Karaman vd., Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, IV, s.585.

¹⁰⁵ Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s.4103.

¹⁰⁶ Nursi, Barla Lahikası, Sözlere Neşriyat, İstanbul, 2004, s.95.

‘Benim birçok isimlerim vardır. Ben Muhammed'im, ben Ahmed'im ben o Haşîr'im ki insanlar benim kademim (yani iznim) üzere haşrolunacaklardır. Ben o Mâhîyim ki Allah benimle küfrü mahvedecektir. Ben Âkîb'im.’¹⁰⁷ Bununla birlikte Hz. Muhammed kendi soyunu anlatırken de yine Haşimoğullarından seçildiğini söylemektedir. Bu hadis Muhammed-i Kureyşi konusunda işlendiği için tekrar ele alınmayacaktır.¹⁰⁸

Bir başka hadis-i şerif ise şöyledir:

إِنَّ لِي أَسْمَاءَ أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَنَا أَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاجِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي
يَحْشِرُ النَّاسَ عَلَى قَدَمِيَّ. وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ أَحَدٌ وَقَدْ سَمَّاهُ اللَّهُ رَوْفًا
رَحِيمًا.

‘Benim bir takım isimlerim vardır. Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben o Mahiyim ki Allah benimle küfrü mahveder. Ben o Haşirim ki Allah insanları benim ayaklarıma toplar. Ve ben o Âkîbim ki ondan sonra hiçbir peygamber yoktur. Filhakka Allah da Rauf ve Rahim adını vermiştir.’¹⁰⁹

Bir başka hadis-i şerifte ise Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır:

أَنَا سَيِّدُ وِلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفِّعٍ.

‘Ben kıyamet gününde Âdemoğullarının efendisi, kendisinden ötürü ilk kabri yarılan ve ilk şefaahat isteyen ve kendisine ilk şefaahat hakkı verilen olacağım.’¹¹⁰

Hadislerden yola çıkılarak Hz. Muhammed'in isimleri şunlardır: Muhammed, Ahmed, Hâşir, Mahi, Âkîb, Hatemü'l Enbiya, Mukaffi, Rauf ve Rahman.

Âlimler Peygamber Efendimiz'e büyük bir sevgi ve muhabbet beslemişler, kaleme aldıkları eserlerinde de bunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili olarak büyük âlim Bediüzzaman Said Nursi de Peygamber Efendimiz hakkında, esere aldığı kitaplarında hep övgü ve sevgi ile bahsederek Hz. Muhammed'e (a.s.m) farklı ad ve unvanlarla hitapta bulunmuştur.

¹⁰⁷ Buhârî; Muhammed b. İsmail, *Sahih-i Buhari ve Tercemesi*, Müt. Mehmet Sofuoğlu, I-XVI, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1988, *Tefsir 61*, c.X, s.4863.

¹⁰⁸ Müslim, *Fezâil*, X, nr:2279, s.41; Tirmizi, *Menakıb 1*, VI, nr.3846, nr. 3849, s.186-187.

¹⁰⁹ Müslim, *Fezâil*;34, X, s.140.

¹¹⁰ Müslim, *Fezâil*;2, X, nr.2278, s.42-43.

6. HZ. MUHAMMED'İN İSM-İ ÂZAM VE ÂYET-İ KÜBRA OLUŞU

Çalışma ile ilgisi bakımından Hz. Muhammed'in Risale-i Nur Külliyyatında geçen İsm-i Âzam ve Âyet-i Kübra unvanları ele alınacaktır.

6.1. Kur'ân-ı Kebîr'in İsm-i Âzâmı

Hz. Peygamber kâinat kitabının en büyük delili olduğu gibi Kur'an-ı Kebir'in ism-i Azâmıdır. Âzam'ın kelime manası en büyük, çok büyük demektir.¹¹¹ İsm-i Âzam Yüce Allah'ın bütün esma-i hüsnâsının manasını içinde barındıran isimdir. Peygamber Efendimiz (a.s.m) Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin mazharıdır. Diğer Peygamberlerin her birinde Allah'ın bir ismi azami derecede tecelli etmişken, Peygamber Efendimizde, her ismin ayrı bir tecellisi vardır. Bu sebeple de Kur'an-ı Hâkim'deki en büyük isimdir.

Nursî'nin açıklamalarına bakılacak olursa, *Sözler* adlı eserinde Peygamber Efendimiz'den şu şekilde bahseder: “*Kitab-ı kebîrin âyet-i kübrâsı ve o Kur'ân-ı Kebir'deki ism-i âzamı ve o şecere-i kâinatın çekirdeği ve en münevver meyvesi ve o saray-ı âlemin güneşi ve Âlem-i İslâmın bedr-i münevveri ve rubûbiyet-i İlâhiyenin dellâl-ı saltanatı ve tılsım-ı kâinatın keşşaf-ı zîhikmeti olan Seyyidimiz Muhammedü'l-Emin Aleyhissalâtü Vesselâm...dır.*”¹¹²

Hz. Peygamber de diğer peygamberler gibidir. Fakat hem risalet hem de ubudiyet yönüyle Hz. Muhammed (a.s.m) bir derece farklıdır. Bakara suresinde

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ *“Resullerin kimi kiminden üstündür”*¹¹³ buyrulmaktadır.

“*Aynı nev/tür ve kategoriler içinde; derece ve mertebe üstünlük ‘her şeyde’ söz konusudur. Mesela tüm ampuller ampullükte bir olmakla beraber, aynı kuvvette ışık vermez. Bütün binalar aynı kalitede değildir, bütün bilginler aynı derecede âlim midir? Bütün otomobiller aynı kategoride yer almakla birlikte, değerleri farklıdır.*”¹¹⁴

Tevbe suresindeki ayeti açıklarken de Muhammed Hamdi Yazır bu konuya dikkat çeker. Nursî bu açıklamalara binaen Hz. Peygamber'e, *Kitâb-ı Kebir'in İsm-i Azâmı ve İsm-i Âzâmın Tecelli-i Mazharı* unvanlarıyla hitapta bulunmuştur. Nursî, *Emirdağ Lahikası* adlı eserin Peygamber Efendimiz'den şöyle bahseder: “Hz.

¹¹¹ Heyet, a.g.e., s.82.

¹¹² Nursî, *Sözler*, s.298; (Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam, On Birinci Lema).

¹¹³ *Bakara*, 2/253.

¹¹⁴ Sarıçık, *Resul-i Ekrem'in Dilinden Peygamberler ve Hz. Muhammed*, s.44.

*Muhammed ‘külli hakikat-ı Muhammediye (a.s.m.) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı hem ism-i âzamın tecelli-i âzamının mazharı’*¹¹⁵dır.

Kitab-ı Kebir’i biz insanlara en iyi şekilde tanıtan ve hatta yansıtan Hz. Muhammed’dir. Bu sebeple Nursi, Hz. Peygamber’e Hayatın Hayatı, Kâinatın Hayatı, Kitab-ı Kebir’in İsm-i Âzamın unvanlarıyla hitapta bulunmuştur.

6.2. Mazhar-ı İsm-i Âzam

İsm-i Âzam konusunda Bediüzzaman Said Nursi’nin kullanmış olduğu bir diğer unvan da Mazhar-ı İsm-i Âzam’dır. Nursi, Levlâke hadis-i şerifini açıklarken Peygamber Efendimiz’in Mazhar-ı İsm-i Azam oluşunu şu ifadelerle belirtir:

‘لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْإِفْلَاقَ’
*‘Bu hitab zâhiren Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vessselâma müteveccih ise de, zımmen hayata ve zevillhayata râcidir.’ fıkrası, tâdile muhtaçtır. Çünkü Külli hakikat-ı Muhammediye (A.S.M.) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem ism-i âzamın tecelli-i âzamının mazharı ve bütün zîruhların nuru ve kâinatın çekirdek-i aslîsi ve gaye-i hilki ve meyve-i ekmeli olmasından, o hitab, doğrudan doğruya ona bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyete onun hesabına nazar eder.’*¹¹⁶

Nursi’nin yaptığı açıklamalarda konu ile ilgisi bakımından birkaç husus dikkat çekmektedir. Bunlar:

1. Levlâke Levlâk hadis-i şerifine dair açıklama yapan Nursi bu hadisin doğrudan Peygamber Efendimiz ile ilgili olduğunu söylemektedir. Daha sonra bu konu ele alınacağı için burada ayrıntılı olarak yer verilmeyecektir.

2. Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed’e, Hayatın Hayatı, Kâinatın Hayatı, İsm-i Âzamın Tecelli-i Âzamının Mazharı, Zîruhların Nuru, Kâinatın Çekirdek-i Aslîsi, Gaye-i Hilki, Meyve-i Ekmeli unvanlarını kullanmıştır. Buna binâen Nursi, Hz. Muhammed’e bu unvanları taşımasından dolayı Levlâke hitabına mazhardır demektedir.

Kâinatı ve mevcudatı değerli kılan şey, Cenab-ı Hakk’ın Esmâ’sının tecellileri olmasıdır. Risale-i Nur’da insanın üç cihetle Esmâ-i İlahiyeye bir âyine olduğundan bahsedilir. Bunlardan birincisi, insan acizlik, eksiklik ve noksanlıkları ile Esmâ-i İlahiyeye mazhardır. İkincisi ise, insan cüz’î ilim, basar, sem’, hâkimiyet, kudret, mâlikiyet, gibi cüz’iyat ile kâinat Mâlikinin ilmüne ve kudretine, basarına, sem’ine,

¹¹⁵ Nursi, *Emirdağ Lahikası*, I-II, Sözler Neşriyat, I, İstanbul, 2004, s.163.

¹¹⁶ Nursi, *a.g.e.*, s.163.

hâkimiyet-i rububiyetine âyinedarlık eder. Onları anlar, idrak eder ve bildirir. Üçüncüsü ise, üzerinde nakışları görünen Esmâ-i İlahiyeye âyinedarlık eder. Nasıl ki, şu Esmâda bir İsm-i A'zam var, öyle de o esmanın nukuşunda dahi bir nakş-ı â'zam var ki, o da ancak insandır.¹¹⁷

Cenab-ı Hakk kâinatın birçok hakikatını insana yüklemiştir. İnsan, Esmâ-i İlahiyeye'nin tecellilerini kendi mahiyetinde toplamıştır. Ve bu insanların içinden öylesine kudsi bir Zât vardır ki Cenab-ı Hakk'ın isimlerinin tecellisinin en güzel örneği ondadır. O, Resulullah'ımız, Hz. Muhammed (a.s.m)'dir.

6.3. Kitâb-ı Kebîr'in Âyetü'l-Kübrâsı

Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine delalet eden her şey birer ayettir. Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber (a.s.m) için Kitab-ı Kebir'in Âyetü'l-Kübrası demektedir.

Âyet kelimesi kimsenin inkâr edemeyeceği açık delil anlamına gelir.¹¹⁸ Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın varlığını ispat etmeyi amaçlayan delillerden çoğunlukla âyet diye söz edilir. Bununla birlikte âyet kelimesi mucize, kıyamet alametleri, Kur'an'ın tamamı veya belli bölümleri gibi manalara da gelmektedir.¹¹⁹ Kur'an-ı Kerim'in ayetleri bizlere Allah'ı nasıl bildiriyorsa şu kâinat kitabının her bir ayeti de Allah'ı bildirir ve tanıtır. Yüce Allah biz insanları en güzel şekilde yaratmıştır. Buna dair Kur'an-ı Kerim'de ayet de bulunmaktadır.¹²⁰

İnsanların içinde en mümtaz kişilikler ise peygamberlerdir ve bu peygamberlerin içinde öyle bir zat vardır ki Allah'ın en sevgili kulu O'dur. O ki, Allah'ın en mükemmel âyetidir.

Bediüzzaman Nursi bu konuda Hâlık-ı Âlemi tarif eden üç büyük delili şöyle açıklar:

“Birincisi: Bâzı âyetlerini gördüğün, işittiğin şu kitâb-ı kebîr-i kâinattır.

İkincisi: Bu kitabın âyetü'l-kübrâsı ve dîvân-ı nübüvvetin hâtemi ve künûzu mahfiyenin miftahı olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

¹¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz., Nursi, *Sözler*, s.663-664; (Otuz Üçüncü Söz, Otuz Birinci Pencere, Birinci Nokta).

¹¹⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.80.

¹¹⁹ Yusuf Şevki Yavuz, Abdurrahman Çetin, “Âyet”, *DİA*, IV, İstanbul, 1991, s.242-244.

¹²⁰ *Tin*, 95/4; Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VIII, s.5928.

Üçüncüsü: *Kitab-ı âlemin tefsiri ve mahlûkata karşı Allah'ın hücceti olan Kur'ân'dır.*'¹²¹ Bu açıklamalarında dikkat çeken bazı hususlar vardır. Bunlar:

1. Nursi Peygamber Efendimiz'e 'Kitab-ı Kebir'in Âyet-i Kübrası' unvanı ile hitapta bulunur. Kitab-ı Kebir'den maksat kâinattır. Kâinat bir kitap cihetiyle ele alınacak olursa; Nasıl ki bir kitap, aslında yazarını okuyuculara anlatıyorsa, kâinat kitabının içindeki her bir varlık da yazarını anlatmaktadır. Kitap cihetiyle şu kâinatın yazarı ise Cenab-ı Hakk'tır. Fakat bu kitabın içinde öylesine mükemmel bir şahsiyet vardır ki tam bir âyet misali, Onun gibi, Allah'ı anlatan herhangi bir varlık yoktur. Ve bu mümtaz kişilik ise Hz. Muhammed'dir.

2. Şu koskoca kâinatın içindeki her bir varlık Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine birer delildir Hz. Muhammed (a.s.m), Cenab-ı Allah'ı hem diliyle hem haliyle hem de ahlakıyla anlatmış ve ispat etmiştir. Şimdiye kadar gelmiş ve geçmiş mahlûkat içinde Cenab-ı Allah'ı en iyi anlayan ve anlatan Peygamberimiz (a.s.m) olduğundan dolayı Nursi eserlerinde Hz. Muhammed'e Kâinat Kitabının Ayetü'l-Kübrası demiştir.

6.4. Âyine-i Samedânî / Âyine-i Zîşuur

Ayine; ayna, kendisine tecelli ve aksedeni gösteren, yansıtan şey manalarına gelir. Aynı zamanda vasıta ile mazhar manası da vardır.¹²² Âyine-i Samedânî ise; her şeyin kendisine muhtaç olduğu hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın isim ve sıfatlarını yansıtan ayna demektir.¹²³

Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar adlı eserinin Otuzuncu Lem'asında kâinatın varlığını isbat ettikten sonra Allah'ın sıfatları ve isimlerinin de inkâr edilemeyeceğini söylemektedir. Sonrasında ise bu isim ve fiillerin medar-ı zuhurları, medar-ı kemalleri olan Hz. Peygamber'in risaletinin inkârının da mümkün olmayacağından bahseder. Nursi bu ifadelerinde Hz. Muhammed'den bahsederken O'nun için Âyine-i Samedânî unvanını şöyle kullanır: "*Zât-ı Vâcib-ül- Vücut, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl dahi hiçbir cihetle inkâr edilemez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri belki medar-ı tahakkukları olan Rehber-i Ekmel, Muallim-i Ekmel ve Dellâl-ı Âzam ve Tılsım-ı Kâinatın Keşşafı ve Âyine-i Samedânî ve Habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın*

¹²¹ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.21; (Reşhalar, Birinci Reşha).

¹²² Heyet, *a.g.e.*, s.81.

¹²³ <https://www.luggat.com/ayine-i%20samedani/1/1>, (21.06.2019).

Risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatin ve hakikat-ı kâinatın ziyaları gibi, Bunun Risaleti dahi kâinatın en parlak bir ziyasıdır...’’¹²⁴

Nursi'nin yaptığı açıklamalar birkaç noktadan ele alınacak olursa şu konular açıklığa kavuşturulmuş olur:

1. Bediüzzaman Said Nursi burada Hz. Muhammed'e, Rehber-i Ekmel, Muallim-i Ekmel, Dellal-ı Âzam, Tılsım-ı Kâinatın Keşşafı, Âyine-i Samedânî, Habib-i Rahmanî gibi unvanlar kullanılmıştır.

2.Şu koskoca kâinat mevcuttur ve inkârı ise mümkün değildir. Bununla birlikte şu kâinatın renkleri, zînetleri, ışıkları, ziyaları, san'atları, hayatları ve râbitaları hükmüne olan hikmet, inâyet, rahmet, cemal, nizam, mîzan, zîned gibi hakikatler de hiçbir cihetle inkâr edilemez. Bu sıfatların ve fillerin inkârı mümkün olmadığına göre demek ki bu sıfatların mevsufu, bu fillerin faili olan Allah da hiçbir cihetle inkâr edilemez ve inkârı da kabil olmaz.

3. Bununla birlikte sayılmış olan sıfatların ve fillerin medar-ı zuhurları, medar-ı kemâlleri ve medar-ı tahakkukları olan Âyine-i Samedâni (a.s.m)'nin risaleti de hiçbir şekilde inkâr edilemez.

Bediüzzaman Said Nursî, Mektubat adlı eserinin Yirmi Dördüncü Mektubunda Cenab-ı Hakk'ın Peygamber Efendimiz'e karşı muhabbetini anlatırken Resul-i Ekrem'in ayinedarlığına şu ifadelerle temas eder: Hz. Muhammed “...külli ibadetleriyle, Rububiyet-i İlahiyeye âyinedarlık ediyor... Cemîl-i Zülcelâl, kendi cemâlini sevmesiyle, o cemâlin en mükemmel âyine-i zîşuuru olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı sever.”¹²⁵

Bediüzzaman Said Nursi, adeta bir ayna cihetiyle Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının birer yansıması olduğu için Hz. Peygamber'e bu unvanı kullanmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi şu koskoca kâinatın varlığını inkâr etmek mümkün değildir. Peki, bu kâinata bir nizam, mîzan, bir rahmet yok mudur? Yahut şu kâinatın renkleri, ziyaları, san'atları hiç bozulmadan nasıl devam edebilmektedir? Bunların tek yaratıcısı Cenab-ı Hakk'tır. Belki de bu kâinattaki sıfatların, fillerin gerçekleşme ve görülme sebebi ise Hz. Muhammed'dir.

¹²⁴ Nursi, *Lem'alar*, s.317; (Otuzuncu Lem'a, Üçüncü Nükte, Beşinci Nokta, İkinci Mesele).

¹²⁵ Nursi, *Mektubat*, s.290-291; (Yirmi Dördüncü Mektubun İkinci Zeyli, İkinci Nükte).

6.5. Risaletin Mir’at-ı Mücellâsı

Mir’at kelimesi âyine, ayna manasına gelmekle birlikte aynı zamanda çok meşhur bir cins laledir.¹²⁶ Mücellâ ise parlak, cilalı, parıl parıl manasındadır.¹²⁷ Mir’at-ı Mücellâ ise parlak bir ayna demektir. Öyleyse, Hz. Muhammed risalet cihetiyle adeta bir mir’at-ı mücellâdır.

Bediüzzaman Said Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* adlı eserinde Peygamber Efendimiz’den bahsederken O’nun, Mir’at-ı Mücellâ unvanından şöyle bahseder: “*Envâr-ı Muhammediyeyi (a.s.m) ve maarif-i Ahmediyeyi (a.s.m) ve füzuyât-ı şems-i İlahiyi en müşa’şa bir şekilde parlatması ve Kur’anî ve hadisî olan işarât-ı riyaziyenin kendisinde müntehî olması ve hitabât-ı Nebeviyeyi (a.s.m) ifade eden âyât-ı celilenin riyazî beyanlarının kendi üzerinde toplanması delâletiyle o zât, hizmet-i imâniye noktasında risaletin bir mir’at-ı mücellâsı ve şecere-i risaletin bir son meyve-i münevveri ve lisan-ı risaletin irsiyet noktasında son dehan-ı hakikatı ve şems-i İlahînin hizmet-i imâniye cihetinde bir son hamil-i zîsaâdeti olduğuna şüphe yoktur.*”¹²⁸

Nursî burada Peygamber Efendimiz’den bahsederken Onu sadece Mir’at-ı Mücellâ unvanıyla anmamış, aynı zamanda O’na şecere-i risaletin son meyve-i münevveri, dehan-ı hakikat ve hâmil-i zîsaâdet gibi unvanlarla da anmıştır.

Peygamber Efendimiz’in Envar-ı Muhammediyesi yani etrafa saçtığı o nurlar, ışıklar ve öğretmiş olduğu ilim, terbiye Allah’ın feyizlerinin en parlak bir şekilde yansımadır. Gerek Kur’an-ı Kerim ayetlerinde gerekse hadislerdeki riyazî beyanların kendi üzerinde toplanmasıyla da hizmet noktasında adeta risaletin Mir’at-ı Mücellâsı olmuştur.

7. HZ. PEYGAMBER’İN GÜNEŞ, AY VE IŞIK İLE İLGİLİ ADLARI VE UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursi, *Risale-i Nur Külliyyatında Hz. Peygamber için güneş, ay ve ışık unvanlarını kullanmıştır. Bu unvanlar aşağıda ele alınacaktır.*

¹²⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.650.

¹²⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.693.

¹²⁸ <http://www.erasale.com/#content.tr.12.357>, (30.06.2019).

7.1.Saray-ı Âlem'in Güneşi / Şems-i Risalet

Hz. Muhammed'i güneşe benzeten Bediüzzaman Said Nursi, O'na Âlemlerin Güneşi demektedir. Buradaki hikmet güneşin etrafı aydınlatmasıdır. Güneş nasıl ki her yeri aydınlatıyorsa Peygamber Efendimiz de güneş misali geldiği toplumu ve daha sonraki gelecek olan insanları da aydınlatmış, hâlâ aydınlatmaya da devam etmektedir. O zamanın insanları düşünülecek olursa, Cahiliye gibi bir dönemde, doğru ile yanlışın yer değiştirdiği bir zamanda putlara tapılırken, Hz. Muhammed adeta o döneme bir ışık olmuştur. Kötü ahlaklar yerini güzel ahlaklara bırakmış, insanlar küfür ve şirkten uzaklaşıp imana sarılmışlardır. Dalâlet yerine hidayet gelmiştir. Bu sebeptendir ki o adeta manevi bir ışık olmuş ziyası ile âlemleri aydınlatmıştır.

Nursi konuyla ilgili olarak Peygamber Efendimiz'den şu şekilde bahsetmektedir: “...Kâinat semasında daim parlayan ve hiçbir vakit gurub etmeyen, âlem-i hakikatin Şemsüşşümûsu olan Kur'an-ı Mu'cizü'l- Beyanın ihbaratı ve risalet güneşi olan Zât-ı Ahmediye'nin (a.s.m) şehâdâtı ve müşâhedâtı, hiç kabil midir ki bir şüphe kabul etsin.”¹²⁹

Şems-i Risalet bu kâinatın eşsiz bir güneşidir. Büyük maddi ve manevi ihسانların, feyizlerin ve devletlerin en önemli sebebidir. İleride bahsedilecek olan sîrac kelimesi de işaret etmektedir ki, O, hakikaten şahs-ı manevisi ile çok büyüktür. Güneş ki dünyada her ne yapıyorsa Şems-i Risalet de manen âlem-i İslam'da onu yapmaktadır.¹³⁰

7.2. Şems-i Hidâyet

Risale-i Nurda kullanılan, Hz. Muhammed'in bir diğer unvanı da “İki Alemin Güneşi” ve “İki Cihanın En Parlak Güneşi, Şems-i Hidayet”tir. Öyle bir Efendi düşünün ki hem dünyanın hem de ahiretin güneşi, parlayan nuru olsun. Adeta şems gibi her yeri aydınlatıp, doğru ile yanlış, hak ile batılı o şemsin ışığı gibi birbirinden ayırmış olsun.

Nursi bu konuda şunları söylemektedir: “*Risalet-i Muhammediye (a.s.m) kâinatın en büyük hakikatı ve Zât-ı Ahmediye (a.s.m) bütün mahlûkatın en eşrefi ve*

¹²⁹ Nursi, *Sözler*, s. 498; (Yirmi Dokuzuncu Söz, Birinci Maksat, Üçüncü Esas).

¹³⁰ Sarıcık, *a.g.e.*, s.210-211.

hakikat-ı Muhammediye (a.s.m)tâbir edilen küllî şahsiyet-i mâneviyesi ve makam-ı kudsîsi, iki cihanın en parlak güneşi...dir”¹³¹

“Evet, o zat (a.s.m) vazifesi itibarıyla, hakkın burhanı, hakikatın ziyası, hidayetin güneşi, saadetin vesilesidir.”¹³² Nursi’nin Peygamber Efendimiz için kullandığı bu unvanlarda bazı önemli hususlar vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1.Hz. Muhammed iki âlemde de en parlak güneştir. Peygamber Efendimiz’in (a.s.m) mertebesine dünyada kimse yetişemediği gibi ahirette de kimse yetişemeyecektir. Peygamber olarak tüm peygamberler birdir. Fakat Cenab-ı Hakk’ın onlara vermiş olduğu mertebeler, dereceler farklıdır. Nursi burada ‘iki cihanın en parlak güneşi’ diye hitapta bulunmaktadır. Demek ki O Zâtın (a.s.m) derecesine kimse yetişemeyecektir.

2.Peygamber Efendimiz’in yaşadığı o cahiliye toplumunda küfür ve şirk adeta etrafı sarmıştı. Hz. Muhammed, cahiliye topluma adeta kalplerin nurlanması için, hidayet güneşi olarak gönderilmiş, hem geldiği toplumu hem de daha sonra gelecek olan toplumları aydınlatmış ve aydınlatmaya da devam etmektedir.

7.3. Şems

Bediüzzaman Said Nursi Hz. Peygamber’e şems-i risalet, şems-i hidayet, iki cihanın güneşi gibi unvanları kullandığı gibi Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz’den bahsederken O’nu canlı bir güneşe şu ifadelerle benzetmektedir: “Arkadaş! O hutbe-i ezeliyeyi okuyan zât, kâinatın kemâlâtını keşfeden canlı bir güneştir – saadet-i ebediyeyi ihbar ve tebşir ediyor; nihayetsiz rahmeti keşfetmiş, ilân ediyor- saltanat-ı Rububiyetin mehâsinin dellâlı ve esma-i İlâhiyenin gizli definelerinin keşşâfıdır.”¹³³

Aynı eserin Üçüncü Reşhasında ise şu ifadeleri kullanır:

“O Zât (a.s.m.), delâil-i âfâkiye denilen haricî delillerle musaddak olduğu gibi, delâil-i enfüsiye denilen zâtında ve nefsinde sabit delil ve işaretlerle dahi musaddaktır. Çünkü o zât şems gibidir; zâtını, zâtıyla ziyalandırarak gösterir. Meselâ, bütün ahlâk-ı hamîdenin en yüksekleri o zâтта içtimâ etmiş olduğuna bütün âlem şahadet ediyor. Ve

¹³¹ Nursi, a.g.e., s.445; (Yirmi Beşinci Sözün İkinci Zeyli, Emirdağ Çiçeği).

¹³² Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.24; (Reşhalar, Altıncı Reşha).

¹³³ Nursi, a.g.e., s.24.

keza, en nezih hasletleri ve huyları ve en yüksek seciyeleri câmi bir şahsiyet-i mâneviye sahibi olduğuna icmâ vardır.’’¹³⁴

Nursi konuyla ilgili olarak burada Peygamber Efendimiz’e Şems, Canlı Bir Güneş unvanlarını kullanmıştır. Demek ki güneş olmasaydı dünyadaki güzelliklerin, kemâlatların hiçbirini görülemez ve bilinemezdi. Aynı bunun gibi Peygamberimiz olmasaydı o zaman kâinat ile alakalı Hakaik-i İlâhiye idrak edilemez ve dolayısıyla anlaşılmaz olurdu.

7.4. Bedr-i Münevver

Ay’ın ışığını güneşten aldığı gibi Hz. Peygamber de vahyini Cenab-ı Allah’tan alır. Ve o ayın en parlak hali dolunaydır. Aynı güneş gibi ay da vahdeti temsil eder. Ve ışığıyla karanlık geceleri aydınlatır. Şu Âlem-i İslam’ın da bir bedr-i münevveri vardır ki Allah’ın isim ve sıfatlarının tecellilerini yansıtır. Bu zât ise Hz. Muhammed’dir. Bu sebeple de O’na *İslam Âleminin Bedr-i Münevveri* denilmektedir.

Bediüzzaman Said Nursi, eserlerinde, Peygamber Efendimiz’e Bedr-i Münevver unvanını kullanmaktadır.¹³⁵ Öncelikle bedr kelimesine bakacak olursak, bedr; dolunay demektir.¹³⁶ Yani ayın en çok parlak olduğu zamandır. Diyanet İslam Ansiklopedisine göre bedir; olgun, tam, kâmil manalarına gelmekle birlikte ayın en parlak ve dolgun halini ifade eden dolunay manasına da gelir.¹³⁷ Münevver kelimesi nurdan türemiştir olup nurlandırılmış, ışıklı, parlatılmış anlamlarına gelir.¹³⁸

Nasıl ki zifiri karanlıklar dolunay gibi ayın en parlak olduğu zamanda aydınlatılıyorsa Hz. Peygamber de biz insanları öylesine aydınlatmıştır. Adeta manevi bir ışık bir güneş misali bizlere yol gösterici olmuştur.

Bediüzzaman Said Nursi, Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamında Cenab-ı Hakk’ın vahdâniyetini Hz. Peygamber’in Bedr-i Münevver unvanından şöyle bahsetmektedir: “*Kitab-ı kebîr’in âyet-i kübrâsı ve o, Kur’an-ı Kebir’deki ism-i âzamı ve o şecere-i kâinatın çekirdeği ve en münevver meyvesi ve o saray-ı âlemin güneşi ve Âlem-i İslâmın Bedr-i Münevveri ve rubûbiyet-i İlahiyenin dellâl-ı saltanatı ve tulsım-ı*

¹³⁴ Nursi, *a.g.e.*, s. 22; (Reşhalar, Üçüncü Reşha).

¹³⁵ Nursi, *Sözler*, s. 298; (Yirmi İkinci Söz, İkinci Makam, On Birinci Lema).

¹³⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.103.

¹³⁷ Amil Çelebioğlu, “Bedir”, *DİA*, İstanbul, 1992, V, s.342.

¹³⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.711.

kâinatın keşşâf-ı zihikmeti olan Seyyidimiz Muhammedü'l- Emin Aleyissalâtü Vesselâm ...»¹³⁹dır.

7.5. Kamer-i Münir

Münir kelimesi nurlandıran, nur veren, ziya veren, ışık veren, parlak demektir.¹⁴⁰ Kamer ise gökteki ay, hilal, ay ışığında uyumayıp uyanık durmak manalarına gelir.¹⁴¹ Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in elli dördüncü suresinin adı da Suret'ül-Kamer'dir. Kamer-i Münir ise ışık veren ay manasına gelir.

Bir önceki konuda da değinildiği gibi, Nursi Peygamber Efendimiz'e sadece ayın dolunay ismi ile hitapta bulunmamıştır. Onun başlı başına bir ışık, nur olduğundan bahsederken *Semâ-yı risaletin kamer-i münîri*¹⁴² de demektedir. Şöyle ki:

“*Semâ-yı risâletin kamer-i münîri olan hâtem-i dîvân-ı nübüvvet; nasıl ki, mahbubiyet derecesine çıkan ubudiyetindeki velâyetin kerâmet-i uz mâsı ve mu'cize-i kübrâsı olan Mi'rac ile yâni, bir cism-i arzı semâvatta gezdirmekle semâvâtın sekenesine ve âlem-i ulvî ehline rüçhaniyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velâyetini isbat etti. Öyle de: Arza bağlı, semâyâ asılı olan kameri, bir arzlının işareti ile iki parça ederek arzın sekenesine, o arzlının risâletine öyle bir mu'cize gösterildi ki: Zât-ı Ahmediye (a.s.m) kamerin açılmış iki nuranî kanadı gibi; Risalet ve velâyet gibi iki nuranî kanadıyle, iki ziyâdar cenah ile evc-i kemâlata uçmuş .. tâ Kab-ı Kavseyne çıkmış; hem ehl-i semâvât, hem ehl-i arza medâr-ı fahr olmuştur.*”¹⁴³

Bediüzzaman Said Nursi'nin yaptığı açıklamalarda konuyla ilgili bakımından dikkat çeken birkaç husus vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

1.Nursî burada Peygamber Efendimiz'in İnşıkâk-ı Kamer yani Ayın yarılması mucizesinin gerçekliğini anlatırken bu hususu birkaç noktadan ele almış ve bunun aynı zamanda Peygamber Efendimiz'in davâ-yı nübüvvetine delil olduğunu söylemiştir.

2. Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'den Sema-yı Risaletin Kamer-i Müniri diye bahsederken aynı zamanda O'na “Hâtem-i Dîvân-ı Nübüvvet” unvanını da kullanmıştır.

¹³⁹ Nursi, *a.g.e.*, s.298; (Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamı, On Birinci Lem'a).

¹⁴⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.712.

¹⁴¹ Heyet, *a.g.e.*, s.479.

¹⁴² Nursi, *Mektubat*, s.199;(On Dokuzuncu Mektup, Şakk-ı Kamer Mucizesine Dair, Beşinci Nokta).

¹⁴³ Nursi, *a.g.e.*, s.199.

3. O, hem yerde hem de gökte, hem arzda hem de semada hep bir olmuştur. Nasıl ki gökyüzüne baktığımız zaman münirin ışığını diğer yıldızlardan hemen fark ediyorsak aynı bu cihetle Hz. Muhammed'in risaleti semada en nurlu, en parlaktır ve her şeyden önce o fark edilir.

7.6. Sirâc-ı Münîr, Sirâc-ı Hakikat ve Sirâc-ı Vehhac

Sirac kelimesi nurlandırıcı bir parlak şavk, cehalet ve şaşkınlık zulmetlerinde akılları gönülleri aydınlatıp doğru yolu gösteren bir ışık manalarına gelmektedir.¹⁴⁴ Münir kelimesi ise ışığı dışarıdan alan bir cisim olarak ifade edilir ve Kur'an-ı Kerim'de ay anlamında kullanılmaktadır¹⁴⁵ Sirac-ı Münir etrafı aydınlatan kandil manasındadır.¹⁴⁶

Kur'an-ı Kerim'in üç ayetinde güneş, sirâc olarak anlatılır.¹⁴⁷ Buna misal olarak: *وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا* = *Ve içlerine şa'şaalı parıl parıl bir kandil astık.*¹⁴⁸

Nasıl ki güneş kâinat kitabında Rahman-ı Rahim olan Allah'ın bir tecellisidir, güneş sebebiyle baharlar gelir, kullara pek büyük in'am ve ihsanlar edilir, güneşsiz ve onun feyzinden uzak hayat düşünülemezse, Peygamber Efendimiz de bu kâinatın manevi bir güneşidir. Sirâc kelimesi Nur-u Muhammediye'nin şahsı manevisine işaret eder ki O, insanların ve gönüllerin nurudur.¹⁴⁹

Bediüzzaman Said Nursî, *Mektûbat* adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda, Peygamber Efendimiz'in resul olduğunu isbât ettikten sonra O'nun sıdk ve hakkaniyetine dair esaslardan bahsederken Hz. Muhammed'i Sirac-ı Münir, Sirac-ı Hakikat gibi isimlerle şu şekilde anmaktadır: “..Şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlâhiyenin timsâli ve muhabbet-i Rabbâniyenin misâli ve Hakkın en münevver bürhanı ve hakikatın en parlak sirâcı ve tılsım-ı kâinatın miiftâhı ve muamma-yı hilkatın keşşafı ve hikmet-i âlemin şârihi ve saltanat-ı İlâhiyenin dellâli...”¹⁵⁰dır. Yine aynı bölümde Nursî şu ifadeleri kullanmaktadır: “ O bürhan-ı

¹⁴⁴ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3911.

¹⁴⁵ Ayrıca bkz. *Furkan*, 25/61.

¹⁴⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.886.

¹⁴⁷ Bkz. *Furkan*, 25/61; *Nuh*, 71/16; *Nebe*, 78/13.

¹⁴⁸ *Nebe*, 78/13.

¹⁴⁹ Sarıcık, *a.g.e.*, s.211.

¹⁵⁰ Nursî, *Mektubat*, s.184;(*Mektubat*, On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Altıncı Esas).

Hak ve sirac-ı hakikat, öyle bir din ve şeriat göstermiş ki; iki cihanın saâdetini temin edecek desâtiri câmi'dir.”¹⁵¹

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde Peygamber Efendimiz için Sirac-ı Vehhac unvanını da kullanmaktadır. Vehhac kelime manası olarak parıl parıl, pek şa’şaalı demektir. Nursi, Şuaat adlı eserinde nübüvvet ile ilgili açıklamaları yaparken Hz. Muhammed’in Sirac-ı Vehhac ismine şöyle değinmektedir: “*Cemi-i enbiyanın cemi-i mucizâtı Hz. Muhammed’in (a.s.m) bir mucizesi hükmündedir. Çünkü medar-ı nübüvvet ve enbiyaya ‘nebi’ dedirten esaslar, Hz. Ahmed’de daha ekmel bulunur... Evet, O, sirac-ı vehhac, burhan-ı katı odur.*”¹⁵²

Hz. Peygamber, getirdiği din ile tüm karalıkları bir kandil misâli aydınlatmıştır. Onun hidâyet ışığı ile gece gündüze karanlık ise aydınlığa dönüşmüştür. Bediüzzaman da bunaistinâden Hz. Muhammed’e Sirac-ı Münir, Sirac-ı Hakikat ve Sirac-ı Vehhac adlarıyla hitapta bulunmuştur.

7.7. Hakîkatin Ziyâsı

Ziya kelimesi ışık, aydınlık nur ve ruşenlik gibi manalarına gelir.¹⁵³ Nur ziyadan daha umumidir. Çünkü ziya aydınlığın intişarı, sebâtı mülâhazaları ile itlak olunmuştur ve bazıları indinde bizzat olan aydınlığa ziya ve vasıta ile olan aydınlığa nur itlak olunur.¹⁵⁴

Bediüzzaman Said Nursi, eserlerinde Peygamber Efendimiz’i ziyâyâ benzetmiştir. Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserlerinde Hz. Muhammed’in vazifesinden bahsederken O’na Hakikatin Ziyası adıyla şöyle hitapta bulunur: “*O zât vazifesi itibariyle, hakkın bürhânı, hakikatin ziyâsı, hidayetin güneşi, saadetin vesilesidir...*” demektedir. Aynı eserde bir başka bölümde ise şu ifade yer almaktadır: “*Kâinat bir şeceredir, anâsır onun dallarıdır, nebâtât yapraklarıdır, hâyvanât onun çiçekleridir, insanlar onun semereleridir. Bu semerelerden en ziyâdar, nurlu, ahsen, Ekrem, eşref, eltaf; seyyidü’l-enbiya ve’l-mürselin, imâmü’l-müttakîn, Habib-i Rabbü’l- Âlemin Hazret-i Muhammed’dir.*”¹⁵⁵

¹⁵¹ Nursi, *a.g.e.*, s.184.

¹⁵² <https://sorularlarisale.com/risale-i-nur-kulliyati/suaat/4>, (28.06.2019).

¹⁵³ Heyet, *a.g.e.*, s.1075.

¹⁵⁴ Heyet, *a.g.e.*, s.1075.

¹⁵⁵ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.169; (Şemme).

Sonuç olarak Bediüzzaman Said Nursi Hz. Muhammed’i vazifesi itibariyle Hakikatin ziyâsına benzetmektedir. Aynı cihetle O, hidayetin güneşi ve saâdetin vesilesidir. Kâinata bir ağaç yani şecere gözüyle bakan Nursi, kâinat ağacının meyvesini insana benzetmiştir. Ve o meyvelerin en ziyâdarı, en nurânîsi şüphesiz Hz. Muhammed’dir.

8. HZ. PEYGAMBER’İN RİSALET, İLİM VE TEBLİĞ İLE İLGİLİ UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatı’nda Hz. Peygamber’den bahsederken O’na risalet ilim ve tebliğ ile ilgili unvanlarla da hitapta bulunmuştur. Bu başlık altında ilgili ad ve unvanların kullanımları incelenecektir.

8.1. Dellâl-ı Saltanat

Dellal kelimesi, delil kelimesinden gelmekte olup, bir haberi çarşı pazar dolaşıp bağırarak halka duyuran veya satılacak bir malın alım satımında vasıta olup pazarlığı sonuçlandıran kimse olup Arapça’da delâlet (yol gösterme) kökünden gelmektedir. Sözlükte ise alıcı ile satıcı arasında aracılık yapan kimse manasındadır.¹⁵⁶ Dellâl; ilan edici, hakka dâvet edici demektir. Peygamber Efendimiz de kâinat kitabını bize anlatma da adeta dellâl görevini üstlenmiştir. Zira Allah’ın (c.c.) femanı olan vahiyleri bizlere ilân etmiş ve insanları da hakka dâvet etmiştir.

Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz’in dellallığını şöyle ifade etmektedir: ‘*Sâni-i âlemin nihayet cemâlde olan kemâl-i san’atı üzerine enzar-ı dikkati celp etmek, teşhir etmek istemesine mukabil, en yüksek bir sada ile dellâllık eden yine bilmüşâhede O Zâttır.*’¹⁵⁷

Bediüzzaman Said Nursî, eserlerinde Dellal-ı Saltanat unvanını enbiya, evliya ve asfiyalar için de kullanmaktadır.¹⁵⁸ Bununla birlikte, Cenab-ı Hakk, kendi cemalini o sonsuz güzelliğini insanlara ulaştırmak, ilan etmek istemiştir. Ve bunu en ziyade yerine getirecek kişi de Hz. Muhammed olmuştur. Hz. Peygamber, elindeki mu’ciznümâ bir

¹⁵⁶ Yusuf Halaçoğlu, “Dellal”, *DİA*, IX, İstanbul, 1994, s.146.

¹⁵⁷ Ayrıca bkz; Nursi, *Sözler*, s.561; (Otuzbirinci Söz, Üçüncü Esas, Birinci Müşkül).

¹⁵⁸ Nursi, *a.g.e.*, s.96; (Onuncu Söz, Mukaddime, İkinci Nokta).

kitap ve lisânındaki hakaik-i âşinâ bir hitap ile bütün ben-i Âdeme, cin ve inse Esmâ-i İlâhiye'yi tanıtır ve anlatır.¹⁵⁹

8.2. Rubûbiyet-i İlâhiye'nin Dellâl-ı Saltanatı

Rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir ve malikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyetidir.¹⁶⁰ Saltanat-ı rububiyet ise; Yüce Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesini, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurmasını ilan eder.¹⁶¹

“Kitab-ı Kebîr'in âyet-i kübrâsı, ve o, Kur'an-ı Kebir'deki ism-i âzamı ve o şecere-i kâinatın çekirdeği ve en münevver meyvesi ve o saray-ı âlemin güneşi ve Âlem-i İslâm'ın Bedr-i Münevveri ve rubûbiyet-i İlâhiyenin dellâl-ı saltanatı ve tılsım-ı kâinatın keşşâf-ı zâhikmeti olan Seyyidimiz Muhammedü'l- Emin Aleyissalâtü Vesselâm...’’dır.¹⁶²

Cenab-ı Hakk, bütün âlemlerin Rabbidir. Rububiyetin saltanatı ancak Allah'a mahsustur. Ve bu saltanat ubudiyet ve itaati ister. Peygamber Efendimiz (a.s.m) Yüce Allah'ın (c.c) ulûhiyetini, biz insanlara ve cinlere en mükemmel şekilde anlattığı gibi rububiyet karşısında yapılması gereken ubudiyeti de öğretmiştir ve göstermiştir. Ve bu konuda da en güzel şekilde bizlere dellallık eden şüphesiz Hz. Muhammed olmuştur.

8.3. Dellâl-ı Mehâsin-i Rubûbiyet

Nursi, *Sözler* adlı eserinde ise Peygamber Efendimiz'in adlarını ve unvanlarını sayarken O'nu, Saltanat-ı Rububiyetin mehâsininin dellâlı diye şöyle anar:

“O Zât, bir saâdet-i ubudiyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşifive ilancısı ve saltanat-ı Rububiyetinin mehasinin dellalı, seyircisi ve künûz-u esma-i İlâhiyenin keşşâfi ve göstergecisi olduğundan; böyle baksan –yani ubudiyet cihetiyle– Onu, bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet ve en nurani bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. ’’¹⁶³

¹⁵⁹ Nursi, *Sözler*, s.230; (On Dokuzuncu Söz, Üçüncü Reşha).

¹⁶⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.835.

¹⁶¹ Abdullah Yeğin, *Yeni Lügat*, Yeni Asya Yayınları, yy., 1975, s.384.

¹⁶² Nursi, *a.g.e.*, s.298; (Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamı, On Birinci Lem'a).

¹⁶³ Nursi, *a.g.e.*, s.231; (On Dokuzuncu Söz, Altıncı Reşha).

8.4. Dellâl-ı Âzam

Kıymetli hazinelerle, mücevherlerle dolu bir dükkânınız olduğunu düşünün. Bu mücevherlerinizi insanlara ulaştırmakla sorumlu olan dellâl, görevini layıkıyla yerine getirmediği takdirde bu değerli malları sergileyemez, insanlara ulaştıramazsınız. İnsan da bir dellâl gibidir. Ve bu insanların içinde öylesine mükemmel bir ferd-i ferid vardır ki o dellal-ı azam olan Hz. Muhammed'dir.

Nursi, Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'in Dellal unvanıyla ilgili ona Dellal-ı Âzam diye tavsifte bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak, Lem'alar adlı eserinde Peygamber Efendimiz'in dellallığı ile ilgili şu ifadeler yer verir:

“*Sıfatların ve fillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan Rehber-i Ekber, Muallim-i Ekmel ve Dellâl-ı Âzam ve Tılsım-ı Kâinatın Keşşafı ve Âyine-i Samedanî ve Habib-i Rahmani olan Muhammed Aleyhissââtü Vesselâmın Risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez.*”¹⁶⁴

Nursi'nin bu açıklamalarında şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Allah'ın sıfatları ve isimleri ve bunların medar-ı zuhurları yani yansımaları hatta belki medar-ı kemalleri belki medar-ı tahakkukları Hz. Muhammed'de görünür. Ve bu yansımalar da kendisinde en mükemmel şekilde tezahür eder.

2. Hz. Muhammed, Yüce Allah'ın sıfat ve isimlerinin medar-ı zuhurlarını, yani yansımalarını Allah'tan (c.c) alıp insanlara yansıtır. O, bu özelliği ile Dellal-ı Âzamdır, en büyük duyurucu ve tanıtıcıdır.

8.5. Dellâl-ı Vahdâniyet ve Dellâl-ı Saâdet

Peygamber Efendimiz, dellal-ı vâhdaniyettir ve aynı zamanda dellâl-ı saâdetdir. Nursi bu konuda *Mektubat* adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda Hz. Muhammed'in dellallığına genişçe yer verir. On Dokuzuncu Nükteli İşarete ele alan gerek birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü esaslarda gerekse altıncı esasta Onun (a.s.m) dellal-ı vahdaniyet ve saâdetine şöyle değinir: Hz. Muhammed, “... *Maden-i Kemâlât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan O Dellâl-ı vahdâniyet ve saâdet, kendi kendine söylemiyor, belki söylettiriliyor. Evet, Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstâd-ı Ezelisinden ders alır, sonra ders verir. Çünkü sabık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delâil-i*

¹⁶⁴ Nursi, *Lem'alar*, s.317; (Otuzuncu Lem'a, Üçüncü Nükte, Beşinci Nokta).

nübüvvetle, Hâlık-ı Kâinat, bütün o mu'cizâtı onun elinde halk etmekle gösterdi ki, o, Onun hesabına konuşuyor, Onun kelâmını tebliğ ediyor...’’¹⁶⁵

Hiz. Muhammed, Allah’ın vahdaniyetine de delildir. Çünkü O, kendi kendine konuşmamıştır. O, Halık-ı Kâinattan ders almış ve biz insanlara bunu anlatmaya duyurmaya çalışmıştır. Hiz. Muhammed (a.s.m), Cenab-ı Hakk’ın birliğini insanlara ilan eder. Ve bu çağrıya cevap verip inanlar da ebedi saadete ulaşmış olurlar. Çünkü O, *Vesile-i Saadet-i Dâreyn’dir*. Hem dünya hayatımızın hem de ahiret hayatımızın kurtarıcısı, bu iki âlemin sonsuz, ebedi mutluluğunun bir vesilesidir. Bununla birlikte Peygamber Efendimiz’in kendisi de nübüvvetine delildir. Nursî bu konuda şöyle demektedir: “*Zaman-ı mâzi ve zaman-ı hal, yani, Asr-ı Saadet ve zaman-ı istikbal tazammun ettikleri berahin-i nübüvvet, lisan-ı vahidle maden-i ahlâk-ı âliye olan zât-ı Muhammed’de (aleyhissalâtü vesselâm) dâî-yi sıdkı ve dellâl-ı nübüvveti olan burhan-ı zâtînin nidasına cevap ve hem-dest-i vıfak olarak nübüvvetini il’lâ ve ilân ettiklerini kör olmayanlara gösterdiler.*”¹⁶⁶

Bediüzzaman’ın bu açıklamaları birkaç yönden şu şekilde ele alınabilir:

1. Hem Asr-ı Saadeti hem de gelecek zamanı içine alan berahin-i nübüvvet yani nübüvvetin delilleri, tek bir lisan ile en yüce ahlak sahibi olan Hiz. Muhammed (a.s.m)’de toplanmıştır.

2. Peygamber Efendimiz’in bir diğer adı da Dâî’dir. Arapçada, seslenmek, çağırarak, davet etmek anlamında kullanıldığı gibi, dua eden ve çağırarak anlamı da vardır. Dai ismi, Kur’ân-ı Kerîm’de, Hiz. Peygamber’in Allah elçisi olarak görev ve sorumluluğunu dile getiren âyetlerde özellikle ‘Allah’a çağırarak’ manasında yer almaktadır.¹⁶⁷ O, dâî-yi sıdkı yani sıdkının, doğruluğunun çağırarak ve nübüvvetin dellalı olan burhan-ı zatının nidasına cevap vererek nübüvvetini ilan etmiştir. Kendi nübüvvetinin dellallığını kendisi yapmıştır.

8.6. Dellâl-ı Merhamet-i İlâhiye

Masdar anlamı acıma ve şefkat göstermek manasına gelen merhamet, isim olarak da acıma duygusu manasına gelir. Merhamet ve rahmet aynı manaya gelmekle

¹⁶⁵ Nursi, *Mektubat*, s. 183 ; (On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Dördüncü Esas).

¹⁶⁶ <http://www.erisale.com/#content.tr.13.158>, (03.06.2018).

¹⁶⁷ Mustafa Öz, “Dâî”, *DİA*, VIII, İstanbul, 1993, s. 421; Ayrıca bkz., *Ahzâb* 33/46; *Ahkâf* 46/ 31- 32.

birlikte İslami kaynaklarda merhamet kavramı genel olarak rahmet kelimesiyle ifade edilir.¹⁶⁸

Kur'an-ı Kerim de Peygamber Efendimiz'den merhamet adı yahut unvanı ile bahsedilmese de O'nun merhamet sahibi olduğu şu ayette aşikârdır:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

= “Andolsun, size içinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir, size çok düşkündür, müminlere karşı şefkatli ve merhamet doludur.”¹⁶⁹

Bediüzzaman Said Nursi, nev-i beşerin ister istemez mübtelâ olduğu Hz. Peygamber'in sünnet-i seniyyesine selâmet ve necât bulunacağından bahsederken Hz. Muhammed'i Merhamet-i İlahiyenin Misali unvanıyla şu şekilde anar: “*Merhamet-i İlahiyyenin lisanı, misâli, timsali, dellâli, mümessili olan Peygamber-i Zîşân Aleyhissalâtü Vesselâm...'*”¹⁷⁰

Hz. Muhammed, Cenab-ı Hakk'ın rahmetinin bir misali olduğu gibi aynı zamanda rahmetinin ve merhametinin de bir dellâlidir. Sani-i Zülcelal'in, Rahim isminin tecellisi olan merhamet şüphesiz ki âlem-i kâinatta mahlûklara en güzel şekilde zuhur etmektedir. Bir annenin evladına olan rahmeti, sevgisi ve merhameti düşünülürse biz insanları yaratan Cenab-ı Hakk'ın merhametinin sonsuz olduğu aşikârdır. Sevgi, merhamet ve rahmet birbiriyle alakalı kavramlardır. Cenab-ı Hakkın en sevdiği kulu olan Hz.Muhammed'de de bu merhamet en üst seviyede bulunur. O herkese karşı oldukça merhametlidir. Yapmış olduğu savaşlarda dahi rahmet sıfatından uzaklaşmamış, karşısındaki düşmanı dahi olsa onlara hep merhametle yaklaşmıştır.¹⁷¹

8.7. Muhbir-i Sâdık

Muhbir-i Sadık, Peygamber Efendimiz'in isimlerinden biridir. Muhbir, sözlük anlamıyla haber veren, haberci, haber toplayan manalarına gelir. Muhbir-i Sadık ise doğru, hakikatli, dürüst haberci anlamına gelir. Aynı zamanda diğer peygamberler için de kullanılır. Çünkü hepsi sadık, sağlam, doğru haberleri insanlara ulaştırmışlar,

¹⁶⁸ Mustafa Çağrı, “Merhamet”, *DİA*, XXIV, Ankara, 2004, s.184.

¹⁶⁹ *Tevbe*, 9/128; Hayrettin Karaman vd., *a.g.e.*, III, s.78.

¹⁷⁰ Nursi, *Lem'alar*, s.224; (Yirmi Altıncı Lem'a Üçüncü Rica).

¹⁷¹ Ünal Kılıç, “Düşmanlarına Bile Merhametli Muhammed (S.A.V)”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (C.Ü.İ.F.D.)*, c.XVII, S.2, 2013, s.11.

kendilerine bildirileni aynen bildirmişlerdir. Onlar insanları doğruluğa, felaha, hakka, hakikata, imana davet etmişlerdir.¹⁷²

Bediüzzaman Said Nursî'nin *Sözler* adlı eserinde Hz. Peygamber için Muhbir-i Sadık unvanını şu ifadelerle kullanmıştır: “...yüzyirmidört bin muhbir-i sâdık, ellerinde nişâne-i tasdik olan mu'cizeler bulunan enbiyalar ve o enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, keşf ve zevk ve şuhûd ile tasdik eden ve imza basan yüzyirmidört milyon evliyanın aynı hakikate şehadetleri ve hadd ü hesaba gelmeyen muhakkiklerin kat'î delilleriyle o enbiya ve evliyanın verdikleri aynı haberleri aklen ilmelyakîn îman derecesinde ispat ettikleri yüzde doksan dokuz ihtimâl-i kat'î ile” *İdam ve zindan-ı ebedîden kurtulmak ve o yolu saadet-i ebediyeye çevirmek, yalnız îman ve itaat ile dir*’¹⁷³ Bediüzzaman burada tüm peygamberler için Muhbir-i Sadık unvanını kullanmıştır. Bir başka yerde ise şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Resul-i Ekrem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Gazâ-i Bedir'den evvel ferman etmiş:

¹⁷⁴ *وَفَلَانِمْصَرَ عَامِيَّةَ مَصْرَ عُهُدًا عَثْبَةَ مَصْرَ عُهُدًا جَهْلًا بِمَصْرَ عُهُدًا* =deyip, müşrik-i Kureyş'in reislerinin herbiri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: ‘Ben kendi elimle Übeyy ibni Halef’i öldüreceğim,’ haber verdiği gibi çıkmış. Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, bir ay uzak mesafede, Şam etrafında, Mûte nam mevkiideki gazve-i meşhurede muharebe eden Sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأَصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ رَوَاحَةَ فَأَصِيبَ ثُمَّ

أَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سَيْوْفِ اللَّهِ =deyip, birer birer hâdisâtı Ashabına haber vermiş. İki üç hafta sonra Ya'le ibni Münebbih meydan-ı harpten geldi; daha söylemeden Muhbir-i Sadık (a.s.m.) harbin tafsilâtını beyan etti. Ya'le kase m etti: Dediğin gibi, aynen öyle oldu.¹⁷⁵

Bediüzzaman'ın sözlerinde bazı dikkat çeken hususlar vardır:

1. Bediüzzaman eserlerinde Muhbir-i Sadık ismini sadece Peygamber Efendimiz için kullanmamış, tüm Peygamberler için de kullanmıştır. Yüz yirmi dört bin muhbir-i sadıkın hepsi, aynı hakikate şehadet etmişlerdir yani zindan-ı ebediden kurtulmanın tek

¹⁷² Heyet, a.g.e., s.668.

¹⁷³ Nursi, *Sözler*, s.134; (On Üçüncü Sözün İkinci Makamı).

¹⁷⁴ Meâlî: “Burası Ebû Cehil’in katledileceği yer, burası Utbe’nin katledileceği yer, burası Ümeyye’nin katledileceği yer ve burası da falan ve falanın katledileceği yerlerdir.”

¹⁷⁵ Nursi, *Mektubat*, s.96; (On Dokuzuncu Mektup, Mucizat-ı Ahmediye, Beşinci Nükteli İşaret).

yolu iman ve itaat etmektir, hatta arkasından âlimler ve evliyalar da aynı hususta ittifak etmişlerdir. Çünkü onlar doğru sözlü, haber verici peygamberlerdir.

2. Nursî, eserlerinin bazı yerlerinde ise Muhbir-i Sadık ifadesini sadece Peygamber Efendimiz için kullanmıştır.¹⁷⁶ Mektubat adlı eserinde de bahsettiği gibi O, beşeriyet itibariyle de doğru sözlü bir insandır. Zaten bu sebeple ona kendi halkı ‘Emin’ lakabını vermiştir. Eğer Hz. Muhammed (a.s.m) bir olayla ilgili haber veriyorsa o, mutlaka Onun dediği gibi aynen olmuştur. Bediüzzaman Said Nursi, hem Hz. Muhammed’in hem de diğer Peygamberlerin Muhbir-i Sadık oluşuna deliller sunmuş, örnek hadislerle Hz. Muhammed’e neden bu ismin verildiğini ispat etmiştir.

8.8. Şâhid-i Sâdık

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinin Katre risalesinde لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ beyanında Allah’ın varlığına ve birliğine Hz. Muhammed’i şahid tutarak Ona şahid-i sadık unvanıyla şöyle hitapta bulunur: “Öyle bir Allah ki, vücûb-u vücuduna ve Vahid, Ehad, Ferd, Samed olduğuna Hazret-i Muhammed (a.s.m) bir şahid-i sâdık ve bir bürhân-ı nâtıktır.”¹⁷⁷

Demek ki Hz. Muhammed, bir şahid-i sadıktır. Yani O, doğru sözlü şahiddir. Gerek nübüvvet öncesi hayatında gerekse peygamber olduktan sonra asla yalan söylememiştir.

8.9. Hz. Muhammed’in Serzâkir Unvanı

Her mahlûk Allah’ı (c.c) zikreder. Bütün enbiyalar, evliyalar ve şimdiye kadar gelmişve geçmiş olan imamların hepsi Yüce Allah’ı zikreder. Ve bu zikredenlerin başında öyle bir nurani Zât vardır ki, O, bütün ehl-i imana imam, bütün evliyaya seyyid, bütün insanlığa hatib bir Peygamberdir. O, Yüce Allah’ı dil ile hamd ve tesbih edip tefekkür eder, ubudiyetinin gerekliliğini de yerine getirir. O, bütün evliya ve enbiyadan mürekkebe bir halka-i zikrin Serzâkîridir.

Öncelikle kelimenin kökü olan zikir kavramı üzerinde durulacaktır. Kur’an-ı Kerim’de birçok âyette geçen zikir kelimesi Allah’ı (c.c) dil ile hamd, tesbih ve tekbir şekliyle övmek; nimetlerini anmak, bunları kalple hissetmek ve tefekkür etmek; kulluğun gereklerini akıl, beden ve mal ile yerine getirmek manalarına gelir. Ayrıca

¹⁷⁶ Ayrıca bkz., Nursi, *Şualar*, s.50;(Üçüncü Şua); *Sözler*, s.488; (Yirmi Sekizinci Söz).

¹⁷⁷ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.47; (Katre).

namaz kılmak, dua ve istiğfarda bulunmak, kevnî âyetler üzerinde düşünmek gibi anlamları da vardır. Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim, önceki kutsal kitaplar, levh-i mahfûz, vahiy, ilim, haber, beyan, ikaz, nasihat, şeref, ayıp ve unutmamanın zıddı gibi manalarda da kullanılmıştır.¹⁷⁸ Serzâkir ise başta gelen zikir, zikredenlerin başı manasına gelmekle birlikte Hz. Muhammed'den (a.s.m) kinâyedir.¹⁷⁹

Bediüzzaman Said Nursiye göre her bir nevi mevcudatın hatta yıldızların da bir serzâkiri vardır. Enbiya ve evliyaların serzâkiri ise Hz. Muhammed'dir. Bediüzzaman, Risale-i Nur'da bu konuyu çok güzel bir şekilde şöyle açıklamaktadır:

‘‘Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz aleyhissalâtü vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri; bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, herbir dâvâsını, mu‘cizâtlarına istinat eden bütün enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zira O, لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ der, dâvâ eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zâkirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icmâ ederek, mânen صَدَقْتُ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتُ derler.’’¹⁸⁰

Peygamber Efendimiz, bütün ehl-i imanın imamıdır. Hutbe-i ezeliyeyi ise umum insanlara yapmasından dolayı da bütün insanların hatibidir. Daha önce gelen peygamberlerin reisi ve evliyaların seyyidi yani efendisidir. Enbiya ve evliyadan oluşan ve tevhid zikri çekilen bir halka düşününce bu halkanın serzakiri yanı zikredenlerin başı Hz. Muhammed'dir.

8.9.1. Bülbül-i Zü'l-Kur'ân ve Andelîb-i Zîşân

Bütün mahlûkatın bir bülbülü vardır. İnsanoğlunun bülbülü de tüm bülbüllerin başı olan bülbüllerin en üstünü, en güzeli, en mükemmeli, hem vasıf hem zikir hem şükürce en faziletli olan Muhammedü'l-Arabî'dir. Yaratılmış her nev-i mahlûkların bir bülbülü vardır ki Yüce Allah'a karşı zikir takdimi yapsın, Allah (c.c)'ı zikretsin. Bu

¹⁷⁸ Reşat Öngören, ‘‘Zikir’’, DİA, XLIV, İstanbul, 2003, s.409; Ayrıca bkz; Bakara 2/152; A'râf 7/205; Enfâl 8/45; Ra'd 13/28; Ankebût 29/45; Ahzâb 33/35; Cum'a 62/10; Münâfikûn 63/9.

¹⁷⁹ Heyet, a.g.e.,s.876.

¹⁸⁰ Nursi, Mektubat, s.187;(On Dokuzuncu Mektub, Mucizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli, Birinci Reşha).

zikir takdimini ise insanlar adına en güzel şekilde yapan bülbüllerin zişânı olan Muhammed (a.s.m)'dir.

Bedizzaman Nursi, *Sözler* adlı eserinin Yirmi Dördüncü Sözünde bülbül bahsine tetimme yaparak Hz. Muhammed'in andelîb-i zîşan ve bülbül-ü zül-Kur'an oluşundan şu ifadelerle bahseder: “*Herbir nevi mevcudatın, hattâ yıldızların da bir ser-zâkiri ve nureşşan bir bülbülü var. Fakat bütün bülbüllerin en efdali ve en eşrefi ve en münevveri ve en bâhiri ve en azîmi ve en kerîmi ve sesce en yüksek ve vasıfça en parlak ve zikirce en etem ve şükürce en eam ve mahiyetçe en ekmel ve suretçe en ecmel, kâinat bostanında, arz ve semavatın bütün mevcudatını lâtif seceâtıyla, leziz nağametiyle, ulvî tesbihatiylevecde ve cezbeyle getiren, nev'-i beşerin andelîb-i zîşanı benî-Âdem'in bülbül-ü zül-Kur'anı; Muhammed-i Arabî'dir.*”¹⁸¹

Bedüzzaman'ın bu sözlerinde dikkat çeken şu hususlar vardır:

1. Bülbül kendi diliyle konuşup şakırdar. Bu bir zikirdir. Bülbül gülü görünce onunla konuşmak, dertlerini dökmek ister. Onun o hüznü nağmeleri şakımaları acıdan elemenden değil de atâyâ-yı Rahmaniye'den gelen bir teşekkürattır.

2. Şu kâinattaki her türlü mahlûkatın bir bülbülü vardır. Hayvanatın serzâkiri, sözcüsü bülbüldür. Gülü seyrettikçe aşka gelir. Gülün latif yüzünde Malikü'l- Mülk'ün cemalini seyrederek. Bu seyir onu aşka getirir ve nağmelere başlar. Hz. Peygamber de Allah'ı hamd ve tesbih ederek kullukta aynı Andelib misali olur. Kur'an-ı Kerim'i okur, anlar ve anlatır. Bu sebeple Hz. Peygamber, *Bülbül-ü Zül-Kur'an* olur.

8.10. Kul/ Abd

Madem ki Rasulullah, Habibullahtır, Allah'ın bir mazhar-ı cami'dir. Mazhar-ı cami' olmasının sebebi onun ubudiyetidir. Öyle ise ubudiyet nedir?

Ubudiyet, “abd” kelimesinden türemiştir. Abd; kul, köle olan insan, hizmetçi manasına gelir.¹⁸² Rağıb el- İsfahani, “abd/kul” kelimesini şöyle açıklar:

1. Şer'in hükmüyle olan abd/kul. Bu alınıp satılabilen insandır.

= kula (köleye) karşılık kul.¹⁸³

2. Yaratmakla olan abd. Bu da sadece Allah'a özgüdür.¹⁸⁴

3. İbadet ve hizmet ile olan abd. İnsanlar bu konuda iki kısma ayrılır:

¹⁸¹ Nursi, *Sözler*, s.346; (Yirmi Dördüncü Söz, Dördüncü Dal).

¹⁸² Heyet, *a.g.e.*, s.17.

¹⁸³ *Bakara*, 2/178.

¹⁸⁴ *Meryem*, 19/93.

a. Allah’a has ve samimi bir şekilde kul olan.¹⁸⁵

b. Dünya ve malına kul olan. Bu da dünya hizmetine ve onu gözetmeye kendini adayan kişidir.

Demek ki her insan Allah’ın abd’ı yani kulu değildir. Çünkü bu durumdaki abd kelimesi âbid/ ibadet eden anlamındadır. Aslında bütün insanlar Allah’ın abdlarıdır; dahası bütün eşya böyledir. Ancak onların bir kısmı boyun eğdirilerek bir kısmı da isteyerek kul olmaktadır.¹⁸⁶

“*Kelimenin kökünü teşkil eden ibâdet ve ubûdiyet mefhumunda kulluk ve itaat mânası vardır. Kulluk ve itaat Allah’a yapılıyorsa abd hür insan, kula itaat ediliyorsa köle mânasına gelir. Kur’an’da, bütün müslümanlarca insanların en faziletlisi kabul edilen Hz. Muhammed için, ayrıca diğer peygamberler, cinler, hatta melekler için abd kelimesi kullanılmıştır.*”¹⁸⁷

Örneğin Necm suresinde:

“فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ”=Böylece Allah, kuluna vahyi iletti¹⁸⁸ buyrulmaktadır.

Hamdi Yazır’a göre “عَبْدِهِ” deki zamirin Allah’a raci olduğunda herhangi bir ihtilaf yoktur. O halde burada iki mana ihtimaldir ki: Birisi: İşte Cebrail böyle yaklaştı da Allah’ın kulu Muhammed (a.s.m)’a gönderdiği her vahyi getirdi, vahyetti, onu öyle ta’lim etti. Birisi de: İşte Allah’ın has kulu olan sahibiniz Muhammed aleyhisselam o istivânedden sonra Rabbine öyle yaklaştı, her vasıta mürtefi oldu da Allah o kuluna doğrudan doğru verdiği vahyi verdi. Yani miracda her ne vahyedildi ise Cibril’in dahi tevassutu olmaksızın vahyedildi.”¹⁸⁹ Muhammed Hamdi Yazır ise bu ikinci görüştedir.

Abd kelimesinin Hz. Muhammed için kullanıldığı bir başka örnek ayet ise şöyledir:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ
لِنُرِيَهُ مِن آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

¹⁸⁵ Sâd, 38/41; Ayrıca bkz., Hicr; 15/42, İsrâ; 17/3; Kehf, 18/1; Furkan, 25/1.

¹⁸⁶ Rağıb, a.g.e., s.668-669.

¹⁸⁷ Muhammed Hamidullah, “Abd”, DİA, I, İstanbul, 1988, s.57; Bu konudaki diğer ayetler için bkz. Muhammed Fuad Abdulbaki, el-Mucemü’l-müfehres li-elfâzi’l-Şurâni’l-Kerîm, Darü’l-Marife, Beyrut, 2015, s.561-562-563.

¹⁸⁸ Necm, 53/10.

¹⁸⁹ Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili, VII, s.4577.

= “Tenzih o Sübhana ki kulunu bir gece Mescidi’l-haramdan o havalisini mübarek kıldığımız Mescidi Aksaya isrâ buyurdu ona ayetlerimizden gösterelim diye, hakikat bu: odur o işiden gören.”¹⁹⁰ Ayette geçen ‘أَسْرَى بِعَبْدِهِ’ ifadesi Hamdi Yazır tarafından şu şekilde tefsir edilmiştir: “...Evet o öyle bir sübhandır ki abdini, ona ibadetle mümtaz olan malum has kulunu yani Muhammed (s.a.v) i Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya isra etti...”¹⁹¹ Ayrıca Rasulullah’ın ‘abd’ isminin geçtiği başka ayetler de vardır.¹⁹²

Abd ve ubudiyet kelimeleri kulluk, kölelik anlamlarına gelir. Aynı zamanda kul olduğunu bilip, Allah’a itaat etmek, Allah’a teslim olup Kur’an ve Peygamber ile verilen emirleri aynen icrâ ve tatbîka çalışmak demektir.¹⁹³ Bir başka anlamı ise zâhirî ve bâtinî açıdan Allah’a tam kulluğu ifade eder.¹⁹⁴ Tezellül etmek, boyun eğmek anlamlarına da gelir.¹⁹⁵ Bir köle, efendisi ne derse onu yapmaktadır. Onun iradesi ile hareket eder. Onun istediklerini yerine getirirken herhangi bir beklenti içinde de değildir. Demek ki Hz. Peygamber’e abd isminin verilmesi kul, abd yahut memluk gibi manalara da işaret edebilir. Yani, Yüce Allah’ın memuru, hizmetkârı, kölesi, kulu anlamlarına delalet eder.

Nursî’ye göre “ubudiyet; emr-i İlahiye ve rıza-yı İlahiye bakar. Ubudiyetin daîsi emr-i İlahi; ve neticesi rıza-yı Haktır. Semerâtı ve fevâidi uhreviyedir. Fakat ille-i gaiye olmamak, hem kasten istenilmemek şartıyla dünyaya ait faydalar ve kendi kendine terettüp eden ve istenilmeyerek verilen semereler, ubudiyete münâfi olamaz. Belki zayıflar için müşevvik ve müreccih hükmüne geçerler. Eğer o dünyaya ait faydalar ve menfaatler o ubudiyete, o virde veya o zikre illet ve illetin bir cüz’ü olsa, o ubudiyeti kısmen iptal eder. Belki o hâysiyetli virdi akîm bırakır, netice vermez.”¹⁹⁶

Bediüzzaman’ın bu açıklamasına göre, insan fitratının temel gayesi Yüce Allah’ı tanımak ve O’nun rızasını kazanmaktır. Burada asıl mesele Allah emrettiği için, Onu razı etmek için, o işi yapmaktır. İbadet edenin kıymeti, abdin o emrettiği ve rızasını kazanmak için yaptığı ibadetlerdir. Abd kendisini Allahın kulu, memuru, kölesi gibi

¹⁹⁰ *İsra*, 17/1; Hamdi Yazır, *a.g.e.*, V, s.3141-3142.

¹⁹¹ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, V, s.3144.

¹⁹² *Kehf*, 18/1, *Furkan*, 25/1.

¹⁹³ Yeğin, *a.g.e.*, s.739.

¹⁹⁴ Zeki Arıkan, “Ubudiyet”, *DİA*, XLII, İstanbul, 2009, s.33.

¹⁹⁵ Rağib, *a.g.e.*, s.668.

¹⁹⁶ Nursi, *Lem’alar*, s.131-132; (On Yedinci Lema, On Üçüncü Nota, İkinci Mesele).

görür. O ne emrettiyse ona göre ibadetlerini yapar. Kulluk şuuru da; Onun azametini, rahmet ve muhabbetini, ilmîni isim ve sıfatlarının mübarekliğini ve yüceliğini bilmekle olur.

Abd de acizlik, fakirlik, yardıma muhtaçlık söz konusudur. Ubudiyetin kemali ise kul ile Cenab-ı Hakk arasındaki muhabbete bağlıdır. Abd/ kul, kendisinin acz ve fakrının, kusurlarının farkına vardığı nisbetle, Malikü'l Mülk'ün azametini idrak eder.

İhlâslı olarak zikir, şükür, niyaz, yakarış abd ile Mabud'un/ Allah'ın (c.c) arasındaki muhabbetin en önemli noktalarıdır. Bu noktada ise eşsiz ubudiyeti ile Hz. Muhammed (a.s.m)'in ubudiyet mertebesine çıkmak mümkün değildir. Onun sevgisi, muhabbeti, münacatı en yüksek derecededir. Nursî bu konuya şöyle temas eder:

“... Evet, en yüksek mertebe ise ubudiyet-i Muhammediyedir ki ‘Mahbubiyet’ unvanıyla tabir edilir. Ubudiyetin ise sırr-ı esasî niyaz, şükür, tazarru, huşû, acz, fakr, halktan istiğna cihetiyle o hakikatin kemaline mazhar olur.”¹⁹⁷

Ubudiyet-i Muhammediye, Peygamber Efendimiz'in (a.s.m) Allah'a (c.c) karşı olan kulluğudur. O, Rabbine karşı olan vazifesini tam manasıyla yerine getirir. Nursî bu hususu şöyle açıklar:

Şimdi sen “...Âlem-i İslamın şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olan mahiyet-i Muhammediye (a.s.m) fevkalade istidat ve cihazatıyla, âlem-i İslamiyetin maneviyatını teşkil eden kudsi kemalatı, tesbihatı, ibadâtı, en evvel bütün manalarıyla hissedip yapmaktan gelen terakkizat-ı ruhiyesini düşün, Habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediye'nin (a.s.m) velâyeti sair velayetlerden ne kadar yüksek olduğunu anla.”¹⁹⁸

İlerleyen konularda daha tafsilatlı değinilecek olsa da kainat ağacının çekirdeği, menşei Hz. Muhammed (a.s.m)'dir. İslam âleminin övünç kaynağı yani medar-ı fahrıdır. Onun kemâlatına, tesbihatına, münacaatına, İslamı yaşayış şekline bakıldığında, adeta Habibiyet derecesine çıktığı görülmektedir.

8.10.1. Abd-i Hâlis

Abd unvanıyla ilgili olarak Peygamber Efendimiz'in Abd-i Halis unvanı ele alınacaktır. Nursî, eserlerinde Peygamber Efendimiz'den şu şekilde bahsetmektedir: Hz. Muhammed, “...hem getirdiği dine herkesten ziyade itaati ve Hâlûkına karşı herkesten

¹⁹⁷ Nursî, *Mektubat*, s.438; (Yirmi Dokuzuncu Mektup, Dokuzuncu Kısım, Sekizinci Telvih).

¹⁹⁸ Nursî, *Lemalar*, s.327; (Otuzuncu Lema, Dördüncü Nükte, Yedinci İşaret).

ziyade ubûdiyeti ve menhiyâta karşı herkesten ziyade takvâsı kat'iyen gösterir ki, o, Sultan-ı Ezel ve Ebedin mübellîğidir, elçisidir. Ve o, Mâbud-u Bilhakkın en hâlis abdidir ve Kelâm-ı Ezelînin tercümanıdır.”¹⁹⁹

Bediüzzaman'ın bu konudaki bir başka açıklaması ise şu şekildedir: “ Hz. Muhammed öyle bir ubudiyet ve ibadet gösterdi ki iptida ve intihayı birleştirip hiç kimseyi taklit etmeyerek, ibadetin en ince esrarını görüp müraat ederek en dağdağalı zamanlarda dahi tam tamına ubudiyeti yapması –emsalsiz bir halet olması gibi– Halıkına karşı öyle daavât ve münâcât ve ricalar yapmış ki, bu zamana kadar telâhuk-u efkârla beraber o mertebeye yetişilmemiş. Mesela, Cevşenü'l Kebir Münâcâtında bin bir esma-i İlahiyeyi şefaati ederek Halıkını öyle bir tarzda tavsif ve tarif eder ki emsali yok. Ve marifetullahta kimse ona yetişememesi, misilsiz bir hâlettir.”²⁰⁰

Üstad'ın bu açıklamalarında dikkat çeken şu hususlar vardır:

1. Hz. Peygamber, (a.s.m) Allah'a karşı kulluğunu/ ubudiyetini ve ibadetlerini en ince titizlikle yerine getirmiştir. Hele ki Cahiliye gibi bir toplumdan adeta sıyrılarak Cenab-ı Hakk'a karşı öyle bir dua, yalvarış ve yakarış yapmıştır ki bu zamana kadar tüm herkes birleşse yine de o mertebeye yetişememiştir.

2. Bizler Allah (c.c)'ı tanıma ve bilme yolunda Hz. Peygamber'e yetişemeyiz. Çünkü O'nun Rabbine karşı olan muhabbeti, sevgisi misalsizdir. Cevşenü'l Kebir münâcâtında Rabbini öyle bir tavsif ve tarif eder ki bunun örneğine başka bir yerde rastlayamayız.

8.11.Me'mur / Me'mûr-u Tebliğ-i Umûr

Memur kelime manası olarak emir ile hareket eden, birisinin emri altında olan, vazifeli, bir işe tayin olunmuş kişi demektir.²⁰¹ Bir rivayette Allah'ın Resulü şöyle buyurmaktadır: “Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Rasulullah olduğuna şehadet, namazı ikame ve zekâtı edâ edinceye kadar insanlarla cenk etmeye me'mur oldum.”²⁰²

Bediüzzaman Said Nursi Bakara Suresindeki ayetleri açıklarken şu ayeti ele alır:

“وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ” Cenab-ı Hak, ibadeti teklif etti ve nübüvveti isbat

¹⁹⁹ Nursi, *Mektubat*, s. 185;(On Dokuzuncu İşaret,On Beşinci Esas).

²⁰⁰ Nursi, *Şualar*, s.547; (On Beşinci Şua, Birinci Makam, İkinci İşaret).

²⁰¹ Heyet, *a.g.e.*, s.614.

²⁰² Müslim, *Kitabü'l İman*;8, I, s194.

etti ve Peygamberimizi (a.s.m) tebliğ-i umura memur yaptive dünyevî bazı lezzetlere cevaz vermeyen ve meşakkatları tazammum eden ibadete mü'minlerin imtisallerini temin etmek için, mü'minlere vaad buyrulan tebşirleri tebliğ etmeyi Resul-i Ekrem'e (a.s.m) emretti. Çünkü o Hazret; (a.s.m) inzar ve tahvife (korkutma) memur olduğu gibi; Allah'ın rızasını, lütfunu, kurbiyetinive saadet-i ebediye gibi tebşiratını da tebliğe memurdur.'²⁰³

Cenab-ı Hak, ibadeti teklif edip nübüvveti de isbat etmiştir. Ve kendisinin emir ve yasaklarını başkalarına ulaştırın diye Peygamber Efendimiz'i memur kılmıştır. Hz. Muhammed tebliğe memurdur. Dünyevi bazı lezzetlere Cenab-ı Hakk cevaz vermemiştir. Ve o meşakkatleri tazammum eden ibadete müminlerin imtisallerini sağlamak için yani o cevaz verilmeyen ibadetlere, emirlere boyun eğdirmek için tebşirleri tebliğ etmek görevi de tabî ki Hz. Muhammed'indir. Yüce Allah tebliğ etmeyi Hz. Muhammed'e emretmiştir. Bu sebeple de Bediüzzaman Hz. Muhammed'e (a.s.m) *Memur-u Tebliğ-i Umur* demektedir.

Yüce Allah'ın memurları şüphesiz ki Peygamberlerdir. Bediüzzaman, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde bunu şöyle açıklamaktadır: “*Bir zâtın cevâhîrle, zîkıymet eşya ile dolu hazîneleri açıp halka göstermek ve arz etmekle O zâtın kudretini, zenginliğini, saltanatını îlân etmek için, ancak o Zâtın müsadetiyle ve iradesiyle tayin edilmiş bir memur lazımdır. İşte o memur, resûldür... Bu vazifeleri en mükemmel görebilecek Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka, âlemde bir şahıs yoktur.*”²⁰⁴

Kitab-i Kebir denilen şu kâinatın gizli hazineleri, zîkıymetli eşyaları vardır. Ve bu hazineleri halka göstermekle Cenab-ı Hakk kudretini, zenginliğini, saltanatını ilan etmek için, –ancak Allah (c.c)'ın izniyle ve iradesiyle– tayin edilmiş bir memur lazımdır. Ve bu memur da peygamberlerdir. Tam tamına tebşir, tebliğ ve tarif eden tavsif, izhar ve ilan eden en kâmil ve en fâzıl Zât olan Hz. Muhammed'dir.

8.12. Resul ve Rasulullah

Risale-i Nur'da Hz. Peygamber'in isimlerinden biri de *Rasulullah*'tır. Resul kelimesinin kökü olan ‘risl’in asıl anlamı teenni ile gitmektir. Gönderilen elçi sözü de buradan gelmektedir. Ayrıca kelime yumuşaklık/rıfk manası taşıdığı gibi aynı

²⁰³ Nursi, *İşârâtü'l- İ'caz*, s.130; (Kıyamet ve Ahiret).

²⁰⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.34; (Lasiyyemâlar).

kelimeden türeyen rasul ise sözün ve mesajın taşıyıcısı manasındadır.²⁰⁵ Bir devleti temsil etmek üzere başka bir devlet tarafından görevlendirilen diplomat manasına da gelir.²⁰⁶ Aynı kökten türeyen irsal ise yöneltme ve gönderme, salıverme, bırakma gibi manalara gelir. Kur'an-ı Kerim'de peygamber göndermek için irsal kalıbı kullanılır. Bu kalıbın ismi mefulü olan “mürsel” Yüce Allah'ın hem melek, hem de insanlardan olan elçileridir. Rasul kelimesi Kur'an-ı Kerim'de bazen mürsel bazen de “risalet” manasında kullanılmıştır. Rasul kelimesinin masdarı ise risalettir.²⁰⁷

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'den rasul/ elçi olarak bahsedilen ayetler bulunmaktadır. Buna misal olarak: “تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ” = *İşte bunlar Allah'ın ayetleri, onları sana bihakkın tilavet ediyoruz, muhakkak ki sen, o gönderilen Resullerdensin.*²⁰⁸ buyrulmaktadır. Hamdi Yazır'a göre burada bahsedilen Hz. Muhammed (a.s.m)'tir. اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ayetinden maksat ise “*Sen de muhakkak ve muhakkak mürselindensin, o büyük Peygamberler cümlesindensin, bunu bil vazifeni ifa et.*”²⁰⁹ şeklindedir.

Bu konuda bir başka ayet de şu örnektir: “وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ” = *Muhammed ancak apaçık bir peygamberdir/ resuldür.*²¹⁰

Bir başka ayette ise:

يَسْوَ الْقُرْآنِ الْحَكِيمِ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

= “*Yâ Sîn. Hikmetli Kur'an'a yemin olsun ki muhakkak ki sen resullerdensin.*”

Surenin başındaki Yâ Sîn bazı müfessirlere göre surenin ismidir. Bazılarına göre kasemdir. Bazılarınca da Allah'ın isimlerindedir. Burada hususi olarak iki rivayet vardır: Birincisi; Ya insan! demek olmasıdır. İkincisi de Peygamberin (a.s.m) bir ismi olmasıdır. Burada Peygamber Efendimiz'e ‘emin ol ki sen hiç şüphesiz risaletle gönderilen Peygamberlerdensin’ hitabı vardır.²¹¹

²⁰⁵ Rağıb, a.g.e., s.426-427.

²⁰⁶ Mehmet İpşirli, “Elçi”, *DİA*, XI, İstanbul, 1995, s.4.

²⁰⁷ Recep Önal, “Kur’andaki Nebî-Resul Kavramlarına Teolojik Yaklaşım”, *KADER-Kelam Araştırmaları Dergisi*, 2013, c.11, S.1, s.334-335.

²⁰⁸ *Bakara*, 2/252; Hamdi Yazır, a.g.e., II, s.826; Bu konuda diğer ayetler için bkz. Muhammed Fuad Abdalbaki, a.g.e., s.406.

²⁰⁹ Hamdi Yazır, a.g.e., c.II, s.838.

²¹⁰ *Ali İmran*, 3/144; Hamdi Yazır, a.g.e., c.II, s.1187.

²¹¹ *Yasin*, 36/1-3; Hamdi Yazır, a.g.e., c.VI, s.4006-4007.

Muhammed Hamdi Yazır'a göre risalet-i Muhammediye bir şehadettir. O Muhammed'e (a.s.m) bütün münkirlerin muanidlerin, cehudların küfr-ü inkârlarına rağmen emin ol ki sen şüphesiz o risaletle gönderilen peygamberlerdensin demektedir.²¹²

Fetih suresinde *مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ*,²¹³ buyrulmaktadır. “*Muhammed Allah'ın resulüdür.*”²¹⁴

Hadislerde de Hz. Peygamber kendisinin Allah Resulü olduğunu söyler. Bununla ilgili olarak birkaç misal burada ele alınacaktır.

عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ الْعَبَّاسِ ابْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا .

“Âmir b. Sa'd, Abbas b. Abdulmuttalib'ten rivayet etti ki: ‘*Abbas, Rasulullah (a.s.m) ı imanın tadını, Rab olarak Allah'a, din olarak İslama, Peygamber olarak da Muhammed'e razı olan tatmıştır'buyururken işitmiştir.*”²¹⁵

Yine bir başka rivayette ise:

مَنْ قَالَ رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ

“*Kim Rab olarak Allah'ı, din olarak da İslam'ı, Resul olarak Hz. Muhammed'i seçtim derse cennet ona vacip olur.*”²¹⁶ Buyrulmaktadır.

Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine bakıldığı zaman Hz. Muhammed için en çok Rasulullah adını kullandığı görülmektedir. O; *Sözler* adlı eserinde Peygamber Efendimizin Allah'ın Resulü/ Rasulullah olduğundan şu şekilde bahseder. “*Yâ Sîn. Vel kûr'anil hakîmî. İnneke leminel murselîne= Yani hikmetli Kur'âna kasem ederim. Sen Resullerdensin. Şu kasem işaret eder ki risaletin hücceti o derece yakînî ve haktır ki, hakkâniyette makam-ı tâzim ve hürmete çıkmış ki onunla kasem ediliyor. İşte şu işaretlerle der: 'Sen Resûlsün. Çünkü senin elinde Kur'an var. Kur'an ise haktır ve Hakkın kelâmıdır. Çünkü içinde hakikî hikmet, üstünde sikke-i i'caz var.*”²¹⁷

²¹² Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.4007.

²¹³ *Fetih*, 48/29.

²¹⁴ Hamdi Yazır, VI, s.4440; Bu konudaki diğer ayetler için bkz.; Muhammed Fuad Abdalbaki, *a.g.e.*, 401-404.

²¹⁵ Müslim, *Kitabü'l İman*;11, c.I, s.239.

²¹⁶ Ebu Davud, Süleyman b. Eş'as, Sünen-i Davud ve Tercemesi, Terc: İbrahim Kocaşlı, I-V, Milli Gazete Yayınları, İstanbul, 1983, *Salât*;361, c.II, nr.1529, s.476.

²¹⁷ Nursi, *Sözler*, s.372; (Yirmi Beşinci Söz, Birinci Şule).

Nursî bir başka yerde Onun rasul olduğuna yine şöyle değinir: ‘‘Resul-i Ekrem aleyhisselâtu vesselâm hem beşerdir, beşeriyet itibarıyla beşer gibi muamele eder. Hem resuldür, risalet itibarıyla Cenab-ı Hakkın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder.’’²¹⁸

Bu açıklamalarda şu hususlar dikkat çeker:

1. Öncelikle burada yemine ve yeminin Peygamber Efendimiz’in risaletine yani peygamberliğine delil olduğu dikkat çekilebilir. Nursî, ‘risaletin hücceti o derece yakını ve haktır ki, hakkaniyette makam-ı tazim ve hürmete şüphe dahi edilmeyecek şekilde haktır’ demektedir. Hz. Peygamber’in peygamberliği şüphe dahi edilmeyecek şekilde haktır. O doğrulukta, hakkaniyette öyle bir saygı ve hürmet makamına çıkmıştır ki Allah Rasulü’nün risaleti için Kur’an-ı Hâkim yemin etmektedir.

2. Dikkat çeken diğer bir husus ise ‘Sen rasulsün. Çünkü senin elinde Kur’an var. Kur’an ise haktır, Hakk’ın kelmamıdır. Çünkü içinde hakiki hikmet, üstünde sikke-i icaz vardır’ sözüdür.

Allah Rasulü, ümmi idi. Okuma yazma bilmiyordu. Fakat O’nun elinde Kur’an’ın olması onun nübüvvetinin delillerindendir. Rasulullah’ın ümmi olması da aslında nübüvvetin delillerindendir. Zira ümmi olması vahyedilenleri söylemesi demektir. Kur’an haktır ve Allah’ın kelmamıdır.

8.13. Resul-i Ekrem– Resul-i Kerim

Resul kelimesinin hangi manaya geldiğinden yukarıda söz edilmiştir. Ekrem ise kerim kelimesinden gelmekte olup en kerim, çok cömert manasındadır.²¹⁹ Nursi, Risale-i Nur’da Peygamber Efendimizden bahsederken bu ismi birçok yerde kullanmıştır.²²⁰ Mesela İşârâtü’l- İcaz adlı eserinde Bediüzzaman Said Nursî, Hz. Peygamber’in Allah’ın Rasulü olduğunu şöyle anlatır: ‘‘Ey Ehl-i Kitap! Geçmiş olan enbiya ve kitaplara iman ettiğiniz gibi Hz. Muhammed (a.s.m) ile Kur’an’a da iman ediniz! Zira onlar, Hz. Muhammed’in gelmesini tebşir ettikleri gibi, onların ve kitaplarının sıdkına olan deliller, hakikatiyle ruhuyla Kur’an’da ve Hz. Muhammed’de (a.s.m) bulunmuştur.

²¹⁸ Nursi, *Mektubat*, s.87; (On Dokuzuncu Mektup, Dördüncü Nükteli İşaret, İkinci Esas).

²¹⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.227.

²²⁰ Ayrıca bkz., Nursi, *Sözler*, s.57;(Onuncu Söz, Mukaddime, İkinci İşaret), s.25;(Altıncı Söz); *Mektubat*, s.115,116,117, 123, 127, 169, 170.

Öyle ise Kur'an'ın Allah'ın kelamı ve Hz. Muhammed (a.s.m) de resulü olduğunu tarîk-i evlâ ile kabul ediniz ve etmelisiniz!''²²¹

Kitap ehli nasıl ki geçmiş peygamberlere ve onlara gönderilen kitaplara iman ettiyse risalet-i Muhammediyeye de öyle iman etmelidir. Kitap ehline gönderilen Peygamberler Hz. Muhammed'in gelmesini müjdelemişlerdir. Risalet-i Muhammediye ve Kur'anı Kerim hayatın ruhu ve hakikati olduğundan hakkaniyetleri kat'idir.

Resul-i Ekrem bir beşerdir yani insandır. Biz insanlar gibi yiyip içer, sevinir ve üzülür. Beşeriyet itibarıyla da bizler onu örnek alırız. Ayrıca O, aynı zamanda rasuldür yani O'nun risalet durumu da vardır. Risalet itibarıyla Allah'ın elçisidir, tercümanıdır. Bu tercümanlığının delillerinden birisi de Miraç olayıdır. O gece Cenab-ı Hak ile konuşmuştur. Ayrıca Rasulullah'ın tercümanlığına en büyük delillerden birisi de Kur'an-ı Kerim'dir.

8.14. Yâver-i Ekrem

Cenab-ı Hakk'ın emrinde çalışan en kerim yaver şüphesiz Hz. Muhammed'dir. Yaver kelime manası itibarıyla, yardımcı, mededkâr, en yakın memur olduğu gibi Cenab-ı Hakk'ın emrinde çalışan en makbûl yaver, en kerim olan yani Hz. Muhammed demektir.²²²

Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler* adlı kitabının Onuncu Sözünde bir hikâyeden bahsetmektedir. Bu hikâyede Hz. Peygamber'den bahsederken O'na Yâver-i Ekrem unvanını şu ifadelerle kullanmaktadır:

*'Hikâyede bir Yaver-i Ekrem'den bahsedilmiş ve denilmiş ki: 'Kör olamayan herkes Onun nişanlarını görmeye anlar ki, o Zât; Padişahın emriyle hareket eder ve Onun has bendesidir.' İşte, O Yâver-i Ekrem, Resul-i Ekremdir (Aleyhissalâtu Vesselâm).''*²²³

Şu âlem-i kâinat bir saraya benzetilse, adeta ay ve güneş lambaları, yıldızlar da mumları gibidir.²²⁴ Ve bu saray elbette Padişahsız düşünülemez. İşte o padişah ezel ve ebed Sultanı olan Rabbin, Hâlik'indir.²²⁵ Ve şu saray âleminde görmüş olduğun *'çiftlikler, makineler, âletler, mizanlar ise senin daire-i hayatın içindeki mâmelekin ve*

²²¹ Nursi, *İşaratü'l İcaz*, s.44.

²²² Heyet, *a.g.e.*, s.1053.

²²³ Nursi, *Sözler*, s.57;(Onuncu Söz, Mukaddime, İkinci İşaret).

²²⁴ Nursi, *a.g.e.*, s.56.

²²⁵ Nursi, *a.g.e.*, s.24; (Altıncı Söz).

o mâmelekin içindeki cisim, ruh ve kalbin ve onlar içindeki göz ve dil ve hâyal gibi zâhiri ve bâtinî hisselerindir.’’²²⁶ Evet, sarayın bir padişahı varsa o padişahın da bir yardımcısı olması gerekmektedir. Bu âlem-i saray olan kâinatın padişahı şüphe yok ki Cenab-ı Hakk’tır. Yardımcısı ise Yâver-i Ekrem olan Hz. Muhammed’dır. Demek ki Bediüzzaman Said Nursi de Hz. Muhammed’in en güzel yardımcı olduğundan dolayı O’na Yâver-i Ekrem unvanını kullanmıştır.

8.15. Resul-i Müctebâ

Mücteba kelimesi ictiba sözünden türemiştir. İctiba ise kelime manasıyla seçmek, seçkin bir şeyi almak demektir.²²⁷ Mücteba da, seçilmiş, kıymetli, ihtiyar olunmuş manasındadır. Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz’e seçilmiş Resul anlamına gelen Resul-i Mücteba unvanını kullanmaktadır.

Bediüzzaman Said Nursi’nin eserlerinde Peygamber Efendimiz’den bahsedilirken O’na Resul-i Mücteba unvanını şu ifadelerle kullanmıştır: *“Nurlarınızın şuâi gözlerimizi kamaştırıyor. Kalblerimizi bütün sâfiyetiyle Allah’a, Kur’an’a ve Resul-i Müctebâya (a.s.m) ve o iki cihan serverinin aziz vârislerine bağlıyor ve bağlamıştır. Bu bağ öyle bir bağ ki, inâyet-i Hakla, hiçbir maddiyunun ve hiçbir mülhid ve firak-ı dâllenin değil, dünya kâfirlerinin bütün kuvvetleri bir araya gelse, bu kudsi rabita-i kalbiye bağını koparamaz.*’’²²⁸

Sonuç olarak Hz. Muhammed seçilmiş bir insan ve peygamberdir. Zira Allah insanlar arasından dilediği kişileri peygamber olarak seçer. Bu sebeple Resul-i Mücteba’dır.

8.16. Nebî

Nebi kelimesi sözlükte haber veren, mertebesi yüksek olan, açık seçik yol manalarına gelir. Kur’an-ı Kerim’de peygamber kelimesinin karşılığı olarak nebi, resul ve mürsel kelimeleri de kullanılmıştır.²²⁹ Aynı zamanda yeni bir kitap ve şeraitle gelmeyip kendinden önceki resulün getirdiği kitap ve şeriatı devam ettiren peygambere de Nebi denilmiştir.

---

²²⁶ Nursi, *a.g.e.*, s.24.

²²⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.422.

²²⁸ Nursi, *Barla Lahikası*, s.326.

²²⁹ Yusuf Şevki Yavuz, “Peygamber”, *DİA*, İstanbul, XXXIV, 2007, s.257.

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde, Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na Nebi unvanlarını kullanmıştır. Bu kullanımlar detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Nursi, Cenab-ı Hakkın vücud ve vahdetine dair delilleri sayarken en açık, en parlak delilin Hz. Muhammed olduğunu şöyle ifade etmektedir: “*Sâniin vücud ve vahdetine en vâzih delil nedir? Cevap: En parlak burhanı Muhammed'dir (a.s.m). Ve Nübüvvet-i Ahmediyenin en parlak burhanı, nübüvvet-i mutlakadır. Kâinatta bir hakikat varsa, nübüvvet vardır. Hilkatte nizam varsa nübüvvet zorunludur. Zira insanın vehm-âlud nazarına istikamet ve tecavüzkâr-ı kuvâ-yı selâsesine itidal ve istidadât-ı maneviyesine inkişaf verecek İlahi bir mürşid olabilir. O ise Nebîdir.*”²³⁰

8.16.1. Nebiyy-i Ümmî

Nebi kelimesi ile ilgisi bakımından Hz. Muhammed'in Nebiyy-i Ümmi/ Nebiyy-i Muhterem /Nebiyy-i Efham ve Nebiyy-i Akdes unvanlarından bahsedilecektir.

Bediüzzaman Said Nursi, ilk dönem eserlerinden olan Şuâât isimli eserinde Hz. Muhammed'den bahsederken O'na Nebiyy-i Ümmi unvanıyla şöyle hitapta bulunur:

“*Zaman-ı müstakbel, kendi vukuat ve fününün etvar-ı müdakkikane ile onun mevkib-i ikbâlîni istikbâl ve lisan-ı hâkimâne ile irşadatına teşekkür ediyor. Nev-i beşer, kendi muhakkikleriyle bahusus hâtib-i belîği ki; şems gibi kendi kendine burhan olan Muhammed'in (a.s.m) lisân-ı fasihânesiyle hakdan geldiğini ilân ediyor. Ve Zât-ı Zülcelâl, kendi Kur'an'ının lisan-ı belîğânesiyle ol Nebiyy-i Ümmî'nin ferman-ı risâletini cins ve inse işittiriyor.*”²³¹

Bediüzzaman Said Nursi'nin açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından şu hususlara dikkat çekmektedir:

1. Nursi burada Peygamber Efendimiz'e burhan, şems, hatib-i belîğ ve Nebiyy-i Ümmi unvanlarını kullanmıştır.

2. Hz. Muhammed ümmi yani okuma yazma bilmeyen bir Peygamberdir. Cebrail (a.s) ilk vahyi getirdiğinde Oku demiş fakat O, 'ben okuma yazma bilmem' demiştir.²³² Bu sebeple de Hz. Muhammed'e Nebiyy-i Ümmi denilmiştir. O, okuma yazmayı tahsil etmemesine rağmen O'nun ilmi ilahidir. Ayrıca Hz. Muhammed'in

²³⁰ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.226>, (24.06.2019).

²³¹ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.229>, (24.06.2019).

²³² Sarıçık, *Hz. Muhammed'in Çağrısı Mekke Dönemi*, Hilal Ofset, Isparta, 2016, s.76.

ümme olması Kur'an-ı Kerim'i –hâşâ- kendi sözleriymiş gibi gösterenlere de büyük bir delil taşımaktadır.

8.16.2. Nebiyy-i Akdes, Nebiyy-i Muhterem ve Nebiyy-i Efham

Akdes kelimesi kuds sözcüğünden türemiştir. Kuds mübâreklik, pak olmak, noksanlıklardan uzak olmak gibi manalara gelir.²³³ Akdes ise en kudsi ve en mübarek demektir.²³⁴

Bediüzzaman Said Nursî eserlerinde Peygamber Efendimiz'e Zât-ı Akdes yani en mübarek ve en kudsi nebî manasına gelen Nebiyy-i Akdes unvanını kullanmıştır.

Nursî, Şuâlar adlı eserinin On Beşinci Şuâsında Hz. Muhammed'den bahsederken Onu Nebiyy-i Akdes olarak şöyle anar: *‘Mezayâ-yı âliye ve fezâil-i ilmiyesiyle de din-i Muhammedî'nin (a.s.m) neşrinde ve isbâtında bir kemâl-i tam halinde rû-nümâ olmuş olan böyle bir zât, elbette Seyyidü'l-Enbiyâ Hazretlerinin (a.s.m) en yüksek iltifatına mazhar ve en âlî himaye ve himmetine nâildir. Ve şüphesiz O Nebiyy-i Akdes'in (a.s.m) emir ve fermanıyla yürüyen ve tasarrufuyla hareket eden ve Onun envâr ve hakaikına vâris ve ma'kes olan bir zât-ı kerîm-üs-sıfattır.’*²³⁵

Bununla birlikte Bediüzzaman Said Nursî, Hz. Muhammed'e Barla Lahikasında Hulusi Bey'in yazmış olduğu mektupta Peygamber Efendimiz'den Nebiyy-i Muhterem²³⁶ diye bahsedilir. Muhterem; hürmet görmüş, kıymetli ve şerefli kişi manasındadır. Hz. Muhammed de şu kâinattaki en kıymetli, en şerefli kişidir. Bu sebeple O'na nev-i beşerin en şerefli denildiği gibi nebilerin arasında da en kıymetli olmasından dolayı Nebiyy-i Muhterem denilmektedir.

Yine aynı eserde Mustafa Hulusi Bey'in yazdığı mektupta da Hz. Peygamber'den Nebiyy-i Efham²³⁷ unvanlarını da kullanmıştır. Efham kelimesi fahim kelimesinden türemekle birlikte en büyük, çok büyük manasındadır.²³⁸ Şahsiyet-i maneviyesi bakımından en büyük en itibârlı nebî Hz. Muhammeddir. Bu sebeple de Nebiyy-i Efham adı Peygamber Efendimiz için kullanılır.

²³³ Heyet, *a.g.e.*, s.536.

²³⁴ Heyet, *a.g.e.*, s.36.

²³⁵ Nursî, *Şuâlar*, s.585; (On Beşinci Şua).

²³⁶ Nursî, *Barla Lahikası*, s.126.

²³⁷ Nursî, *a.g.e.*, s. 262.

²³⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.220.

8.16.3.Nebiyi-i Zîşân / Peygamber-i Zîşân ve Resul-i Zîşân

Nebi konusunda ele alınacak bir diğer unvan ise Hz. Muhammed'in Zîşân oluşudur. Zi-şan kelime manası itibariyle şanlı, meşhur ve şerefli olan demektir.²³⁹ Peygamber-i Zîşân, Nebiyi-i Zîşân yahut Resul-i Zîşân da şan ve şeref sahibi Peygamber manasındadır.

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde, Hz. Muhammed'e Zîşân unvanıyla da hitaplarda bulunur. Bu kullanımlara misal olarak: “...*Nebiyi-i Zîşân (a.s.m) tecelliyât-ı İlahîye mazhar ve mâkestir, masdar ve menbâ değildir. Çünkü o zât, yalnız âbiddir ve ibadetçe herkesten ileridir. Demek bu kadar görünen terakkîyat, kemâlât onun zâti malı değildir, ancak hariçten verilen Rahmân-ı Rahîmin tecellileridir.*”²⁴⁰

Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinin Hubab risalesinde, Hz. Muhammed'e verilmiş olan Makam-ı Mahmud'dan bahsederken Ona Nebiyi-i Zîşân unvanını şöyle kullanır: “*Nebiyi-i Zîşânın (a.s.m) Makam-ı Mahmudu İlâhi bir mâide ve Rabbâni bir sofrâ hükmündedir. Evet tevzî edilen lütuflar, feyizler, nîmetler o sofradan akıyor. Resûl-i Zîşâna (a.s.m) okunan salavât-ı şerîfe o sofraya edilen davete icabettir.*”²⁴¹

Tarihçe-i Hayat adlı eserin Isparta Hayatı bölümündeki bir mektupta Hz. Muhammed'in Peygamber-i Zîşân unvanı şöyle anılır: “*Biz Türkler, seyyidleri kesretle içinde bulunan ve necib kavm-i Arap olan sizlere ve sizin ecdatlarınıza olan Sahabe-i Güzîne Allah nâmına, Peygamber-i Zîşân hesabına sonsuz bir sevgiyi ve nihâyetsiz bir hürmeti dâimâ kalbimizde, ruhumuzda besliyoruz ve yaşatıyoruz. O âl-i Peygamber-i Zîşân için ve onun âli dini için, başta rûhumuzu ve her şeyimizi fedâyâ hazırız.*”²⁴² Bediüzzaman'ın açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Nursi burada Hz. Muhammed'e Nebî-i Zîşân, Resul-i Zîşân ve Peygamber-i Zîşân unvanlarını kullanmaktadır.

2. Demek ki Makam-ı Mahmud, Cenab-ı Hak tarafından açılmış bir sofradır demektir. Ve rahmetin feyizleri, nimetleri adeta o sofradan akmaktadır. Hakikât-ı Muhammediye kâinatın yaratılmasında bir çekirdek gibidir. İlk yaratılan o nurdur. O nurdan her şey yaratılmıştır. Aynı bunun gibi Cenab-ı Allah önce lütuflar yaratmış ve o

²³⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.1075.

²⁴⁰ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.74, (Hubâb).

²⁴¹ Nursi, *a.g.e.*,s.74.

²⁴² Nursi, *Tarihçe-i Hayat*, s.533; (Isparta Hayatı).

lütüflardan feyizler nimetler akmaktadır. Rasul-i Zîşân'a salavât getirildiğinde o sofraya icabet vardır.

8.17.Mübelliğ

Allah'ın mesajlarını bizlere ulaştıran kişiler şüphesiz ki Peygamberlerdir. Mübelliğ kelimesi b-l-ğ kelimesinden türemiş olup tebliğ eden, bildiren, duyuran, büyük camilerde imamın dediklerini tekrar eden kimse manalarına gelir.²⁴³ Aynı kökten türeyen tebliğ kelimesi ise bir şeyi veya bir haberi ulaştırmak manasına gelir. Terim olarak, peygamberlerin Allah tarafından aldıkları emir ve yasakları ümmetlerine eksiksiz ulaştırmaları anlamına gelir.²⁴⁴

Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimiz'de Mübelliğ ismiyle bahsedilemese de O'nun tebliğ görevinden şöyle bahsedilir:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ
مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ²⁴⁵

= “Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan O'nun mesajını iletmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphe yok ki Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.”²⁴⁶

Bediüzzaman Said Nursi de eserlerinde Hz. Muhammed'e (a.s.m) Mübelliğ unvanını kullandığı gibi Kur'an-ı Kerim için de bu unvanı kullanmaktadır. Bununla birlikte konuyla ilgili olarak Hz. Muhammed'in Mübelliğ unvanı ele alınacaktır.

8.17.1. Mübelliğ-i Marziyyat ve Mübelliğ-i Kur'ân

Mübelliğ kelimesinin hangi manalara geldiği yukarıda ele alınmıştır. Marziyat kelimesi ise razı olunacak şeyler, Allah'ın rızasına dair olanlar manalarına gelir. Sonuç olarak Mübelliğ-i Marziyat da Allah'ın razı olacağı hal ve hareketleri bildiren elçi manasındadır.

Nursî, *Sözler* adlı kitabında Peygamber Efendimiz'den şu ifadelerle bahsetmektedir: “Saltanat-ı rububiyetin dellalı, mübelliğ-i marziyatı ve kitab-ı kâinatın tercüman-ı âyâtı olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm.”²⁴⁷ dir.

²⁴³ Heyet, a.g.e., s.690.

²⁴⁴ Saim Kılavuz, *Ana Hatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş*, Ensar Neşriyat, 2013, İstanbul, s.231.

²⁴⁵ Maide, 5/67.

²⁴⁶ Hayrettin Karaman vd., a.g.e., II, s.311.

²⁴⁷ Nursi, *Sözler*, s.41; (Dokuzuncu Söz, Beşinci Nükte).

Biz insanlara hatta cinlere, bu tebliğ görevini en iyi şekilde yapan kişi şüphesiz Hz. Muhammed'dir. Yüce Allahın isteklerini en mükemmel manada tebliğ eden bir makamda olduğu için, Bediüzzaman Said Nursî, Hz. Peygamber'e Mübelliğ-i Marziyat unvanıyla hitapta bulunmuştur. O, Allah'tan aldığı emir ve yasakları biz insanlığa bildirmiş, önce bu uygulamaları kendisi uygulamış sonra da bizlere öğretmiştir.

8.18.Tercümân-ı Kur'ân Unvanı

Tercüman kelimesi; sözü bir dilden başka bir dile çeviren yani terceme eden kişiye denir.²⁴⁸ Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'e tercüman unvanı kullanılmıştır.

Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur'da Kur'an-ı Kerim'in beşerin kelâmı olmadığını, Kur'an'ın fevkalâde, harika, metin ve hücum edilemez kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettikten sonra şu açıklamaları yapar: “...İslamiyetin menbaı ve Kur'an'ın tercümanı olan Zâtın (a.s.m) herkesten önce ona itikad ve ihtiramı ve nüzûlü zamanında uyku gibi bir vaziyet nâımanede bulunması ve sair kelimeleri ona yetişmemesi ve bir derece benzememesi ve ümmetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakiki hadisat-ı kevnîyeyi gaybiyâne, Kur'an ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlerin nazarı altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercüman bütün kuvvetiyle, Kur'an'ın her bir hükmünü öyle bir iman ve tasdik edip hiçbir şey onu sarsmamasını dahi Kur'anın semavi, hakkaniyetli ve kendi Halık-ı Rahiminin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.”²⁴⁹

Demek ki bu kâinatın Mutasarrıfı yani Cenab-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'e en yüksek ve en makbul, hakimâne bir makam vermiştir. Bunun yanı sıra Kur'an-ı tasdik ettiği gibi Kur'an'ın tercümanı da Hz. Muhammed'dir. Kur'an-ı Kerim'in her bir hükmünü tasdik edip onu tereddütsüz bir itminan ile beyan etmiştir.

Sonuç olarak Peygamber Efendimiz'in mu'cizleri onun peygamber olduğuna delildir. Ve en büyük mu'cize de Kur'an-ı Kerim'dir. O, Kur'an-ı Kerim'deki mesajları insanlara öğretir.

²⁴⁸ Heyet, a.g.e., s.989.

²⁴⁹ Nursi, a.g.e., s.435; (Yirmi Beşinci Sözü'nün Birinci Zeyli, Altıncı Nokta).

8.18.1. Tercümân-ı Kelâm-ı Ezeli / Kitab-ı Kâinatın Tercümân-ı Âyeti

Bediüzzaman Said Nursî eserlerinde Kur'an-ı Kerim'den “*Tercüman-ı Kelâm-ı Ezeli*”²⁵⁰ diye bahsederken Hz. Muhammed'den de “*saltanat-ı Rububiyetin dellalı ve mübelliğ-i marziyatı ve kitab-ı kâinatın tercüman-ı âyâtı olan Muhammed-i Arabi (a.s.m.)*..”²⁵¹ diye bahsetmektedir. Nursî'nin burada Rasulullah için yaptığı evsaf lar dikkat çekmektedir. Nitekim O:

1. Allah'ın Rasulü'ne *Saltanat-ı Rububiyetin Dellalı* demektedir. Hz. Muhammed, saltanat-ı Rububiyetin dellalı olmakla; Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesini, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurmasını ilan eder. Konunun daha detaylı açıklaması Dellal-ı Saltanat bölümünde işlenmiştir.

2. Rasulullah'a *Mübelliğ-i Marziyat* unvanı ile de hitab eden Nursi, O'na, Allah'ın razı olacağı hal ve hareketleri bildiren elçi demektedir. Nitekim mübelliğ kelimesi b-l-ğ'dan türemiştir. Belîğ ise belağata uygun konuşan kimse, maksadı, hal ve durumun gereklerine uygun düzgün ve güzel bir şekilde anlatan söz, anlamlarına gelir. Marziyat ise razı olunacak şeyler, Allah'ın rızasına dair olanlar anlamındadır.²⁵² Konuya daha önce değinildiği için burada tekrar ele alınmayacaktır.

3. *Kitab-ı Kâinatın Tercüman-ı âyâtı* olan Rasulullah, gerçekten de şu kâinat kitabı olan, Kur'an'ın tercümanıdır. Nitekim O olmasaydı insanlar kâinat kitabında olanları anlamada zorlanır, idrak edemezlerdi. Mesela şu kainatta her gün şahit olunan ölümün hatta doğumun insanlara bir mesajı, bizleri düşündüren bir boyutu vardır. Ve insanlar bunu akıllarıyla tam olarak idrak edemezler.

Nursi, Mektubat adlı eserin On Dokuzuncu Mektubunda Peygamber Efendimiz'in Kur'an-ı Kerim'in ve Cenab-ı Hakkın tercümanı olduğunu şu ifadelerle belirtir: “*Maden-i kemâlat ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan dellâl-ı vahdâniyet ve saâdet, kendi kendine söylemiyor; belki söylettiriliyor. Halık-ı kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstad-ı Ezeli'sinden ders alır; sonra ders verir... O, O'nun hesabına konuşuyor, Onun kelâmını tebliğ ediyor. Hem Ona gelen Kur'an ise; içinde dışında kırk vech-i i'caz ile gösterir ki; O, Cenab-ı Hakkın tercümanıdır...*”²⁵³

²⁵⁰ Nursi, *Mektubat*, s.193; (On Dokuzuncu Mektub, Mucizat-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli, On Dördüncü Reşha).

²⁵¹ Nursi, *Sözler*, s.41; (Dokuzuncu Söz).

²⁵² Yeğ in, *a.g.e.*, s.587-588.

²⁵³ Nursi, *Mektubat*, s.183;(On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Dördüncü Esas).

Nasıl ki bir kitap okunduğu zaman size yazarın kimliğini ele veriyorsa, aynı bu cihetle Kitab-ı Kâinattaki her bir canlı her bir varlık da bizleri Cenab-ı Hakka iletir. Fakat bunların içinde öylesine bir âyet vardır ki bizlere Allah'ı (c.c) en iyi şekilde anlatır ve en mükemmel şekilde tanıtır. Gerek diliyle gerek haliyle gerekse ahlakıyla bizlere Yüce Allah'ı en iyi anlatan Hz. Peygamber'dir.

Sonuç olarak denilebilir ki Hz. Muhammed (a.s.m) Allah'ın emir ve yasalarını, ayetlerini, kainâtı önce kendisi anlamış, sonra da bizlere bunu anlatmıştır. Bu sebeple Bediüzzaman Onun için *Tercüman* unvanını kullanmıştır.

8.19. Din ve Şeriat-ı İslamiyenin Sahibi

Şeriat kelimesi doğru yol, Hak din yolu, nur, aydınlık, ışık, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâmin tarif ettiği ve bildirdiği yol manalarına gelir. Umumi manasına nazaran bir Peygamber-i Zîşan tarafından tebliğ edilmiş kanun-u İlahi demektir.²⁵⁴ Şer' (şeriat koymak) kelimesi masdar olmakla birlikte, Arapça'da masdarlar ism-i fail ve ism-i mef'ul anlamı taşıyabilir. Şar'î denildiği zaman, 'Allah'tan başka hüküm koyucu yoktur' ilkesi gereği hakikatte yalnızca Yüce Allah kastedilmekle birlikte Hz. Peygamber de şer'i hükümleri tebliğ etmesi sebebiyle mecazen şar'î diye nitelenebilmektedir.²⁵⁵ Rağıb'a göre şeriat, dindeki İlahi yol anlamındadır.²⁵⁶

Din kelimesi, Arapça bir kelime olup, 'deyn' kökünden masdar yahut isimdir.²⁵⁷ Ceza, ıvaz anlamlarına geldiği gibi iman ve amel mevzu olarak insanlara Cenab-ı Hak tarafından teklif olunan Hak ve hakikat kanunlarının hey'et-i mecmuasıdır. Aynı zamanda din, kâinatın dünyanın, hayatın ve insanın yaratılış gayelerini ve var oluş şekillerini açıklayarak, onları manasızlıktan ve abesiyetten kurtarır. Bir başka ifade ile din, Cenab-ı Hak'ın Dergâh-ı Uluhiyyetine kulluk edasına vesile ve medar olan ibadet, İslam, şeriat manalarına da gelmektedir.²⁵⁸ Rağıb el- İsfehani'ye göre din; itaat ve boyun eğmek nokta-i nazarından şeriata denir.²⁵⁹

Kur'an-ı Kerim ayetlerini ele alacak olursak şeriat kelimesi dört yerde geçmektedir.²⁶⁰ Bu ayetlere misal olarak:

²⁵⁴ Heyet, *a.g.e.*, s. 911-912.

²⁵⁵ Talip Türkan, "Şeriat", *DİA*, XXXVIII, İstanbul, 2010, s. 572.

²⁵⁶ Rağıb, s.546.

²⁵⁷ Günay Tümer, "Din", *DİA*, IX, İstanbul, 1994, s. 312.

²⁵⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.201.

²⁵⁹ Rağıb, s. 393.

²⁶⁰ *Maide*, 5/48; *Şura*, 42/13,21; *Casiye*, 45/18.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

‘‘Sonra emirden bir şeriat üzere seni me'mur kıldık, onun için sen o şeriata ittiba' eyle de ilmi olmıyanların hevalarına uyma.’’²⁶¹ Buyrulmaktadır. Hamdi Yazır'a göre buradaki şeriat kelimesi emir, din işi, yahud Allah'ın emri demektir. Bu ayetteki kullanımı da ‘‘Kur'an'da beyan olunduğu üzere Allah'ın sana vahyeylediği emr-ü nehyinden bir büyük ve geniş yol, muazzam bir şeriat üzere seni me'mur ettik onun için o şeraite ittiba' et kendini ona uydur.’’²⁶² manasındadır.

Bir başka ayet ise şu şekildedir:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءَ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا الْفَصْلُ لَفُضِّيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

‘‘Yoksa onların şerikleri var, onlara dinden Allah'ın izin vermediği şeyleri meşru' kıldılar öyle mi? Eğer o fasıl kelimesi olmasa idi aralarında hüküm icra edilir, bitirilirdi ve şübhesiz ki zâlimler için elîm bir azâb vardır.’’²⁶³

Nisa suresinde ise şeriat kelimesi geçmese de itaat etme kelimesi kullanılmaktadır. Zaten din de bir itaat etmedir. Misal olarak:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

= ‘‘Ey o bütün iyman edenler! Allaha itaat edin, Peygambere de itaat edin sizden olan ülülemre de, sonra bir şeyde nizaâ düştünüz mü hemen onu Allah'a ve Resulüne arz ediniz: Allaha ve Âhret gününe gerçekten inanır mü'minlerseniz.. O hem hayırlı hem de netice i'tibarile daha güzeldir.’’²⁶⁴ Bu ayet Buhari'nin hadisinde şu şekilde yer almaktadır: ‘‘Ey mü'minler! Allah'a itâ'at ediniz, Allah'a ve aranızdan seçtiğiniz ve (ellerine milli nüfûz ve kudret verdiği) emir sâhiblerine de itâ'at ediniz.’’²⁶⁵ Bu ayetteki ülü'l-emr yani emir sahiplerinden maksat devlet adamlarıdır.’’²⁶⁶ Buhari'nin bu ayetten sonra rivayet ettiği bir hadîste Peygamber Efendimiz:

²⁶¹ Casiye, 45/18; Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s. 4311.

²⁶² Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s.4317-4318.

²⁶³ Şûra 42/21; Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s.4236.

²⁶⁴ Nisa 4/59; Hamdi Yazır, a.g.e., II, s.1374.

²⁶⁵ Buhari, Kitabü'l Ahkam/1, XV, s. 6985.

²⁶⁶ Talip Türcan, ‘‘Ülü'l-Emr’’, DİA, XLII, İstanbul, 2012, s.295.

‘‘Her kim bana itâ’at ederse, Allah’a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah’a isyan etmiştir. Her kim benim emrime ita’at ederse Allah’a ita’at etmiştir. Her kim de benim emrime isyan ederse Allah’a isyan etmiştir.’’²⁶⁷ buyurmaktadır.

Ele alınan ayetler ve hadisler neticesinde Nursi’nin kullanmış olduğu şeriat-ı Muhammediye ve din-i Muhammediye unvanları ile Hz. Muhammed’in getirmiş olduğu, tarif ettiği yol olan İslamiyet anlaşılmaktadır. Nursi buna dayanarak Peygamber Efendimiz’e bu unvanları kullanmıştır.²⁶⁸ Örneğin *Mektubat* adlı eserinde şu ifadelere yer vermiştir:

‘‘Nasıl ki bir sarayın ustası, o saraya münasip bir tarife yapar, kendini vasıflarıyla göstermek için bir tarife kaleme alır. Öyle de, Din ve Şeriat-i Muhammediyede (a.s.m.) öyle bir ihâta, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki; kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine Odur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.’’²⁶⁹ Nursi’nin bu açıklamalarında bazı hususlar dikkat çekmektedir. Bunlar:

1. Resul-i Ekrem burhan-ı haktır yani hakkın delilidir. Aynı zamanda da sirâc-ı hakikattir. Güneş misali etrafına ışık saçar, karanlığı aydınlatır. Ve O, öyle bir karanlık zamanda insanlara ışık olmak için gelmiştir ki onun getirdiği din, hem dünya hem de ahiret mutluluğunu sağlayacaktır. O, getirdiği şeriat ile kâinatın vazifesini ve hakaikini ve Cenab-ı Hakk’ın isimlerini ve sıfatlarını en iyi ve mükemmel bir şekilde beyan etmiştir.

2. Peygamber’in (a.s.m) getirmiş olduğu din-i İslamiyet, öylesine mükemmeldir ki adeta kâinatı kendisiyle tarif eder. Hz. Muhammed’e gelen bu din ve şeriat, bu güzel kâinatı yapan Zât’ın beyannamesidir.

3. Bir diğer husus ise; Bediüzzaman ‘Nasıl ki bir sarayın ustası, o saraya münasip bir tarife yapar, kendini vasıflarıyla göstermek için bir tarife kaleme alır’ diyerek din ve şeriat-ı Muhammediye’yi açıklamaya çalışmasıdır. Bir saray ustası düşünülecek olursa, sarayı inşa ederken kendisine özel vasıfları kaleme alır, sarayı yaparken buna göre yapar. İslamiyet’e yani din ve şeriat-ı Muhammediyeye

²⁶⁷ Buhari, *Kitabü’l Ahkam/1*, XV, s.6986.

²⁶⁸ Ayrıca bkz., Nursi, *Lemalar* s.55;(On Birinci Lem’a, Sekizinci Nükte), *Mektubat*, s.6;(Birinci Mektup).

²⁶⁹ Nursi, *Mektubat*, s.184; (On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Yedinci Esas).

bakıldığında şu kâinat sarayını yaratan ve tedbir edenin yani Allah'ın kaleminden çıkmış olduğu gözle görülür. Zira şu kâinat da saray misalidir.

Nursi, eserlerinde İslamiyetten bahsederken, Cadde-i Muhammed terkiibini de kullanır. Cadde kelimesi geniş, işlek, büyük yol anlamlarına gelir. Cadde-i Kübra da en selametli yol, Kur'an yolu, sahabe ve Peygamber vârisi olan büyük zatların yolu demektir.²⁷⁰ Demek oluyor ki cadde-i Muhammediye de Hz. Muhammed'in tarif ettiği, gittiği yol anlamındadır. Din ve şariat-ı Muhammediye ile aynı anlama gelmekte olup İslamiyeti anlatır.

Bediüzzaman'ın Peygamber Efendimiz'e kullanmış olduğu din ve şariat-ı Muhammediye unvanları, Resul-i Ekrem'in getirmiş olduğu dini, İslam'ı anlatır. Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu, din-i Muhammediye ile iki cihanda da mutluluk yakalanabilir ve Şariat-ı Muhammediye ile de bu kâinatın vazifesi, Cenab-ı Allah'ın isim ve sıfatlarının mahiyeti ile idrak edilmiş olunur.

8.20. Tılsım-ı Kâinatın Keşşâf-ı Zîhikmeti, Tılsım-ı Kâinatın Miftahı ve Muamma-yı Hilkatın Keşşâfı Unvanları

Bediüzzaman'ın Peygamber Efendimiz için kullanmış olduğu Keşşaf-ı Tılsım-ı Kâinat unvanını idrak etmek için öncelikle tılsım-ı kâinatın ne olduğunu bilmek gerekir. Tılsım; herkesin bilip çözemediği şey, gizli sırdır.²⁷¹ Tılsım-ı Kâinat ise; Kâinattakianlaşılması zor olup herkesin yalnız kendi aklıyla bilemeyeceği gizli ve ince hakikatlar manasına gelir.²⁷²

Keşşaf kelimesi ise keşf'den gelir. Keşf sözlükte açmak, gizli kalmış bir şeyi meydana çıkarmak, gizli saklı olan bir şeyin Cenab-ı Hakk tarafından birisine ilham olunması ile o gizli şeyin meydana çıkarılması gibi anlamlara gelir.²⁷³ Kur'an-ı Kerim'de sıkıntıyı kaldırmak ve çaresizliği sona erdirmek mânasında da kullanılır.²⁷⁴ Buna örnek olarak şu ayet gösterilebilir:

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ إِنَّ اللَّهَ قَلِيلًا
مَا تَذَكَّرُونَ

²⁷⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.137.

²⁷¹ Heyet, *a.g.e.*, s.1011.

²⁷² Heyet, *a.g.e.*, s.1011.

²⁷³ Heyet, *a.g.e.*, s.523

²⁷⁴ Süleyman Uludağ, "Keşf", *DİA*, XXV, Ankara, 2002, s.315.

=“Çaresiz kalana dua ettiğinde cevap veren, sıkıntısını kaldıran ve sizi yeryüzünde halifeler kılan kimdir?”²⁷⁵ Meâlindeki âyette keşf bu anlamda kullanılmış ve Allah’a “kâşif” (sıkıntıyı sona erdiren) denilmiştir.²⁷⁶ Keşşaf ise; keşfeden, gizli şeyleri bulup meydana çıkaran manalarına gelir.²⁷⁷

Said Nursî, *Sözler* adlı eserinin Yirmi İkinci Sözüde Peygamber Efendimiz’den şöyle bahseder: “...Demek bu memleket bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu ‘gaybi bir zat-ı mu’ciz-nümânın en has ve doğru bir tercümanıdır,’ bir dellal-ı saltanatı ve tılsımın keşşafı evâmîrinin tebliğine emin bir elçisi olduğunu biliyor gibi onu dinleyip itaat ediyor. İşte bu zatın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar: ‘Evet, evet, doğrudur!’ derler, tasdik ederler. Belki şu memlekette dağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lambası, o Zâtın işaret ve emirlerine baş eğmesiyle: ‘Evet, evet, her dediğin doğrudur!’ derler.”²⁷⁸

Nursî’nin bu açıklamasına göre, hikmet sahibi Peygamber Efendimiz, bizlere bu kâinattaki gizli şeyleri haber verir, açıklar. Yüce Allah tarafından, bu tılsımlı şeyler Muhammedü’l Emin’e öğretilir ve O zât da bizlere bunları açıklar. Yoksa bizlerin aklı bu koskoca kâinattaki tılsımlı, gizemli şeyleri akledemez. Bir yerde tikanır kalır. Mesela Nursi, *Mektubat* adlı eserinde Peygamber Efendimiz’in tılsımları tebliğ ettiğini ve bu tılsımlara da ikna edici cevaplar verdiğini şu şekilde ifade etmektedir: “*Hüsn-ü sîret ve cemâl-i suretle mümtaz bir zâtı görüyoruz ki, elinde mu’ciznümâ bir kitap, lisanında hakaik-âşinâ bir hitap, bütün benî Âdeme, belki cin ve inse ve meleğe, belki bütün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-i acibânesini hal ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, bütün ukulü hayret içinde meşgul eden üç müşkül ve müthiş sual-i azîm olan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suallerine muknî, makbul cevap verir.*”²⁷⁹

1. Hz. Muhammed, kendisine indirilmiş olan mu’ciz-nümâ bir kitap olan Kur’an-ı Kerim ile ve gerçekleri söyleyen lisanındaki hakaik-âşinâ bir hitapla bütün mevcudata bir hutbe tebliğ ediyor.

²⁷⁵ *Neml*, 27/62.

²⁷⁶ *En’âm*, 6/17; *Yûnus* 10/107.

²⁷⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.523.

²⁷⁸ Nursi, *Sözler*, s.282; (Yirmi İkinci Söz, On Birinci Burhan).

²⁷⁹ Nursi, *Mektubat*, s.188 ; (Mucizat-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli, Üçüncü Reşha).

2. Bu hutbe ile âlemin yaratılış sırrını ve kâinatın sırrı olan tılsım-ı muğlâkını keşfederek üç müthiş soru olan necisin, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun sorularına da ikna edici bir cevap veriyor. O, âlemin niçin yaratıldığını, insanın vazifesinin ne olduğunu, hayatın manasını ve hikmetini hatta ölümün sırrı ve hakikatlerini ve bu gibi meseleleri bizlere açıklıyor.

Nursî, *Mektubat* adlı eserin On Dokuzuncu Mektubunda Hz. Muhammed'in Halık-ı Kâinatın vücuduna ve vahdaniyetine delil olduğunu söylerken O'nun Muamma-yı Hilkatın Keşşafı ve Tılsım-ı Kâinatın Miftahı oluşuna şu ifadelerle yer verir: “ *O zat, şu kâinat ağacının en münevver meyvesi ve en mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlahiyenin timsâli ve muhabbet-i Rabbâniyenin misali ve Hakk'ın en münevver bürhanı ve hakikatin en parlak sîracı ve tılsım-ı kâinatın miftahı ve muammayı hilkatın keşşafı, hikmet-i âlemin şârihi ve saltanat-ı İlahiyenin dellâlı ve mehasin-i san'at-ı Rabbaniyenin vassâfı ve câmiyet-i istîdat cihetiyle O zât, mevcudattaki kemâlatın en mükemmel enmuzecidir.* ”²⁸⁰

Miftah kelimesi anahtar manasındadır.²⁸¹ Tılsım-ı Kâinatın Miftahı da kâinatın tılsımının anahtarı demektir. Kilitli bir hazine sandığı düşünülürse o hazineyi açmak için bir anahtar gerekmektedir. Bu içinde bulunduğumuz kâinatın da bir tılsımı vardır. Sadece akıl ile kâinatın tılsımına ulaşılmaz. Peygamber Efendimiz'in getirdiği esaslarla kâinata bakılınca o esaslar açılır. Aynen bunun gibi Hz. Muhammed, *Muamma-yı Hilkatın Keşşafıdır*. İnsan, ben bu dünyaya neden geldim diye sorabilmelidir. Peygamber'in getirdiği nur ile hidayet ile şu kâinata bakılmazsa nerden geldim nereye gidiyorum gibi sorular cevapsız kalır. Yaratılışın muammasını en iyi şekilde insanlara öğreten Hz. Muhammed'dir. Bu sebeple Muamma-yı Hilkatın Keşşafıdır.

8.20.1. Keşşâf-ı Künûz-u Esmâ-i İlahiyye/Rahmet-i Bînihayenin Kâşifi ve Esmâ-i İlahiyenin Gizli Definelerin Keşşafı/Künuz-u Mahfiyenin Miftahı

Kâinat âleminde saklı birçok hazine vardır. Ve insan öyle bir donanımla yaratılmıştır ki o hazineleri elde edebilir. Çünkü insan, diğer canlılardan farklı özelliklere ve üstünlüklere sahiptir. Ve biz insanların içinde öyle bir zât vardır ki adeta bu keşfi en güzel en mükemmel şekilde gerçekleştirmiştir. Ve bu sebeple de O'na

²⁸⁰ Nursi, *a.g.e.*, s.184; (On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Altıncı Esas).

²⁸¹ Heyet, *a.g.e.*, s.673.

Künuz-u Esmâ-i İlahiyenin Keşşâfı unvanı verilmiştir. Peki, künuz hangi manalara gelmektedir?

Künuz kelimesi, kenzin çoğulu olup, hazineler, defineler manasına gelmektedir.²⁸² Kur'an-ı Kerim'deki Fatıha suresinin bir diğer adı da Sure-i Kenz'dir.²⁸³ Yüce Allah'ın isimleri de bir hazine değil midir? Hz. Peygamber, bu hazine ve defineleri önce kendisi keşfeder. Bu isimlerin güzelliğini anlar. Daha sonra da biz insanlara gösterir, anlatır. O, tüm hazineleri eksiksiz bir şekilde tam anlamıyla keşfeder. Bu sebeple de O'na keşşâf unvanı verilmiştir. Bediüzzaman Said Nursî de buna binaen Rasulullah'a *Künuz'u Mahfiyenin Miftahı*²⁸⁴ demektedir.

Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler* adlı kitabının On Dokuzuncu Sözünde Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na keşşâf unvanıyla da hitapta bulunur. Şöyle ki: “ *O Zât, bir saâdet-i ebedienin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilancısı ve saltanat-ı Rubûbiyetin mehasinindellâlı, seyircisi ve künûz-u esma-i İlahiyenin keşşâfı, göstericisi...*”²⁸⁵dir. Ayrıca Nursî, *Mesnevi-i Nuriye* adlı eserlerinde O'na, Esmâ-i İlahiyenin gizli definelerinin keşşâfıunvanını şu ifadelerle kullanır:

“*Arkadaş! O hutbe-i ezeliyeyi okuyan zât, kâinatın kemâlatını keşfeden canlı bir güneştir – saadet-i ebediyeyi ihbar ve tebşir ediyor; nihayetsiz rahmeti keşfetmiş, ilân ediyor– saltanat-ı Rububiyetin mehâsinin dellâlı ve esmâ-i İlahiyenin gizli definelerinin keşşâfıdır.*”²⁸⁶ Hz. Muhammed (a.s.m) *Rahmet-i Bînihayenin Kâşifi ve İlancısıdır*. Allah'ın sonsuz rahmeti vardır. Bu rahmetin tecellilerinin kâşifi yani keşfedicisi de Hz. Muhammed (a.s.m)'dir. Öncelikle bu tecellileri keşfeder, kendisi öğrenir daha sonra da bizlere ilan eder, duyurur. Zaten O'nun dellâl sıfatı da bunu gerektirir. Hz. Muhammed saadet-i ebediyenin muhbiridir. Adeta bizlerin bir kurtuluş reçetesidir. Ve bizlere bu sonsuz mutluluğu duyurur, müjdeler.

Şuur sahibi biz insanlar tarafından daha keşfedilmeyi bekleyen Cenab-ı Hakk'ın Esmâ'sının tecellilerinin sayısız künuzları mevcuttur. Cenab-ı Hakk'ın isimleri yani Esmâ-i Hüsnâsı çok güzeldir ve bir o kadar da gizemlidir. Bu isim ve sıfatlar da Yüce Allah'ın yaratmış olduğu kâinata yansımıştır. Bizler, Âlemlerin Rabbine gerçek anlamda kul olabilmek için önce O'nu Esmâ-i İlahisiyle tanımalı ve her bir isminin

²⁸² Heyet, *a.g.e.*, s.547.

²⁸³ Heyet, *a.g.e.*, s.519.

²⁸⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.21; (Reşhalar, Tenbih).

²⁸⁵ Nursi, *Sözler*, s.231; (On Dokuzuncu Söz, Altıncı Reşha).

²⁸⁶ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s. 24 ;(Reşhalar, Altıncı Reşha).

farklı farklı tezahürlerinin olduğunu idrak edebilmeliyiz. Bu konuda bizlere rehber olan kişi Hz. Muhammed (a.s.m)'dir.

8.21. Hz. Muhammed'in Bürhan Unvanları

Madem ki Peygamber Efendimiz şu Kitab-ı Kebir'in Âyet-i Kübrası'dır. Cenab-ı Hakk'ın apaçık bir âyetidir, Âyet-i Kübrası'dır. Âyet-i kübra olmasının sebebi de O'nun bürhan oluşudur ki O'na Bürhan-ı Nâtk, Bürhan-ı Katı, Nuranî Bürhan gibi isim ve unvanlar verilmiştir. Risale-i Nur'da yer alan bu unvanları tek tek ele alınacaktır. Öncelikle bürhan nedir, hangi manalara gelmektedir?

Bürhan, Arapça'da berraklaştırmak, açıklığa kavuşturmak; delil getirmek anlamındaki “b-r-h” (بره) kökünden türemiştir. Kur'an-ı Kerim'de “hak ile bâtılı birbirinden ayıran kesin delil” karşılığında kullanılır.²⁸⁷ Kur'an'da, Allah'ın (c.c) apaçık delilleri olmaları itibariyle Hz. Muhammed'e²⁸⁸, Hz. Mûsâ'nın asâsı ve yine onun elinin bir meşale gibi parlaması (yed-i beyzâ) mucizelerine²⁸⁹ burhan adı verilir. Bunların dışında bazı müfessirler Kur'an'ın bir adının da 'Burhan' olduğunu kabul ederler.²⁹⁰

Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Muhammed'e burhan şu ayette geçer:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

= ‘Ey insanlar! Bâkin size rabbınızdan bürhan geldi, size açık bir nur indirdik.’²⁹¹

Hamdi Yazır'a göre bürhan, Zât-ı Muhammed'i Sallallahü Aleyhi Vesellem, Nur'u Mübîn de Kur'an'dır.²⁹²

8.21.1. Bürhân-ı Nâtk-ı Sadık ve Bürhân'ı Nâtk-ı Musaddak

Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'in delil, yani bürhan oluşunu birçok yerde açıklamaktadır. Mesela *Mektubat* adlı eserinde Hz. Muhammed'in *Bürhân-ı Nâtk-ı Sadık ve Bürhân'ı Nâtk-ı Musaddak* oluşundan şu şekilde bahseder:

‘Hem zâtıyla, hem lisanıyla, hem delâlet-i haliyle, hem kaliyle, kâinatın Sâni'ine delâlet eden şu delil; hem hakikat-i kâinatça musaddak, hem sâdıktır. Çünkü bütün mevcudatın vahdâniyete delâletleri elbette vahdâniyeti söyleyen Zâtı tasdik

²⁸⁷ Ayrıca bkz., *Bakara*, 2/111; *Enbiyâ*, 21/24; *Mü'minûn*, 23/117.

²⁸⁸ *Nisâ*, 4/174.

²⁸⁹ *Kasas*, 28/32.

²⁹⁰ Yusuf Şevki Yavuz, “Bürhan”, *DİA*, VI, İstanbul, 1992, s.430.

²⁹¹ *Nisâ*, 4/174, Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili.*, III, s. 1539.

²⁹² Geniş bilgi için bkz., Hamdi Yazır, *a.g.e.*, III, s.1539.

hükümindedir. Demek, söylediği dâvâ da umum kâinatça musaddaktır. Hem beyan ettiği kemal-i mutlak olan vahdâniyet-i İlâhiye ve hayr-ı mutlak olan saâdet-i ebediye, bütün hakaik-ı âlemin hüsnü ve kemâline muvafık ve mutabık olduğundan; O, dâvâsında elbette sâdıktır. Demek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdâniyet-i İlâhiyeye ve saâdet-i ebediyeye bir bürhan-ı nâtık-ı sâdik ve musaddaktır.''²⁹³ Bediüzzaman'ın bu açıklamalarında dikkat çeken şu hususlar vardır:

1. Nursi, *Mektubat* adlı eserinde Peygamber Efendimiz'in kendisinin, Hâlık-ı Kainât'ın vücuduna ve vahdaniyetine delil olduğundan bahseder. Ve Onun (a.s.m) bu delil oluşunu da on beş esasla açıklar ki örnek verilen bölüm birinci esastır.

2. Peygamber Efendimiz (a.s.m) hem diliyle yani lisanıyla hem hal ve hareketleriyle şu koskoca evreni mükemmel bir şekilde yaratan Yüce Allah'a delalet eder. Ve bu delil, hakikat-ı kâinatça hem musaddak hem de sadıktır. Çünkü bütün mevcudatın vahdaniyete olan delaletleri o vahdaniyeti söyleyen Zat'a, yani Hz. Muhammed'e (a.s.m) tasdik niteliğindedir.

3. O bizlere Vahdaniyet-i İlâhiye olan Allah'ın birliğini ve tek oluşunu açıklar ki bu kemal-i mutlaktır yani mükemmeldir. Ayrıca bizlere saâdet-i ebediyenin güzelliklerinden de bahseder. Ve bunları beyan eden insan tabii ki davasında sadıktır.

4. Tüm bu açıklamalardan sonra Nursi, şu sonuca varır: “*Demek, Resul-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, vahdâniyet-i İlâhiyeye ve saadet-i ebediyeye bir bürhan-ı nâtık-ı sâdik ve musaddaktır.*”²⁹⁴ Peygamber Efendimiz bizlere Vahdaniyet-i İlâhiyenin ve saâdet-i ebediyenin bir bürhanı niteliğindedir. O davasında sadık ve musaddaktır.

8.21.2. Nurânî Bürhân-ı Tevhid

Peygamber Efendimiz'in diğer bir unvanı da Nurânî Bürhan-ı Tevhid'dir. Bediüzzaman Nursî, *Sözler* adlı eserinin On Dokuzuncu Sözünde Peygamber Efendimiz'i Nurânî Bürhan-ı Tevhid unvanıyla şöyle nitelemektedir: “*O nurânî bürhan-ı Tevhid, nasıl ki iki cenâhın icmâ ve tevatürüyle teyid ediliyor. Öyle de, Tevrat ve İncil gibi Kütüb-ü Semâviyenin yüzler işârâtı ve irhâsâtın binler rumuzatı ve hâtiflerin meşhur beşâratı ve kâhinlerin mütevatir şehâdatı ve Şakk-ı Kamer gibi binler mu'cizâtının delâlâtı ve şeriatın hakkaniyeti ile teyid ve tasdik ettikleri gibi, zâtında gayet kemâldeki ahlâk-ı hamîdesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secâyâ-yı gâliyesi*

²⁹³ Nursi, *Mektubat*, s. 182; (On Dokuzuncu Mektub, On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Birinci Esas).

²⁹⁴ Nursi, *a.g.e.*, s. 182.

ve kemâl-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vüsukunu gösteren fevkalâde takvâsı, fevkalâde ubûdiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti; dâvâsında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gibi âşikâre gösteriyor.”²⁹⁵

Bediüzzaman’a göre Sevgili Peygamberimiz, ‘Nurânî bürhanî tevhid’ yani Yüce Allah’ın birliğinin nurlu delilidir. Allah’ı (c.c) inkâr etmek için bu delilin karartılması gerekmektedir. Bu delil de karartılmayacağına göre öyleyse Yüce Allah’ı inkâr etmek de mümkün olmayacaktır. Varlık âleminde hiçbir şey olmasa sadece Hz. Muhammed (a.s.m) kalsa, Allah’ın (c.c) varlığına, birliğine, güzelliğine, mükemmelliğine delil olarak yeter. Güneş inkâr edilemediğine göre, güneşin sahibi ve sanatkârı hiç inkâr edilemez.

8.21.3. Bürhân / Bürhân-ı Bahir ve Bürhân-ı Kâtı’

Peygamber Efendimiz’in *Burhan-ı Bahir*, *Bürhan-ı Natık* ve *Bürhan-ı Katı*’ diye de unvanları vardır. Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* adlı eserinde bu isimlere şöyle değinmiştir: ‘İşte, şu Zât, şu mevcûdat Hâlikının vahdâniyetinin hakkaniyeti derecesinde hak bir bürhan-ı nâtık, bir delil-i sadık olduğu gibi; Haşrin ve saâdet-i ebediyenin dahi bir bürhan-ı katı, bir delil-i sâtu’dır. Belki, nasıl ki o Zât, hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebab-i husulü ve vesile-i vüsûlüdür..öyle de, duasıyla, niyaziyle o saâdetin sebab-i vücudu ve vesile-i icadıdır.’²⁹⁶

Nursi aynı eserin bir başka yerinde de şu ifadeleri kullanır: ‘Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî muarrif var: Birisi şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze şahadetini on üç Lem'a ile Arabî Nur Risalesinden On Üçüncü Dersten işittik. Birisi şu kitab-ı kebîrin âyet-i kübrâsı olan Hâtemü'l-Enbiyâ aleyhissalâtü vesselâmdır. Birisi de Kur'ân-ı Azîmüştür. Şimdi, şu ikinci burhan-ı nâtıkı olan Hâtemü'l-Enbiyâ aleyhissalâtü vesselâmı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet, o burhanın şahs-ı mânevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz aleyhissalâtü vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri; bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, herbir dâvâsını, mu'cizatlarına istinat eden bütün

²⁹⁵ Nursi, *Sözler*, s.230 ;(On Dokuzuncu Söz, İkinci Reşha).

²⁹⁶ Nursi, *a.g.e.*, s.233;(On Dokuzuncu Söz, On İkinci Reşha).

enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zira, o Lâ ilâhe illâllah der, dâvâ eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zâkirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icmâ ile, mânen Sadakte ve bilhakkı natakte derler.’’²⁹⁷ Açıklamalarda şu hususlar dikkat çekicidir:

1. Nursi'nin eserlerine bakıldığında, kaleme aldığı külliyatta, Peygamber Efendimiz ile ilgili olan isim ve unvanların, hepsinin anlam derinliği göze çarpmaktadır.

2. Rabbimizi bizler tarif eden üç büyük delil vardır. Bunlar; şu Kâinat Kitabı, bu Kitabın Ayet-i Kübrası olan Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim'dir. Ve bu delillerin içinde nâtik olan bürhan ise Hz. Muhammed'dir. O hem Bürhan'i Katı'dır hem de Bürhan-ı Natikî'dir.

3. Nursi, bu anlatımda Hz. Peygamber'in Burhan unvanlarını ele aldığı gibi aynı zamanda Ona imam, reis, serzâkir, hâtib gibi unvanları da kullanmıştır.

8.22. Hz. Peygamber'in Muallim Unvanları

معلم kelimesi Arapça bir kelime olup علم kelimesinden türemiştir. Aynı kökten türeyen العلم dağ anlamına gelir.²⁹⁸ العلامة ise alamet, nişane manasındadır.²⁹⁹ عَلِمَ kelimesi Kur'an-ı Kerim'de 700'den fazla yerde geçmekte olup, bilmek manasınadır.³⁰⁰ عَلَّمَ kelimesi ise öğretmek anlamında olup ism-i mef'ulü معلم'dür ve Kur'an-ı Kerim'de kırktan fazla ayette yer almaktadır.³⁰¹

İlim; zaman ve mekân sınırı olmaksızın küçük büyük, gizli âşikâr her şeyi ve her hadiseyi müşahede etmişçesine hakkıyla bilmek, mânasına gelir.³⁰² Aynı kökten âlim, alîm, a'lem, talim, muallim, allâm kelimeleri de türemiştir.

Muallim kelime olarak ta'lim eden, öğreten, ilim öğreten demektir.³⁰³ ‘Fahreddin er-Râzî, Kur'ân-ı Kerîm'de “ta'lîm” kökünden türemiş fiiller Allah'a izâfe edilmekle birlikte ‘muallim’ isminin O'nun için kullanılmayacağı konusunda ittifak edildiğini kaydeder.’’³⁰⁴

Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimiz'e Muallim unvanıyla şöyle hitap edilmektedir:

²⁹⁷ Nursi, a.g.e., s. 229;(On Dokuzuncu Söz, Birinci Reşha).

²⁹⁸ Şura, 42/32, Rahman 55/24.

²⁹⁹ Nahl, 16/16.

³⁰⁰ Yeğin, a.g.e., s.443.

³⁰¹ Muhammed Fuad Abûlbaki, a.g.e., s.349.

³⁰² Yusuf Şevki Yavuz, 'İlim', DİA, XXII, İstanbul, 2000, s.108.

³⁰³ Heyet, a.g.e., s.656.

³⁰⁴ Yavuz, a.g.m., s.108.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

= “Nitekim içinizde sizden bir Resul gönderdik, size âyetlerimizi okuyor, sizi tezkiye ediyor, size kitab, hikmet öğretiyor, size bilmediğiniz şeyleri öğretiyor; o halde anın beni, anayım sizi ve şükredin de bana nankörlük etmeyin.”³⁰⁵

Hamdi Yazır’a göre bu ayetten maksat: ‘Hem feylesoflara ders verecek kitabü hikmet ta’lim ediyor. Ümmî iken size kitab-ü kitabet belletiyor, her türlü hikmetleri cami olan ilmi hukuk ve şeraitini, hikmeti teşrii, meali ahlâkı, esrar-ı içtimaiyi, mesalih-i beşeriye, ilm-i mebde-ü meadı, devlet-i kâinatta cari ve hâkim olan kavanin ve süneni ilâhiyenin fezlekelerini ve bunların tarzı tatbik-u icrasını sünnet-i kavliye ve fi’liyesiyle öğretiyor.”³⁰⁶ demektir.

Başka bir ayette ise bu konuda şöyle buyrulmaktadır:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ

= “Kendilerine kitap verdiğimiz ve onu hakkını vererek okumakta olanlar var ya, işte kitaba iman edenler onlardır; ama her kim inkâr ederse işte asıl kaybedenler onlardır.”³⁰⁷ Kur’an Yolu Tefsiri’ne göre “Kendilerine kitap verilenlerle kimlerin, kitapla da hangi kitabın kastedildiği hakkında tefsirlerde iki farklı görüş ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre buradaki kitaptan maksat Kur’ân-ı Kerîm, kitap verilenler de Hz. Muhammed’e uyan müslümanlardır. Ancak daha güçlü olan bir başka yoruma göre kitapla Tevrat, kendilerine kitap verilenlerle de Tevrat’ı hakkıyla okuyarak onunla amel eden, özellikle Hz. Muhammed’in geleceğine dair Tevrat’ta geçen bilgileri dikkate alarak onun peygamberliğini tasdik eden yahudiler kastedilmiştir.”³⁰⁸

Al-i İmran suresinin 164. ayetinde ise Peygamber Efendimiz’den şu şekilde bahsetmektedir:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيكُهُمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

³⁰⁵ Bakara, 2/151; Hamdi Yazır, a.g.e., I, s. 536.

³⁰⁶ Hamdi Yazır, a.g.e., I, s.539.

³⁰⁷ Bakara, 2/121, Hayrettin Karaman vd., a.g.e., I, s. 201.

³⁰⁸ Hayrettin Karaman vd.,a.g.e., I, s. 201-202.

=“*Hakikaten Allah mü’minleri minnetdar kıldı zira içlerinde kendilerinden bir Resul ba’s buyurdu, onlara Allah’ın âyâtını okuyor, onları tezkiye ediyor, onlara kitab ve hikmet öğretiyor hâlbuki bundan evvel açık bir dalâl içinde idiler.*”³⁰⁹

Demek ki Peygamber Efendimiz sahabilere Kur’an okumayı öğretmiştir. O bu özelliği ile bir muallim’dir. Hz. Peygamber, hadis-i şeriflerinde de kendisinin Muallim unvanından söz eder: “*Bunların hepsi hayır üzerindedirler. Şunlar Kur’an okuyorlar ve Allah’a dua ediyorlar. Eğer Allah dilerse onlara verir ve dilerse vermez. Bunlar da (ilim) öğreniyorlar ve öğretiyorlar. Ben de ancak öğretici olarak gönderildim*”³¹⁰ buyurmuştur.

Hz. Muhammed öylesine bir öğretmendir ki sözü fazla uzatmaz, O, *Cevami’ul-Kelim’dir* yani az kelime ile çok şey anlatırdı. Bu konuda Hz. Aişe Validemiz şöyle buyurmuştur:

ما كَانَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْرُدُ سِرِّكُمْ هَذَا وَلَكِنَّهُ كَانَ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ بَيِّنُهُ فَصْلٌ
يَحْفَظُهُ مَنْ جَلَسَ إِلَيْهِ.

“*Rasûlüllah (s.a.v), sizin gibi sözü ulaştırıp söylemezdi. Fakat O, açıklayarak ve fasılah söz söylerdi ki yanında oturan kişi onu ezberlerdi.*”³¹¹

Bir başka hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz kendisinin Muallim yani bir öğretici olduğundan şu şekilde de bahseder: “*...Zira Allah beni zorlaştırıcı ve şaşırtıcı olarak değil, öğretici ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi!*” buyurdular.³¹²

8.22.1. Muallim-i Ukûl

Kur’an-ı Kerim ve hadislerde Peygamber Efendimiz için ‘*Muallim*’ unvanı kullanılmıştır. Muallim unvanının hangi manalara geldiğinden bahsedildi. Ukûl ise akıllar demektir.³¹³ Akıl ise, Kur’an-ı Kerim’e göre insanı insan yapan, ilahi emirler karşısında insanın sorumluluk altına girmesini sağlayan unsurdur.³¹⁴ Muallim-i Ukûl da akılların öğretmeni, talim ettireni manasındadır.

³⁰⁹ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, II, s.1222.

³¹⁰ İbn Mace, Muhammed b. Yezid, Sunen-i İbn Mace Tercemesi ve Şerhi, Terc: Haydar Hatipoğlu, I-X, Kahraman Yayınları, İstanbul, *Mukaddime*;17, I, nr.229, s.395.

³¹¹ Tirmizi, *Menakıb*, VI, 20; nr:3881, s.214.

³¹² Müslim, *Talak*;4, VII, nr.1478, s.459.

³¹³ Heyet, *a.g.e.*, s.1022.

³¹⁴ Süleyman Hayri Bolay, “Akıl”, *DİA*, II, İstanbul, 1989, s.238.

Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* adlı eserinde bu konuda şöyle demektedir: “İşte, bak: Şu cezire-i vâsiada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvâmı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def’aten kal’ ve ref’ederek bütün ahlâk-ı hasene ile teçhiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak! Değil zâhirî bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalpleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbûb-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfûs, sultan-ı ervah oldu.”³¹⁵ Bu açıklamalarda şu hususlar dikkat çeker:

1. Nursî burada Peygamber Efendimiz’in Muallim-i Kulûb, Muallim-i Ukûl, Mürebbi-i Nüfûs ve Sultan-ı Ervah unvanlarını da zikretmiştir. Bununla birlikte Hz. Peygamber’in akılları, ruhları, kalpleri ve nefisleri fetih ve tesir etmesinden dolayı, Nursi bu unvanları kullanmıştır.

2. Cahiliye denilen o dönemde Arap yarımadasına Peygamber Efendimiz (a.s.m) gelmiştir. Asabiyet-i cahiliye anlayışına sahip o kişiler vahşi, çirkin huylarını çok kısa bir sürede terk ederek şefkatli, merhametli insanlar haline gelmiştir. Zira O, çok yönlü bir terbiye edicidir. Akılları, gönülleri, bedenleri fethetmiştir. Kalplerimizin de sevgilisi olmuştur. Akıllarımıza öğretmen olan Resul-i Ekrem nefislerimizin terbiyecisi olarak aynı zamanda ruhlarımızın da sultanı olmuştur.

8.23. Hoca-i Kâinât

Nursi, eserlerinde muallim kelimesi ile aynı anlama gelen ‘Hoca’ kelimesini de Peygamber Efendimiz’in unvanı olarak kullanır. Buna şunlar misal verilebilir:

“İşte, hoca-i kâinat olan Fahr-i Âlem aleyhissalâtü vesselâmın kudsî medresesi ve tekkesi olan suffenin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hafızanın ziyadesi için dua-yı Nebeviyeye mazhar olan Hazret-i Ebu Hüreyre, gazve-i Tebüük gibi bir mecma-ı nâsta vukuunu haber verdiği şu mu’cize-i bereket, mânen bir ordu sözü kadar kat’îve kuvvetli olmak gerektir.”³¹⁶

Burada Nursi’nin Peygamber Efendimiz’den bahsederken O’na Hoca-i Kâinat unvanını kullandığı görülmektedir. Hoca kelimesi Peygamber Efendimiz’in bir nâmıdır.³¹⁷ Demek ki şu koskoca kâinatın öğreticisi, hocası, efendisi Hz. Muhammed

³¹⁵ Nursi, *Sözler*, s.231-232; (On Dokuzuncu Söz, Yedinci Reşha).

³¹⁶ Nursi, *Mektubat*, s.189; (19. Mektup, 7. Nükteli İşaret).

³¹⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.384-385.

(a.s.m)'dir. Zira hoca kelimesi muallim, efendi, muteber ve büyük zat manalarına gelmektedir.³¹⁸ Peygamber Efendimizin insanlara öğrettikleri şunlardır:

1. O insanlara vahiy mesajlarını tebliğ ederek Allah'ın (c.c) bizlerden ne istediğini bildirmiştir.

2. Peygamber Efendimiz insanlara hikmeti öğretmiştir. Hamdi Yazır'a göre *“hikmet: İlim ve fıkıh, varlıkların özündeki mânâları anlamak, Allah'ın emrini anlamak, yaratmak, varlık düzeninde her şeyi yerli yerine koymak, güzel ve doğru işlere yönelmek, insanın gücü yettiği kadarıyla yüce yaratıcıya benzemeye çalışması, Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanmak, Allah'ın emirlerini düşünmek ve ona uymak, Allah'a itâat etmek, din ve amel, anlayış, vesvese ile gerçek makamın ayırt edilmesini sağlayan nur, doğru ve hızlı karar verebilmek, doğruya iletmek, ruhların sükûn ve güvenliğinin son durağı, bütün hallere hakkı tanık tutmak, din ve dünya düzeni, ledünnî ilim, ilham vârid olması için sırrı saklamak veya bunların hepsidir.”*³¹⁹ O, hikmet ile bizlere Yüce Allah'ın istediklerinin nasıl olacağını, nasıl yaşanacağını öğretmiştir.

3. *Hoca-i Kainat* Efendimiz (a.s.m)'in fiili rehberliği olmadan Allah'a karşı olan kulluk görevi tam manasıyla yerine getirilemez. Nasıl kulluk edileceğini bilmeyenlere, Hz. Muhammed (a.s.m) hayatı ile bu işin yöntem ve usulünü göstermiştir. Örneğin Kur'an-ı Kerim'de abdest al emri vardır fakat bunun nasıl olacağını bizlere Peygamber Efendimiz öğretir. Aynı şekilde namaz kıl emri de vardır fakat nasıl kılınacağını gösteren Efendimiz (a.s.m)'dir. Onun talim görevi olmasaydı müslümanlar bunları bilemezdi.

8.24.Rehber

Rehber kelimesi Farsça bir kelimedir.³²⁰ Kur'an-ı Kerim ayetlerine bakıldığı zaman rehber kelimesi yerine hüdâ kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Kelime, doğru yolu bulmak; yol göstermek, bir şeye rehberlik etmek anlamındaki hüdâ (hedy, hidâyet) kökünden türemiş bir sıfat olup 'yol gösteren, hayır ve mutluluk veren bir hedefe rehberlik eden' mânasına gelir. Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde Yüce Allah'a nisbet edilen hidâyet kavramının kullanılmasını göz önünde bulunduran âlimler hâdî isminin mânasını, insana hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan akıl, muhakeme ve

³¹⁸ Heyet, a.g.e., s.384.

³¹⁹ Yazır, a.g.e., II, s.915-926.

³²⁰ <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/rehber>, (01.07.2019).

zaruri bilgileri veren; ebedî mutluluğunu sağlayacak mânevî yolu ona gösteren şekilde iki noktada yoğunlaştırmışlardır. Rağıb el-İsfahânî, hidâyete ‘lutufla rehberlik etme’ anlamını verdikten sonra Kur’an terminolojisinde yer alan hidâyeti dört gruba ayırır:

- a) Allah’ın her mükellefe verdiği akıl, zekâ ve zaruri bilgiler,
- b) Peygamberler ve kitaplar yoluyla hak yoluna çağırması,
- c) Çağrısını benimseyene lutfettiği tevfiğ,
- d) Âhîret hayatında sadık kullarını cennete koyması.

Kur’an-ı Kerim’in de insanlara yol gösterici özelliği bulunmaktadır. Bu sebeple Kur’an’ın bir diğer ismi de Hüdâ’dır.³²¹ Kur’an-ı Kerim ayetlerine bakıldığında her toplumun bir rehberi (hadî) olduğu görülmektedir. Şöyle ki:

إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ = “*Sen ancak bir uyarıcısın; her toplumun bir rehberi (hâdî) vardır*”³²² meâlindeki âyetle, peygamberlere de hâdî denilebileceğini göstermektedir. Kur’an-ı Kerim’de Resûl-i Ekrem’e hitaben,

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ = “*Şüphesiz ki sen doğru bir yolu göstermektedir*”³²³ denilmekte, ayrıca onun hâdînin temel anlamlarından birini oluşturan bir dâî (Allah davetçisi)³²⁴ olduğu da ifade edilmektedir. Yazır’a göre bu ayetten maksat “*Ve emin ol ki sen her halde bir doğru yola kılavuzluk ediyorsun. Yani Allah’ın yoluna eğri ve dolambaçlı yollara değil, doğrudan doğru Allah’dan gelen ve Allah’a götüren yola.*”³²⁵ dır.

8.24.1. Rehber-i Ekmel

Rehber kelimesi ele alınacak olursa: yol gösteren, kılavuz manalarına geldiği gibi mürşid ile eş anlamlıdır.³²⁶ Rehber-i ekmel ise en mükemmel rehber demektir. Konuyla ilgili olarak Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz’den şöyle bahsetmektedir:

“*Üstad-ı Mutlak, muktedâ-yı küll, rehber-i ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,*

³²¹ Heyet, *a.g.e.*, s.400.

³²² *Rad*, 13/7.

³²³ *Şûrâ*, 42/52.

³²⁴ *Ahzâb*, 33/46.

³²⁵ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.4261.

³²⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.824.

وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ olan ferman-ı İlâhîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'y-ü gayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş. Çünkü

أَنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ sırrıyla anlamış ki, insanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenâb-ı Hakkın vazifesidir; Cenâb-ı Hakkın vazifesine karışmazdı.³²⁷

Hz. Peygamber, döneminin tüm olumsuzluklarına rağmen hiçbir zaman tebliğ görevinden vazgeçmemiştir. İnsanlara her zaman rehberlik etmiş ve O, en mükemmel rehber olmuştur.

8.24.2. Nev’i Beşere Rehber

Kâinattaki her şeyin bir hikmeti vardır. Bediüzzaman Nursi *Mektubat* adlı eserinde Hz. Peygamber’in nev-i beşerin rehberi oluşunu ve bunun hikmetlerini şu ifadelerle açıklamaktadır:

“...Madem yapan bilir, elbette bilen konuşur. Madem konuşacak; elbette zîşuur ve zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak. Madem zîfikirle konuşacak; elbette zîşuurun içinde en cemiyetli ve şuuru küllî olan insan nev’iyle konuşacaktır. Madem insan nev’iyle konuşacak elbette insanlar içinde kabil-i hitab ve mükemmel insan olanlarla konuşacak. Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev-i beşere muktedâ olacak olanlarla konuşacaktır; elbette, dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidatta ve en âli ahlâkta ve nev-i beşerin humsu Ona iktidâ etmiş ve nisf-ı arz Onun hükm-i mânevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üç yüz sene ışıklanmış ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-i imânu mütemediyen günde beş defa Onunla tecdîd-i biat edip Ona dua-yı rahmet ve saâdet edip ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm ile konuşacak ve konuşmuş ve resul yapacak ve yapmış ve sair nev-i beşere rehber yapacak ve yapmıştır.”³²⁸

Nursi, bu açıklamalarında Peygamber Efendimiz’in ‘nev-i beşere rehber’ olmasından ve O’nun bu unvanından bahsetmiştir. O, insanlara doğru yolu göstermiş, onlara kılavuzluk etmiştir. O (a.s.m), Nev’i- Beşere Rehber’dir, en büyük rehber sadece Hz. Peygamber’dir. Bediüzzaman Said Nursi bu konuya şöyle değinir:

³²⁷ Nursi, *Lemalar*, s. 131; (On Yedinci Lem’a, On Üçüncü Nota, Birinci Mesele).

³²⁸ Nursi, *Mektubat*, s. 83-84; (On Dokuzuncu Mektup, Mucizat-ı Ahmediye, Birinci Nükteli İşaret).

‘‘Şu zât-ı nûrânî(a.s.m.), mürşid-i îmânî, Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, bak, nasıl neşrettiği hakîkatin nûruyla, hakkın ziyâsıyla, nev-i beşerin gecesini gündüze, kışını bahara çevirerek, âlemde yaptığı inkılâp ile âlemin şeklini değiştirerek nuranî bir şekle sokmuştur’’³²⁹. Buradaki inkılâptan maksat bir halden başka bir hale geçme, başka tarza değişme, altüst olmadır.³³⁰ Nitekim de Resulullah Efendimiz geldiği dönemde köklü bir inkılâp yapmıştır. Cahiliye diye adlandırılan dönemi sonlandırmış olup Nursi’nin de dediği gibi âlemin şeklinin değiştirerek nuranî şekle sokmuştur. Evet, demek ki gece gibi karanlık bir dönemden artık gündüz gibi bir aydınlığa geçiş olmuştur.

‘‘Evet, o zâtın nuranî güzelliğiyle kâinata bakılmazsa, kâinat bir mâtem-i umumî içinde görünecekti...’’ Kâinat bomboş hatta bir mâtem-i umumî içinde görünecektir. Herkes birbirine düşman kesilecek hatta insanlar hayvanlardan daha aşağı konumda olacaktır. Şu koskoca kâinat da İslamiyet ile imanımız sayesinde anlaşılır hatta yaşanılır kılınmıştır. Nursi’nin belirttiği gibi ‘‘Evet, kâinat iman nuruyla mâtem-i umumî yeri olmaktan çıkıp mescid-i zikir ve şükür olmuştur. Birbirine düşman telâkki edilen mevcudat, birbirine ahbap ve kardeş olmuşlardır; cenaze ve ölü şeklini gösteren cemâdat, ünsiyetli birer hayattar ve lisan-ı haliyle Hâlıkının âyâtını nâtik birer musahhar memuru şekline giriyor; ağlayan, müteşekkî ve eytam kıyafetinde görünen insan, ibadetinde zâkir, Hâlıkına şâkir sıfatını takınıyor ve kâinatın harekât, tenevvuat, tagayyürat ve nukuşu abesiyetten kurtuluyor. Rabbânî mektuplar, âyat-ı tekvinîyeye sahifeler, esmâ-i İlâhiyeye ayineler suretine inkılâp ederler.’’³³¹

Kur’an-ı Kerim ayetlerine bakıldığında Hz. Muhammed’in nev-i beşere rehber olmasından şu şekilde bahsedildiği görülmektedir:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

= ‘‘Andolsun ki kendilerine içlerinden Allah’ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık

³²⁹ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.23.

³³⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.454.

³³¹ Nursi, *a.g.e.*, s.23-24; (Beşinci Reşha).

içinde bulunuyorlardı.’’³³² Bu ayette Peygamber Efendimiz’in rehberliğinden, yol göstericiliğinden bahsedilmektedir. Yüce Allah’ın Peygamberimize ilk emri de ‘Oku’ olmuştur. Önce o okumuş sonra da Müslümanlara okutmuş, talim etmiştir.

Kur’an-ı Kerim’in dili Arapça’dır. Zira tebliğin ilk muhatapları da Araplardır. Fakat her ne kadar vahiy geldiğinde ne demek istediğini anlasalar da bunun hayata nasıl geçirileceği ve o ayetin hikmetini idrak edememişlerdir. İşte tam da bu noktada Peygamber Efendimiz (a.s.m) onlara, ayetlerin hikmetlerini açıklayıp, bir rehber olarak onlara yol göstermiştir.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ
نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“*Ve işte sana böyle emrimizden biz ruh vahyettirdik, sen kitab nedir? İyman nedir? Bilmiyordun ve lâkin biz onu bir nur kıldık. Onunla kullarımızdan dilediğimize hidâyet vereceğiz ve emîn ol sen her halde doğru bir yola çağırıyorsun.*’’³³³

Peygamber Efendimiz bizzat kendisi örnektir, rehberdir. İşin doğru bir biçimde muhataplara ulaşabilmesi için kendi rehberliği yeterlidir. Ayrıca Peygamber Efendimiz Müslümanlara, İslamiyeti derece derece öğretmiştir. Kur’an-ı Kerimde de gerek içkinin gerekse faizin yasaklanması olsun hep tedrici vardır. Peygamber Efendimiz olayları basitten zora doğru anlatmış, her daim açıklayıcı olmuştur. Cündüb b. Abdillâh’dan şöyle rivayet edilir:

‘*Biz erginlik çağına ermek üzere birer genç iken Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile beraber idik. Biz Kur’an-ı Kerim’i öğrenmeden önce imanı öğrendik. Ondan sonra Kur’an-ı öğrendik. Kur’an sayesinde de imanımız fazlalaştı.*’³³⁴

Sonuç olarak gerek rehber gerekse muallim unvanı olsun her biri Peygamber Efendimiz’in birer isim ve unvanlarıdır. Peygamber Efendimiz’e Cevâmi’u’l-Kelim verilmiştir. Bu ise az sözle çok şey anlatma özelliğidir. “*O’na verilen ve cevami’u’l-kelim denilen Kur’an-ı Hâkim, onun vasıtasıyla bize de verildi: O mucizevî gerçekleri içinde bulundurmakla, bize en büyük ve en hakiki mürşit ve en ekmel rehberdir. Her türlü dertlerimize hüda ve şifadır. Öyleyse Ona yakın olmak, O’nu hayatımızda merkez edinmek ve yaşayışımıza hâkim kılmak gerekir. Deyim yerindeyse Kur’an’ın dilinde*

³³² Hayrettin Karaman vd., a.g.e., I, s.710.

³³³ Şura, 42/52; Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s.4254.

³³⁴ İbn Mace, Mukaddime;9, I, nr. 61, s.93.

anlamak, onu tanımak, ona dost ve aşına olmak onunla barışık kalmak zorundayız. Hem O'na Cevami'u'l- Kelim verilmesi ona büyük ve derin bir ilim verilmesidir. Yani o pek âlimdir. Kur'an'ı pekiyi anlar, anlatır, yayar ve pek güzel yaşamıştır. Bu açıdan o ve sünneti pek önemlidir.'³³⁵

8.25. Reis

Peygamber Efendimiz'in rehberliğini ele alındıktan sonra O'nun riyasetle ilgili unvanlarına da değinmekte fayda vardır.

Riyaset; Reislik, bir işi idarede başta bulunmak, başkanlık anlamlarına gelir.³³⁶ Aynı zamanda kişiye güç ve itibar kazandıran, bir tutkuya dönüşmesi halinde ahlâka zarar vereceği düşünülen başkanlık anlamındaki ahlâkî terimine de riyaset denilmektedir.³³⁷ Reis kelime olarak; baş, başkan anlamlarına gelir. Reis-i âlem ise âlemin reisi, Hz. Muhammed 'in bir adıdır.³³⁸ Diyanet İslam Ansiklopedisi'ne göre, başkan, lider anlamına gelen reis kelimesi, İslâm medeniyeti tarihinde terim olarak IV. (X.) yüzyıldan VI. (XII.) yüzyıla kadar genellikle bugünkü belediye başkanı (reîsü'l-beled) ve vali karşılığında kullanılmıştır. Ayrıca çeşitli meslek erbabının din, mezhep, kabile ve cemaat mensuplarının başkanlarına da reis denilirdi.³³⁹

Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde Peygamber Efendimiz'den reis adıyla bahsedilmemektedir. Çalışma gereği Bediüzzaman'ın eserlerinde yer alan reis unvanları ele alınacaktır.

8.25.1. Âlemin Reisi / Enbiyaların Reisi

Nursi, Peygamber Efendimiz'e ait Tevrat, İncil ve Zebur'un birkaç ayetini ele alırken şöyle der:

'Hem Türkçe Yuhanna İncili'nin Ondördüncü Bâb ve otuzuncu âyeti şudur: 'Artık sizinle çok söyleşmem, zira bu âlemin reisi geliyor. Ve bende, onun nesnesi aslâ yoktur!' İşte "Âlemin Reisi" tabiri, "Fahr-i Âlem" demektir. Fahr-i Âlem ünvanı ise, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ın en meşhur ünvanıdır.'³⁴⁰

Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler* adlı eserinde de Peygamber Efendimiz'in şahsı manevisini anlatırken de konuyla ilgili olarak şunları söyler:

³³⁵ Sarıçık, *Resul-i Ekrem'in Dilinden Peygamberler ve Hz. Muhammed*, s.156.

³³⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.834.

³³⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/riyaset>, (24/04/2019).

³³⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.824.

³³⁹ Faruk Sümer, 'Reis', *DİA*, XXXIV, İstanbul, 2007, s.543.

³⁴⁰ Nursi, *Mektubat*, s.161; (On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşaret, Birinci Kısım).

Hız. Peygamber'in "şahs-ı mânevîsine bak: Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri... Bütün enbiya hayattar kökleri; bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki; herbir dâvâsını, mu'cizatlarına istinat eden bütün enbiya ve kerametlerine itimad eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar..."³⁴¹

Nursi'nin açıklamalarında konuyla ilgili şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Peygamber Efendimiz bütün inananların imamı, seyyidi ve reisidir. Yani aslında o burada Resulullah'ı (a.s.m) İmamü'l-Mü'minin, Hatibü'l-Beşer, Reisü'l-Enbiya, Seyyidü'l-Evliya ve bütün evliya ve enbiyadan mürekkep bir halka-i zikrin Serzâkiri isimleriyle de anılmıştır. Bu alıntıda Bediüzzaman, Resulullah'ı beş vasfından çıkan beş unvanla zikreder.

Her peygamber kendi döneminin insanlarına reis olarak gönderilmiştir. Fakat Peygamber Efendimiz bütün evliya ve enbiyanın reisi olarak kâinata gönderilmiştir. Aynı zamanda bütün enbiyanın da hayattar kökleridir.

2. Bediüzzaman Said Nursiye göre bütün enbiya şecere-i risaletin hayattar kökleridir. Yani nübüvvet, nurani bir ağaca benzetilirse; bu ağacın kökleri, Hız. Peygamber'den önce gelmiş olan enbiyadır. Çünkü bütün Peygamberlerin dini birdir, hepsi aynı davaya hizmet eder.

3. Evliya ise, o nurani şecere-i risaletin tarâvetli, tatlı ve hayatlı meyveleridir. Ağaç meyvesi için dikilir, bir ağacın faydasına en büyük delil ise meyvesidir. Şecere-i Risalet ve İslamiyetin meyveleri ise evliyalardır. Ayrıca bu evliyaların her birisi, kerametleri ile bunu tasdik etmişlerdir.

8.25.2.Ehl-i Cennetin Reisi/ Reis-i Muhterem

Peygamber Efendimiz (a.s.m) aynı zamanda Bediüzzaman'a göre bütün ehl-i cennetin de reisidir. O bir reis-i muhteremdir. Bediüzzaman bu konuya *Mesnevi-i Nuriye* adlı kitabında ahiretin geleceğinden söz ederken bu konuya şöyle temas eder:

"... Bu âlemin Sâniinde pek rahîmâne bir şefkat vardır... İşte böyle bir şefkat sahibi, nev-i beşerin en büyük, en lâzım, en zarurî, şedit bir hâceti hakkında, bütün

³⁴¹ Nursi, *Sözler*, s.229 ;(On Dokuzuncu Söz, Mucizat-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli, Birinci Reşha).

insanlar nâminayaptığı duâda istediği Cenneti ve saâdet-i ebediyeyi ve Ba'sü ba'del mevt'i yapacaktır. Bilhassa, o reis-i muhteremin şu umumî duasına, bütün zevi'l-hayat, bütün mahlûkat 'Âmin, âmin' diyorlar...'»³⁴²

Bediüzzaman'ın açıklamalarında şu noktalar dikkat çeker:

1. Bu âlemin yaratıcısının pek rahîmâne bir şefkati vardır. Yardım isteyen bir musîbetzedeye dahi kemâl-i süratle yardım edilir. En âdi bir zîhayatın sesi işitilir ve haceti kabul edilir. İşte böyle bir şefkat sahibi, nev-i beşerin en büyük, en lâzım, en zâruri, şedit bir hâceti hakkında, bütün insanlar nâmına yaptığı duada istediği Cenneti ve saadet-i ebediyeyi ve ba'sü ba'del mevt'i yapacaktır. Ve o reis-i muhteremin bu umumi duasına bütün mahlûkat da âmin diyorlar. Görüldüğü gibi burada Bediüzzaman Peygamber Efendimiz'i "Reis-i Muhterem" olarak, bu unvanla anar. Yani o bütün müminlerin muhterem, saygı duyulan reisidir.

2. Bu zât öylesine bir gaye için Allah'tan saadet isteyip dua ediyor ki, insanı ve hatta bütün mahlûkatı, esfel-i sâfilîn yani aşağıların aşağısı olan fenâ-i mutlaka sukuttan, kıymetsizlikten faydasızlıktan, abesiyetten âlâ-yı illiyyîn olan kıymete, bekaya, ulvî vazifeye çıkarıyor. O, "Reis-i Muhterem" sayesinde tüm mahlûkat fenalıktan kıymete çıkmaktadır.

Hız. Peygamber hem kendisine hem de ümmetine saâdet-i ûbûdiye, bekâ ve Cennet istemektedir. Mevcudât aynalarında cemâllerini gösteren bütün esmâ-i İlahiye ile beraber ve bu esmayı şefaathî ederek isteklerini dile getirmiştir.

Bediüzzaman Said Nursi, Rasulullah'ı Reis-i Muhterem, Reis-i Ehl-i Cennet olarak anarken, ayrıca onu Şeref-i Nev-i İnsan, Ferîd-i Kevn-ü Zaman, Fahr-i Kâinat unvanlarıyla da zikreder.

8.26. Kumandan-ı Âzam

Kumandanın kelime manası komutan demektir.³⁴³ Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat* adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda mucizelerden bahsederken Hız. Muhammed'in (a.s.m) Kumandan-ı Âzam unvanını şöyle ifade eder: "...*Mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiye ise; mucizeden ziyade bir keramettir, belki kerametten ziyade bir ikramdır, belki ikramdan ziyade ihtiyaca binaen bir ziyafet-i Rahmaniye'dir. Onun için, çendan dava-yı nübüvete delildir ve mu'cizedir; fakat asıl maksad; ordu aç*

³⁴² Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.37-38;(Lâsiyyemâlar).

³⁴³ <https://www.luggat.com/kumandan/1/1>, (01.10.2019).

kalmış, bir çekirdekten bin batman hurmayı halk ettiği gibi, Cenab-ı Hakk, hazine-i gaybdan bir sa' taamdan, bin adama ziyafet veriyor. Hem susuz kalmış mücahid bir orduya, Kumandan-ı Âzamin parmaklarından, âb-ı Kevser gibi su akıttırıp içiriyor.³⁴⁴

Ordunun bir kumandanı olduğu gibi İslam ümmetinin de en büyük kumandanı Hz. Peygamber'dir. Bu sebeple Kumandan-ı Azam unvanıyla anılır.

8.27. Üstâd-ı Küll/ Üstad-ı Beşer/ Üstad-ı Mutlak

Bediüzzaman eserlerinin farklı yerlerinde Rasul-i Ekrem (a.s.m)'ı farklı terkipler içinde "Üstad" olarak da adlandırır. Üstad: (Üstaz) İlim veya sanatta üstün olan kimse, usta, sanatkâr, muallim, profesör, bilgide, san'atta veya amelde meharetli zat manalarına gelir.³⁴⁵

Kur'an-ı Kerim'de üstad kelimesi yerine muallim unvanı geçer. Muallim unvanı yukarıda açıklandığı için yeniden ele alınmayacaktır.

Bediüzzaman Said Nursi, *Lem'alar* adlı eserinde tevekkülü anlatırken Hz. Peygamber'i Üstad unvanıyla şu ifadelerle anar:

"Evet, insanın elindeki cüz-i ihtiyarî ile işledikleri ef'allerinde, Cenâb-ı Hakka ait netâici düşünmemek gerektir. Meselâ: Kardeşlerimizden bir kısım zatlar, halkların Risale-i Nur'a iltihakları şevklerini ziyadeleştiriyor... gayrete getiriyor. Dinlemedikleri vakit, zaiflerin kuvve-i mâneviyeleri kırılıyor..şevkleri bir derece sönüyor. Halbuki Üstad-ı Mutlak, Muktedâ-yı Küll, Rehber-i Ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, *إِنَّا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ* olan ferman-ı İlâhîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'y ü gayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş. *إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ* anlamış ki: İnsanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenâb-ı Hakk'ın vazifesidir; Cenâb-ı Hakk'ın vazifesine karışmazdı."³⁴⁶

Hz. Peygamber'in her şeyde bilgisi vardır. Her türlü ilimde çok bilgisi vardır. Bu sebeple O'na Üstad-ı Küll denilmiştir. Aynı zamanda O, Üstad-ı Beşer'dir. Tüm insanlığın üstadıdır.

³⁴⁴ Nursi, *Mektubat*, s.124; (On Dokuzuncu Mektup, Onuncu İşaret).

³⁴⁵ Heyet, *a.g.e.*, s.1031.

³⁴⁶ Nursi, *Lem'alar*, s.131;(On Yedinci Lem'a, On Üçüncü Nota).

8.27.1. Üstâd-ı Ekber / Üstâd

Şualar adlı eserinde ise Peygamber Efendimiz'in Üstâd-ı Ekber yani en büyük üstad olduğuna şu ifadelerle temas eder:

“...Nev-i beşerin üstad-ı ekberi ve büyük peygamberi (a.s.m.) ve Fahr-i Âlem ve لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْإِنْفَلَكَ hitabına mazhar ve hakikat-ı Muhammediyesi; hem sebab-i hilkat-i âlem, hem neticesi ve en mükemmel meyvesi olduğu gibi, bu kâinatın hakikî kemâlâtı...dır.”³⁴⁷

Nursi'nin bu açıklamalarında şu hususlar dikkat çeker:

1. Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm, bu kâinatta güneşin lüzumu gibi elzemdir. Burada işaret edildiği gibi O bir Şems-i Risalettir, Şems-i Hidayettir. Güneş nasıl bu kâinat için gerekli ise ve vazgeçilmez ise Hz. Muhammed de bu kâinata, güneş gibi elzemdir. Zira O olmasaydı bu kâinatın gayesi, maksadı vücud bulmayacak, kâinat delaletle, matem-i umum içinde olacaktı.³⁴⁸

2. Nursi'nin de dediği gibi ‘Hz. Peygamber nev’i beşerin üstad-ı rehberi ve büyük peygamberdir.’ O, insanların en büyük üstadı, muallimi olmuş hâlâ da olmaya devam etmektedir. Üstâd-ül beşer; beşerin, bütün insanlığın üstadı, hocası demektir.³⁴⁹ Kelime anlamı bakımından en büyük üstad, muallimlerin en üstünü ve reisi manalarına gelen Üstâd-ı Azam³⁵⁰ da; Bediüzzaman tarafından Hz. Muhammed’in unvanı olarak kullanılmıştır. Ayrıca herkesin, her şeyin üstadı, her çeşit ilimde çok ileri bilgisi olan anlamına gelen Üstâd-ı küll³⁵¹ de yine Hz. Muhammed’in unvanları arasındadır.

Nursi, *Sözler* adlı kitabında da Peygamber Efendimiz’in üstad unvanından bahsederken aynı zamanda bir temsîli hikâyeye ile buna değinir. Hikâyenin sonunda Nursi şöyle eklemektedir: ‘Ey benimle bu hikâyeyi dinleyen arkadaş! Elbette anladın ki: O Hâkim-i Zîşan bu kasrı, şu mezkûr maksadlar için bina etmiştir. Şu maksadların husulü ise, iki şeye mütevakkıftır:

Birisi: Şu gördüğümüz ve nutkunu işittiğimiz Üstâdın (a.s.m) vücududur. Çünkü o bulunmazsa, bütün maksadlar beyhude olur. Çünkü anlaşılmaz bir kitab, muallimsiz olsa; manasız bir kâğıttan ibaret kalır.

³⁴⁷ Nursi, *Şualar*, s.545-546; (On Beşinci Şua- El Hüccetü’z- Zehra, Mukaddime, Birinci İşaret).

³⁴⁸ Ayrıca bkz; Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s. 23-24;(Reşhalar, Beşinci Reşha).

³⁴⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.1031.

³⁵⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.1031.

³⁵¹ Herkesin üstadı, her çeşit ilimde çok bilgisi olan; Heyet, *a.g.e.*, s.1031.

İkincisi: Ahali, o üstadın sözünü kabul edip dinlemesidir. Demek, vücud-u üstad vücud-u kasrın dâîsidir ve ahalinin istima'ı, kasrın bekasına sebebidir. Öyle ise denilebilir ki: şu Üstad (a.s.m) olmasaydı, o Melik-i Zîşan şu kasrı bina etmezdi. Hem yine denilebilir ki: O Üstadın (a.s.m) talimatını ahali dinlemedikleri vakit, elbette o kasr tebdil ve tahvil edilecek.’’³⁵²

Bediüzzaman Said Nursi, bu teşbihi bizlere ders almamız için anlatmıştır. Sultan-ı Zülcelâl, Hz. Muhammed’e (a.s.m) şu saray denilen kâinat âleminin hikmetlerini ve manalarını bildirerek O’nu üstad ve tarif edici tayin etmiştir. Hikâyede iki güruh vardır. Biri kendini tanımış ve akli başında ve kalbi yerindedir. Bu sebeple şu saray gibi kâinata baktıklarında bunda büyük bir iş var diye düşünmüşlerdir. O muarriif Üstada (a.s.m) giderek bu muhteşem sarayın ancak senin gibi sadık ve müdakkik bir muarriifi lazımdır diyerek Üstad’ı (a.s.m) güzelce dinleyip ve iyice kabul edip tam istifade etmişlerdir. Onların bu edepli muamele ve vaziyetleri o Padişahın hoşuna gittiğinden onları has ve yüksek ve tavsif edilmez diğer bir saraya davet ve ihsan etmiştir.

İkinci güruh ise akılları bozulmuş ve kalbleri sönmüş olduğundan saraya girdiklerinde sadece lezzetli yiyeceklerden yiyerek o Üstadın ikazlarına karşı kulaklarını tıkamışlardır. Adeta bir hayvandan farksızlardır. Hatta sarhoş olup Sâni-i Zîşanın düsturlarına karşı edepsizlikte bulundular. Ve sonuç olarak da saray sahibinin yani Cenab-ı Hakkın askerleri onları tutup güruhsuzlarına layık bir hapse atmıştır.

Bir kitap muallimsiz olsa; manasız ve anlaşılmaz bir kâğıttan ibaret kalır. Aynı bunun gibi Üstadımız Hz. Muhammed (a.s.m) olmasaydı bütün maksatlarımız beyhude olurdu.

8.28. Hz. Muhammed’in Mürşid Unvanları

Mürşid kelimesi İsfehani’nin yapmış olduğu açıklamalara göre: Arapça *rşd* kökünden gelen *rüşd* gayyin/sapıklığın zıddı olup hidayet anlamında kullanılır.³⁵³ Kur’an-ı Kerim’de رشد kelimesi on yedi kere geçmektedir.³⁵⁴

Mürşid (rüşd eden), irşad eden, doğru yolu gösteren, gafletten uyandıran, Peygamber vârisi olan, kılavuz, tarikat piri, şeyhi gibi anlamlara gelir.³⁵⁵ Mürşid

³⁵² Nursi, *Sözler*, s.114-116; (On Birinci Söz).

³⁵³ *Hucurat*, 49/7.

³⁵⁴ Ayrıca bkz., Çanga, *a.g.e.*,s.230-231.

³⁵⁵ Heyet, *a.g.e.*, s.716.

kelimesi gafletten uyandırmayı işaret eder. Her hususta mürşide ihtiyaç vardır. Mürşid olmadan insanların gafletten kurtulması mümkün değildir. Ayrıca varlıkların hikmetlerini ve manalarını da kavrayamazlar.

Kur'an-ı Kerim'de mürşid kelimesi bir yerde şöyle geçmektedir:

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشَّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا

= ‘‘Güneşi görüyorsun â doğduğu vakit kehiplerinden sağ tarafa meyleder, battığı vakit da onları sol tarafa makaslar ve onlar, onun içinde bir geniş sahadadır, bu işte Allahın âyâtındandır, Allah her kime hidayet ederse işte o, irmiştir, her kimi de saptırırsa artık onu irşad edecek bir veliy bulamazsın.’³⁵⁶

Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde Hz. Muhammed'den (a.s.m), *mürşid* ismi ile bahsedilmemiştir. Fakat mürşid ile aynı manaya gelen Hadî isminin Hz. Peygamber için de kullanıldığı görülmektedir.

Hâdî kelimesi doğru yolu bulmak, yol göstermek, rehberlik etmek anlamındaki hüdâ (hedy, hidâyet) kökünden türeyen bir sıfattır. Manası ise yol gösteren, hayır ve mutluluk veren bir hedefe rehberlik edendir.³⁵⁷

Rağıb el- İsfehani'ye göre hdy kökünden türeyen hidayet kelimesi güzel, yumuşak bir şekilde yol göstermek manasına gelir. İsfehani'ye göre Yüce Allah'ın insanlara hidayet vermesi dört şekilde olur. Bunlar:

1. Akıl, zekâ, zaruri bilgilerle donatılmış her insanın yükümlü tutulduğu hidayet,
2. Peygamberlerin dili, Kur'ân ve benzeri kitapları göndermek suretiyle insanlara yaptığı çağrı şeklinde ortaya çıkan hidayet,
3. Sadece hidayete erenlerin elde ettikleri tevfiik (başarabilme imkânı sağlama),
4. Ahirette cennetin yolunu göstermedir.³⁵⁸

Hidâyet kavramı Kur'an-ı Kerim'de birçok âyette Allah'a nisbet edilmiştir. Hâdî ismi Kur'an-ı Kerim'in on yerinde geçmekte olup bu ayetlerden ikisinde ise Hz. Peygamber'den söz edilmektedir.³⁵⁹ Bu ayetlere misal olarak:

³⁵⁶ *Kehf*, 18/17; Hmdi Yazır, *a.g.e.*, V, s.3229.

³⁵⁷ Bekir Topaloğlu, 'Hâdî', *DİA*, XV, İstanbul, 1997, s.9.

³⁵⁸ Daha detaylı bilgi için bkz., Rağıb, *a.g.e.*, s. 1103-1104.

³⁵⁹ Muhammed Fuat Abdalbaki, *a.g.e.*,s.903.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ ط وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

= ‘‘O küfredenler diyolarlar ki ona Rabbindan bambařka bir âyet indirilirse ya...sen ancak bir münzirsin, her kavim için ancak bir hâdî vardır.’’³⁶⁰

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحاً مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُوراً نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

= ‘‘Ve işte sana böyle emrimizden biz ruh vahyettirdik, sen kitab nedir? İman nedir? Bilmiyordun ve lâkin biz onu bir nur kıldık. Onunla kullarımızdan dilediğimize hidâyet vereceğiz ve emîn ol sen her halde doğru bir yola çağırıyorsun.’’³⁶¹

8.28.1. Mürşid-i İmanî, Mürşid-i Kâmil, Mürşid-i Harika

Bediüzzaman Said Nursi Peygamber Efendimiz’den bahsederken eserlerinde O’nun mürşid vasfından řu şekilde bahseder:

‘‘Arkadaş! řu zât-ı nuranî (a.s.m.), mürşid-i imânî, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) bak, nasıl neşrettiğî hakikatin nuruyla, hakkın ziyasıyla, nev-i beşerin gecesini gündüze, kışını bahara çevirerek, âlemde yaptığı inkılâp ile âlemin şeklini değiştirerek nuranî bir şekle sokmuştur.’’³⁶²

Mürşid-i İmanî: Sözlükte güven içinde bulunmak, korkusuz olmak anlamındaki emn (emân) kökünden türeyen imân ‘güven duygusu içinde tasdik etmek, inanmak’ demektir. Terim olarak iman genellikle ‘Allah’tan alıp din adına tebliğ ettiğî kesinlik kazanan hususlarda peygamberleri tasdik etmek ve onlara inanmak’ diye tanımlanır.³⁶³

Mürşid-i imanî ise insanları doğru yola götüren, onlara iman hakikatlerini anlatan kişi demektir. Hz. Peygamber de biz insanları doğru yola yani Allah’ın yoluna götürmüş ve bizlere iman hakikatlerini anlatmıştır.

‘‘O zâtın nuranî güzelliğîyle kâinata bakılmazsa, kâinat bir mâtem-i umumî içinde görünecekti; bütün mevcudat birbirine karşı ecnebî ve düşman durumunda bulunacaktı; cemâdat, birer cenaze suretini gösterecekti. Bilhassa insanlar, hayvanlardan daha aşağî, zelil ve hakir olacaktı. İşte, o zâtın telkin ettiğî iman nazarıyla kâinata bakılmadığî takdirde, kâinat böyle korkunç, zulümatlı bir şekilde

³⁶⁰ Ra’d, 13/7, Hamdi Yazır, a.g.e., IV, s.2944.

³⁶¹ şura ,42/52, Hamdi Yazır, a.g.e., VI, s.4254.

³⁶² Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.23; (Reşhalar, Beşinci Reşha).

³⁶³ Mustafa Sinanoğlu, ‘‘İman’’, *DİA*, XXII, İstanbul, 2000, s.216.

görünecekti. Fakat o mürşid-i kâmilin gözüyle ve îman gözlüğüyle bakılırsa, her taraf nurlu, ziyâdar, canlı, hayatlı, sevimli, sevgili bir vaziyette arz-ı dîdar edecektir.’³⁶⁴

Mürşid-i Kamil:الكامل: Sözlükte bütün parçaları tam ve yeterli³⁶⁵ manasına gelmektedir. Kâmil kelimesi kemâlden türemiş olup bütün, tam, olgun, eksiksiz, kemâlde olan kusursuz, kemâl ve fazilet sahibi manalarında kullanılır. Ayrıca Resul-i Ekrem’in de (a.s.m) bir vasfıdır. Yaşını başını almış, terbiyeli ve görgülü kimse, âlim ve bilgin kişi manalarına gelir. Aynı zamanda bir aruz kalıbının ismidir.³⁶⁶ Mürşid kelimesinin doğru yolu gösteren, irşad eden, kılavuzluk yapan, gafletten uyandıran gibi manalara geldiğinden bahsedilmiştir. Demek ki mürşid olmadan insanlar gafletten uyanamazlar. İnsanlığın en mürşid-i kâmilini ise şüphesiz Hz. Muhammed (a.s.m)’dir.

‘İman nuruyla âlem öyle terakki eder ki, ‘Hikmet-i Samedâniye Kitabı’ nâmını alıyor. Ve insan, zelil ve fakir ve âciz hayvanların sırasından çıkar; zaafının kuvvetiyle, aczinin kudretiyle, ubudiyetinin şevketiyle, kalbinin şuâiyle, aklının haşmet-i îmâniyesiyle hilâfet ve hâkimiyetin zirvesine yükselmiştir. Hattâ acz, fakr, ihtiyaç ve akıl onun sukutuna esbab iken, suûd ve yükselmesine sebep olurlar. Zulmetli, karanlıklı bir mezar-ı ekber suretinde görünen zaman-ı mâzi, enbiya ve evliyanın ziyâsıyla ziyâdarve nuranî görünmeye başlar. Karanlıklı gece şeklinde olan istikbâl, Kur’ân’ın ziyâsıyla tenevvüeder, Cennetin bostanları şekline girer. Buna binâen, o zât-ı nurânî olmasaydı, kâinatda, insan da, her şey de ademhükümünde kalır, ne kıymeti olur ve ne ehemmiyeti kalırdı.

Binaenaleyh, bu kadar garip, acîb, güzel kâinat için böyle târifat ve teşrifâtçı bir mürşid-i harika lâzımdır. ‘Eğer bu zât (a.s.m.) olmasaydı kâinat da olmazdı’ meâlinde *لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْأَفْلَاقَ* olan hadîs-i kudsî şu hakîkatı tenvirediyor.’³⁶⁷

Mürşid-i Harika: Harika kelimesi ‘İmkânların üzerinde olan şey, hayret uyandıran, hayranlık veren, büyük ve görülmedik eser, görülmedik derecede kıymetli manalarına gelir.’³⁶⁸ Nursi’nin de dediği gibi ‘İman nuruyla âlem öyle terakki eder ki, ‘Hikmet-i Samedâniye Kitabı’ nâmını alıyor. Ve insan, zelil ve fakir ve âciz hayvanların sırasından çıkar; zaafının kuvvetiyle, aczinin kudretiyle ubudiyetinin şevketiyle, kalbinin

³⁶⁴ Nursi, a.g.e., s.23.

³⁶⁵ Tefik Rüştü Topuzoğlu, ‘Kâmil’, DİA, XXIV, İstanbul, 2001, s.280.

³⁶⁶ Heyet, a.g.e., s.498.

³⁶⁷ Nursi, a.g.e., s.24.

³⁶⁸ Heyet, a.g.e., s.337.

şuayyle, aklının haşmet-i imaniyesiyle hilâfet ve hâkimiyetin zirvesine yükselmiştir.”³⁶⁹

İman nuru sayesinde nasıl ki âlem Hikmet-i Samedâniye Kitabı namını aldıysa insan da zelil, aciz ve fakir olmaktan çıkarak imanı sayesinde hilafet ve hâkimiyetin zirvesine ulaşmıştır. Hz. Muhammed (a.s.m) de bizlere mürşid-i harika olmuş yani tüm insanlara en harika en kıymetli şekilde yol göstermiş bizlere irşad etmiştir.

8.28.2. Mürşid-i Umumî

Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinde kullandığı Mürşid ile ilgili, Hz. Muhammed'in bir diğer unvanı ise *Mürşid-i Umumi*'dir. Buna kullanıma misal olarak:

Arkadaş! Tûl-i zaman ve bu'd-u mekânın muhâkemat-ı akliyede tesiri çoktur. Maahaza لَيْسَ الْخَبْرُ كَالْعَيَانِ düsturuna ittibâen, şu zaman ve muhî-tin hayalâtından çıkarak, tayy-ı zaman ve mekân ile hayalen Ceziretü'l-Araba gidelim ve Medine-i Münevvere'de nurânî ve yüksek minber-i saadetine çıkmış, nev-i beşere hitaben irşâdatta bulunan o zât-ı muallâyı bizzat görüp sözlerini dinlemeliyiz.

İşte, hayâlen oraya gittik. Bak, hârika bir sûrette hüsn-ü sûretle hüsn-ü sîreti cem'eden o mürşid-i umumî, o hatîb-i kudsî, cevâhir dolu bir kitab-ı mu'cizü'l-beyan eline alarak, bütün insanlara mele-i âlâdan nâzil olan bir hutbe-i ezeliyeyi okuyor ve bütün benî Âdem'i ve cinleri ve mevcudatı dinletiyor. Evet, pek büyük bir emirden haber veriyor, hilkat-i âlemin acib muammâsını açıyor, kâinatın sırr-ı hikmetine dair tılsımı açıyor. Felsefe vefenn-i hikmetin, nev-i beşere, 'Siz kimselersiniz? Nereden geliyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?' diye îrâd ettiği, akılları acz ve hayrette bırakan üç suâle cevap veriyor.”³⁷⁰

Umumi kelimesi “herkesle alakalı, herkesle ilgili”³⁷¹ manasına gelmektedir. Peygamber Efendimiz (a.s.m) İslamiyetle birlikte tüm insanlığa irşad görevini yapmıştır. O, bütün insanlığın peygamberidir. Demek ki Nursi de eserlerinde Peygamber Efendimiz'in tebliğinin evrenselliğinden dolayı Mürşid-i Umumi unvanını kullanmıştır.

Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'in mürşit özelliğinden yola çıkarak O'ndan çeşitli unvanlarla bahsetmektedir. Eserlerinde geçen Mürşid-i Kâmil, Mürşid-i Harika, Mürşid-i Umumî, Mürşid-i İmâni gibi unvanlar buna örnek teşkil

³⁶⁹ Nursi, *a.g.e.*, s.24;(Reşhalar, Beşinci Reşha).

³⁷⁰ Nursi, *a.g.e.*, s.23;(Reşhalar, Dördüncü Reşha).

³⁷¹ Heyet, *a.g.e.*, s.1024.

etmektedir. Hz. Muhammed (a.s.m), Cenab-ı Allah'tan aldığı görevi en ekmel, en mükemmel, şekilde yerine getirmiştir. Yüce Allah, bu kadar garip, acıb, güzel kâinat için böyle târifat ve teşrifâtçibir mürşidi harikayı lüzum görmüştür. Eğer O olmasaydı kâinat da olmazdı. Zira zaten tüm kâinat levlâke sırrına mazhar değil midir?

8.29. Vesîle-i Saâdet Olan Hz. Muhammed

Saâdet السعادة sözlükte kısmetli ve talihli olmak, uğurlu gelmek anlamındaki sa'd kökünden isim olan saâdet kelimesi kısaca talih, uğur, bereket kelimeleriyle karşılanmakta, saâdetin karşınının şehâvet olduğu belirtilmekte ve bu bağlamda saâdet kelimesinin iyi ve hayırlı olana ulaşma, Allah'ın kişiye bereket ihsan etmesi, onu mutlu kılması manalarına geldiği söylenebilir.³⁷²

Kur'an-ı Kerim'de saâdet kelimesiyle ilgili ayetler³⁷³ bulunsa da bunlar Peygamber Efendimiz'in unvanı olarak kullanılmamaktadır.

Vesile kelimesinin kökü “vesl”dir. Vesl ise iyi ameller ile Allah'a yakınlaşmayı ummak manasına gelmektedir. Vesîle kelimesi de üstün konumda olan birisine yaklaşmaya aracı olacağı umulan şey yahut kişidir.³⁷⁴ Ayrıca Isfehâniye göre vesile bir şeye arzu ile ulaşmaya çalışmaktır.³⁷⁵

Demek ki Vesile-i Saâdet saadet yani mutluluk vesilesi anlamına gelmektedir. Şimdi de Hz. Muhammed'in Vesile-i Saadet oluşuna dair misalleri Risale-i Nur'da işlenecektir.

8.29.1. Vesîle-i Saâdet-i Dareyn

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na *Vesile-i Saadet-i Dareyn* unvanını şu ifadelerde kullanmıştır:

“Sebeb-i hilkat-ı eflâk ve vesile-i saâdet-i dareyn ve Habîb-i Rabbü'l âlemîn olan Zât-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'a karşı, nasıl ki melâike nev'inde Hazreti Cebrail Aleyhisselam kemâl-i muhabbetle hizmetkârlık ediyor; melâikelerin Hazret-i Âdem Aleyhisselam'a inkıyad ve itâatini ve sırr-ı sücûdunu gösteriyor, öyle de;

³⁷² Mustafa Çağrı, “Saâdet”, *DİA*, XXXV, İstanbul, 2008, s.315.

³⁷³ Ayrıca bkz., *Hud*, 11/105-108.

³⁷⁴ Ayrıca bkz. Yusuf Şevki Yavuz, “Teveşül”, *DİA*, XLI, İstanbul, 2012, s.6.

³⁷⁵ Rağib, *a.g.e.*, s.1158.

ehl-i cennetin, hatta Cennetin hayvanat kısmının dahi, O zâta karşı alâkaları, bindiği Burak'ın hissiyat-ı âşikânesiyle ifade etmiştir.”³⁷⁶

Bediüzzaman'ın açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından dikkat çeken şu hususlar vardır:

1. Nursi, Peygamber Efendimiz'e *Sebeb-i Hilkat-ı Eflâk, Vesile-i Saâdet-i Dareyn* ve *Habib-i Rabbü'l Âlemin* diyerek O'nun üç vasfını saymıştır.

2. O, şu dünyanın yaratılmasına sebep olmakla birlikte Sebeb-i Hilkat-ı Eflâktır. Aynı zamanda o iki cihanın yani hem bu dünyada hen de ahiretteki mutluluğun yegâne sebebidir. Ve O, aynı zamanda Cenab-ı Hakkın Habibidir, Habib-i Rabbü'l Âlemin'dir.

3. Hz. Muhammed (a.s.m) hem ahiret tarlasındaki hem de ahiretteki saâdetin yani mutluluğun sebebidir. Bu sebeple de O, *Vesile-i Saâdet-i Dareyn*'dir, iki dünya mutluluğudur.

8.29.2. Saâdet-i Ebediyenin Sebeb-i Husulü/ Sebeb-i Vücûdu ve Vesîle-i Vüsulü/ Vesîle-i İcadı

Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na Saâdet-i Ebediye'nin Sebeb-i Husulü ve Vesile-i Vüsulü olarak da hitapta bulunmuştur. Buna misal olarak: “*İşte şu Zât, şu mevcudat Hâlikî'nin vahdâniyetine, hakkaniyeti derecesinde hak bir bürhan-ı nâtik, bir delil-i sâdik olduğu gibi; Haşrin ve saâdet-i ebediyenin dahi bir bürhan-ı katı'ı, bir delil-i sâti'idir. Belki, nasıl ki O Zât, hidâyetiyle saâdet-i ebediyenin sebeb-i husulü ve vesile-i vüsulüdür; öyle de duâsıyla, niyazıyla, o saâdetin sebeb-i vücudu ve vesile-i icadıdır.*”³⁷⁷

Nursi'nin yaptığı açıklamalarda konumuzla ilgisi bakımından birkaç nokta dikkat çekmektedir. Bunlar:

1. O, Peygamber Efendimiz'e Saâdet-i Ebediyenin Sebeb-i Husulü ve Vesile-i Vüsulü unvanıyla hitapta bulunduğu gibi aynı zamanda O'na Saâdetin Sebeb-i Vücudu ve Vesile-i İcadı da demektedir.

Peygamber Efendimiz'in *Saadet-i Ebediyenin Vesilesi* olması yahut icadı olması hangi manalara gelmektedir?

Hz. Muhammed (a.s.m) Cenab-ı Hakk'ın emir ve yasaklarını biz insanlara tebliğ etmiş, bizleri saadete yani mutluluğa ulaştırmaya çalışmıştır. Bu sebeple de insanlara

³⁷⁶ Nursi, *Mektubat*, s.290; (Yirmi Dördüncü Mektubün İkinci Zeyli, Birinci Nükte).

³⁷⁷ Nursi, *a.g.e.*, s.191;(On Dokuzuncu Mektup, Mucizat-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli, On İkinci Reşha).

vesile-i vüsulü yani ebedi saadete kavuşmanın yollarını öğretmiştir. Bu sebeple de bizlerin en büyük rehberi ve muallimi olmuştur ki o bu yönüyle Vesile-i Vüsûldür.

2. Peygamber Efendimiz (a.s.m) risaletiyle ve hidayetiyle *saâdet-i ebediyenin sebab-i husûlü ve vesile-i vusûlüdür*; onun gibi ubûdiyetiyle ve duasıyla o *saadetin sebab-i vücûdu ve Cennet'in Vesile-i icadıdır*. Hz. Muhammed Allah'a karşı olan kulluk görevini tam anlamıyla en ince ayrıntısına kadar yerine getirmiştir. Bu sebeple de habibiyet derecesine çıkmıştır. Bunun yanı sıra bu kulluğun bir gereği olarak duasını yani Allah'a sığınmayı da en güzel şekilde yerine getirmiştir. Bütün bunları en mükemmel şekilde yerine getirmesiyle de O, bir vesile olmuştur. Hz. Muhammed (a.s.m) her zaman, her haliyle, davranışıyla Cenab-ı Hakk'ın rızasını ve Cennetteki saadet-i ebediyeyi istemiştir. Ve evet Hz. Muhammed'in risaleti nasıl ki imtihan ve ubudiyet için şu dünyanın kurulmasına sebep olduysa, yine Hz. Muhammed'in ubudiyetinde yaptığı duâ, mükâfat ve mücâzât için dâr-ı ahiretin icadına sebep olur.³⁷⁸

Sonuç olarak denilebilir ki Hz. Muhammed biz insanlara Allah'ın varlığını ve birliğini anlatmış, bu dava üzerine insanları kurtuluşa çağırmıştır. Bu çağrıya cevap verenler ise ebedi saâdete ulaşırlar.

8.30. Hâtemü'l-Enbiyâ/ Hâtem-i Divân-ı Nübüvvet

Hatem: mühür, üzerinde yazısı olan ve mühür yerine kullanılan yüzük, son, en son manalarına gelmektedir.³⁷⁹

Hâtem'ül Enbiya ise Peygamberlerin en sonuncusu yani Hz. Muhammed (a.s.m) demektir. Hâtem'ül Hatem ise Hz. Muhammed'in Tevrattaki ismidir. Yine Hatem-ür Rüsûl de Peygamberlerin sonuncusu, en son resul, Hz. Muhammed (a.s.m)'dir.³⁸⁰

Hz. Muhammed (a.s.m) için Kur'an-ı Kerim'de Hâtem ismi şu şekilde kullanılmıştır:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

= "Muhammed sizin ricalınızdan hiçbirinin babası değil ve lâkin Allah'ın Resulü ve Peygamberlerin hatemidir, Allah her şeye alîm bulunuyor."³⁸¹

³⁷⁸ Ayrıca bkz., Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.27; (On Birinci Reşha).

³⁷⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.345.

³⁸⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.345.

³⁸¹ *Ahzâb*, 33/40, Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3897.

Ayette geçen hâtem kelimesini ele alan Hamdi Yazır, kelime, kesre ile okunursa; hâtim, ism-i faîl olup hatim eden, nihayete erdiren, mühürleyen manalarına gelir. Aynı kelime fetha ile okunursa da hatem olur. Bu da ism-i alet olup mühür demektir. Mühür de hem âhir manasına hem de tasdik manasına tezahür eder.³⁸² Hâtem kelimesini açıkladıktan sonra Hamdi Yazır şu açıklamaları yapar: “*Muhammed Resulullah hem Peygamberleri hitame irdiren son Peygamberdir. Âhirül’enbiyadır hem de bütün Peygamberleri tasdik ve tevsik eden İlâhi bir mühürdür... Aynı zamanda Muhammed aleyhisselâm diğer Enbiyanın kendisi hakkındaki işaretlerini tehakkuk ettirmek i’tibariyle de onların nübüvvetini mühürleyen ilâhi bir damgadır.*”³⁸³

Peygamber Efendimiz, kendisinin Hatemü’l Enbiya oluşundan şöyle bahsetmektedir:

Ebu Hureyre (radiyallahu anh)’den; Râsulullah şöyle buyurmuştur: “*Şüphesiz benim meselemlerim benden önceki peygamberler zümresinin meselesi, şu kimsenin meselesi gibidir ki, o kimse bir ev yaptırmış ve onu süsleyip güzelleştirmiş; yalnız bir köşede bir kerpiç yeri boş bırakılmıştır. Akabinde insanlar evi dolaşmaya, evi takdirle beğenmeye ve ‘Keşke şu tek kerpiç de yerine konulsaydı! Demeye başladılar’. Rasûlullah: ‘İşte ben, o (yeri boş bırakılan) kerpicim; ben Hatemü’n- Nebiyyîn’im (peygamberlerin sonuncusuyum) buyurdu.*”³⁸⁴

Konunun daha iyi anlaşılması için Hz. Peygamber’in bu sözlerine değinmekte fayda vardır.

Bütün peygamberler Allah tarafından planı yapılmış ve temeli atılan bir binaya benzer. Binayı oluşturan her bir kerpiç bir peygamberdir. Bütün peygamberleri gönderen ise Cenab-ı Hakk’tır. İlk taş yahut kerpiç Hz. Âdemdir. Son kerpiç olan Hatemü’l Enbiya gönderilmese bina eksik kalacak, tamamlanmayacaktır. Hz. Peygamber kendisine Hâtemü’l Enbiya diyerek adeta bir yazının sonundaki mühüre benzetmiştir. Nasıl ki bir yazıda en sona mühür basılıyor ve yazının son bulunduğu belirtiliyorsa aynı bu cihetle Peygamber Efendimiz de kendisinin Hatemü’l Enbiya olduğundan bahsederek kendisinden sonra nebi gelmeyeceğini söylemektedir.

³⁸² Ayrıca bkz., Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3906.

³⁸³ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3906.

³⁸⁴ Buhari, *Menakıb/18*, s.3331-3332.

Demek ki, Bediüzzaman Said Nursi de gerek ayetlerden gerekse hadislerden yola çıkarak O'na, *Hatemü'l Enbiya* ve *Hâtemü'l- Divan-ı Nübüvvet* unvanını eserlerinde kullanmıştır. Bu kullanımlar ele alacak olunursa:

“*Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllî muarîf vardır... Şimdi şu bürhan-ı nâtkî olan Hatemü'l-Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımalıyız.*”³⁸⁵

Mektubat adlı eserinde ise şöyle demektedir: “*Rabbimizi bize tarif eden üç büyük küllî muarîf vardır. Birisi şu Kitab-ı Kebir'in ayet-i kübrası olan Hâtemü'l-Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.*”³⁸⁶

Ayrıca Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'in Peygamberlik divanının mührü olduğunu belirtmek için O'na *Hatem-i Divan-ı Nübüvvet*³⁸⁷ demektedir.

8.31. Âhîrzaman Peygamberi / Nebiyy-i Âhîrzaman

Ahîrzaman; dünyanın son zamanı, son evresi, dünya hayatının kıyamete yakın sondevresi manasına gelir.³⁸⁸ Son Peygamber olması dolayısıyla Muhammed Aleyhisselâma İslam literatüründe ‘âhîrzaman peygamberi’ de denilmiştir. Zira Ondan sonra artık peygamber gelmeyecektir ve kıyamete kadar sürecek olan devrede Allah yoluna yapılacak davet onun adını alacaktır.

Âhîrzaman terimi Kur'an-ı Kerim'de yer almamaktadır. Hadis kaynaklarına baktığımızda ise ahîrzaman yerine *على الناس زمان* ‘*insanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki*’ ibaresini dikkat çeker.³⁸⁹

Bediüzzaman Said Nursi de eserlerinde zaman zaman Peygamber Efendimiz için Âhîrzaman unvanını kullanmıştır. Buna misal olarak: “*Nebyy-i Âhîrzaman, medâr-ı fahr-i cihan, sebab-i hilkat-i ekvân ve nüzûl-ü Kur'an, Peygamberimiz Muhammed Mustafa (sallâllahu teâlâ aleyhi ve alâ âlihi ve eshâbihi ve ezvâcihi) Efendimiz Hazretlerinin eserleri hikmet ve rahmet*”³⁹⁰tir.

Nursi, Zât-ı Ahmediye'nin (a.s.m) kemâlâtına ve delâil-i nübüvvetine ve o Mi'rac-ı Âzama en elyâk onun olduğunu özetlerken Hz. Muhammed'in Âhîrzaman Peygamberi olduğundan şöyle bahsetmektedir: “*Şık ve Satîh gibi meşhur iki kâhinin,*

³⁸⁵ Nursi, *Sözler*, s.229; (On Dokuzuncu Söz, Birinci Reşha).

³⁸⁶ Nurs, *Mektubat*, s.187; (19. Mektup, Mucizât-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli, Birinci Reşha).

³⁸⁷ Nursi, *a.g.e.*, s.199; (On Dokuzuncu Mektup, Şakk-ı Kamer Mucizesine Dair, Beşinci Nokta).

³⁸⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.31.

³⁸⁹ Muhammed Fuad Abdülbaki, *a.g.e.*, s.577.

³⁹⁰ Nursi, *Barla Lahikası*, s.107.

nübüvvet-i Ahmediyeden (a.s.m.) biraz evvel, nübüvvetine ve Âhırzaman Peygamberi O olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler, sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.’’³⁹¹

İslamiyette dünya hayatının başlangıcı Hz. Âdemle başlar. Hz. Peygamber ile ise artık dünya hayatı son evresine girer. Hz. Muhammed’in en önemli, vasıflarından birisi de O’nun Ahırzaman Nebisi olmasıdır. Bu sebeple Bediüzzaman Said Nursi de eserlerinde Peygamber Efendimiz için bu unvanı kullanmıştır.

8.32. Zât

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde Hz. Peygamber’i bazen Zât olarak da anmaktadır. Buna şöyle bir misal verilebilir:

‘‘Bilirsin ki; sigara gibi küçük bir âdeti küçük bir kavimde büyük bir hâkim, büyük bir himmetle ancak daimî kaldırabilir. Hâlbuki bak! Bu Zât büyük ve çok âdetleri; hem inatçı, mutaassıp büyük kavimlerden, zâhirî küçük bir kuvvetle, küçük bir ehemmiyetle, az bir zamanda ref’edip yerlerine öyle secâyâ- yı âliyeyi, dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak vaz’ ve tesbit eyliyor. Bunun gibi pek çok hârika icraatı yapıyor.’’³⁹²

Bediüzzaman’ın bu açıklamalarında çalışma gereği dikkat çeken şu noktalar vardır:

1. Nursi’nin burada bahsetmiş olduğu Zât, Hz. Muhammed (a.s.m)’dir. Nursi’nin de misal verdiği gibi sigara gibi küçük bir alışkanlığı düşünün ki bırakması ne zordur. Çünkü insanın, bağımlılık yapıcı şeylerden yahut alışkanlıklarından vazgeçmesi pek de kolay olmaz.

2. Hz. Muhammed, Ceziretü’l-Arap’ta asabiyet-i cahiliyenin hat safhada olduğu bir dönemde İslamiyetle birlikte az zaman da harika icraatler yapmıştır. Zira Hz. Ömer’in İslamiyetten önceki ve İslamiyetten sonraki halleri bu değişime güzel bir örnek teşkil etmektedir.³⁹³

8.32.1. Zât-ı Mû’ciznümâ

Mu’ciznüma kelime manası olarak mucize gösteren kişidir. Mucize kelimesi عجز kelimesinden türemiştir. Acz kelimesinin asıl anlamı bir şeyden geri kalmak ve

³⁹¹ Nursi, *Sözler*, s.560; (Otuz Birinci Söz, Üçüncü Esas, Birinci Müşkül).

³⁹² Nursi, *a.g.e.*, s.232;(On Dokuzuncu Söz, Sekizinci Reşha).

³⁹³ Ayrıca bkz., Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.25; (Reşhalar, Sekizinci Reşha).

işin sonunda meydana gelmektedir.³⁹⁴ Mucize ise insanların yapmaktan aciz kaldıkları ve sadece Allah tarafından peygamberlere nasın olan harikalardır.³⁹⁵ Zât-ı Mu'ciznüma da mucize gösteren zât demektir.

Peygamber Efendimiz'in mucizeleri nübüvvetin delillerindendir. O'nun en büyük mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'dir. Bediüzzaman Said Nursi, aynı zamanda mucize-i Muhammedi'nin ayn-ı Muhammedî olduğunu da belirtir.³⁹⁶ Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'in, İsrâ ve Mirac mucizesi, şakk-ı kamer gibi mucizeleri yer alır. Bediüzzaman *Sözler* adlı eserin Yirmi İkinci Sözünde Peygamber Efendimiz'in mucizelerinden bahsederken O'nu mu'ciznüma unvanıyla şu şekilde anar: “...*Değil yalnız insanlar dinliyor, belki hayvanlar da, hatta bak, dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki yerlerinden kııldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar. Nerede istese su çıkıyor. Hatta parmağını da bir âb-ı Kevser memesi gibi yapar, ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlisinde mühim, lâmba, onun işaretleriyle, bir iken ikileşiyor. Demek ki bu memleket bütün mevcûdiyetiyle onun memuriyetini tanıyor. Onu gaybi bir zât-ı mu'ciznümanın en has ve doğru bir tercümanıdır, bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımın keşşâfı ve evâmirinin tebliğine emin bir elçisi olduğunu biliyor gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar.*”³⁹⁷

Hz. Peygamber de diğer peygamberler gibi Allah'ın (c.c) varlığını ve birliğini anlatmaya başladığında inkârlarla, yalanlamalarla hatta iftiralarla karşılaşmıştır. Ve Yüce Allah, Hz. Peygamber'in davasının ispatı için O'na mucizeler vermiştir. Bu mucizeler ise en başta Kur'an-ı Kerim'dir. Yine en büyük mucizelerinden birisi de İsrâ ve Mirac gecesidir. Ayın yarılması, gelecek ile ilgili verdiği haberlerin doğru çıkması, yiyecek ve içeceklerin bereketlenmesi, bir emriyle ağaçların yanına gelmesi, ölmüş kişilerin diriltilmesi ve tüm bunların hepsi Peygamber Efendimiz'in mucizelerindendir. Aynı zamanda hastalarla ilgili mucizeleri ve hatta hayvanlarla ilgili mucizeleri de vardır.³⁹⁸

³⁹⁴ Rağıb, *a.g.e.*, s.675.

³⁹⁵ Heyet, *a.g.e.*, s.659.

³⁹⁶ <http://www.erasale.com/#content.tr.15.261>, (29.6.2019).

³⁹⁷ Nursi, *Sözler*, s.282; (Yirmi İkinci Söz, Birinci Makam, On İkinci Bürhan).

³⁹⁸ Ayrıca bkz., http://www.resulullah.org/Peygamberimizin_Mucizeleri, (07.07.2019).

8.33. Hâtib

Kelime manasıyla hitâp eden, söz söyleyen bir topluluğa karşı güzel sözlerle konuşan yahut camide Müslümanlara dinî nasihatler ve güzel sözler ile hitâb eden görevli kişidir.³⁹⁹

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı kitabının On Dokuzuncu Sözünde Hz. Muhammed'in şahs-ı manevîsini anlatırken Peygamber Efendimiz'den şöyle bahsetmektedir: “...O bürhanın şahs-ı manevîsine bak: Sath-ı arz bir mescid; Mekke bir mihrab; Medine, bir minber; o bürhân-ı bâhir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm, bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatib, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün evliya ve enbiyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri,.. Bütün enbiya hayattar kökleri; bütün evliya, taravettar semereleri, bir şecere-i nuraniyedir ki; her bir davasını, mu'cizatlarına istinad eden bütün enbiya ve kerametlerine itimad eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar.”⁴⁰⁰

Bediüzzaman'ın yapmış olduğu açıklamalarda konu ile ilgisi bakımından şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Hz. Muhammed'in şahs-ı manevîsinin derinliğini Bediüzzaman bir kez daha ele almıştır. Nursi, burada Hz. Muhammed'e Bürhân-ı Bâhir, Ehl-i İmana İmam, Hatib, Reis, Seyyid, Halka-i Zikrin Serzâkiri unvanlarını da kullanmıştır.

2. O, bütün insanlara Hatiptir. İslamiyet sadece Araplara inmiş bir din değildir, evrensel bir dindir. Dolayısı ile bu dinin bütün insanlara duyurulması gerekmektedir. Bu sebeple İslami yayılmalar, fetihler yapılmıştır. Hz. Muhammed de sadece Araplara değil tüm insanlara hitap ettiğinden dolayı Bediüzzaman Said Nursi de Peygamber Efendimiz'e bütün insanlara hatip demektedir.

8.33.1. Hâtib-i Mürşid – Nev-i Beşerin Hatib-i Şehîri

Bediüzzaman Said Nursi Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Hz. Peygamber'i anlatırken O'na Nev-i Beşerin Hatib-i Şehîri unvanını şu ifadelerle kullanmaktadır:

“Hazret-i Muhammed (a.s.m) öyle bir zâttır ki, azâmet-i manevîyesinden dolayı, sath-ı arz o zâtın Mescid-i Aksâ'sıdır. Mekke-i Mükerrreme onun mihrâbı, Medine-i

³⁹⁹ Heyet, a.g.e., s.346.

⁴⁰⁰ Nursi, Sözlere, s.229; (On Dokuzuncu Söz, Birinci Reşha).

*Münevvere onun minber-i fazl-ı kemâlidir. Cemaat-ı mü'minine en son ve en âli imam ve nev-i beşerin hatib-i şehîr'idir; saadet düsturlarını beyan ediyor.*⁴⁰¹

Aynı eserin başka bir bölümünde ise Peygamber Efendimiz'e Hatib-i Mürşid unvanıyla şu ifadelerle hitapta bulunur: *“O, hatib-i mürşidden gördüğün, işittiğin kâfidir. Çünkü ahvâlini tamamıyla ihâta etmek mümkün değildir. Öyle ise ondan geriye gelen asırların o zâttan aldıkları feyizlere dikte etmek üzere geri dönelim.”*⁴⁰²

Bediüzzaman'ın anlatımları sırasıyla birkaç yönden şöyle ele alınacaktır:

1. Nursi burada Peygamber Efendimiz'e Hatib-i Mürşid unvanını kullanmaktadır. Mürşid kelimesini daha önceden ale alındığı için burada tekrar detaylı bir şekilde anlatılmayacaktır. Mürşid doğru yolu gösteren manasına geldiğine göre Hatib-i Mürşid de doğru yolu gösteren hatib demektir. Yani o konuşmasında da insanları doğru yola iletmektedir.

2. Bir diğer unvan olan Hatib-i Şehîr ele alınacak olursa Şehîr kelimesi meşhur olan, şan ve şeref sahibi kimse demektir.⁴⁰³ Hz. Muhammed de bütün insanların en meşhuru olmuş hatta hâlâ daha da olmaya devam etmektedir. Zira O, tüm mü'minlerin en meşhur imamı, önderi, hatibidir. Bu sebeple O'nun lakaplarından birisi de Nev-i Beşer'in Hatib-i Şehîri'dir.

8.34. Muhatab-ı Hâs ve Muhatab-ı İlahi

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinin Reşhalar risalesinde Risalet-i Ahmediyeye dair açıklamalar yaparken O'nun Muhatab-ı Has oluşundan şöyle bahseder: *“Kâinatta görünen hüsn-ü sanat dahi risalet-i Ahmediyeye (a.s.m) delâlet ve şehâdet eden katî bir delildir. Zira şu zînnetli masnûâtın cemâli, hüsn-ü sanat ve zînneti izhâr eder. Sanat ve sûretin güzelliği Sâni de güzelleştirmek ve zînnetlendirmek isteği mevcut olduğuna delâlet eder. Güzelleştirmek zînnetlendirmek sıfatları, Sâniinin sanatına olan muhabbetine delâlet eder. Bu muhabbet ise, masnûâtın en ekmeli insan olduğuna delildir. Çünkü o muhabbetin mazhar-ı medarı insandır... ve insan da Sâniin muhattab-ı hâssıdır.”*

Nursi, Mektubat adlı eserinin Yirmi Dokuzuncu Mektubunda sünnet-i seniyye ve ahkâm-ı şeriat ile ilgili açıklamalar yaparken Hz. Muhammed'den şöyle bahseder:

⁴⁰¹ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.21; (Reşhalar, Birinci Reşha).

⁴⁰² Nursi, *a.g.e.*, s.27;(Reşhalar, On İkinci Reşha).

⁴⁰³ Heyet, *a.g.e.*, s.908.

“*Resul-i Ekrem Aleyhisslâtü Vesselâm Hâtemü’l Enbiyadır ve umum nev-i beşer nâmına muhatab-ı İlâhidir; elbette nev-i beşer; Onun caddesi haricinde gidemez ve bayrağı altında bulunmak zorundadır.*”⁴⁰⁴

Madem ki insan Sâniin muhatab-ı hassıdır. Rububiyet ve ubudiyet hatta muhabbet cihetiyle Allah’ın en ziyade en mükemmel muhatab-ı hassı da şüphesiz Hz. Muhammed’dir. Bu sebeple de Nursi eserlerinde Peygamber Efendimiz için Sâniin muhatab-ı hassı demektir.

Bununla birlikte Hz. Muhammed Cenab-ı Hakkın vahyine muhatab olmuştur. O, Muhatab-ı İlâhidir. O beşer nâmına Allah’tan vahiyleri alır ve biz insanlara bildirir.

8.35. Mürebbi-i Nüfus

Mürebbi kelime olarak terbiye eden, ders veren, yetiştiren, terbiyecisi manalarına gelir.⁴⁰⁵ Nüfus kelimesi ise nefis’in çoğuludur Nefs; öz varlık, bir şeyin kendisi olan zât ruh, hayat, maya ve hamiyet gibi manalara gelmektedir.⁴⁰⁶ Mürebbi-i Nüfus ise nefislerin terbiyecisi demektir. Bediüzzaman Said Nursi, eserlerinde Peygamber Efendimiz’e Mürebbi-i Nüfus unvanını kullanmıştır. Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserinin On Dokuzuncu Söz’ün Yedinci Reşhasında Peygamber Efendimiz’den bahsederken O’na Mürebbi-i Nüfus unvanını kullandığı gibi başka unvanları da kullanmaktadır. Şöyle ki: “*İşte bak! Şu cezire-i vâsiada vahşî ve adetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def’aten kal’ ve ref’ ederek bütün ahlâk-ı hasene ile teçhiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak! Değil zâhiri bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.*”⁴⁰⁷

Demek ki Hz. Peygamber Mürebbi-i Nüfus olarak nefislerin terbiyecisi olmuştur.

9. HZ. MUHAMMED’İN HABÎB ve MAHBUB UNVANLARI

Âlemlerin Rabbine sevgili olmak ne kadar yüksek bir mertebedir. Bütün evliyalar ve enbiyaların hatta gelmiş ve geçmiş bütün mü’min, mü’minat din

⁴⁰⁴ Nursi, *Mektubat*, s.435; (Yirmi Dokuzuncu Mektup, Dokuzuncu Kısım, Yedinci Telvih).

⁴⁰⁵ Heyet, *a.g.e.*, s.715.

⁴⁰⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.776.

⁴⁰⁷ Nursi, *Sözlere*, s.231-232; (On Dokuzuncu Söz, Yedinci Reşha).

kardeşlerimizin nail olamadığı bu duyguya, Zâtında mübarek bir şahıs nail olmuştur. Bu sebeptendir ki O, Habibullah'tır. Habib-i Ekrem'dir. Çünkü bu sevgi karşılıklıdır.

9.1. Habîb, Habîbullah

Risale-i Nurda, Rasulullah'ın ad ve unvanlarından biri de Habibullah olarak geçer. Habib kelimesi حَبٌّ dan gelir. Hubb ise sevgi, muhabbet, bağlılık, dostluk, bir şeyi birisine sevdirmek anlamındadır.⁴⁰⁸ Ayrıca hubb veya muhabbet, düşmanlığın da zıddıdır. Çünkü insan sevgi beslediği bir kişiye karşı düşmanlık hissedemez. Başka bir görüşe göre de muhabbet, muhibbin muvafakat ettiği şeye meyletmektir.⁴⁰⁹

Habbe fiilinin arpa, buğday cinsinden olan hububatlar için kullanıldığı da belirtilir. Ayrıca habeb, dişlerin başak taneleri gibi dizilmesidir. Habetü'l kalb, kalbin tanesidir. Muhabbet de kendisinden hayır, iyilik görülen veya inanılan şeyin istenmesidir.⁴¹⁰

Habib kelimesi sevgili, dost manasına geldiğine göre⁴¹¹ Habibullah da Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed (a.s.m)'dir.⁴¹² Cenab-ı Hakk tarafından hem çok sevilir hem de Cenab-ı Hakk'ı çok sever.

Bir rivayette Allah Rasülü şöyle buyurmaktadır:

“ *Elâ ve ene habibullahi ve la fahre*= Dikkat edin ben de Habibullahım ama asla övünme yok.”⁴¹³ Bunu söylerken bununla övünmez, gerçeği ifade eder ve alçak gönüllülük gösterir. Hz. Muhammed (a.s.m) Cenab-ı Hakkın emirlerine itaatı ile Habibullahtır yani Allah tarafından çok sevilir. İffet, şecaat ve hikmet üzere bulunmasıyla O, Habibullahtır. Hem istikameti masumiyet derecesinde olmasıyla Habibullahtır. Ayrıca o, ubudiyeti kendisini habibiyet derecesine çıkarmasıyla Habibullah'tır.⁴¹⁴

Peygamber Efendimiz'in Habibullah olduğuna dair Kur'an'ı Kerim'den örnek ayet ise şöyledir:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

⁴⁰⁸ Yeğin, *a.g.e.*, s.227.

⁴⁰⁹ Kadı İyaz, *a.g.e.*, s.213.

⁴¹⁰ Rağıb, *a.g.e.*, s.105.

⁴¹¹ Heyet, *a.g.e.*, s.312

⁴¹² Yeğin, *a.g.e.*, s.180.

⁴¹³ Tirmizi, *Menakıb*, VI, nr.3857, s.194.

⁴¹⁴ Ayrıca bkz., Sarıcık, *Resul-i Ekrem'in Dilinden Peygamberler ve Hz. Muhammed*, s.67.

= “De ki: Eğer siz hakikaten Allah’ı seviyorsanız, hemen bana uyun ki Allah da sizleri sevsin ve suçlarınızı mağfiretle örtsün. Allah gafurdur, rahimdir.”⁴¹⁵ Ayet-i Kerime’deki, habbe kelimesinden türeyen muhabbeti Hamdi Yazır şu şekilde tarif eder: “Muhabbet, nefsin kemal idrak ettiği bir şey’e öyle bir meykidir ki ona tekarrub için lazım gelen esbab-ü vesaile sevk eder. Herhangi bir nefis kemali hakikî ancak Allah’ın olduğunu, bütün vücuda gerek kendinden gerek maadasından gördüğü, görebileceği, tasavvur edebileceği her hangi hayr-ü kemalin Allah’dan ve Allah ile Allah’a olduğu idrak ettiği zaman onun bütün mahabbeti Allah için ve Allah yolunda, rızaullah uğrunda olur.”⁴¹⁶ Hamdi Yazır’a göre Allah’ı sevmek, Rasulullah’a muhalefet etmemekle, onun talimat-ı tebligatına tabi olmakla gerçekleşir.⁴¹⁷

Demek ki Cenab-ı Hakk’a iman edip Onu seven Habibullah’a itaat edecektir. Bu ayet bunu gösterir. Habibullah’ın gösterdiği yoldan giden insan Muhabbetullah’a ulaşmış olur.

9.2. Habîb, Habîb-i Ekrem

Risale-i Nur’da Peygamber Efendimiz için Habib ve Habib-i Ekrem unvanları da kullanılmaktadır. Bediüzzaman Said Nursi, Sözler adlı eserinde Hz. Muhammed için şu unvanları kullanır:

“...İşte, Cenâb-ı Hakkın bütün kemâlâtı ve esmâ-i hüsnâsının bütün merâtibleri ve bütün faziletleri hakikî kemâlât olduklarından bizzat sevilirler mahbûbetün lizâtihâdırlar. Mahbub-u bilhak ve habîb-i hakikî olan Zât-ı Zülcelâl, hakikî olan kemâlâtını ve sıfât ve esmâsının güzelliklerini kendine lâyük bir tarzda sever, muhabbet eder. Hem o kemâlâtın mazharları, âyineleri olan san’atını ve masnûatını ve mahlûkatının mehâsinini sever, muhabbet eder. Enbiyasını ve evliyasını, hususan, Seyyidü’l Mürselin ve Sultanü’l-Evliya olan Habîb-i Ekremi sever. Yani, kendi cemâlini sevmesiyle, o cemâlin âyinesi olan Habîbini sever. Ve kendi esmâsını sevmesiyle, o esmânın mazhar-ı câmiî ve zîşuuru olan o Habîbini ve ihvânını sever. Ve san’atını sevmesiyle, o san’atın dellâl ve teşhircisi olan o Habîbini ve emsalini sever. Ve masnûatını sevmesiyle, o masnûata karşı “Mâşâallah, Bârekâllah, ne kadar güzel yapılmışlar!” diyen ve takdir eden ve istihsan eden oHabîbini ve onun arkasında

⁴¹⁵ Ali İmran, 3/31; Hamdi Yazır, a.g.e., II, s.1075.

⁴¹⁶ Hamdi Yazır, a.g.e.,II, s. 1075-1076.

⁴¹⁷ Ayrıca bkz., Hamdi Yazır,a.g.e., II, s.1076.

olanları sever. *Ve mahlûkatının mehâsinini sevmesiyle, o mehâsin-i ahlâkın umumunu câmi' olan o Habîb-i Ekremi ve onun etbâ ve ihvânını sever, muhabbet eder.*'⁴¹⁸

Nursi'nin bu açıklamalarında dikkat çeken şu hususlar vardır:

1. Allah'ın kemâli mutlakdır, bütün kemâller de O'nun gölgesi hükmündedir. Aslında şu kâinattaki bütün kemâlâtlar onun kemalinden gelmektedir.

2. Nursi, “*enbiyasını ve evliyasını, hususan Seyyidü'l Mürselin ve Sultanü'l-Evliya olan Habîb-i Ekremi sever*” demektedir. Bu söyleminde enbiya ve evliyaya Hz. Muhammed'idâhil etmemiştir. Nursi burada Peygamber Efendimiz'i överken Seyyidü'l-Mürselin yani “*Peygamberlerin Efendisi*”, ve Sultanü'l-Evliya yani “*Evliyaların Sultanı*” demektedir. Bu adlandırma aynı zamanda onun derecesinin evliya ve enbiyadan büyük ve yüksek olduğuna da işaret eder.

3. Bir başka husus ise Allah'ın kendi esmasını sevmesidir ki Cenab-ı Allah, zatını, isimlerini, sıfatlarını sevdiği gibi, esmasının ve sıfatlarının mahlûkat üzerinde tecelli etmesini de sever. Yüce Allah, kendi cemalini severek aslında o cemalin bir ayinesi olan Habibullah'ı sever. Zaten Peygamber Efendimiz de İsm-i Âzam'ın bir ayinesidir.

4. Ekrem kelimesi k-r-m den gelmektedir. Kerem; nefâset, izzeti şeref anlamlarına gelir.⁴¹⁹ Kerim ise her şeyin iyisi, faydalısı, kerem ile muttasıf olan, ihsan ve inayet sahibi, şerefli, izzetli, muhterem, cömertkâr manasındadır. O zaman Habib-i Ekrem ise en kerim en cömert Habib, sevgili manasındadır.

9.3. Habîb-i Rahmanî ve Habîb-i Âzam

Nursi, Lem'alar adlı kitabında da Peygamber Efendimiz'in risaletinden bahsederken O'na *Habib-i Rahmanî* diye vasıflandırmada bulunmuştur. Buradaki Rahman kelimesi Allah'ın isimlerinden biri olup bütün yaratıklara rızıklarını veren, bütün mahlûkatına sayısız nimetler veren manasına gelmektedir.⁴²⁰ Rahmâni ise rahmâna ait ve müteâllik manasına gelir.⁴²¹ Demek ki Habîb-i Rahmanî de Allah'ın habibi, sevgili kulu manasındadır.

Bediüzzaman Peygamber Efendimiz'den bahsederken ona şöyle hitapta bulunmaktadır: “*Madem, kâinat mevcuddur ve inkâr edilmiyor; elbette kâinatın*

⁴¹⁸ Nursi, *Sözler*, s.600; (Otuz İkinci Söz, İkinci Mevkıf, İkinci Remiz).

⁴¹⁹ Yeğîn, *a.g.e.*, s.333.

⁴²⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.815.

⁴²¹ Heyet, *a.g.e.*, s.815.

renkleri zînetleri, ışıkları, ziyaları, san'atları, hayatları, râbitaları hükmünde olan hikmet, inâyet, rahmet, cemal, nizam, mîzan, zînet gibi meşhud hakikatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Mâdem bu sıfatların fillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsûfu ve o fillerin fâili ve o ziyaların güneşi olan Zât-ı Vâcib-ül- Vücut, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i Ekber, Muallim-i Ekmel ve Dellâl-ı Âzam ve Tılsım-ı Kainât'ın Keşşafı ve Âyine-i Samedanî ve Habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissâlâtü Vesselâmın Risaleti hiç bir cihetle inkâr edilmez.”⁴²²

Nursi'nin Mektubat adlı eserinin fihristine baktığımızda ise Yirmi Dördüncü Mektub'un İkinci Zeylin'de şu açıklama vardır: Nursi'nin burada yaptığı açıklamanın hâtimesinde; gayet mühim bir düstur-u mantikî ile kâinatta en büyük ferd-i ekmel ve üstad-ı küll ve Habib-i Âzâm, Rasûl-i Ekrem Aleyhissâlâtü Vesselâm olduğunu isbat eder.⁴²³

9.4. Mahbûbü'l-Kulûb

Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'den Mahbubü'l-Kulûb unvanıyla da bahsedildiği görülmektedir. Mahbub kelimesi muhabbet edilen, sevilen manasına gelmektedir. Kulûb ise kalpler demektir. Aynı zamanda Peygamber Efendimiz için Mahbûb-u Hüdâ unvanı da kullanılmıştır.⁴²⁴ Demek ki Mahbûb-u Kulûb kalplerin sevgilisi anlamına gelmektedir.

Bediüzzaman Said Nursi, Sözler adlı eserinde Peygamber Efendimiz'den şöyle bahsetmektedir: “Evet, bin üç yüz elli sene saltanat süren ve saltanatı devam eden ve ekser zamanda üç yüz elli milyondan ziyade raiyyeti bulunan ve her gün bütün raiyyeti onunla teccid-i biat eden ve Onun kemâlâtına şehâdet eden ve kemâl-i itâatle evâmirine inkiyât eden ve arzın nisfi ve nev-i beşerin humsu O zâtın sıbgı ile sıbgalansa, yani manevî rengiyle renklense ve O zât onların mahbub-u kulûb ve mürebbi-i ervâh-ı olsa; elbette O zât, kâinatta tasarruf eden Rabbin en büyük abdidir.”⁴²⁵

Nursi'nin bu açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından şu hususlara değinilecektir:

⁴²² Nursi, *Lemalar*, s.317; (Otuzuncu Lema, Üçüncü Nükte, Beşinci Nokta, İkinci Mesele).

⁴²³ Nursi, *Mektubat*, s.486;(Fihrist).

⁴²⁴ Heyet, *a.g.e.*, 576.

⁴²⁵ Nursi, *Sözler*, s.65;(Onuncu Söz, Beşinci Hakikat, Haşiyeye).

1. Nursi burada, Peygamber Efendimiz'in en büyük bir abd oluşunu açıklarken O'na Mahbub-u Kulûb unvanıyla hitapta bulunmuştur.

2. Nursi eserini kaleme aldığında bin üç yüz sene olsa da artık bin dört yüz senedir O Zâtın saltanatı sürmekte ve saltanatı devam etmektedir. Ekser zamanda üç yüz elli milyondan ziyade raiyyeti bulunmakta ve her gün bütün raiyyeti onunla tecdid-i bidat etmekte olup aynı zamanda Onun kemâlâtına da şahitlik etmektedirler.

3. Kemâl-i itaatle Onun evâmirlerine yani emirlerine inkiyât eden (boyun eğen) kişiler, O zâtın sıbgı ile sıbgalansa, yani manevî rengiyle renklense işte O zât onların Mahbub-u Kulûb-u yani kalplerinin sevgilisi olur.

9.5. Misâl-i Muhabbet ve Muhabbet-i Rabbâniyenin Misâli

Muhabbet; حُب kelimesinden türemiş olup sevgi, sevme, sohbet manalarına gelir.⁴²⁶ Misal-i Muhabbet de sevgi misali demektir.

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde Peygamber Efendimiz için Misal-i Muhabbet unvanını kullanmıştır. *Sözler* adlı eserinde şöyle demektedir: “*O Zât, bir saâdet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşîfi ve ilâncısıve saltanat-ı Rububiyetin mehasinin dellâli, seyircisi ve künûz-u esma-i İlahiyenin keşşâfi, göstericisi olduğundan; böyle baksan –yâni ubûdiyet cihetiyle- Onu, bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insanîyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyle baksan –yâni risaleti cihetiyle- bir bürhan-ı Hak, bir sırâc-ı hakikat, bir şems-i hidâyet, bir vesile-i saâdet görürsün.*”⁴²⁷

Nursi'nin açıklamalarında araştırma ile ilgisi bakımından şu hususlar dikkat çeker:

1. Hz. Muhammed'in birden fazla unvanı burada zikredilmiştir. Bediüzzaman O'na: Zât, Saâdet-i Ebediye'nin Muhbiri, Müjdecisi, Rahmet-i Bînihayenin Kâşîfi ve İlâncısı, Saltanat-ı Rububiyetin Mehasinin Dellâli, Seyircisi, Künûz-u Esmâ-i İlahiyenin Keşşâfi, Göstericisi, Misal-i Muhabbet, Timsal-i Rahmet, Şeref-i İnsanîyet, Nuranî bir Semere-i Şecere-i Hilkat, Bürhan-ı Hak, Sırâc-ı Hakikat, Şems-i Hidâyet, Vesile-i Saâdet unvanlarıyla hitapta bulunmuştur.

2. Muhammed ubudiyet cihetiyle bir Misal-i Muhabbettir. Risalet cihetiyle Hakkın delili yani bürhan-ı Hak, sirac-ı hakikat, şems-i hidayettir.

⁴²⁶ Heyet, *a.g.e.*, s.662.

⁴²⁷ Nursi, *a.g.e.*, s.231; (On Dokuzuncu Söz, Altıncı Reşha).

O bir sevgi misalidir. Allah'a kulluk yönünden bir misaldir, beşeriyet yönünden bir misaldir. Ve tabî ki muhabbet yönünden de bir misal teşkil eder. Sevgilerin en güzeli Ona'dır. Zaten Muhabbetullah'a layık olması da bunun delilidir.

9.6. Habîb-i Rabbü'l - Âlemin

Habib kelimesinin hangi manalara geldiğinden detaylı bir şekilde ele alınmıştı. Habib-i Rabb-ül- Âlemin ise Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın (c.c) sevgilisi demektir. Bu da tabî ki Hz. Muhammed (a.s.m)'dir.

Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar adlı kitabında sahabelerin, müşriklere karşı Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in biadeyetindeki mağlubiyetin hikmetlerini sorarken Peygamber Efendimiz'den şu şekilde bahsetmektedir: *'Fahr-ül- Âlemîn ve Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn Hazret-i Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin Sahabelerinin, müşrikîne karşı Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlubiyetinin hikmeti nedir?...'*⁴²⁸

Nursi, Lem'alar adlı eserinin On Üçüncü Lem'asında Peygamber Efendimiz'in mucizelerinden bahsederken O'nu, Habîb-i Rabbü'l-Âlemin diye şöyle anar:

*'Eğer denilirse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, madem Habîb-u Rabb-il Âlemîn'dir. Hem elindeki hak ve lisanındaki hakikattir. Ve ordusundaki askerlerin bir kısmı melâikedir. Ve bir avuç su ile bir orduyu sular. Ve dört avuç buğday ve bir oğlağın eti ile bin adamı doyuracak bir ziyafet verir. Ve küffar ordusunun gözlerine bir avuç toprak atmakla o bir avuç topraktan her küffârın gözüne bir avuç toprak girmesiyle onları kaçıtır. Ve daha bunun gibi bin mu'cizat sahibi olan bir Kumandan-ı Rabbanî nasıl oluyor Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidâyetinde mağlup oluyor?'*⁴²⁹

Nursi'nin bu açıklamalarında konuyla ilgisi bakımından şu hususlar dikkat çeker:

1. Peygamber Efendimiz'in bin mucizata vardır ki Bediüzzaman Said Nursi bunlardan bir kaçını burada zikretmektedir.

2. Hz. Muhammed (a.s.m) aynı zamanda Habib-i Rabbü'l-Âlemin'dir. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın sevgilisi'dir. Bu yüzden de habibiyet derecesine çıkmıştır. Ve muhabbetullaha layık olmuştur.

⁴²⁸ Nursi, *Lem'alar*, s.29;(Yedinci Lem'a, İkincisi).

⁴²⁹ Nursi, *a.g.e.*, s.81;(On Üçüncü Lem'a, Dokuzuncu İşaret).

9.7. Rahmetin En Parlak Misâli ve Mümessili, Rahmetin En Beliğ Lisânı Olan Rahmenten Li'l- Âlemîn

Kur'an-ı Kerim'de konuyla ilgili olarak Peygamber Efendimiz'den şöyle bahsedilmektedir:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

= “Şanım hakkı için size bir Resul geldi ki: kendinizden, gayet izzetli, zorlanmanız ona ağır geliyor, üstünüze hırs ile titriyor, mü'minlere raûf, rahîmdir.”⁴³⁰

Bu ayette Peygamber Efendimiz'den hem Rauf hem de Rahim diye bahsedildiği göze çarpmaktadır. Hamdi Yazır bu konuyu şöyle ele alır: “Görülüyor ki burada Resulullah'a esmai husnayı ilahiyeden rauf ve rahim isimleri verilmiştir. Hasen ibnli Fadl demiştir ki Allah teâla, hiçbir Peygambere esmasından iki isim cemetmedi, ancak Peygamberimiz hakkında رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ buyurdu. Resulullah, ahlaki ilahi ile mütehallık olduğundan müminlere rauf-i rahimdir.”⁴³¹ Ayetteki Rauf kelimesi; çok acıyan, merhamet sahibi anlamına gelir.⁴³² (رحمة) Rahmet ise: Sözlükte masdar olarak merhamet etmek, severek ve acıyarak korumak, isim olarak şefkat, merhamet anlamına gelir.⁴³³ Rağib el-İsfahani'ye göre “rahmet edilene iyilik yapmayı gerektiren hassasiyettir/duyarlılıktır. ... Allah'a nisbet edildiğinde ise, Allah'tan nimet ve lütuflardır.”⁴³⁴

Kur'ân-ı Kerîm'de 114 yerde geçen rahmet kelimesi doksan iki yerde Zât-ı İlâhiyyeye nisbet edilmiştir. Ayrıca 119 yerde fiil kalıbında, elli yedi yerde rahmân ve 114 yerde rahîm ismi şeklinde yine Allah'a izâfe edilmiştir. Cenâb-ı Hak dört âyette erhamü'r-râhimîn, iki âyette hayrü'r-râhimîn olarak nitelendirilmiştir. Kur'an'da rahmet Tevrat'a, Kur'an'a, Hz. Peygamber'e ve insanlara da nisbet edilmiştir. Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, Kur'an'da Allah'a izâfe edilen rahmet kavramının ifade ettiği mânaları şöyle sıralamıştır: İman, İslâm, nübüvvet, Kur'an, mağfîret ve cennet türünden olmak

⁴³⁰ Tevbe, 9/128, Hamdi Yazır, a.g.e., IV, 2652.

⁴³¹ Hamdi Yazır, a.g.e.,IV, 2654.

⁴³² Heyet, a.g.e.,s.820.

⁴³³ Abdülhamit Birışık, ‘‘Rahmet’’, DİA, XXXIV, İstanbul, 2007, s.419.

⁴³⁴ Rağib, a.g.e., s.420.

üzere mânevî; yağmur, rızık vb. maddî nimetler. Kur'an'da sayılamayacak kadar çok olduğu ifade edilen⁴³⁵ ilâhî nimetlerin hepsi ilâhî rahmetin kapsamı içinde yer alır.⁴³⁶

Bununla birlikte Cenab-ı Hakk, Hz. Muhammed'in âlemlere rahmet olarak gönderildiğini Enbiya suresinde şöyle bildirir:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

= “ *Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.* ”⁴³⁷

Hadislerde de Peygamber Efendimiz'in rahmet Peygamber'i olduğu belirtilmektedir. Örneğin: “*Ben Muhammed'im, Ahmed'im, Mukaffi'yim (yani bütün peygamberlerin en sonunda gelenim), Haşir'im, tevbe peygamberiyim, rahmet peygamberiyim.*”⁴³⁸ buyurmaktadır.

Bediüzzaman Said Nursi Lem'alar adlı eserinin On Dördüncü Lem'sında besmele ile ilgili açıklamalarda bulunurken Peygamber Efendimiz'in Rahmeten-lil-Âlemin unvanından da şöyle bahseder: “*İşte ey insan! Bu rahmeti bulan ebedi tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi: Rahmetin en parlak bir misâli ve mümessili ve o Rahmetin en belîğ lisânı ve dellâli olan Rahmeten lil-âlemin unvanıyla Kur'an'da tesmiye edilen Resul-ü Ekrem Aleyhisalâtü Vesselâmin sünnetidir, tebâiyetidir.*”⁴³⁹

Gerek ayetlerde gerekse hadislerde Peygamber Efendimiz'in rahmet adını ve unvanını görülmektedir. Buna binaen Bediüzzaman Said Nursi de eserlerinde Hz. Muhammed'i ‘rahmet’ olarak belirtmiştir.

Kâinattaki yağmur bir rahmettir, yeryüzünün hayatlanmasına bir sebeptir. O olmasa kuraklık olur ve her yer çöle döner. Yağmurun rahmet oluşu gibi Hz. Peygamber de bu kâinata, bu insanlara bir rahmettir. Hz. Muhammed ile insanların iç dünyaları, akılları, ruhları ve kalpleri yeşerir, rahmete mazhar olur.

9.7.1. Rahmet-i İlâhiyenin Timsâli/ Timsâl-i Rahmet

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserinin On Dokuzuncu Söz'ünde Hz. Muhammed'i Rahmet-i İlâhiyenin Timsali olarak şöyle anar: “*O Zât, bir saâdet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilâncısıve saltanat-ı*

⁴³⁵ *İbrâhîm, 14/ 34; Nahl 16/18.*

⁴³⁶ *Birişik, a.g.m., s. 419.*

⁴³⁷ *Enbiya, 21/107; Hayrettin Karaman vd., a.g.e., III, s.705.*

⁴³⁸ *Müslim, Fezâil; 34, X, nr. 2355, s.141.*

⁴³⁹ *Nursi, Lem'alar, s.102; (On Dördüncü Lem'a, İkinci Makam).*

Rububiyetin mehasinin dellâli, seyircisi ve künûz-u esma-i İlahiyenin keşşâfi, göstericisi olduğundan; böyle baksan –yâni ubûdiyet cihetiyle- Onu, bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyle baksan –yâni risaleti cihetiyle- bir bürhan-ı Hak, bir sırâc-ı hakikat, bir şems-i hidâyet, bir vesile-i saâdet görürsün.’⁴⁴⁰

9.8.Umum Melâikenin Makbulü Unvanı

Melâike kelimesi melekler demek olup, nurdan yaratılmış, fitratları sâfi, makamları sabit ve kendileri masum olan meleklerdir.⁴⁴¹

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserinin Otuz Birinci Sözünde Hakikat-ı Mirac konusunu açıklarken Peygamber Efendimiz’in Umum Melâikenin Makbulü unvanından şöyle bahseder: “*Bu kadar nûmuneler gösteriyorlar ki; bütün evliyanın sultanı, umum mü’minlerin imamı, umum ehl-i cennetin reisi ve umum melâikenin makbulü olan Zât-ı Ahmediyedir.*”⁴⁴²

10. HZ. MUHAMMED’İN KEMÂLÂT İLE İLGİLİ UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursi’nin eseeeri olan Risale-i Nur Külliyyatında Hz. Peygamber’in kemâlâtıyla ilgili unvanlar yer almaktadır. Bu başlık altında ilgili ad ve unvanlar ele alınacaktır.

10.1. Câmî-i Kemâlat-ı İnsaniye ve Maden-i Kemâlat

Kâmil kelimesinin anlamı üzerinde durmak gerekirse, kâmil kelimesi ‘kemal’den gelmektedir. Kemal ise kâmillik, olgunluk, olgunlaşma, erginlik, bütün güzel sıfatlarla muttasıf olmak, fazilet, değer, bâha, fazlalık, sıdk ile yapılan güzel iş manasındadır.⁴⁴³ Kâmil ise bütün, tam olgun, eksiksiz, kemalde olan kusursuz, kemal ve fazilet sahibi kişiye denir. Ayrıca Resul-i Ekrem’in de vasfıdır.⁴⁴⁴ Kemalât kemâlin çoğuludur. “*Kelimenin ahlaki boyutunu ele alacak olursak; insanın Allah’ın halifesi olması, Onun ahlakıyla ahlaklanması ve sıfatlarıyla muttasıf olması anlamına gelir.*”⁴⁴⁵

⁴⁴⁰ Nursi, *Sözlere*, s.231; (On Dokuzuncu Söz, Altıncı Reşha).

⁴⁴¹ Heyet, *a.g.e.*, s.611.

⁴⁴² Nursi, *a.g.e.*, s.556-557; (Otuz Birinci Söz, İkinci Esas).

⁴⁴³ Heyet, *a.g.e.*, s.517.

⁴⁴⁴ Heyet, *a.g.e.*, s.498.

⁴⁴⁵ Süleyman Uludağ, “Kemâl”, *DİA*, XXV, Ankara, 2002, s.222.

İşte bunu gerçekleştiren ise insan-ı kâmilidir.⁴⁴⁶ İnsan-ı kâmil, Allah'ın her mertebesindeki tecellilere mazhar olan insandır. Bu anlamda insan-ı kâmil Hz. Muhammed'dir. Bu makama erişebilen evliyauallah ise onun vârisidir.⁴⁴⁷

“İnsân-ı kâmil maddî ve mânevî, kesif ve latif, zulmânî ve nûrânî, cismanî ve ruhanî, süflî ve kutsî âlemde var olan her şeyi, yani Hakk'ın her mertebedeki tecellilerini ve kemallerini kendisinde taşıdığından söz konusu kemal hallerinin çeşitli vesilelerle ve değişik şekillerde zuhur etmesi itibariyle sayısız isimler alır. Meselâ Hz. Peygamber'in mânevî hüviyeti olması itibariyle ona “nûr-i Muhammedî” ve “hakikat-i Muhammediyye” denildiği gibi onun ilmî, ahlâkî ve ruhî faziletlerine sahip olması itibariyle “vâris-i Muhammedî”, âlemin küçük bir örneği olması sebebiyle “âlem-i sagîr”, Allah'ın vekili olması dolayısıyla “nâib-i Hak, zıllullah”, Hakk'ın mazharı ve tecelligâhı olması sebebiyle “mir'ât-ı Hak” gibi isimler verilmiştir. İnsân-ı kâmil Hak ile halk arasında bir köprü vazifesi görür. Gerçek insân-ı kâmil olan Hz. Peygamber ile onun vârisi olan insân-ı kâmilin bir özelliği de Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmış olması bakımından ahlâkî kemale sahip bulunmasıdır.”⁴⁴⁸

Nursi eserlerinde Hz. Muhammed'in kemâlâtı ile ilgili şu ifadeleri yer verir:

“Ve öyle Muhammed (a.s.m.) ki, âyât-ı bâhire, mu'cizat-ı katia ve secâyâ-i sâmiye ve ahlâk-ı âliye sahibi olmakla mehibit-i vahy-i İllâhî olmuştur.”⁴⁴⁹ Bir başka yerde Hz. Peygamber'in risaletine olan delillerini sayarken, Nursi şöyle söylemektedir:

وَبِشْهَادَةِ ذَاتِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِأَلْفِ مُعْجَزَاتِهِ وَكَمَالَاتِهِ وَعُلُوِّ أَخْلَاقِهِ

Yani O zat (asm) güneş gibi kendi kendine delildir. Binler mu'cizat ve kemalât ve yüksek, güzel ahlâkıyla risaletine ve sâdıkiyetine pek kuvvetli şahadet eder.”⁴⁵⁰

Nursi, Peygamber Efendimiz'in mucizelerine örnekler verdikten sonra şu açıklamaları yapar: “Nakl-i sahih ile ve bir kısmı tevatürle tarihlerde, kat'iyen vukua gelen yüzer ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu'cizat, elinde dost ve düşmanın ittifakıyla, Onda güzel hasletlerin ve ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesinde bulunması ve arkasında tebaiyetle sülûk edip kemâlâta erişen ve hakikata aynelyakîn yetişen bütün ehl-i tahkik, ittifakla kemâlât-ı Muhammediye (a.s.m) en yüksek derecede

⁴⁴⁶ Mehmet S. Aydın, “İnsan-ı Kamil”, *DİA*, XXII, İstanbul, 2009, s.330.

⁴⁴⁷ Aydın, *a.g.m.*, s.330-331.

⁴⁴⁸ Aydın, *a.g.m.*, s.331.

⁴⁴⁹ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.47; (Katre, Birinci Bab).

⁴⁵⁰ Nursi, *Şualar*, s.548; (On Beşinci Şua, Hüccetüz-Zehra, Birinci Makam, Üçüncü Medrese-i Yusufiye'nin Tek Bir Dersinin Üçüncü Kısım).

bulduğuna hakkalyakîn tasdikleri ve Onun dininden gelen âlem-i İslâmın füzuyâtı ve koca İslâmın hakikatleri onun hârîka kemâlâtına delâlet eder.”⁴⁵¹ Bu açıklamalarda şu hususlar dikkat çekmektedir:

1.Nursi burada, Hz. Peygamber’in; şakk-ı kamer, ordusu susuz kalınca beş parmağından su akması ve ordunun susuzluğunu gidermesi gibi mucizelerinden bahsetmektedir.

2. O’ndaki güzel haslet ve ahlak-ı hasene en yüksek derecededir. Hiç kimse bu dereceye ulaşamaz. Bu dereceyi takip eden ulema ve evliyalar dahi kemâlât-ı Muhammediyenin en yüksek derecede bulunduğu şahitlik ederler.

Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* adlı eserinde Peygamber Efendimizin kemâlâtından şöyle bahsetmektedir:

‘Zât-ı Ahmediyenin (a.s.m.) merâtib-i kemâlâtta seyr ü sülûkünden ibarettir. Yani, Cenâb-ı Hakk’ın tertib-i mahlûkatta tecellî ettirdiği ayrı ayrı isim ve ünvanlarla ve saltanat-ı rubûbiyetinde teşkil ettiği devair, tedbir ve icadda ve o dairelerde birer arş-ı Rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir semâ tabakasında gösterdiği âsâr-ı rububiyeti birer birer o abd-i mahsusa göstermekle, o abdi, hem bütün kemâlât-ı insaniyeyi câmi’, hem bütün tecelliyât-ı İlâhiyeye mazhar, hem bütün tabakat-ı kâinata nazır ve saltanat-ı Rububiyetin dellâli ve marziyât-ı İlâhiyenin mübelliği ve tılsım-ı kâinatın keşşafı yapmak için, burâka bindirip, berk gibi semâvâtı seyrettirip, kat’-ı merâtip ettirerek, kamervâri menzilden menzile, daireden daireye rububiyet-i İlâhiyeyi temâşâ ettirip, o dairelerin semâvâtında makamları bulunan ve ihvânı olan enbiyayı birer birer göstererek, tâ Kab-ı Kavseyin makamına çıkarmış, ehadiyet ile kelâmına ve rüyetine mazhar kılmıştır.”⁴⁵²

Bir başka yerde ise Nursi, şu ifadeleri kullanmaktadır: *‘Hem maden-i kemâlât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdâniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor, belki söylettiriliyor. Evet, Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstâd-ı Ezelisinden ders alır; sonra ders verir. Çünkü, sabık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delâil-i nübüvvetle, Hâlık-ı Kâinat, bütün o mu’cizâtı onun elinde halk etmekle gösterdi ki; O, Onun hesabına konuşuyor, Onun kelâmını tebliğ ediyor.*”⁴⁵³ Bu açıklamalarda şu hususlar dikkat çekmektedir:

⁴⁵¹ Nursi, *a.g.e.*, s.548-549.

⁴⁵² Nursi, *Sözler*, s.548;(Otuz Birinci Söz, İkinci Esas).

⁴⁵³ Nursi, *Mektubat*, s.183;(On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu Nükteli işaret, Dördüncü Esas).

1. Bu ifadeler, Nursi'nin, hakikat-ı Mirac nedir sorusuna verdiği cevaptır. Bediüzzaman'ın verdiği bu cevapta dahi Peygamber Efendimiz'in birçok ad ve unvanıyla karşılaşılmaktadır. O; Abd-i Mahsus'tur, Tecelliyat-ı İlahiyeye Mazhar, Marziyât-ı İlâhiyenin Mübelliği ve Tılsım-ı Kâinatın Keşşafı, bütün tabakat-ı Kâinata Nâzırdır.

2. Peygamber Efendimiz bütün insanlığa ait mükemmellikleri, faziletleri yani kemâlaları içinde barındırır, kendisinde toplar. Konu biraz daha açılacak olursa; Risalelerde Peygamber Efendimiz'e Şecere-i Kâinatın çekirdeği denilmektedir. Bu durum şu şekilde ele alınabilir. Her ağacın bir çekirdeği vardır. Çekirdek ağacın tüm özelliklerini içinde barındırır. İnsanlık âlemi de hatta kâinat da bir çekirdek cihetiyle ele alınacak olursa, bu çekirdek Hz. Muhammed olur. O, isim ve sıfatları, tüm kêmâlatları kendisinde toplamıştır.

3. Hz. Muhammed, bütün kemâlât-ı insaniyeyi câmi'dir. Kemalat, bütün güzel sıfatlarla muttasıf olmak, faziletler, ahlak ve huy güzelliği anlamlarına geldiğini konunun başında değinilmişti. Kemâlat denilen bu faziletler o kadar değerlidir ki bir maden olma niteliğini taşır. Kemâlat ile yakın manası olan haslet kelimesine de yeri gelmişken değinmekte fayda görüyoruz. Haslet; huy, ahlak, yaratılıştan olan tabiat manasına gelir.⁴⁵⁴

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in yüce ahlakından bahseden ayetler görülmektedir. Misal olarak: “وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ” = *Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzerinesin.*⁴⁵⁵ Yazır şöyle ifade etmektedir: “*Yani say-ü amel ile en yüksek hayır gayesine iysal edecek pek büyük huylar, hakikaten ta'zime layık seciye ve meleke ve ma'neviyyat üzere yaratılmış bulunuyorsun, onunla yürüyecek o gayeye ireceksin, işte o ahlak sıratı müstakımı, dini hakk olan islami teşkil eden edebi Kur'an ve ahlaki ilahiyedirki onu Allah Teâlâ bahşetmiştir.*”⁴⁵⁶ Bir başka ayette ise şöyle buyrulmaktadır: “

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ
اللَّهَ كَثِيرًا

= *Şanınım hakkı için muhakkak ki size Resulullahda pek güzel bir örnek*

⁴⁵⁴ Heyet, a.g.e., s.341.

⁴⁵⁵ Kalem 68/4; Yazır, a.g.e., VIII, s.5267.

⁴⁵⁶ Yazır, a.g.e., VIII, s.5268.

vardır: Allaha ve son güne ümid besler olup da Allahı çok zikreleyen kimseler için.”⁴⁵⁷
Hamdi Yazır’a göre “*bu ayet, Resulullah’ın yalnız sözleriyle değil fiil ve ahvalıyla dahi delil ve muktedâbih olduğunu tansis eder. Yani Resulullah din ve ahlakın nazariyatını tebliğ ve ihkâm ile kalmamış, gerek harbde ve gerek sulhte fi’liyyat ve tatbikiyle ve bütün incelikleriyle kendisinde müşahhas olarak güzel imtisal nümunesi olacak ders ve örnek vermiştir. Onun için sıyreti Muhammediyyede her noktai nazardan insanlık âlemi için pek güzel bir üsve*⁴⁵⁸ *vardır.*”⁴⁵⁹

Hadislerde de Peygamber Efendimiz’in ahlakının yüceliğini görmekteyiz. Örneğin: Sa’dü’bnü Hişâm b. Âmir, Medineye geldiğinde Hakîm b. Eflah ile birlikte Hz. Aişe’nin yanına giderek ona Hz. Peygamber’in ahlakını anlat demişlerdir. Bunun üzerine Sa’d’a ‘Sen Kur’an okuyorsun değil mi? diye Hz. Aişe Validemiz sorunca o da evet okuyorum demiştir. Hz. Aişe buna binaen ‘*İşte Nebiyullah (sallallahü aleyhi ve selem)’in ahlaki Kur’an idi*’⁴⁶⁰, cevabını vermiştir.

Hz. Muhammed (a.s.m), ahlak itibariyle insanların en güzelidir. Bununla ilgili Müslim’in eserinde şu hadis geçmektedir: Enes bin Malik’ten rivayetle: ‘*Resulullah’a dokuz sene hizmet ettim. Bana hiçbir defa niye şöyle şöyle yaptın dediğini bilmiyorum. Bana hiçbir şeyi de ayıplamış değildir.*’⁴⁶¹ Bu ve bunun gibi hem beşeri itibariyle hem de ahlaken bizlere örnek olduğu birçok hadisesi vardır.

Hz. Peygamber bizlere her boyutta örnek teşkil ettiği gibi ahlaki boyutta da rol-model teşkil eder. O tüm güzel hasletleri, huyları kendisinde toplamıştır. Bu da insan-ı kâmil olmasının bir sonucudur. Bu özelliği dahi onun mucizelerindedir diyebiliriz.

Sonuç olarak Nursi, Hz. Muhammed’in hem ayetlerde hem de hadislerde güzel, iyi hasletlerle övülmesinden dolayı hem de insan-ı kâmil olmasından dolayı, Hz. Muhammed’e, Kemalât-ı İnsaniyeyi Câmi ve Maden-i Kemalât unvanlarını kullanmıştır.

10.2. İnsan-ı Ekmel

Hz. Peygamber’in İnsan-ı Ekmel yani insanların en kâmil, en mükemmel oluşunu, Bediüzzaman Said Nursi şöyle ispatlamaktadır:

⁴⁵⁷ *Ahzab*, 33/21; Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3883.

⁴⁵⁸ *üsve; misal olacak insan, imtisal numunesi; bkz. Heyet, *a.g.e.*, s. 1031.

⁴⁵⁹ Hamdi Yazır, *a.g.e.*, VI, s.3883.

⁴⁶⁰ Müslim, *Kitabu Salati’l- Musafirin ve Kasriha*;18, IV, nr.746, s.235-237.

⁴⁶¹ Müslim, *Faziletler*;13, X, s.89.

“Madem ki bu kâinat, insan için halkedilmiş ve insan ise mâfîret ve muhabbet-i İlahiyye için yaratılmış..ve madem bu kâinatın Halikı, esmâsıyla sermedîdir.. ve madem esmalarının cilveleri her daim ve bâki ve ebedi olacaktır; elbette ve herhalde insan, bir dâr-ı bekaya gidecek ve bir hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaktır..Ve insanın kıymetini ve vazifelerini ve kemâlatını bildiren rehber-i azam ve insan-ı ekmel olan Muhammed-i Arabi Aleyhissalâtü Vesselâm, insana dair beyan ettiğimiz bütün kemâlatı ve vazifeleri en ekmel bir surette kendinde ve dininde göstermesiyle gösteriyor ki: Nasıl ki kâinat insan için yaratılmış ve kâinattan maksud ve müntehab insandır; öyle de, insandan dahi en büyük maksud en kıymettar müntahab ve en parlak âyine-i Ehad ve Samed, elbette Ahmed-i Muhammed'dir.”⁴⁶²

Nursi'nin açıklamalarına göre şu koskoca kâinat hayvânat için değil de insan için yaratılmıştır. İnsan ise Muhabbet-i İlâhiye için yaratılmıştır. Ve Cenab-ı Hakk esmasıyla sermedîdir yani devamlıdır, esmâsının cilveleri de daimi ve ebedi olacaktır. İnsan ise dünya hayatından sonra dâr-ı hayata gidecektir. İnsana kıymetini, vazifesini, kemâlatını bildiren ise Hz. Muhammed (a.s.m) olacaktır. Zira O, insana beyan edilen bütün kemâlatı, vazifeleri, en ekmel ve mükemmel bir şekilde dünyada göstermiştir. Önce kendisi anlamış, yaşamış sonra da beyan ederek insanlara en ekmel şekilde ulaştırmıştır.

10.2.1. Mahlûkatın Ekmeli/ Ekmelü'l-Halk ve Ekmelü'r-Rusûl

Âlemde Hz. Muhammed'den daha ehil ve daha câmi' kim zuhur etmiştir? Bediüzzaman bu konuyu açıklarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Acaba âlemde Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan – beyan olunan evsaf ve vezâife – daha ehil ve daha câmi' kim zuhur etmiş? Ve rütbe-i risalete ve vazife-i tebliğ'e Ondan daha elyak, daha evfak hiç zaman göstermiş midir? Hayır, asla ve kat'a! Belki O, bütün resûllerin seyididir, bütün enbiyanın imamıdır, bütün aşfiyanın serveridir, bütün mukarebînin akrebidir, bütün mahlûkatın ekmelidir, bütün mürşidlerin sultanıdır.”⁴⁶³ Ayrıca Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz için Ekmelü'l- Halk yani yaratılmışların en ekmeli ve en mükemmeli unvanını da kullanmaktadır.⁴⁶⁴

⁴⁶² Nursi, *Lem'alar*, s.356; (Otuzuncu Lem'a, Altıncı Nükte, Beşinci Şua, Üçüncü Vazife).

⁴⁶³ Nursi, *Sözler*, s.58; (Onuncu Söz, Mukaddime, İkinci İşaret).

⁴⁶⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.43; (Lasiyyemalar).

Bediüzzaman Said Nursi, Bakara suresinin dördüncü ayetinin tefsirini yaparken nübüvvet meselesinde beş maksat olduğunu ifade edip Peygamber Efendimiz'i Ekmelü'r-Rusul diye şu ifadelerle anmaktadır: *'Nübüvvet meselesinde beş maksat vardır. Bu maksatlar, beş nükte ve letaiften in'ikas etmiştir... Bu maksatlar:*

1. Hz. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, rasuldür.
2. Ekmelü'r - Rusüldür.
3. Hatemü'l Enbiya'dır.
4. Risaleti, âmmedir.
5. Şeriatı, sâir şeraitlerin mehânisini cem' ile olanların nâsihadir.⁴⁶⁵

Kısaca Hz. Peygamber tüm peygamberlerin en ekmelidir. Bu sebeple Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde O'na Ekmelü'r-Rusul unvanını kullanır.

10.2.2. Ekmel-i Küll ve Meyve-i Ekmel

Hz. Peygamber'in bir diğer unvanları olan Ekmel-i Küll ve Meyve-i Hikmet'tir. Buna bağlı olarak Nursi, Muhakemat adlı eserinde Peygamber Efendimiz'den şöyle bahsetmektedir: *'Ekmel-i Küll, Muhammed'(aleyhissalâtü vesselâm)'dır. Mu'cizatı ve ahlak-ı kâmileşi şehadet ettiği gibi muhakkikîn-i nev-i beşer de tasdik ederler. Hatta a'dâsı teslim ediyorlar ve etmeye mecburdurlar.'*⁴⁶⁶

Emirdağ Lahikası'nda Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'den bahsederken O'na Meyve-i Ekmel unvanını şöyle kullanmaktadır:

"*لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْأَفْلاكَ*" beyanında *'Bu hitap zahiren Hz. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'a müteveccih ise de zimnen hayata ve zevilhayata râcidir' fikrası tadile muhtaçtır. Çünkü küllü hakikat-ı Muhammediye (a.s.m) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem İsm-i Âzamin tecelli-i âzaminin mazharı ve bütün zîruhların nuru ve kâinatın çekirdek-i aslisi ve gaye-i hilkatı ve meyve-i ekmeli olmasından, o hitap doğrudan doğruya ona bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyete onun hesabına nazar eder.'*⁴⁶⁷

Bediüzzaman'ın yaptığı bu açıklamalarda şu hususlar dikkat çeker:

⁴⁶⁵ Nursi, *İşaretü'l İcaz*, s.45; (İman-ı Bilahiret).

⁴⁶⁶ Nursi, *Muhakemat*, s. 38;(Birinci Makale, Dokuzuncu Mukaddime).

⁴⁶⁷ Nursi, *Emirdağ Lahikası*, s.163.

1. Burada Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'e *Hayatın Hayatı, Kâinatın Hayatı, İsm-i Âzâmın Tecelli-i Mazharı, Zîruhların Nuru, Kâinatın Çekirdek-i Aslisi, Gaye-i Hilkat ve Meyve-i Ekmel* unvanlarını kullanmıştır.

2. Nursi, Meyve-i Ekmel'in ne anlama geldiğini *Sözler* adlı kitabında şöyle açıklamaktadır: “*Şu kâinata nazar-ı hikmetle bakıldığı vakit, azîm bir şecere mânasında görünür. Ve şecerenin nasıl dalları, yaprakları, çiçekleri, meyveleri vardır; şu şecere-i hilkatın de bir şıkkı olan âlem-i süflînin anasır, dalları; nebatat ve eşcar, yaprakları; hayvanat, çiçekleri; insan, meyveleri hükmünde görünür... Madem o Meyve insandır ve madem insan içinde sâbıkan isbat edildiği üzere en meşhur meyve ve en muhteşem semere ve umumun nazar-ı dikkatini celbeden ve arzın nisfını ve beşerin humsunun nazarını kendine hasreden ve mehasin-i mâneviyesi ile âlemi, ya nazar-ı muhabbet veya hayretle kendine baktıran meyve ise Zât-ı Muhammediye Aleyhisselâtü Vesselâm'dır, elbette kâinatın teşekkülüne çekirdek olan nur, O'nun Zâtında cismini giyerek en âhir bir meyve suretinde görünecektir.*”⁴⁶⁸

Kâinata hikmet nazarıyla bakıldığı zaman sanki bir ağaç yani şecere mânasındadır. Bir ağacın nasıl ki dalları, yaprakları, çiçekleri ve meyveleri varsa şecere-i hilkatın de anâsır dalları; nebâtat ve eşcar yani bitkiler ve ağaçlar yaprakları, hayvanât ise çiçekleridir. İnsan ise bu kâinatın meyvesi hükmündedir. Ve bu meyvelerin içinde en meşhuru, en mükemmeli, en muhteşemi Hz. Muhammed'dir.

10.3. Nev-i İnsanın Medâr-ı Fahrı/ Medar-ı Fahr-ı Cihan

Peygamber Efendimiz diğer bütün peygamberlerden farklıdır. İnsan olarak da insan-ı kâmil bir insandır. Cenab-ı Hak ile olan muhabbeti diğer tüm insanlardan daha farklıdır. Marifetullahta ve muhabbetullahta Muhammedü'l Arabî'ye yetişecek insan yoktur. Peki, neden Bediüzzaman eserlerinde Peygamber Efendimiz'e 'fahr' unvanıyla hitapta bulunmuştur?

Fahr kelime anlamı olarak; övünme, yaptığını sayarak övünme, övülmeye sebep olacak kimse, fazilet, büyüklük, şeref manalarına gelir.⁴⁶⁹ Mal-makam gibi insanın dışında olan şeylere övünmek anlamı da vardır.⁴⁷⁰ Kur'an-ı Kerim'de dört yerde

⁴⁶⁸ Nursi, *Sözler*, s.563; (Otuz Birinci Söz, Üçüncü Esas, İkinci Müşkül).

⁴⁶⁹ Heyet, *a.g.e.*, s. 260.

⁴⁷⁰ Rağıb, *a.g.e.*, s.783.

“fahır” kelimesi geçmektedir.⁴⁷¹ Medar kelimesi ise sebep olan vesile manalarına gelmektedir. Medar-ı fahır ise iftihara sebep olan, övülmeye vesile manasındadır.⁴⁷²

“Resulullah Allah tarafından peygamberler içinde sadece kendisine verilen bazı ayrıcalıkları sıralarken her defasında ‘Bunları övünmek için söylemiyorum’ demesi, insanın övünme niyeti taşımaksızın memnuniyet ifadesi olarak mazhar olduğu nimetleri anlatmasında sakınca bulunmadığını belirtmektedir.”⁴⁷³

Peygamber Efendimiz, bütün peygamberlerden üstündür. Her Peygamber gibi diğer peygamberler de insan-ı kâmil iken, aralarında derece farkı vardır. Ve bu öyle bir derecededir ki bu sebeple Hz. Muhammed mirac hadisesine mazhar olabilmıştır. Ona hiçbir cihette yetişilemez. Kıyamet günü herkesin ‘nefsim nefsim’ dediği bir anda şefkat timsali Peygamberimiz (a.s.m) ‘ümmetim ümmetim’ diyecektir. Ayrıca O’na Kur’an-ı Kerim’in indirilmesi de yine ayrıcalığını, üstünlüğünü gösterir. Bu sebeple Medar-ı Fahr-ı Cihan⁴⁷⁴ dır.

Fahr kelimesini ele alınmışken Risale-i Nur’da geçen Fahr-i Âlem, Fahr-i Kâinat unvanlarına da değinmekte fayda vardır.

10.3.1. Fahr-i Âlem, Fahr-i Kâinat ve Mefhar-ı Kâinat

Yukarıda fahr kelimesinin ne anlama geldiğinden bahsedildi. Fahr-i alem nedir? Bediüzzaman, bu unvanları eserlerinde nasıl kullanmıştır?

Öncelikli olarak gerek Fahr-ı Kâinat olsun gerek Fahr-ı Âlem olsun her ikisi de Peygamber’imizin nâmlarıdır. Hatta Peygamber Efendimiz’e *Zübde-i Kâinat* ve *Mefhar-ı Kâinat* unvanları da kullanılmaktadır. Kelime anlamlarına bakılacak olursa; zübd; bir şeyin en önemli kısmıdır.⁴⁷⁵ Kainatın en önemlisi hatta özü Peygamber Efendimiz (a.s.m) dır. Bu sebeple de O’na bu adlar kullanılmıştır.

Nursî, eserlerinde bu isimlerle Peygamber Efendimizden bahsetmiştir. Misal olarak: “*Madem şu kâinatın Hâlıkı, her nevide bir ferd-i mümtaz ve mükemmel câmi halk edip, o nevin medar-ı fahri ve kemâli yapar...*

O fert, herhalde zihayattan olacaktır. Çünkü envâ-ı kâinatın en mükemmeli zihayattır. Ve herhalde zihayat içinde o fert zîşuurdan olacaktır. Çünkü zihayatın envâ

⁴⁷¹ Hadîd 57/20, Hûd 11/10, Nisa 4/36, Lokman 31/18.

⁴⁷² Heyet, a.g.e., s.601.

⁴⁷³ Mustafa Çağrıçı, “Övünme”, *DİA*, XXXIV, İstanbul, 2007, s.104.

⁴⁷⁴ Nursi, *Barla Lahikası*, s.107.

⁴⁷⁵ Heyet, a.g.e., 1078.

*içinde en mükemmeli zîşuurdur. Ve herhalde, o ferd-i ferid, insandan olacaktır. Çünkü zîşuur içinde hadsiz terakkiyata müstaid, insandır. Ve insanlar içinde herhalde o fert, herhalde o fert Muhammed (a.s.m) olacaktır. Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlak-ı hasenenin en yüksek derecesine sahip olmuş; her dakikada yüz milyondan ziyade insanların vird-i zebânı olan Kur'an-ı Mu'cizü'l Beyânı göstermiş bir zat, elbette o ferd-i mümtazdır, ondan başkası olamaz.*⁴⁷⁶ Bir başka örnek ise şu şekildedir:

*“... Elbette bu âdem, ben-i Âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır ve Ona, ‘Fahr-i Âlem ve Şeref-i Beni -Âdem’ denilmesi pek layıktır ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahmani olan Kur'an-ı Mu'cizü'l- Beyanın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nisf-ı arz-ı istilasive şahsi kemalatı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en mühim zât budur, Halıkımız hakkında en mühim söz Onundur.”*⁴⁷⁷

Bediüzzaman'ın bu açıklamalarını birkaç yönden ele alalım:

1. Bu âlemdeki en mühim zat Hz. Peygamber (a.s.m) dir. Onun şahsı kemalatına ulaşabilmek mümkün müdür? Onun şahsı maneviyesine bakıldığı zaman şu kâinatın illet-i gayesi olduğunu görülmektedir. O adeta şeref kaynağı, iftihar vesilesidir. Müslümanlar Onunla övünür.

2. O, âlemlerin medar-ı iftihar, Fahr-i Âlem ve Fahr-i Kâinattır. Tüm insanlığa ve cinlere gönderilen Hz. Muhammed (a.s.m), bütün varlık âleminin kendisiyle övüldüğü bir Peygamberdir. O, tüm kâinatın efendisidir.

10.3.2. Kâinâtın Mâ-bihi'l İftihârı

Fahr kelimesiyle alakalı olarak Peygamber Efendimiz'in İftihar oluşuna da değinilecek olunursa; iftihar kelimesi övünmek, kendini beğenircesine kendinden ve yaptıklarından bahsetmek manalarına gelmektedir.⁴⁷⁸ Ma-bihi'l İftihâr ise kendi ile ve onunla iftihar edilecek şey manasındadır.⁴⁷⁹

Mâbihi'l İftihâr kelimesi Risale-i Nur'da iki yerde geçmektedir. Buna misal:

“Hâtem-i dîvân-ı nübüvvet ve bütün enbiyanın mu'cizeleri, O'nun dâvâ-i risâletine birtek mu'cize hükmünde olan enbiyanın serveri ve şu kâinatın mâ-bihil iftiharı ve Hazreti Adem'e (Aleyhissalâtü Vesselâm)ın icmâlen tâlim olunan bütün esmânın bütün merâtibiyle tafsilen mazharı (Aleyhissalâtü Vesselâm); yukarıya celâl ile

⁴⁷⁶ Nursi, *Mektubat*, s.293-294;(Yirmi Dördüncü Mektubun İkinci Zeyli, Hâtıme).

⁴⁷⁷ Nursi, *Şualar*, s.112; (Yedinci Şua, Ayetü'l Kübra).

⁴⁷⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.428.

⁴⁷⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.572.

*parmağını kaldırmakla şakk-ı kamer eden ve aşağıya cemâl ile indirmekle yine o parmağından Kevser gibi su akıtan ve bin mu'cizât ile musaddak ve müeyyed olan Muhammed Aleyhisselâmın mu'cize-i kübrâsı olan Kur'an-ı Hakîm'in vücuh-u i'cazının en parlaklarından olan hak ve hakikata dair beyanatındaki cezâlat, ifadesindeki belâgat, maânisindeki câmiyyet, üslûplarındaki ulviyet ve halâveti ifade eder.*⁴⁸⁰

Bir başka yerde ise Peygamber Efendimiz'in Nev'i Beşerin Mâbihi'l- İftiharı olduğundan şöyle bahsetmektedir:

*“Evet, Sözler adlı kitabın Onuncu Sözünde de isbat edildiği gibi bütün mevcudat bütün hakaikiyla dâr-ı Ahirete işaret ediyorlar. Hem fermân-ı âzam olan Kur'an-ı Hakîm, binler âyât ve beyyinatıyla ve berâhin-i sâdika-i kat'iyesiyle o hakikati gösteriyor ve talim ediyor. Ve nev'i beşerin mâbihi'l iftihârı olan Habîb-i Ekrem, binler mucizât-ı bâhireye istinad ederek bütün hayatında, bütün kuvvetiyle o hakikati ders vermiş, isbat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş...”*⁴⁸¹

Nursi'nin yaptığı açıklamalarda konuyla ilgisi bakımından şu hususlar dikkat çeker:

1. Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na Kâinatın Mâ-bihi'l İftiharı ve Beşerin Mâ-bihi'l İftiharı adlarıyla hitapta bulunmaktadır.

2. Hz. Muhammed (a.s.m) hem beşerin hem de şu kâinatın iftiharı yani övünç kaynağıdır. Bu sebeple de üstad O'na Mâ-bihi'l İftihar unvanını kullanmıştır.

10.4. Eşref-Mahlûkat

Eşref kelimesi şeref sözcüğünden türemiştir. Şeref ise: Yücelik, yükseklik, insanlar arasında makbul ve geçerli olma, büyük bir makam sahibi olma iftihar, övünme ve Cenab-ı Hakk'a itaat ve ubudiyeti ve yüksek hizmeti ile ihsanına mazhar olma manalarına gelir.⁴⁸² Eşref de en şerefli, daha da şerefli, en güzel olan, en iyi manalarına gelir.⁴⁸³

Risale-i Nur'da Hz. Peygamber'e Eşref ve Şeref unvanları kullanılmış olup, bu kullanımlar tek tek ele alınacaktır.

⁴⁸⁰ Nursi, *Sözler*, s.256-257; (Yirminci Sözün İkinci Makamı, Bir Nükte-i Mühimme ve Bir Sırr-ı Ehem).

⁴⁸¹ Nursi, *Mektubat*, s.242; (Yirminci Mektup, İkinci Makam, Onbirinci Kelime).

⁴⁸² Heyet, *a.g.e.*, s.911.

⁴⁸³ Heyet, *a.g.e.*,s.249.

10.4.1. Hakikat-i İnsaniyenin Şerefi / Şeref-i Benî Âdem

Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz için Hakikat-i İnsaniyenin Şerefi unvanını kullanmıştır. Buna misal olarak:

“O Zât, (a.s.m) vazifesi itibariyle, hakkın bürhanı, hakikatın ziyâsı, hîdayetin güneşi, saadetin vesilesidir; şahsiyet ve hüviyet cihetiyle, muhabbet-i Rahmâniyenin misâli, rahmet-i Rabbâniyenin timsâli, hakikat-i insaniyenin şerefi, şecere-i hilkatın en kıymettar ve kıymetli bahâdar bir semeresidir.”⁴⁸⁴

Bediüzzaman Said Nursi, bir başka eserinde Hz. Peygamber’in sıdkına dair hakikatleri saydıktan sonra şu açıklamayı yapar: “Elbette bu âdem, benî âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ona Fahr-ı Âlem ve Şeref-i Ben-i-Âdem denilmesi pek layıktır.”⁴⁸⁵

Nursi, Hz. Peygamber’e, Beni Âdemin Medar-ı Şerefi, Medar-ı İftiharı, Hakkın Bürhanı, Hakikatın Ziyası, Hidayetin Güneşi, Saâdetin Vesilesi, Muhabbet-i Rahmâniyenin Misâli, Rahmet-i Rabbâniye’nin Timsâli, Hakikat-i İnsaniyenin Şerefi, Şecere-i Hilkatın Semeresi unvanlarını kullanmıştır.

10.4.2. Şeref-i Nev-i İnsân / Eşrefü’l-İnsân

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Hz. Peygamber’den şöyle bahsetmektedir:

“Bütün benî âdemi arkasına alıp, şu arzın üstünde durup, Arş-ı Âzama, müteveccihen, el kaldırıp, nev’i beşerin hulâsa-i ubudiyetini câmî hakikat-ı ubudiyet-i Ahmediye (a.s.m) içinde dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferîd-i kevn-ü zaman olan Fahr-ı Kâinat ne istiyor, dinleyelim. Hem mevcudât aynalarında cemâllerini gösteren bütün esmâ-i kudsiye-i İlâhiye ile beraber istiyor; o esmadân şefaât talep ediyor; görüyorsun.”⁴⁸⁶

Bediüzzaman Said Nursi Haşir meselesini anlatırken Peygamber Efendimiz’e Eşrefü’l Mahlûkat unvanını kullanmıştır. Şöyle ki: “Haşir meselesi öyle bir hakikattir ki, celâliyle, cemâliyle, esmâsıyla Halık-ı Zışan, bütün kütüb-ü semâviye ile enbiya ve evliya ve asfiyânın icmâlarını tazammun eden Kur’an-ı Mu’cizü’l Beyân ve Fahr-i Kâinat Hz. Muhammed (a.s.m) —ekmelü’l- halk ve eşrefü’l-insan — haşrin geleceğine

⁴⁸⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.24; (Reşhalar, Altıncı Reşha).

⁴⁸⁵ Nursi, *Şualar*, s.112; (Yedinci Şua, Ayetü’l Kübra).

⁴⁸⁶ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.38; (Lasiyyemâlar).

*ittifakla hükmettikleri gibi, şu kâinat dahi, bütün âyâtıyla ve kelîmâtıyla haşrin vücut ve îcâdına şehadet ediyor.*⁴⁸⁷

Sonuç itibari ile Hz. Peygamber tüm insanların en şerefliisidir. O, Eşrefül-İnsan'dır.

10.4.3. Zât-ı Muallâ – Zât-ı Mübarek ve Zât-ı Şerîf

Hz. Muhammed'in isim ve unvanlarından bahsederken daha önceki konularda Zât kelimesi ele alınmıştır. Bu sebeple burada tekrar yer verilmeyecektir. Hz. Peygamber'in bir başka unvanı olan Zât-ı Mualla'ya temas edilecektir:

Mualla kelimesi ele alınacak olursa: yüksek, yüce, âli, makamı ve rütbesi yükek manalarına gelmektedir.⁴⁸⁸ Demek ki Zât-ı Mualla, 'Yüce Zât' manasındadır. Bediüzzaman Said Nursi Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz'e şu unvanla hitapta bulunur:

*“... Hayâlen Ceziretü'l-Araba gidelim ve Medine-i Münevverede nûrânî ve yüksek minber-i saadetine çıkmış, nev-i beşere hitaben irşâdâtta bulunan o Zât-ı Mualla'yı bizzat görüp söz dinlemeliyiz...”*⁴⁸⁹

*“Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ahvâl ve evsâfi, siyer ve tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsâf ve ahvâl-i galibi, beşeriyetine bakar. Hâlbuki o Zât-ı Mübarekin şahs-ı manevisi mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nurânîdir ki; siyer ve tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kâmete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvâfık düşmüyor... Şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık'ı kâinatın tercümanı ve sevgilisi olan O Zât-ı Mübarek'in tamam-ı mahiyeti ve hakikat-ı kemalâtı, siyer ve tarihe geçen beşeri ahval ve etvârâ sığışmaz.”*⁴⁹⁰

Bediüzzaman Said Nursi'nin yapmış olduğu açıklamalarda konuyla ilgili olarak şu hususlar dikkat çeker:

1. Nursi Hz. Peygamber'e Zât-ı Mualla ve Zât-ı Mübarek unvanlarını kullandığı gibi Kâinatın Neticesi, En Mükemmel Meyve, Halık'ı kâinatın tercümanı ve sevgilisi unvanlarını da kullanmıştır.

2.Hz. Peygamber'in ahvâl ve vasıfları tarih kitaplarında yerini alsada O'nun şahs-ı manevisi o kadar yüksek ki kitaplarda yer alan özellikler Bediüzzaman'a yeterli

⁴⁸⁷ Nursi, *a.g.e.*, s.43; (Lasiyyemâlar).

⁴⁸⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.655.

⁴⁸⁹ Nursi, *a.g.e.*, s.23; (Reşhalar, Dördüncü Reşha).

⁴⁹⁰ Nursi, *Mektubat*, s.90-91; (On Dokuzuncu Mektup, Dördüncü Nükteli İşaret, Altıncı Esas).

gelmez. Zira Hz. Muhammed şu koskoca kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesidir. Hâlık-ı kâinatın tercümânıdır. O Cenab-ı Hakk'ın Habibullahı'dır. Bu sebeple o yüce ve mübarek olan, Zât-ı Mualla ve Zât-ı Mübarek'in mahiyeti ve hakikat-ı kemalâtı, tarihe geçen beşeri ahvâl ve etvârâ sığışmaz.

Nursi, eserlerinde Hz. Muhammed'e (a.s.m) Zât-ı Şerif unvanını da kullanmıştır. Bu kullanıma örnek olarak:

*“Manevi bir cazibe-i umumîyi andıran hidâyet ve irşâdından her bir fert ne kadar feyz ve nur almışsa bir misli o Zât-ı Şerif'e in'ikâs etmiştir.”*⁴⁹¹

Nasıl ki maddiyat âleminde güneşin bir çekimi varsa manevi âlemde de bir çekim de vardır. Bu âlemde kalplerin gelişebilmesi için Hz. Muhammed'e ihtiyaç vardır. Bütün manevi âlem feyz ve nur alabilmek için Peygamber Efendimiz'e müteveccih olmak zorundadır.

10.5. Ferîd-i Kevn-ü Zaman – Ferîd-i Ferîd

Ferid kelimesini ele alacak olursak; benzeri pek az bulunan yahut benzeri bulunmayan yekta manasına gelir.⁴⁹² Kevn ise; varlık, var olmak, âlem, kâinatmanasındadır.⁴⁹³ Nursi, Peygamber Efendimiz'in eşi benzeri olmadığı için Ona, kâinatta benzeri bulunmayan varlık nitelendirmesinde bulunmuştur.

Bediüzzaman Said Nursi eserlerinde Peygamber Efendimiz'den şu şekilde bahseder: *“...Bütün benî âdemi arkasına alıp, şu arz üstünde durup, Arş-ı Âzama müteveccihen el kaldırıp, nev-i beşerin hulâsa-i ubudiyetini câmî hakikat-i ubudiyet-i Ahmediye (a.s.m.) içinde dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferîd-i kevn ü zaman olan Fahr-i Kâinattır.”*⁴⁹⁴

Nursi, burada Peygamber Efendimiz'in Şeref-i Nev-i İnsan, Ferid-i Kevn-ü Zaman ve Fahr-i Kâinat unvanlarından bahsetmiştir.

Bütün varlıkların en değerlisi ve bütün zamanda bir ve tek olan yani Ferîd-i Kevn-ü Zaman olan Hz. Muhammed (a.s.m) Arş-ı Âzaman'a el kaldırarak kendisi için değil ümmeti için saâdet istemekte, bekâ ve cennet istemektedir. Peygamberimiz (a.s.m), Yüce Allah'a bizler için dua eder ki O kâinatın en şerefli insanıdır. O, *Fahr-i kâinattır*. O'nun eşi ve benzeri şu koskoca kâinatta yoktur.

⁴⁹¹ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.227>, (24.06.2019).

⁴⁹² Heyet, *a.g.e.*, s. 273.

⁴⁹³ Heyet, *a.g.e.*, s.524.

⁴⁹⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.38;(Lasiyyemalar).

10.6. Şuur-u Kâinatın Şuuru ve Nuru / Hayat-ı Kâinatın Ruhü ve Aklı

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'e eserlerinde Kâinatın Şuuru ve Nuru ile Kâinatın Ruhü ve Akli unvanlarını da kullanmıştır. Bu unvanlara şu kullanımlar misal verilebilir:

“Risalet-i Muhammediye şuur-u kâinatın şuurudur ve nurudur. Ve vahy-i Kur'an-ı Kerim dahi, hayattar hakaikının şehâdetiyle, hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-u kâinatın aklıdır. Eğer kâinattan risalet-i Muhammediye'nin (a.s.m) nuru çıksa gitse, kâinat vefat edecek. Eğer Kur'an gitse kâinat divane olacak ve küre-i arz kafasını, aklını kaybedecek, belki şuursuz kalmış olan başını bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak.”⁴⁹⁵ Bu açıklamalar şu noktalarla dikkat çekicidir:

1. Hz. Peygamber, kâinatın şuurudur ve nurudur. Her varlık kendi imkânı yettiği sürece şuur sahibidir. Şuur ve his, hayattan süzölmüş bir hülasadır. Bu şuurun en mükemmel, en ekmek şekli hayat denilen âlemin daha ilerisi olan şuur âlemidir.

2. Nur âlemini bir şecere olarak ele alırsak bu şuurun meyvesi ve o şuurun şuuru ve nuru, risalet-i Muhammediyedir. Peygamber Efendimiz ışığıyla nuru ile şu kâinatı aydınlatmaktadır. Eğer ki kâinattan Onun nuru çıkıp gitse kâinat vefat edecektir. Adeta karanlığa gömülecektir.

3. Kur'an-ı Kerim de en mükemmel hayattır ve en mükemmel şuur sahibine nazil olmuştur. Nasıl ki ruhsuz hayat denilince bitkilerin hayatı akla geliyorsa, akılsız şuur denilince de hayvanların hayatı aklımıza gelir. Ve bu kâinattan O şuur sahibiyle birlikte Kur'an-ı Kerim de gitse kâinat aklını kaybeder, deli divaneye döner.

10.7. Ahlâk-ı Âliyenin Misâli – Ahlâk-ı Hasene Sahibi Olan Hz. Muhammed

Ahlak kelimesi Arapça bir sözcük olup hulk (huluk) kelimesinin çoğuludur. İslam edebiyatında hulk yani ahlak kelimeleri iyi ve kötü huyları, fazilet ve reziletleri ifade etmek için kullanılmıştır.⁴⁹⁶ Bu sebeple Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber'in iyi ve güzel ahlakından bahsederken Ahlak-ı Âliye yahut Ahlak-ı Hasene unvanlarını kullanmıştır. Kur'an-ı Kerim ayetlerine bakıldığında Hz. Peygamber'in ahlakından bahsedildiği görülmektedir. Şöyle ki:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ = “Sen elbette üstün bir ahlaka sahipsin.”⁴⁹⁷

⁴⁹⁵ Nursi, *Sözler*, s.103; (Onuncu Söz).

⁴⁹⁶ Mustafa Çağrıçı, “Ahlak”, *DİA*, II, İstanbul, 1989, s.10.

⁴⁹⁷ *Kalem* 68/4; Hayrettin Karaman vd., *a.g.e.*, V, s.429.

Buradaki üstün ahlaktan maksad, Hz. Muhammed'in sahip olduğu Kur'an ahlakıdır. Nitekim hadis-i şerifte de Onun ahlakının Kur'an olduğunu Hz. Aişe vâlidemiz bizlere bildirmiştir.

Bediüzzaman Said Nursi *Mektubat* adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda Peygamber Efendimiz'den bahsederken Onun ahlâk-ı hasene sahibi olduğundan şöyle bahseder: “ *Bu kadar ahlak-ı hasene ve kemâlatla beraber bu kadar mu'cizat-ı bâhiresi bulunan bir Zât, elbette en doğru sözlüdür. Ahlaksızların işi olan hileye, yalana, yanlış a tenezzül etmesi kâbil değildir.*”⁴⁹⁸

Nursi, ilk dönem eserlerinden olan Şuâât'ta Peygamber Efendimiz'in ahlakından şöyle bahseder: “*Bütün ümmet hatta düşmanları da dahil olduğu halde icmâ etmişler ki, bütün ahlâk-ı haseneye câmiidir.*”⁴⁹⁹

Muhammedü'l-Emin konusunda Rasulullah'ın peygamberlik gelmeden önce de güvenilir olmasından ve hiç yalan söylememesinden dolayı O'na bu unvanın verildiğinden bahsedilmişti. Böylece hem ümmeti hem de düşmanları da onun ahlakının güzelliğini doğrulamış oldular.

Nursi, *Marifetü'n-Nebî* eserinde Peygamber Efendimiz'in ahlak-ı aliyesinden bahsederken şöyle demektedir: “*...Âsâr ve siyer ve tarih-i hayatı, hatta a'dânın şehadetleriyle Zât-ı Peygamber'de vücud-u muhakkak olan ahlâk-ı âliyenin kesret ve itaata ve tecemmu –u imtizacından tevellüd eden, izzet ve haysiyetten neşet eden şeref ve vakar ve kibr-i nefis ile melekler, şeytanların iltihat ve iştiraklarından tenezzül gibi –sırr-ı tezâda binaen, o ahlâk-ı âliye dahi hile ve kizbden teferru' ve tenezzül ve teberru ederler. Hem de hayat ve mayeleri makamında olan sıdk ve hakkıyeti tazammum ettiklerinden şule-i cevvalê gibi nübüvveti lemeân ediyor... Düşmana da şamil bir tevatür ve icmâ ile sabittir ki bütün ahlâk-ı hâmidenin en ekmeline mâliktir.*”⁵⁰⁰

Hz. Muhammed mahlûkatların en mükemmlidir. Bu sadece risalet yönüyle değil O, ahlak bakımından da yaratılmışların en üstünüdür. Zira Hz. Muhammed'in ahlakı Kur'an ahlakıdır.

⁴⁹⁸ Nursi, *Mektubat*, s.206; (On Dokuzuncu Mektup, Ayet-i Kübra Risalet-i Ahmediyye Kısmı).

⁴⁹⁹ <http://www.erasale.com/#content.tr.15.261>, (30.06.2019).

⁵⁰⁰ <http://www.erasale.com/#content.tr.15.234>, (30.06.2019).

11. HZ. MUHAMMED'İN BÜYÜKLÜĞÜ İLE İLGİLİ UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber'in büyüklüğünü bildiren ad ve unvanları eserlerinde kullanmıştır. İlgili ad ve unvanların kullanımlarına, bu başlık adı altında yer verilecektir.

11.1.Sultân

Sultan kelimesinin manasına bakılacak olursa; kelimenin aslı selî'tir. Selî't ise zeytinyağının ismidir. *“Eskiden zeytinyağı kandile konur ve bir fitille yakılıp aydınlatma ve ışık sağlanırdı. İslam hükümdarı, padişah, hâkimiyet sahibi sultan ve yönetici de; adalet şûlesiyle, ülkesini zabt-u intizam ve nizam altına alır, raiyyetine ihtimamla memleketini tenvir ederdi. Burada kandilin yağı adalate, ışığı da adalet ışığına benzetilir.”*⁵⁰¹

Selî't kelimesinin cem'i sultandır. Sultan; reis, padişah, hâkimiyet sahibi, hüccet, delil manalarına gelir.⁵⁰² Kur'an-ı Kerim'de otuz yedi yerde⁵⁰³ geçmekte olup Peygamber Efendimiz'den bu unvanla bahsedilmemektedir.

11.1.1. Enbiyanın ve Evliyanın Sultânı

Bediüzzaman Said Nursi Sözler adlı kitabında şöyle demektedir:

*“Bütün enbiyaların sultanı, umum mü'minlerin imamı, umum ehl-i cennetin reisi, ve umum melâikelerin makbûlü olan Zat-ı Ahmediyenin (a.s.m) seyr-ü sülûkuna medar bir Mi'racı bulunması ve O'nun makamına münasip bir surette ayn-ı hikmettir ve gayet mâkuldür ve şüphesiz vâkidir.”*⁵⁰⁴

Nursi'nin yaptığı açıklamalarda konuyla ilgili olarak şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Hz. Peygamber bütün enbiyaların sultanı, umum mü'minlerin imamı, umum ehl-icennetinreisi ve umum melâikenin makbûlüdür.
2. Bütün Peygamberler de birer Sultandır. Onlar gönderildikleri kavimlere, Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmişler, halkı hidayet ışığıyla ışıklandırmışlardır.
3. Hz. Muhammed (a.s.m)'in ahlakı ile ubudiyeti ve nuru ile bütün enbiya ve evliyanın sultanı, reisi, seyidi sayılır. O bu yönüyle Sultanu'l- Enbiya ve Evliyadır. O

⁵⁰¹ Sarıcık, *İslam Medeniyeti Değerleri ve Meseleleri*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta, 2017, s.136.

⁵⁰² Heyet, *a.g.e.*, s.891.

⁵⁰³ Muhammed Fuad Abdülbaki, *a.g.e.*, s.450-451.

⁵⁰⁴ Nursi, *Sözler*, s556-557; (Otuz Birinci Söz, İkinci Esas).

bütün insanların sultanıdır ve onların ruhlarının mürebbîsi ve akıllarının muallimi ve kalblerinin mahbubudur.⁵⁰⁵

11.1.2. İki Cihanın Sultânı / Sultânu'l-Âlemeyn

Bediüzzaman Siad Nursi, *Mektubat* adlı eserinde Peygamber Efendimiz'den O'na İki Cihanın Sultânı diye bahsetmektedir. Buna misal olarak:

“*Din ve şeriat-ı İslamiyenin sahibi olan Fahr-ı Âlem Âleyhissalâtü Vesselâm, iki cihanın sultanı..*”⁵⁰⁶dır.

Sultan kelimesinin hüccet yani delil manasına geldiğinden bahsedilmişti. Sultanlar da İslamiyete birer delil niteliğindedir. Demek ki İslam devletinin ilk sultanı da Hz. Muhammed (a.s.m)'dir. Ve Hz. Peygamber'in arkasından gelen tüm İslam sultanları ve saltanatları İslam'ın sıdk, hak, ve hakikat oluşuna, Hz. Peygamber'in nübüvvetine bir sultan/hüccet teşkil ederler. Bu sebeple onlara İslam'ın hücceti manasına ‘sultan’ denir. Vahy-i İlahi ve Nübüvvet-i Ahmedî olmasaydı ne Medine’de bir İslam devleti kurulacak ne onun halefleri, naipleri, vekilleri ve mümessilleri hükmünde sultanlar ve saltanatlar bulunacaktı.⁵⁰⁷

11.1.3. Sultân-ı Levlâke Levlâk

Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'den bahsederken *Mektubat* adlı eserinde şöyle demektedir:

“*Sultan-ı Levlâke Levlâk öyle bir reistir ki, bin üç yüz elli senedir*⁵⁰⁸ *saltanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra her bir asırda lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve riayeti vardır. Küre-i arzın yarısını bayrağı altına almış ve tebaası, kemal-i teslimiyetle O'na her gün salât-ü selam ile tecdîd-i biat ederek emirlerine itaat ederler.*”⁵⁰⁹

Nursi'nin yapmış olduğu açıklamalarda şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Nursi burada Levlâke hadis-i şerifine atf yaparak Peygamber Efendimiz'e bu unvanı kullanmıştır. Bu hadis-i şerif Peygamber Efendimiz'in şahs-ı manevîsinin ne kadar büyük olduğunu göstermekle birlikte O'nun, Allah katındaki makamının da yüceliğini göstermektedir.

⁵⁰⁵ Nursi, *Lemalar*, s.224; (Yirmi Altıncı Lema, Üçüncü Rica).

⁵⁰⁶ Nursi, *Mektubat*, s.417;(Yirmi Dokuzuncu Mektup, Yedinci Kısım, İkinci İşaret).

⁵⁰⁷ Sarıçık, *İslam Medeniyeti ve Değerleri*, s.135.

⁵⁰⁸ Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerini yazdığı tarihe göre bin üç yüz elli senedir. Şimdiki zamanı artık bin dört yüz sene olmuştur.

⁵⁰⁹ Nursi, *a.g.e.*, s.169;(On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşaret, Üçüncü Kısım).

2. İslamiyetin geldiği o ilk asırdan itibaren tüm mü'minler Hz. Muhammed'e salât-ü selam getirmektedirler. Kâinatın Peygamber Efendimiz'den başka, hangi insanın ismi her gün beş vakit okunan ezanlarla yüceltilebilir ki?

Levlâke Levlâk hadis-i kudsî ahkâm-ı Şeriat hakkında kuvvetli bir sened yoktur. Bununla birlikte Kütüb-ü Sitte içinde de yer almamaktadır. Fakat hiçbir muhaddis bu hadisin doğruluğu ve hak olduğu konusunda bir şey diyememişler sadece kuvvetli bir senedinin olmadığını belirtmişlerdir. Buna binaen birçok hadis kitaplarında da seneden de bu hadisi te'yd edecek birçok rivayet ve haberler de mevcuttur.⁵¹⁰

Bu hadis-i şerifin Hz. Peygamber'i yüceltme arzusundan dolayı uydurma olduğunu söyleyen görüşler de bulunmaktadır.⁵¹¹

11.1.3.1.Kâinatın Gaye-i Hilkatı ve İlle-i Gaiyesi

Levlâke Levlak hadisi ile ilgisi bakımından Hz. Muhammed'in Kâinatın Gaye-i Hilkatı unvanına burada yer verilecektir. Gaye kelimesi maksad, sonuç, netice manalarına gelir.⁵¹² Gaye-i Hilkat ise yaratılış maksadı demektir.

Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikasında levlâke Levlâk beyanına değinerek Hz. Muhammed'in kâinatın gaye-i hilkâtî oluşundan bahsederken başka unvanlarını da şöyle ifade eder: “*لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَّا خَلَقْتُ الْأَفْلَاقَ*” beyanında ‘bu hitap zahiren Hazreti Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâma müteveccih ise de, zımnen hayata ve zevilhayata râcidir.’ fıkrası tadile muhtaçtır. *Çünlü külli hakikat-ı Muhammediye (a.s.m) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem ism-i âzâmın tecelli-i âzâmının mazharı ve bütün zîruhların nuru ve kâinatın çekirdek-i aslîsi ve gaye-i hilkâtî ve meyve-i ekmeli olmasından o hitab doğrudan doğruya ona bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyete ve onun hesabına nazar eder.*”⁵¹³

Bununla birlikte Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda Peygamber Efendimiz'in şahsiyet-i mâneviyesini anlatırken Onu, kâinatın ille-i gayesi unvanıyla şu ifadelerle anar: “*O Zâtın şu evsâfî ve şahsiyet-i mâneviyesi işaret eder, belki gösterir ki: O zât, kâinatın ille-i gaiyesiidir. Yani O zâta,*

⁵¹⁰ Ayrıca bkz., Abdülkadir Badıllı, *Risale-i Nur'un Kudsî Kaynakları*, Envâr Neşriyat, İstanbul, 2016, s.368-371.

⁵¹¹ Bünyamin Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamberler Tasavvuru”, *A.Ü İlahiyat Fakültesi*, TDV Yayınları, 2001, s.420.

⁵¹² Heyet, *a.g.e.*, s.295.

⁵¹³ Nursi, *Emirdağ Lahikası*, I, s.163.

şu kâinatın Halıkı bakmış, kâinatı halketmiştir. Eğer onu icad etmeseydi, kâinatı dahi icad etmezdi denilebilir.’’⁵¹⁴

Sonuç olarak kâinat Onun için yaratılmıştır. Bir okul düşünün. O okulda öğretmen olmasa okulun bir önemi olur mu? Hayır, olmaz. Bu okulun yapılmasının bir anlamı kalmaz, o ders kitaplarının amacı olmaz. Aynı bunun gibi Cenab-ı Hak kâinatı Peygamber Efendimiz için yaratmıştır. O, kâinatın ille-i gaiyesi olmakla birlikte hakikat-ı Muhammediye olmuştur.

11.1.4. Sultân-ı Ervâh

Ervah, ruh kelimesinin çoğulu olmakla birlikte canlar manasına da gelmektedir.⁵¹⁵ Kelimenin kökü olan ruh ise sözlükte gitmek, geçmek, bir şeyin geniş ve ferahlık verici olması, havanın rüzgârlı olması gibi manalarına gelir. İstilahi manası ise canlılardaki hayatı sağlayan unsurdur.⁵¹⁶ Ayrıca Rağıb el- İsfehani’ye göre ruh nefes (nefes) anlamına da gelmektedir.⁵¹⁷ Demek ki Sultan-ı Ervah ruhların sultanı demektir.

Bediüzzaman Said Nursi’nin bu unvan ile ilgili kullanımlarına şu ifadeler örnek verilebilir: “...İşte bak! Şu cezire-i vâsiada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def’aten kal’ ve ref’ ederek bütüin ahlak-ı hasene ile teçhiz edip bütüin âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak! Değil zâhiri bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbûb-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.”⁵¹⁸

Nursi’nin yapmış olduğu açıklamada şu hususlar dikkat çekmektedir:

1. Bediüzzaman Said Nursi, burada Peygamber Efendimiz’e sadece Sultan-ı Ervah unvanıyla hitap etmemiştir. Aynı zamanda O’na Mahbub-u Kulûb, Muallm-i Ukûl, Mürebbi-i Nüfus unvanlarını da kullanmıştır.

2. Nursi burada Hz. Muhammed’in içine doğmuş olduğu Cahiliye döneminden bahsetmektedir. Öylesine karanlık bir dönem olan Cahiliyye döneminde Peygamber Efendimiz insanların kalplerine İslamı ısıdırarak onları çirkin, kötü ahlâk ve adetlerinden vazgeçirmiştir. Ve onların kalpleri birden bire ahlâk-ı hasene ile

⁵¹⁴ Nursi, *Mektubat*, s.184; (On Dokuzuncu Nükteli İşaret, Altıncı Esas).

⁵¹⁵ Heyet, *a.g.e.*, s.242.

⁵¹⁶ Yusuf, Şevki Yavuz, “Ruh”, *DİA*, XXXV, İstanbul, 2008, s.193.

⁵¹⁷ Rağıb, *a.g.e.*, s.445.

⁵¹⁸ Nursi, *Sözler*, s.231-232; (On Dokuzuncu Söz, Yedinci Reşha).

donatılmıştır. Hz. Peygamber o sahabeleri yetiştirip daha sonra başka ülkelere, başka topraklara göndererek orada İslamın yayılmasını sağlamıştır.

Demek ki Hz. Muhammed, kalpleri fethettiği için Mahbub-u Kulûb olmuştur, ruhları ve nefisleri fethettiği için de Sultan-ı Ervah olmuştur. Kısa bir sürede o toplumda yapmış olduğu değişimler de zaten Hz. Peygamber'in hem kalpleri hem akılları hem de nefisleri / ruhları kazandığının bir göstergesi değil midir? Hz. Muhammed o kalplere, o akıllara, o ruh ve nefislere sultan olmuş hâlâ daha da olmaya devam etmektedir.

11.2. Seyyid

Levlâke sırrına mazhar şu koskoca kâinatmademki bir şecere hükmündedir. Ve o ağacın nasıl ki dalları, yaprakları, meyveleri ve çekirdek-i aslisi mevcutsa insanların içinde de en nurlu en ahsen en kerem sahibi şüphesiz Hz. Muhammed'dir. Şimdiye kadar gelmiş ve geçmiş enbiya ve mürselinler, hatta gelecek olan evliyalar ve imamlar, ehl-i imanın hepsi onun ümmetidir. O da tüm insanlığın Seyyidi'dir.

Nursi eserlerinde Allah Rasulü'nden bahsederken, Seyyidunvanını birçok farklı yerde kullanır. Seyyid; Efendi, Hz. Muhammed'in soyundan olan, onun izinden giden, temiz, fazilet sahibi, Müslüman anlamlarına geldiği gibi hadislerde Seyyid-i Veled-i Âdem olarak anılan Hz. Muhammed'in de ad ve unvanlarından da biridir.⁵¹⁹ Seyyid-i Veled-i Âdem, Âdemoğlunun efendisi, en şerefli; Seyyidü'l-Mürselîn, Resullerin efendisi, en şerefli, en üstünü; Seyyidü'n-Nâsi, insanların efendisi; Seyyidül-Kevneyn, hem dünyanın hem de âhiretin efendisi; Seyyidü's-Sekaleyn ise hem insanların hem de cinlerin efendisi anlamlarına gelir. Aşağıda bu isimler detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Sözlükte efendi, bey, önder, sahip, faziletli, kerim gibi anlamlara gelen seyyid kelimesi (çoğulu sâdât) Kur'ân-ı Kerîm'de toplumda seçkin bir yere sahip olan kimse manasına geldiği gibi kadının kocası mânasına da gelir. Seyyid terim olarak şerefli, asil soylu, onurlu, kutsal, mübarek anlamlarına gelen şerîf ile (çoğulu eşrâf, şürefâ) birlikte nesl-i pâk-i Muhammedî'ye mensup olup yüceltmış olan manasında Hz. Peygamber'in Hz. Ali ile Fâtıma'dan doğan torunlarıyla, onların soyundan gelenler için bir unvan olarak kullanılmıştır. Hem baba hem anne tarafından Hz. Ali'nin soyundan gelenlere aynı zamanda "seyyidü's-sâdât" (tabâtabâ) denilir.⁵²⁰ Câhiliye döneminde kabilenin

⁵¹⁹ Heyet, a.g.e., s.626.

⁵²⁰ Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Seyyid", *DİA*, XXXVII, İstanbul, 2009, s.40; Ayrıca bkz., Muhammed Fuad Abdulbaki, a.g.e., s.470.

yaşlıları tarafından seçilen ve başkan olarak tayin edilen kimselere seyyid, reis veya şeyh adı veriliyordu. Sözlükte yaşlı kimse anlamındaki şeyh kelimesi tasavvufta velî, pîr, ve mürşidle eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Türkçe’de er, eren ve ermiş kelimeleri de şeyh manasına gelir. Mürşid, Kehf⁵²¹ suresinde doğru yol gösteren rehber manasındadır. Buna göre şeyh, taliplere doğru yolu gösteren ve onları irşad eden kimse demektir.⁵²²

İsfehani’ye göre; toplumun yönetimini üstlenen kişinin nefsinin arındırması gerektiğinden ruhi üstünlüklere sahip herkese *seyyid* denir.⁵²³ Seyyid kelimesinin kökü olan سَوَادٌ kelimesi beyazın zıddı olan renk⁵²⁴ yani kara manasına gelir. Kur’an-ı Kerim’de de kara, karanlık manalarında kullanılır.⁵²⁵ Aynı zamanda uzakta görünen kişi ve gözbebeği kelimeleri için de سَوَادٌ kullanılmaktadır. Arapların, İslâm fetihleri sırasında çölün sarı kumlarından çıkıp Fırat-Dicle havzasındaki ekili, ağaçlık ve koyu yeşil alanı uzaktan gördüklerinde buraya ‘siyah’ anlamında sevâd dedikleri kaydedilmektedir. Nitekim sulanabilen verimli, alüvyonlu tarımsal diğer bazı bölgeler için de sevâd kelimesi kullanılmıştır.⁵²⁶ İsfehani bu kelime ile büyük topluluk da kastedildiğini belirtmiştir.⁵²⁷

“السَّيِّدُ diye tanımlanan büyük topluluğu idare eden kişiye de adı verilir; bu cemaate nispet edilerek de topluluğun efendisi denilebilir ama elbisenin efendisi, atın efendisi denemez.”⁵²⁸ Hakim es- Semerkandî’nin akaide dair eserinin adı da “es-Sevâdü’l-A‘zam’dır.” Es- Sevâdü’l- A‘zam terkihi Hz. Peygamber ve ashabını takip eden müslüman çoğunluk anlamında yer almaktadır.⁵²⁹ İsfehani’nin yaptığı bu açıklamaya göre demek ki seyyid kelimesi insanlar için kullanılan bir kelimedir. Toplumun yönetimini üstlenen kişinin, nefsinin arındırması gerektiğinden ruhî üstünlüklere sahip olan herkese *seyyid* denir.⁵³⁰ Eşini idare etmesinden dolayı da kocaya *seyyid* denmiştir.⁵³¹

⁵²¹ Ayrıca bkz., 18/17.

⁵²² Casim Avcı, “Şeyh”, *DİA*, XXXIX, İstanbul, 2010, s.49.

⁵²³ Rağıb, *a.g.e.*, s.522.

⁵²⁴ Rağıb, *a.g.e.*, s. 521.

⁵²⁵ Ayrıca bkz.; *Ali İmran* 3/106, *Nahl* 16/58, *Abese* 80/40-41, *Yunus* 10/27.

⁵²⁶ Mustafa Demirci, “Sevâd”, *DİA*, XXXVI, İstanbul, 2009, s.577.

⁵²⁷ Rağıb, *a.g.e.*, s.522.

⁵²⁸ Rağıb, *a.g.e.*, s.522.

⁵²⁹ Muhammed Aruçi, “es- Sevâdü’l A‘zam”, *DİA*, , XXXVI, İstanbul, 2009, s.578.

⁵³⁰ *Ali İmran* 3/39.

⁵³¹ Rağıb, *a.g.e.*, s.522.

Madem ki *seyyid* kelimesi *sevede* köküne dayanmaktadır, o zaman şu sonuca ulaşılabilir: Karanlık ve büyük bir topluluktaki efendi nasıl kendini belli etmiş, onlara *seyyid* olmuş, toplumu yönetmişse, Cahiliye denilen karanlık dönemde de Hz. Muhammed (a.s.m) nübüvvet nuruyla parlamış ve o topluluğu aydınlatmıştır. Aynı zamanda onların efendisi, *seyyidi* olmuştur.

Konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed (a.s.m) için *seyyid* kavramı kullanılmıştır. Bunlara misal, Âl-i İmran suresini ele alınacak olursa Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا ،
بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ

= ‘Derken melâikeler kendisine nida ettiler, o kalkmış mihrabda namaz kılıyordu: Haberin olsun Allah sana Yahya’yı müjdeliyor: Allah’dan bir kelimeyi tasdik edecek, hem bir efendi, hem gayet zahid ve bir Peygamber, salihînden.’⁵³²

Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde Yakup (a.s.) için de *seyyid* kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.⁵³³ *Seyyid* kelimesinin Hz. Muhammed'in soyundan gelen, temiz, nesil olduğu söylenmişti. Bununla ilgili bir hadis-i şerif şöyledir: Ebu Bekre(r.a.)'den rivayet edilmiştir; dedi ki, Resulullah (s.a.v.) minbere çıktı ve şöyle buyurdu: Benim şu oğlum bir efendidir ki Allah onun vasıtasıyla iki cemaati uzlaştıracaktır.’⁵³⁴

Bir başka hadis-i şerif ise şu şekildedir: Ebû Said (r.a) den rivayet edilmiştir; dedi ki: Rasûlullah (a.s.m) şöyle buyurdu: *Hasan ve Hüseyin, cennet ehli delikanlılarının efendileridirler.*⁵³⁵ Ayrıca Hz. Peygamber torunu Hz Hasan ve Hüseyin'i cennet gençlerinin iki efendisi olarak nitelendirdiği için bunlara ‘‘*seyyideyn*’’ denilmesi âdet olmuştur.’⁵³⁶

‘‘Ben kıyamet gününde insanların *seyyidiyim* gibi hadislerle *seyyid* kavramını ‘insanların lideri ve efendisi’ anlamında kullanan Hz. Peygamber, bu sıfatı almaya en lâyık kimse görülmüştür. Resul-i Ekrem'in unvanları arasında *seyyid-i kâinat*,

⁵³² Yazır, *a.g.e.*, II, s.1095.

⁵³³ *Ali İmran* 3/39.

⁵³⁴ Tirmizi, *Menakıb*;88, VI, nr. 4024, s.307.

⁵³⁵ Tirmizi, *Menakıb*;87, VI, nr. 4018, s.304.

⁵³⁶ Küçükaşçı, *a.g.m.*, s.40.

seyyidü'l-kevneyn, seyyidü's-sakaleyn, seyyidü'l-enbiya / mürselîn, seyyidü'l-beşer / seyyid-i nev'-i beşer, seyyidü's-sâdât en meşhur olanlarıdır.”⁵³⁷

Kadı Iyaz Şifa-i Şerif'te Resul-i Ekrem'in

= “*Kıyamet günü ben insanların efendisi olacağım*”⁵³⁸ hadisi şerifini ele alarak “*Peygamber Efendimizin bu şekilde buyurması, hem dünyada hem de ahirette onların efendisi olduğunu gösterir. Ancak O, bu sözüyle, kıyamet gününde insanların efendisi ve şefaathçisinin sadece kendisi olacağını anlatmak istemiştir. Çünkü o gün bütün insanlar O'na sığınacak, O'ndan başka da sığınacak birisini bulamayacaklardır.*”⁵³⁹ der.

Kadı Iyaz'ın açıklamalarına göre; “*efendi denince; istek ve ihtiyaçlarını karşılaması için halkın kendisine başvurduğu kimse hatıra gelir. Resul-i Ekrem Efendimiz, kıyamet günü herkesin kendisine başvurduğu zaman insanların biricik efendisi olacaktır. O günün efendisi olma konusunda hiç kimse kendisiyle rekabet edemeyecek ve hiç kimse böyle bir iddiada bulunmayacaktır.*”⁵⁴⁰

11.2.1. Seyyidü'l -Enbiyâ ve'l- Mürselîn

Bediüzzaman Said Nursi gerek Kur'ân-ı Kerim'de yer alan ayetlerden gerekse hadislerde geçen Seyyid kelimesinden yola çıkarak eserlerinde bu kelimeyi Peygamber Efendimiz için bir unvan olarak kullanmıştır. Konuyla ilgili olarak Risale-i Nur'da Seyyid kelimesi ile ilgili “*Seyyidü'l- Mürselîn*” unvanını kullanmıştır.

Bu konuda Bediüzzaman'ın eserlerinden şu alıntılar örnek gösterilebilir:

“*Kâinat bir şeceredir, anâsır onun dallarıdır, nebâtât yapraklarıdır, hayvanât onun çiçekleridir, insanlar onun semereleridir. Bu semerelerden en ziyadar, nurlu, ahsen, ekrem, esref, eltaf, Seyyidü'l- Enbiya ve'l- Mürselîn, İmamü'l- Müttakin, Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn Hazret-i Muhammed'dir.*”⁵⁴¹

Bediüzzaman, *Sözler* adlı eserinde de bu konuda Peygamber Efendimiz'den şöyle bahseder: Cenab-ı Hakk, “*...kemâlâtın mazharları, âyineleri olan san'atını ve masnuâtını ve mahlûkatının mehâsinini sever, muhabbet eder. Enbiyasını ve evliyasını, hususan Seyyidü'l-Mürselîn ve Sultanü'l-Evliya olan Habîb-i Ekremini sever. Yani,*

⁵³⁷ Küçüşaşçı, a.g.m., s.40.

⁵³⁸ Müslim, *Kitabü'l İman*;84, II, nr. 327, s.213; nr328, s.217.

⁵³⁹ Kadı Iyaz, a.g.e., I, s. 436.

⁵⁴⁰ Kadı Iyaz, a.g.e., I, 436.

⁵⁴¹ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s 169; (Şemme).

*kendi cemâlini sevmesiyle, o cemâlin âyinesi olan Habîbini sever. Ve kendi esmâsını sevmesiyle, o esmânın mazhar-ı câmii ve zîşuuru olan o Habîbini ve ihvânını sever.*⁵⁴²

Nursi'nin bu açıklamalarında bazı hususlar dikkat çeker:

1. Bir değil, on değil, yüz değil bin değil, yüz yirmi dört bin enbiya düşünün. Yüz yirmi dört milyon evliyaullah düşünün. Bunların içinde öylesine nurani, öylesine kudsi ve öylesine mükemmel bir Zât vardır ki, tüm evliya ve enbiyaya *Seyyid* olmuştur.

2. Ona *Seyyid* denilmesinin hikmeti, herkesin imamı, büyüğü, önderi olduğundandır. O *Seyyidü'l-Mürselindir*. Diğer peygamberlerden üstün yönleri vardır. Onlar tek bir kavme gönderilmişlerdir. Hz. Muhammed ise bütün insanlığa hatta cinlere de gönderilmiştir. O, peygamberlerin tamamlayıcısı ve sonuncusudur. Aynı zamanda O, *Seyyidü'l Enbiya ve'l Mürselin'dir*.

3. Cenab-ı Hakk'ın esmasının, sıfatlarının ve kemâlâtının en güzel âyinesi şu kâinat değil midir? O mahlûkatını sever ve muhabbet eder. Aynı zamanda enbiya ve evliyasını da sever. Şuna dikkat çekmekte de fayda mülâhaza ediyoruz: Bediüzzaman yukarıdaki alıntıda hususan “*Seyyidü'l-MürselinveSultanü'l-Evliya olan Habîb-i Ekremi*ni sever” demiştir. Böylece O'nu diğer Peygamberlerden ayırmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de bazı nebilerin diğerlerinden üstün olduğundan şöyle söz edilir:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ

“O işaret olunan Resuller, biz onların bazısını bazısından efdal kıldık, içlerinden kimi var Allah kelamına Kelim etti, bazısını da derecelerle daha yükseklerle çıkardı...”⁵⁴³

Hamdi Yazır bu ayette ‘*Resuller kafilésinin bazısını bazısına tafdil edildiğini ve bunların hepsinin Resul olmakla birlikte asl-ı risalette hepsi müsavi olmakla beraber ba'zısına ve belki her birine meziyyet, bir fazilet-i mahsus, bir rütbe-i mümtâze verildiğinden bahseder.*⁵⁴⁴

11.2.2. *Seyyidü'l-Âlemîn / Seyyidü'l- Âlemeyn*

Bediüzzaman'ın da eserlerinde dikkat çektiği gibi, Resullerin de Nebilerin de birbirinden üstün olanları vardır. Hz. Muhammed (a.s.m) *Hatemü'l- Enbiya* olarak bütün peygamberlerin sonuncusu ve Peygamberler kafilésinin tamamlayıcısı olarak

⁵⁴² Nursi, *Sözler*, s.600; (Otuz İkinci Söz, İkinci Mevkıf, İkinci Remiz).

⁵⁴³ *Bakara* 2/253; Hamdi Yazır, *a.g.e.*, II, s. 839.

⁵⁴⁴ Ayrıca bkz., Hamdi Yazır, *a.g.e.*, II, s. 840.

gönderilmiştir. Ayrıca Peygamber Efendimiz bütün insanlığa, hatta cinlere de gönderilmiştir. Yine bu özelliği ile O, *Seyyidü'l- Alemîn*'dir.

Hz. Muhammed'in diğer peygamberlere karşı üstünlüklerini Kadı Iyaz şu şekilde belirtir: *‘Fetih suresinde Allah'ın Sevgili Elçisi için çok çeşit nimetler bir araya getirilmiştir. İkinci ayetteki ‘Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak’ ifadesi Allah'ın O'na beslediği derin sevgiyi göstermektedir. Aynı ayette yer alan ‘Üzerindeki nimetini tamamına erdirecek’ ifadesi Resulullah Efendimiz'in diğer Peygamberlerden farklı bir konumu olduğunu göstermekte, bu ayetin sonundaki ‘Seni dosdoğru bir yola iletecektir’ ifadesi ise Allah'ın ona yardım edip kendisini desteklediğini göstermektedir. Allah'ın Resul-i Ekrem'i ‘bağışlaması’ Onu günah kirlerinden arındırması; ‘üzerindeki nimetleri tamamlaması’ Onu en üstün dereceye çıkarması; ‘dosdoğru yola iletmesi’ ise Onu ilahi huzurda en yüksek makama iletmesidir.’*⁵⁴⁵

Nursi, *Mektubat* adlı eserinde cansız varlıkların Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamberliğine dair mucizelerinden sekiz misal verir. Sekizinci misalde ise Hz. Peygamber'in amcası Ebu Talip ile birlikte gittiği Şam seferinde meşhur rahip Bahira'nın kilisesinin civarına geldiklerinde mola vermelerini anlatır. Rahip Hz. Muhammedü'l-Emin'i görerek *‘Bu Seyyidü'l Alemîndir ve Peygamber olacaktır, dedi. Kureyşiler dediler ‘Nereden biliyorsun?’ Mübarek rahip dedi ki: ‘Siz gelirken baktım ki, havada, üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammedü'l-Emin (a.s.m.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki, taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise nebîlere yapılırdı.’*⁵⁴⁶ Evet, O, *Seyyidü'l Alemin*'dir bütün âlemlerin efendisidir.

4. Zira Yüce Allah kendi cemalini sever. Ve bu cemalin yansıması, âyinesi olan Habib-i Ekremi de sever. Çünkü Cenab-ı Hakk'ın esmasının yansıması Hz. Muhammed'dir. Bu sevgi ve muhabbet öylesine yüksek bir derecededir ki Peygamber Efendimiz bu sevgiye mazhar olarak Habibullah unvanını almıştır.

11.2.3. Melek, Cin ve Beşerin Seyyidi

Ele almış olunan ayet ve hadislerde Peygamber Efendimiz'in yalnız insanlık âlemi için değil aynı zamanda meleklerin ve cinlerin de seyyidi olduğu idrak edilir.

⁵⁴⁵ Kadı Iyaz, *a.g.e.*, I, s.148.

⁵⁴⁶ Nursi, *Mektubat*, s. 128;(On Dokuzuncu Mektup, On Birinci İşaret, Sekizinci Misal).

Nursi de buradan yola çıkarak eserlerinde Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na "Melek, cin ve beşerin seyyidi olan zât",⁵⁴⁷ diyerek de hitapta bulunmaktadır. Evet, O (a.s.m), meleklerin, cinlerin ve tüm insanlığın bir seyyidi, bir efendisidir.

11.3. Server

Server kelimesi reis, baş, seyid manalarına gelmektedir.⁵⁴⁸ Risale-i Nur'da Server kelimesi on beş yerde geçmekte olup; Bediüzzaman'ın eserlerinde Peygamber Efendimiz için de bu unvanın kullanıldığı görülmektedir.

11.3.1. Kâinatın Serveri ve İki Cihan Serveri

Server kelimesi reis, seyid manasına geldiğine göre Server-i Kâinat da kâinatın seyidi, efendisi demektir. Risale-i Nur külliyyatından olan İlk Dönem Eserleri'ne bakıldığında Hulusi Bey tarafından ele alınan fıkralarda Peygamber Efendimiz için Kâinatın serveri denildiğini görülmektedir. Şöyle ki:

*"İnşâallah, müstecap olan duanızla Allahü Zülcelâl Risale-i Nur hizmetinde ümit ve arzu ettiğim neticeye vasıl, merhum ve mağfur Abdurrahman gibi ahir nefeste iman ve tevfik ve saadet-i bâkiyede iki cihan serveri, Nebiy-i Ekremimiz Muhammedeni'l Mustafa (sallallahu teâlâ aleyhi vesselâm) Efendimize ve siz muhretem üstadımızın arkasında ve yakınında komşuluk vermek suretiyle âmâl-i hakikiyeye nâil buyur."*⁵⁴⁹

Bir başka yerde ise şöyle geçmektedir:

*"Nurlarınızın şuâtı gözlerimizi kamaştırıyor. Kalblerimizi bütün sâfiyetiyle Allah'a, Kur'an'a ve Resul-i Müctebâya (a.s.m) ve o iki cihanın serverinin aziz vârislerine bağlıyor ve bağlamıştır. Bu bağ öyle bir bağ ki, inâniyet-i Hakla, hiçbir mülhid ve fırak-ı dâllenin değil, dünya kâfirlerinin bütün kuvvetleri bir araya gelse, bu kudsî rabîta-i kalbiyle bağını koparamaz."*⁵⁵⁰

11.3.2. Enbiyânın Serveri / Asfiyânın Serveri

Bediüzzaman Said Nursi, eserlerinde Hz. Muhammed'e Enbiyanın ve Asfiyanın Serveri unvanlarını kullanmıştır. Bu kullanımlara şu ifadeler örnek verilebilir:

⁵⁴⁷ Nursi, *a.g.e.*, s. 184 ;(On Dokuzuncu Mektup, On Dokuzuncu İşaret, Altıncı Esas).

⁵⁴⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.876.

⁵⁴⁹ <http://www.erisale.com/#content.tr.15.523>, (03.07.2019).

⁵⁵⁰ Nursi, *Barla Lahikası*, s.326.

“... *Hâtem-i divan-ı nübüvvet ve bütün enbiyanın mu’cizeleri, Onun dâva-i risâletine birtek mu’cize hükmünde olan enbiyanın serveri ve şu kâinatın mâ-bihil iftiharî ve Hz. Âdem’e (Aleyhisselâm) icmâlen tâlim olunan bütün esmanın bütün merâtibiyle tafsilen mazharı (Aleyhiisalâtü Vesselâm)..dır.*”⁵⁵¹

Bir başka yerde ise şöyle geçmektedir:

“*Âlemde Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm’dan –beyan olunan evsaf ve vezâife- daha ehil ve daha câmi kim zuhur etmiş? Ve rütbe-i risalete ve vezâife-i tebliğ e Ondan daha elyak, daha evfak hiç zaman göstermiş midir? Hayır, asla ve kat’a’. Belki O, bütün resûllerin seyyididir, bütün enbiyanın imamıdır, bütün aşfiyanın serveridir, bütün mukarrebînin akrebidir, bütün mahlûkatın ekmevidir, bütün mürşidlerin sultanıdır.*”⁵⁵²

11. 4. İmam Unvanı

İmam kelime olarak öne geçmek, önde ve ileride olmak, delil ve rehber gibi manalara geldiği gibi, namaz kıldırın ve ictihad sahibi olan kişiye de imam denir. Ayrıca sultan, hâkim, reis manaları da vardır.⁵⁵³

Risale-i Nur’da Hz. Peygamber’e İmam adıyla hitaplarda bulunulmuştur. Şimdi ise bu kullanımlar ele alınacaktır.

11.4.1. İmamü’l-Evliyâ Ve’l-Ulemâ / Mü’minlerin İmamı

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz’den şu şekilde bahsetmektedir: “*Öyle Muhammed (a.s.m) ki, icmâ ve tasdiklerine mazhar olmakla, enbiyâ ve’l mürselîne siyadet ünvanını ve ittifak ve tahkiklerini almakla, imamü’l-evliyâ ve’l-ulemâ lâkabını almıştır.*”⁵⁵⁴

Ayrıca Nursi, Sözlere kitabında da Peygamber Efendimiz’e Umum Müminlerin İmamunvanı ile hitapta bulunur.⁵⁵⁵

Hz. Muhammed sadece beşere imam olmamış aynı zamanda enbiyalara hatta gelmiş ve gelecek olan ulemalara da imamdır. Zira Hz. Muhammed mahubiyet derecesine çıkararak Habibullah olmuştur. Allah’ın sevdiği kul olma, O’nun muhabbetine

⁵⁵¹ Nursi, *Sözlere*, s.256; (Yirminci Sözü İkinci Makamı, Bir Nükte-i Mühimme ve Bir Sırr-ı Ehem).

⁵⁵² Nursi, *a.g.e.*, s.58; (Onuncu Söz, İkinci İşaret).

⁵⁵³ Heyet, *a.g.e.*, s.446.

⁵⁵⁴ Nursi, *Mesnevi-i Nuriye*, s.48 ;(Katre, Birinci Bab).

⁵⁵⁵ Nursi, *Sözlere*, s.556 ;(Otuz Birinci Söz, İkinci Esas).

nail olma bakımından enbiyanın önüne geçiyorsa gerek ubudiyet gerekse risalet cihetiyle de bu en önde olur.

Ubudiyet ve habibiyet derecesinde enbiyanın önüne geçen Hz. Muhammed elbette evliya ve ulemanın da önüne geçip onlara karşı adeta bir imam görevini üstlenir.

Peygamberler kendilerine verilen suhuplar, kitaplar ve hatta mucizeler ile şecere-i-nuraniyenin kudsiyetini tasdik ederler. Enbiyalar ise kendilerine verilmiş olan keşif ve kerametlerle Resullullah'ın sıddikiyetini göstermiş olurlar. Bu davadan daha kudsi bir dava yoktur.

11.4.2. İmamü'l-Müttakîn / En Son ve En Âlî İmam

Müttakîlerin imamı demek olan İmamü'l-Müttakîn, Hz. Peygamber'in lakaplarındandır. Müttakîn ise mutmain, iyice bilen, doğruluğunu ve hakikatini tamamlayan demektir.⁵⁵⁶

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz'den bahsederken O'na İmamü'l Müttakin demektir. Şöyle ki: *‘‘Kainât bir şeceredir, anâsır onun dallarıdır, nebâtat yapraklarıdır, hayvanât onun çiçekleridir, insanlar onun semereleridir. Bu semerelerden en ziyâdar, nurlu ahsen, ekrem, eşref, eltaf, seyyidü'l-enbiya ve 'l-mürselin, imâmü'l-müttakîn Habib-i Rabbü'l-Âlemin Hazreti Muhammeddir.’’*⁵⁵⁷

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Muhammed'e (a.s.m) sadece İmamü'l-Müttakin demekle kalmamış aynı zamanda onu nurlu, ahsen, ziyâdar, ekrem, eşref, eltaf bir semereye de benzetmiştir.

Kainâta bir ağaç gözüyle bakılsa dallar anâsıra benzer. Nebâtat yaprakları iken, hayvânat da o şecerenin çiçekleri konumunda olur. İnsan ise semereleridir, yani meyveleridir. Ve o semerelerden en ekmeli, en eşrefi, en ahseni en eltafi, en nurlusu ise İmâmü'l-Müttakîn olan Hz. Muhammed'dir.

Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye adlı eserinde Peygamber Efendimiz'in şahsiyet-i maneviyesinden bahsederken O'na en son ve en âlî imam unvanını şöyle kullanır: *‘‘Hazreti Muhammed öyle bir Zâttır ki ...Cemaat-i mü'minine en son ve en âlî imam ve nev'i beşerin hatîb-i şehridir; saadet düsturlarını beyan ediyor.’’*

⁵⁵⁶ Heyet, a.g.e., s.753.

⁵⁵⁷ Nursi, Mesnevi-i Nuriye, s.169; (Şemme).

Hz. Peygamber mü'minlerin en son ve en âlî bir imamıdır. Hz. Âdem'den yana tüm peygamberlerin tün mü'minlerin imamıdır. Ayrıca Hz. Muhammed'in ahirzaman nebisi olmasından dolayı da Nursi, bu unvanı kullanmıştır.

11. 5. Müezzîn-i Âzam

Müezzîn ezan okuyan kimseye denir.⁵⁵⁸ Müezzîn-i Âzam ise en büyük müezzîndir. Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* adlı eserinin Lemeât bölümünde Fatiha'nın ahirinde işaret olunan üç yolun beyanını açıklarken Hz. Peygamber'den Müezzîn-i Âzam adıyla şöyle bahseder: “...*Bütün cihana okuyor bu ezanı. Bak müezzîn-i âzama, Muhammedü'l Hâşimi davet eder insanı, âlem-i nur-u envere. İlam eder niyaz ile namazı.*”⁵⁵⁹

Nasıl ki müezzîn ezan okuyarak insanları namaza çağırıyorsa Peygamber Efendimiz de bütün cihana ezanı okuyarak insanları âlem-i nur-u envere çağırır. Tüm insanlığa müezzînlük yaparak Allah'ın varlığından ve birliğinden bahseder.

11. 6. Tecelliyât-ı İlahiyeye Mazhar – Tabakat-ı Kâinâta Nazır

Öncelikle kelimelerin manalarına bakılacak olursa; tecelliyat, tecelli kelimesinden gelmekte olup tecelliler demektir. Tecelli ise görünme, bilinme, Allah'ın lütfuna uğrama, İlahi kudretin meydana çıkması, görünmesi gibi manalara gelir.⁵⁶⁰ Mazhar ise sahib olma, şereflenme gibi manalara geldiği gibi bir şeyin görüldüğü, izhar olduğu yer manalarına da gelmektedir.⁵⁶¹

Tecelliyat-ı İlahiyeye Mazhar ise; Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının varlıklarda eserini göstermesine nail olmak demektir.

Nâzır kelimesini ele alınacak olursa; çoğulu nüzzar olan bu kelime, nazar eden, bakan manasına gelir. Aynı zamanda bir idarenin veya dairenin umur ve işlerine bakan en büyük memur, reistir. Bununla birlikte vâsinin yapacağı tasarruflara nezarete bulunmak üzere musî veya hâkim tarafından tayin olunan zât manasına da gelir.⁵⁶² İslam Ansiklopedisine göre nâzır kelimesi sözlükte bakmak, görmek, düşünmek, incelemek, hüküm vermek manalarındaki nazar kökünden türemiş olup terim anlamı olarak özellikle divanlar ve vakıflar gibi malî kurumları yöneten yahut denetleyen

⁵⁵⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.698.

⁵⁵⁹ Nursi, *Sözler*, s.713; (Lemeât).

⁵⁶⁰ Heyet, *a.g.e.*, s.960.

⁵⁶¹ Heyet, *a.g.e.*, s.596.

⁵⁶² Heyet, *a.g.e.*, s.771.

kimseler için kullanılmıştır.⁵⁶³ Tomar'a göre kelimenin özü yönetmek ve denetlemek olup bu yönetim eşya yahut hayvanlar üzerinde değil insanlar üzerinedir.⁵⁶⁴

Tabakat-ı Kâinata Nâzır ise; Kâinatın bütün tabakalarının gözlemcisi demektir. Mirac gecesinde adeta Peygamber Efendimiz kâinatın tabakalarının nâzır olmuştur.

Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere adlı eserinin Otuzbirinci Sözüde, Mirac hakkında bahsederken Peygamber Efendimiz'den şöyle bahseder: *‘Zât-ı Ahmediyenin (a.s.m) meratib-i kemâlatta seyr ü sülûkünden ibarettir. Yani, Cenab-ı Hakk'ın tertib-i mahlûkatta tecelli ettirdiği ayrı ayrı isim ve ünvanlarla ve saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devair, tedbir, icadda ve o dairelerde birer arş-ı Rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir semâ tabaksında gösterdiği âsâr-ı rububiyeti, birer birer o abd-i mahsusa göstermekle, o abdi, hem bütün kemâlât-ı insaniyeye cami', hem bütün tecelliyat-ı İlahiyyeye mazhar, hem bütün tabakat-ı kâinata nazır ve saltanat-ı rububiyetin dellâli ve marziyat-ı İlâhiyenin mübelliği ve tılsım-ı kâinatın keşşafi'*⁵⁶⁵...dır.

Hız. Peygamber hem ubudiyeti ile hem de kemâlatı ile Mirac'a yükselmiştir. Mahlûkatın meydana getirilmesinde Cenab-ı Hakkın ayrı ayrı isim ve ünvanları tecelli etmiştir. Bununla birlikte Cenab-ı Hak, mahlûkatta tecelli ettirdiği isim ve ünvanlarını, saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği terbiye sanatını ve kâinatın adeta sergisini Mirac gecesinde Peygamber Efendimiz'in temâşâsine sunmuştur. Cenab-ı Hakk, kâinatta maddi ve manevi ne kadar mahlûk varsa bütün hepsini takdir edebilecek özelliği, Hız. Muhammed'e (a.s.m) vermiştir. O, Yüce Allah'ın bütün tecelliyatına mazhardır. Allah'ın (c.c) bütün tecelliyatına ki bu tecelliler Levh-i Mahfuz, âlem-i misal, ruhaniyet, nebâtat, hayvânat, tohumlar vd. bütün kemâlatlar Hız. Peygamberde toplanmıştır. Onda fazlası var ama azı yoktur. O, her tarafa nazar edebilecek ve aynı zamanda teftiş edebilecek bir Zâttır.

⁵⁶³ Cengiz Tomar, ‘Nâzır’, *DİA*, XXXII, İstanbul, 2016, s. 449.

⁵⁶⁴ Tomar, *a.g.m.*, s.450.

⁵⁶⁵ Nursi, *a.g.e.*, s.548; (Otuz Birinci Söz, İkinci Esas).

12. HZ. MUHAMMED'İN KÂİNÂTIN ÇEKİRDEĞİ VE MEYVESİ OLMASINI ANLATAN UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursi, eserlerinde Kur'an-ı Kerim'i Kitab-ı Kebir'e benzettiği gibi Hz. Peygamber'i de kâinatın çekirdeğine ve meyvesine benzetmektedir. İlgili ad ve unvanların kullanımlar aşağıda verilecektir.

12.1.En Ahir ve En Münevver Meyve /Çekirdek-i Aslî

Mükemmel güzellikteki kâinata bakıldığı zaman bunun insan için yaratıldığı görülmektedir. İlk mahlûk yani ilk yaratılan ise Nur-ı Muhammed'dir. Kâinata büyük bir ağaç gözüyle bakılacak olursa, bukâinat ağacının çekirdeği Hz. Muhammed'dir. Risale-i Nur'da da Hz. Muhammed (a.s.m) şecere-i kâinatın çekirdeği ve meyvesi olarak zikredilir. Nursi bu konuyla ilgili olarak kainatı ağaç hükmüne benzetir. Bu ağacın meyvesi ise insandır. *“O meyve insandır ve madem insan içinde, sabıkan isbat edildiği üzere, en meşhur meyve ve en muhteşem semere ve en umumun nazar-ı dikkatini celb eden ve arzın nisfini ve beşerin humsunun nazarını kendine hasreden ve mehâsin-i mâneviyesiyle âlemi, ya nazar-ı muhabbet veya hayretle kendine baktıran meyve ise Zât-ı Muhammediye Aleyhissalatü Vesselamdır; elbette kâinatın teşekkülüne çekirdek olan nur, O'nun Zâtında cismini giyerek en âhir bir meyve suretinde görünecektir.”*⁵⁶⁶

Bediüzzaman'ın bu açıklamalarında şu hususlar dikkat çeker:

1.Burada Nursi, Mi'rac-ı Azîm'in neden Peygamber Efendimiz'e mahsus olduğundan bahsederken, O'nun, nasıl kâinatın çekirdeği, en âhir ve en münevver meyvesi olduğunu da açıklamaktadır. Nursi burada, Hz. Muhammed'e Çekirdek-i Aslîi, Kainatın Teşekkülüne Çekirdek Olan Nur ve En Ahir Meyve unvanlarını kullanmıştır. Peki, Nursi Hz. Muhammed'i neden çekirdeğe benzetmiştir?

Öncelikle Nursi, kâinatı bir ağaca benzetmiştir. Ağaç ele alınacak olunursa, dalları elementlerden, yaprakları bitkilerden, çiçekleri ise hayvanlardan oluşur. İnsan ise o ağacın meyveleridir. Aynı ağaç örneği gibi kâinatın da bir çekirdeği vardır. Ve bu çekirdek kuru bir madde olamaz. Ayrıca daima çıplak olamayacağı için de meyve libasını giymesi gerekmektedir.

⁵⁶⁶ Nursi, *Sözler*, s.563;(Otuz Birinci Söz, Üçüncü Esas, İkinci Müşkül).

3. Ağacın meyvesi ise insandır. Ve insanlar içinde öyle bir meyve vardır ki en meşhuru ve en muhteşemi O'dur. Kendisine hayretle baktıran bu meyve ise Hz. Muhammed (a.s.m)'dir. Ayrıca o meyve hem âhir yani son hem de en münevverdir.

Münevver; nurlandırılmış, ışıklı, parlatılmış, akıllı alîm manalarına geldiği gibi imanî ve İslami tahsil ve terbiye görmüş kişi manasına da gelir.⁵⁶⁷

Nursî, *Tarihçe-i Hayat* adlı eserinde tam olarak bundan bahsetmektedir. Şöyle ki: “*İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesidir ve hakikat-ı Muhammediye aleyhissalâtü vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsidir.*” Zaten insanoğlu da şu kâinatın küçültülmüş bir örneği, modeli değil midir? Nursi, burada meyveyi insana benzetmiş olup Hz. Muhammed'i ise çekirdek-i aslî denilen tohuma benzetmiştir. Çünkü Hz. Muhammed'in şahs-i manevisi adeta tohum niteliğindedir ki eserlerinde bu sebeple O'na Hakikat-ı Muhammediye diye hitapta bulunmaktadır.

12.2. Semere-i Şecere-i Hilkat / Şecere-i Tûbâ-i Cennet

Semere kelime olarak meyve, yemiş, mahsül, verim manalarına geldiği gibi netice manasına da gelir.⁵⁶⁸ Şecere ise; ağaç, kütük manalarına geldiği gibi, sülale, bir soyun tüm fertlerini gösteren cetvel manasına da gelir.⁵⁶⁹ Demek ki Semere-i Şecere-i Hilkat de yatarılış ağacının meyvesi demektir.

Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber'e hitâben Semere-i Şecere-i Hilkat unvanını şöyle kullanmıştır: “*O Zât, bir saâdet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilancısı ve saltanat-ı Rububiyetin mehasinin dellâli, seyircisi ve künuz-u esmâ-i İlahiyenin keşşâfi, göstericisi olduğundan; böyle baksan yani ubudiyet cihetiyle Onu bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nurani bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin.*”

Nursi, bir başka yerde ise şunları söylemektedir: “*O Zât'ın şahsiyet-i maneviyesi olan hakikat-ı Muhammediye (a.s.m) istikbalde bir şecere-i tubâ-i cennet hükmündedir.*”⁵⁷⁰

Bediüzzaman Said Nursi, Peygamber Efendimiz'e Semere-i Şecere-i Hilkat ve Şecere-i Tûbâ-i Cennet unvanlarını kullanmıştır. Aynı zamanda Hz. Peygamber'e saâdet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilancısı ve

⁵⁶⁷ Heyet, *a.g.e.*, s.711.

⁵⁶⁸ Heyet, *a.g.e.*, s.870.

⁵⁶⁹ Heyet, *a.g.e.*, s.906.

⁵⁷⁰ Nursi, *Sözler*, s.445; (Yirmi Beşinci Söz, Emirdağ Çiçeği).

saltanat-ı Rububiyetin mehasinin dellâlı, seyircisi ve künuz-u esmâ-i İlahiyenin keşşâfı, göstericisi, misal-i muhabbet, timsal-i rahmet, şeref-i insaniyet unvanlarını da kullanmaktadır.

Peygamber Efendimiz'e risalet yönüyle değil de ubudiyet yönüyle bakılsa O, en nurani bir semere-i şecere-i hilkattir, risalet ağacının en mükemmel meyvesidir.

13. SEMAVİ KİTAPLARDA HZ. MUHAMMEDİN ADLARI VE UNVANLARI

Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat adlı eserinin On Dokuzuncu Mektubunda İrhasatın nübüvvetin delillerinden birisi olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte bu bölüm üç kısımdan oluşmakta olup ilk kısım Kur'an-ı Kerim, Tevrat, İncil, Zebur ve Suhuf-u Enbiyanın Hz. Peygamber'e dair verdikleri haberlerdir. İkinci kısım ise kâhin, evliya ve ârif-i billâh olan bir kısım insanların Resul-i Ekrem'den haber vermelerini ele alır. Son olarak üçüncü kısım ise Hz. Muhammed'in velâdeti hengâmında meydana gelen hâdiselerdir.

Zebur, Tevrat ve İncilin ibarelerini ele alan Nursi, bu kitapların Kur'an-ı Kerim gibi i'cazları olmadığını belirtmiştir. Zira bu semâvi kitaplar tercüme üstüne tercüme uğrayarak tahrip edilmiştir.⁵⁷¹

*“Bununla birlikte pek çok Yahudi uleması ve Nasara uleması, ikrar ve itiraf etmişler ki: Kitaplarımızda Muhammed-i Arabi Aleyhissalâtü Vesselâm'ın evsafı yazılıdır...”*⁵⁷²

Gerek Yahudi uleması gerekse Nasâra uleması daha önceden inen semavi kitaplarda Hz. Muhammed'in evsâfını gördükten sonra inatlarını bir kenara bırakıp imana gelmişler hatta Tevrat ve İncilde de bunu göstermişlerdir.

Tevrat, İncil ve Zebur'daki ayetleri ele alan Nursi, öncelikle Zebur'dan şu ayeti delil gösterir:

اللَّهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفِتْرَةِ

ismi Ahmedîdir.

Zebur'un bir başka ayeti ise şöyledir:

يَا دَاوُدُ يَا تَى بَعْدَكَ نَبِيٌّ يُسَمَّى أَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا صَادِقًا سَيِّدًا أُمَّتُهُ مَرْحُومَةٌ

⁵⁷¹ Bkz., Nursi, *Mektubat*, s.155;(On Dokuzuncu Söz, On Altıncı İşaret).

⁵⁷² Nursi, *a.g.e.*, s.155.

“Ya Davud! Senden sonra Ahmed, Muhammed, Sâdik ve Seyyid olarak anılacak bir peygamber gelecek. Onun ümmeti Allah’ın rahmetine mazhar olacak.”⁵⁷³

İncil’in ayeti: قَالَ الْمَسِيحُ إِنِّي أَنَا ابْنُ أَبِي وَابَيْكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمْ الْفَارَقْلِيطًا

Yani: “Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin! Yani Ahmed gelsin.”

إِنِّي أَطْلُبُ مِنْ رَبِّي فَارَقْلِيطًا يَكُونُ مَعَكُمْ إِلَى الْأَبَدِ

Yani: ‘Ben Rabbim’den; hakkı bâtıldan fark eden bir peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun.’ Faraklit وَالْبَاطِلِ وَالْحَقِّ بَيْنَ الْفَارِقِ manasında peygamberin o kitaptaki ismidir.

“Muhammed ismi o kitaplarda Müşeffah, el-Münhamennâ, ve Himyâta gibi Süryâni isimler suretinde Muhammed manasındaki İbrani isimleriyle birlikte gelmiş. Yoksa sarîh Muhammed ismi az vardır.”⁵⁷⁴ Tevratın bir başka ayetinde ise Muhammed adı şöyle geçmektedir:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ وَهَجَرَتْهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ،

= Muhammed, Allah’ın Resulüdür, Mekke onun doğum yeri, Medine hicret yeri, Şam onun mülküdür. Ümmeti ise hamd edici kimselerdir.’’Mustafa manasına gelen Muhtar ismi de şöyle geçmektedir:

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَيْسَ بِفِظٍّ وَلَا غَلِيظٍ،

Muhtar’ın manası hem Mustafadır, hem İsm-i Nebevi’dir.”⁵⁷⁵

Demek ki Resulullah’ın diğer semavi kitaplar da isimleri bulunmaktadır. Şöyle ki: Ahmed, Muhtar isimleri yer almaktadır. Bununla birlikte Muhammed manasına gelen Müşeffah, Münhamenna; Nebiyyü’l-Haram manasında Himyata, Hatemü’l Hatem, Mukîmü’s-Sünne, Mazmaz ve Ahyed Peygamber Efendimiz’in isimlerindedir.⁵⁷⁶

Son olarak şu söylenebilir ki Hz. Muhammed’in geleceğine dair rivayetler diğer semavi kitaplarda yer almış fakat o kitaplar bozguna uğrayıp yeniden yazıldığı için insanlar kendi menfaatleri doğrultusunda kaleme almışlardır. Fakat buna rağmen Hz.

⁵⁷³ <https://sorularlarisale.com/risale-i-nur-kulliyati/mektubat/on-dokuzuncu-mektup/on-altinci-isaret/241>, (01.07.2019).

⁵⁷⁴ <http://www.risaleinurenstitusu.org/kulliyat/mektubat/on-dokuzuncu-mektub/167>, (29.06.2019).

⁵⁷⁵ Nursi, *Mektubat*, s.159; (On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşaret).

⁵⁷⁶ Ayrıca bkz., Nursi, *a.g.e.*, s.161-162.

Peygamber'in geleceğini bilen o dönemin Yahudi ve nasara ulamaları onu görünce vasıflarından tanımış ve Müslüman dahi olmuşlardır.

SONUÇ

Müellifi Bediüzzaman Said Nursi olan Risale-i Nur Külliyyatı, dünya genelinde yaygın bir şekilde Kur'an-ı Kerim'in çağdaş tefsiri olarak tarif edilmiştir. Eserlerinde Allah'ı, Kur'an-ı Kerim'i, ba's-ü ba'de'l mevt'i, ahireti ve nübüvvet gibi konuları ele almıştır.

Risale-i Nur Külliyyatı'nda birçok yerde Hz. Peygamberimizden bahsedilmekle birlikte iki yüzden fazla yerde Hz. Peygamber'in ad ve unvanları doğrudan yer almaktadır.

Cahiliye dönemindeki Araplar, nesebe önem verilmiştir. Bu nedenle her kabile kendi soyunu en iyi şekilde bilmekte ve kayırmaktadır. Zira o dönemde kabileler arası üstünlük soy ile ölçülmekteydi. Peygamber Efendimiz'in ilk ırki nisbesi de *Muhammedü'l- Arabî'dir*. Bununla birlikte nübüvvet öncesinde emin ve güvenilir bir kimse olmasından dolayı halk arasında *Muhammedü'l-Emin* olarak tanınmıştır. Bu araştırma sonucunda çalışmada yedi yerde Hz. Peygamber'in Muhammedü'l Emin isminin kullanıldığı görülmektedir.

Çalışmada, Risale-i Nur'da Hz. Peygamber'in Muhammed ve Ahmed isminin sıklıkla kullanıldığı; Mahmud ve Mustafa adlarının ise nadiren kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Vahy-i İlahiyi insanlara bildirmek ve iletmek olan tebliğ, sadece Hz. Muhammed'in değil aynı zamanda tüm peygamberlerin başta gelen görevlerinden biridir. Bu nedenle Bediüzzaman, eserlerinde Ona Mübelliğ unvanını kullanmıştır. Hz. Peygamber, tebliğ görevini yerine getirirken kâinatın gizli kalmış olan hakikatlerini bir muallim olarak insanlara öğretmeye çalışmış, Allah'ın emir ve yasaklarını adeta bir dellâl gibi insanlara ulaştırmıştır. Ve Dellâl-ı Âzam olmuştur. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in ad ve unvanları, konularına göre ayrı ayrı ele alındığında Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'in risalet, ilim ve tebliğ ile ilgili unvanlarının fazla sayıda olduğu saptanmıştır. Hz. Peygamber'in büyüklüğü ile ilgili ad ve unvanlarının orta sıklıkta kullanılmıştır. Misal olarak; Şahsiyet-i manevisi itibarıyla Peygamber Efendimiz Enbiyaların Sultanıdır. Bediüzzaman Said Nursi, Resul-i Ekrem'e Levlâke hitabına mazhar olduğundan dolayı Kâinatın Gaye-i Hilkatı unvanıyla hitapta bulunmuştur. Bununla birlikte O, Seyyiddir, İmamü'l-Evliya ve'l-Ulemâdır.

Bununla birlikte güneş, ay ve ışık ile ilgili ad ve unvanlarının ise daha az sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Risale-i Nur'da benzetme ve betimlemeler yoluyla Hz. Peygamber için, Âyine-i Samedâni, Bedr-i Münevver, Şems-i Hidayet, Kamer-i Münir gibi unvanlar da kullanılmıştır.

Örneğin, Nursî kainâtı bir ağaca benzetir. Elementler ağacın dallarını oluştururken bitkiler yapraklarını, hayvanlar ise ağacın çiçeklerini oluşturur. İnsan ise bu ağacın meyvesidir. Kâinat ağacının en muhteşem ve en son meyvesi ise Hz. Muhammed'dir. Onun için Bediüzzaman Said Nursi, Hz. Peygamber'i şecere-i kâinatın çekirdeği ve en mükemmel meyvesi olarak tavsif eder.

Risale-i Nur'da Peygamber Efendimiz'in ad ve unvanlarının sıklıkla ve çok çeşitli şekillerde ele alınması Bediüzzaman Said Nursi'nin Peygamber sevgisinin ve Onunla ilgili ilminin derinliğine işaret etmektedir. Bu çalışma ile Bediüzzaman Said Nursi için "peygamberliğini ilan etti" ya da "vahiy aldığını iddia ediyor" gibi suçlamalara da cevap verilmiştir.

Sonuç olarak çalışmada Hz. Muhammed'in, Risale-i Nurdaki adları ve unvanlarından iki yüzden fazlası tespit edilerek incelenmiştir. Böylelikle bu çalışma Bediüzzaman Said Nursi'nin Hz. Muhammed'e olan muhabbetinin, Hz. Muhammed'i derinlemesine anlamasının, anlatmasının, yorumlamasının bu konudaki ilmî derinliğine işaret eder.

Bu çalışma ile birlikte Hz. Peygamber'in Risale-i Nur'da geçen ad ve unvanları ele alınmıştır. Peygamber'imizin ad ve unvanlarının geçtiği M. Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili eseri ile karşılaştırılmalı bir inceleme yapmak daha kapsamlı sonuçlara ulaştırabilir.

KAYNAKLAR

- AÇIKEL, Yusuf, “Hz. Peygamber-Gül İlişkisi İle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (SDÜSBED)*, 2018, S.30, ss.71-103.
- AÇIKGENÇ, Alparslan, “Said Nursi”, *DİA*, XXV, TDV Yayınları, İstanbul, 2008, ss.565-572.
- ALGÜL, Hüseyin, “Emin”, *DİA*, XI, TDV Yayınları, İstanbul, 1995, ss.111.
- APAK, Adem, *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi*, Ensar Neşriyat, I-IV, İstanbul, 2013.
- ARIKAN, Zeki, “Ubudiyet”, *DİA*, XLII, TDV Yayınları, İstanbul, 2012, ss.33-34.
- ARUÇI, Muhammed, “es- Sevadül A’zam”, *DİA*, XXXVI, TDV Yayınları, İstanbul, 2009, ss.578-579.
- AVCI, Casim, “Şeyh”, *DİA*, XXXIX, TDV Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 49.
- AYDIN, Mehmet S., “İnsan-ı Kamil”, *DİA*, XXII, TDV Yayınları, İstanbul, 2000, ss.330-331.
- BADILLI, Abdülkadir, *Risale-i Nur’un Kudsi Kaynakları*, Envâr Neşriyat, İstanbul, 2016.
- BİRİŞİK, Abdülhamit, “Rahmet”, *DİA*, XXXIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.419.
- BOLAY, Süleyman Hayri, “Akıl”, *DİA*, II, TDV Yayınları, İstanbul, 1989, ss.238-242.
- BUHARİ; Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Cu’fi, *Sahih-i Buhari ve Tercemesi*, Terc: Mehmet Sofuoğlu, I-XVI, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1988.
- ÇAĞRICI, Mustafa, “Ahlak”, *DİA*, II, TDV Yayınları, İstanbul, 1989, ss.10-14.
- “Merhamet”, *DİA*, XXIV, TDV Yayınları, Ankara, 2004, ss.184-185.
- “Övünme”, *DİA*, XXXIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.103-104.
- “Saâdet”, *DİA*, XXXV, TDV Yayınları, İstanbul, 2008, 319-322.
- ÇANGA, Mahmut, *Kur’an-ı Kerim Lügati İlavelerle Mucemül Müfehres*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016.
- ÇELEBİ, İlyas, “Klasik Bir Kelâm Problemi Olarak İsim-Müsemma Meselesi”, *İLAM Araştırma Dergisi*, C. III, S.1, 1998, İstanbul, ss.103-114.
- ÇELEBİOĞLU, Amil, “Bedir”, *DİA*, V, TDV Yayınları, İstanbul, 1992, ss.342-345.
- ÇETİNER, Bedrettin, *Fatiha’dan Nas’a Esbâb-ı Nüzul Kur’an Ayetlerinin İniş Sebebi*, I-II, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006.
- DEMİRCİ, Mehmet, “Hakikât-ı Muhammediye”, *DİA*, XV, TDV Yayınları, İstanbul, 1997, ss.179-180.
- DEMİRCİ, Mustafa, “Sevâd”, *DİA*, XXXVI, TDV Yayınları, İstanbul, 2009, ss.576-579.

- EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as b. İshak es- Sicistâni el-Ezdî, *Sünen-i Ebu Davud ve Tercemesi*, Terc: İbrahim Kocaşlı, I-V, Milli Gazete Yayınları, İstanbul, 1983.
- ERKAN, Arif, *el-Beyan*, Huzur Yayınevi, İstanbul, 2006.
- ERUL, “Bünyamin, Uydurma Rivayetlerde Peygamberler Tasavvuru”, *A.Ü İlahiyat Fakültesi*, TDV Yayınları, 2001, s.420.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, “Dellal”, *DİA*, IX, TDV Yayınları, İstanbul, 1994, ss.145-146.
- HEYET, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, Türdav Yayınları, İstanbul, 1987.
- İBN MACE, Ebu Abdullah Muhammed b Yezîd Mace el-Kazvîni, *Sünen-i İbn Mace Tercemesi ve Şerhi*, Terc. Haydar Hatipoğlu, I-X, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1983.
- KASTALÂNİ, Ebü'l-Abbas Şihabüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebu Bekir, *Mevâhib-i Ledünniyye*, Çev: Bâkî, Sadeleştien: H. Rahmi Yananlı, I- II, Divan Yayınları, İstanbul, 2008.
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Elçi”, *DİA*, XI, TDV Yayınları, İstanbul, 1995, ss.3-15.
- KADI İYAZ, *Şifa-i Şerif Şerhi*, I-III, Mehmet Yaşar Kandemir, Tahlil Yayınları, 2012.
- KANDEMİR, Yaşar; “Muhammed”, *DİA*, XXX, TDV Yayınları, İstanbul, 2005, ss.441-444.
- KARAMAN, Hayrettin vd.; *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, I-V, DİB Yayınları, Ankara, 2007.
- KARAYAZI, Nurgül, “Klâsik Türk Edebiyatında Bir Tür Olarak Esmâ-i Nebi”, *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed, Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)*, 2011, cilt: II, s. 92-121.
- KILAVUZ Saim; *Ana Hatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2013.
- KILIÇ, Ünal, Düşmanlarına Bile Merhametli Muhammed (SAV), *C.Ü İlahiyat Dergisi*, XVII, S.2, 1013, ss.11-34.
- KURNAZ, Cemal, “Gül”, *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul, XIV, 1996, ss.219-222.
- KURT, Ali Osman, “Süleyman Çelebi'nin Mevlid (Vesiletü'n-Necat)'inde Mitolojik Unsurlar”, *Ekev Akademik Dergisi*, 2006, S.29, ss.179-190.
- KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, “Seyyid”, *DİA*, XXXVII, TDV Yayınları, İstanbul, 2009, ss.40-43.
- MUHAMMED FUAD ABDULBAKİ, *el-Mucemü'l-Müfehres Li-Elfâzi'l-Şurâni'l-Kerîm*, Darü'l-Marife, Beyrut, 2015.
- MUHAMMED HAMİDULLAH, “Abd”, *DİA*, I, TDV Yayınları, İstanbul, 1988, ss.57-58.
- MÜSLİM, Ebu'l- Hüseyin Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *Sahih-i Müslim Terceme ve Şerhi*, Terc:Ahmed Davudoğlu, I-XI, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1979.

- NURSI, Bediüzzaman Said, *Lem'alar*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.
- Şualar*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1992.
- Mesnevi-i Nuriye*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1994.
- Sözler*, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1996.
- Tarihçe-i Hayat*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1999.
- Mektubat*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2003.
- Barla Lahikası*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.
- Emirdağ Lahikası*, I-II, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.
- İşaretü'l İcaz*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.
- Muhâkemat*, Sözler Neşriyat, İstanbul, 2004.
- ÖNAL, Recep, ‘‘Kur’an’daki Nebi- Resul Kavramlarına Teolojik Yaklaşım’’, *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, 2013, c.11, S.1, ss.329-350.
- ÖNGÖREN, Reşat, ‘‘Zikir’’, *DİA*, XLIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2003, ss.409-411.
- ÖZ, MUSTAFA; ‘‘Dâî’’, *DİA*, VIII, TDV Yayınları, İstanbul, 1993, ss.420-421
- ÖZAYDIN, Abdülkerim, ‘‘Unvan’’, *DİA*, XLI, TDV Yayınları, İstanbul, 2012, ss.163-166.
- RAĞİB EL-İSFEHANİ, *Müfredat Kur’an Kavramları Sözlüğü*, Terc: Abdulkaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yayınları, İstanbul, 2012.
- SAFİYÜRRAHMAN MÜBAREK FURİ, *Peygamber Efendimiz’in Hayatı ve Daveti*, çev. İbrahim Kutluay, Bilimevi Basın Yayın, İstanbul, 2017.
- SARI, Mevlüt; *El- Mevarid Arapça-Türkçe Lügat*, Toprak Ofset, İstanbul, 1982.
- SARICIK, Murat, ‘‘İslam Tarihinde İrk ve Kabile Adıyla Nisbelenme Geleneği Açısından Asr-ı Saadette İrkî Nisbeler’’, *Ekev Akademik Dergisi*, 2017, S.71, ss.229-248.
- İslam Medeniyeti Değerleri ve Meseleleri*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta, 2017.
- Hz. Muhammed’in Çağrısı Mekke Dönemi*, Hilal Ofset, Isparta, 2016.
- Resul-i Ekrem’in Dilinden Peygamberler ve Hz. Muhammed*, Hilal Ofset Matbaası, Isparta, 2017.
- SARIÇAM, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yayınları, 2014.
- SİNANOĞLU, Mustafa, ‘‘İman’’, *DİA*, XXII, TDV Yayınları, İstanbul, 2000, ss.212-214.
- SÜMER, Faruk, ‘‘Reis’’, *DİA*, XXXIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.543-544.
- TİRMİZİ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünnet-i Tirmizi*, I-VI, Terc., Osman Zeki Mollamehmetoğlu, Yunus Emre Yayınevi, I-VI, İstanbul, ts.
- TOMAR, Cengiz, ‘‘Nâzır’’, *DİA*, XXXII, TDV Yayınları, İstanbul, 2016, ss. 449-450.
- TOPALOĞLU, Bekir, ‘‘Hamd’’, *DİA*, XV, TDV Yayınları, İstanbul, 1997, ss.442-445.

- “Hâdî”, *DİA*, XV, TDV Yayınları, İstanbul, 1997, ss.9
- “Melik”, *DİA*, XXIX, TDV Yayınları, Ankara, 2004, ss.50-51.
- “Nur”, *DİA*, XXXIII, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.243-244.
- TOPUZOĞLU, Tefvik Rüştü, “Kamil”, *DİA*, XXIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2001, ss.280-281.
- TÜMER, Günay, “Din”, *DİA*, IX, TDV Yayınları, İstanbul, 1994, ss.312-320.
- TÜRCAN, Talip, “Şeriat”, *DİA*, XXXVIII, TDV Yayınları, İstanbul, 2010, ss.571-574.
- “Ülü’l-Emr”, *DİA*, XLII, TDV Yayınları, İstanbul, 2012, ss.295-297.
- ULUDAĞ Süleyman, “Kemâl”, *DİA*, XXV, TDV Yayınları, Ankara, 2002, ss.222.
- “Keşf”, *DİA*, XXV, TDV Yayınları, Ankara, 2002, ss.315-317.
- “Nur”, *DİA*, XXXIII, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.244-245.
- WENSİNCK, Arent Jean, *Concordance Et Indices De La Tradition Musulmane*, Çev: Muhammed Fuad Abdülbaki, I-VIII, Çağrı Yayınları, VI, İstanbul, 1988.
- YAVUZ, Salih Sabri, “Livaü’l-Hamd”, *DİA*, XXVII, TDV Yayınları, Ankara, 2003, ss.200.
- YAVUZ, Yusuf Şevki, “Bürhan”, *DİA*, VI, TDV Yayınları, İstanbul, 1992, ss.429-430.
- “Hüccet”, *DİA*, XVIII, TDV Yayınları, İstanbul, 1998, ss.445-446.
- “İlim”, *DİA*, XXII, TDV Yayınları, İstanbul, 2000, ss.108-109.
- “Peygamber”, *DİA*, XXXIV, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, ss.257-262.
- “Ruh”, *DİA*, XXXV, TDV Yayınları, İstanbul, 2008, ss.192-193.
- “Tevesül”, *DİA*, XLI, TDV Yayınları, İstanbul, 2012, ss.6-8.
- YAVUZ, Yusuf Şevki, ÇETİN Abdurrahman, “Âyet”, *DİA*, IV, TDV Yayınları, İstanbul, 1991, ss.242-244.
- YAZIR, M. Hamdi; *Hak Dini Kur’an Dili*, Eser Neşriyat, I-IX, İstanbul, 1979.
- YEĞİN, Abdullah, *Yeni Lügat*, Yeni Asya Yayınları, y.y., 1975.

İnternet Kaynakları:

- <http://www.erisale.com/#content.tr.13.158>, (03.06.2018).
- <https://www.luggat.com/ayine-i%20samedani/1/1>, (21.06.2019).
- <http://www.erisale.com/#content.tr.15.244>, (24.06.2019).
- <http://www.erisale.com/#content.tr.15.263>, (24.06.2019).
- <http://www.erisale.com/#content.tr.15.226>, (24.06.2019).
- <http://www.erisale.com/#content.tr.15.229>, (24.06.2019).
- <http://www.erisale.com/#content.tr.15.227>, (24.06.2019).
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/riyaset>, (24.04.2019).

<https://sorularlarisale.com/risale-i-nur-kulliyati/suaat/4>, (28.06.2019).

<http://www.erisale.com/#content.tr.15.261>, (29.06.2019).

<http://www.risaleinurenstitusu.org/kulliyat/mektubat/on-dokuzuncu-mektub/167>, (29.06.2019).

<http://www.erisale.com/#content.tr.12.357>, (30.06.2019).

<http://www.erisale.com/#content.tr.15.261>, (30.06.2019).

<http://www.erisale.com/#content.tr.15.234>, (30.06.2019).

<https://sorularlarisale.com/risale-i-nur-kulliyati/mektubat/on-dokuzuncu-mektup/on-altinci-isaret/241>, (01.07.2019).

<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/rehber>, (01.07.2019).

<http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imaji>, (06.07.2019).

http://www.resulullah.org/Peygamberimizin_Mucizeleri, (07.07.2019).

<https://www.luggat.com/kumandan/1/1>, (01.10.2019).

<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=1076>, (01.10.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Ad ve Soyad : Elif Sümeyra KORKULU
Doğum Yeri : Muğla
Doğum Yılı : 09/09/1992
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu:

Lise : Ortaca Anadolu Lisesi
Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans : Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Yabancı Dil(ler) Düzeyi:

1. İngilizce: Orta Düzey.
2. Arapça: Başlangıç